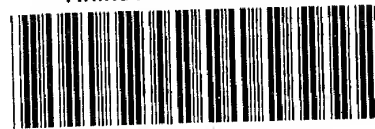

Knihovna FF MU Brno

2571006077

W5798
2008
35

EMIL TRÉVAL:
NA PRAHU
KANAAANU

ROMÁN Z DOB SOUČASNÝCH

KNIHY ZVONU. — KNIHA 20.
POŘÁDÁ FR. S. PROCHÁZKA. — TISKEM „UNIE“ V PRAZE.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKC. SPOLEČNOSTI „UNIE“
1919

Masarykova Univerzita Filozofická fakulta, Ústřední knihovna	
Přir.č	6077-10
Sign	225.0
Syst.č.	629295

I.

Posledni austrij wule nebožky P. Klary Drobny miesťanky zdejšy.

Žeta 1781. dne 1. apryle genž bjlo w neděly smrtelnau gfauce my nžjepřany Miesťanžine na žádost snemocy obtžženě P. Klary Drobny do přibitku gegiho powołani gsme taše taužebne gegj žádost nechťeli a noberž ochotne w ni se nagitj dali, kteraužto při dobrem zdrowem rozumu se wynachazegicy nám z našeho gi nawstřiveni gest uctiwě poděkowala a tuto wěci westi počala, kteraž widauce ona že mdlowa lidska smrt gista do wšemohaučnosti božske t očeřawanj má, hodiny ale negistě powědoma byti muže a proto same, aby snad sřrže přjtomnau dlaugo trwagicy churawost a neulehčugicy nemoc přenahlena a t wygweni swe posledni wule neschopna učiněna nebila w wyslěšeni a swědomjte po smrti gegi wi gweni to tu kde patří pro lašku Boži nas gest žadala, nasledowně taše t tomu cily a fonce sfrownan a w několika gruntach pozustawagjcy mohowitošt swau gest oznamila a to:

1. Pole žitne w sw. Veroniky za 250 fl. C. M.
2. Pole pod došenima Stafory tu štodam podobene pod 1 $\frac{1}{2}$ Str. podle sinu neymladšsimu Janu Drobnyemu giž odewždaneho po 4 $\frac{1}{2}$ str. winassegicýho a taše w knihach mešťjskych sepsanau magicýho za 50 fl.
3. Pole pod 4 str. t Radaucy nad Rožatowau hospodau neb čerwenim kólem nazwane za 100 fl.

Giserou dne 23. aprila 1781, Václav Papier, swiedeř, Daniel Drobny swiedeř. Praevia contestatione textium gest nadstogicy austri ffsaft valvis apertis u přítomnosti Jana a Josefa Drobnyho vyhlášen den 26 aprila 1781. Cons. Duc. Wenceslao Wschetezka —

Zamodrchaný a přec taky, srdečně teplý dokument po prabábě byl Remigiu Ostřilovi ze všech rodiných papírů útěchou, kníž se zas a zase vracel. A vybavovali se mu při tom předkové jeho postupnou řadou a v sluchu zněla mu odezva evangelia: David autem genuit...

Plasticky, odlišně plasticky, jak je Remigius Ostřil úsilovným hloubáním vytvořil, vystupovali před ním mužové i ženy. Otec jeho praděda Josef Drobny, nejmladší dcery, jeho syn Bonaventura Melka, neposedné krve, jenž odstěhoval se z Nových Benátek do uherské Štávnice za důlního, pak když pojal za ženu Sárú Goldbergovou, která se z lásky k němu dala pokřtít, za kantiniera. Při tom zbohatl a sežidověl. Jediná dcera jeho Malčí, mírná, ovčí povahy české, provdala se za slovenského renegáta Kokeše. Měl Kokeš směrnu v Budapešti, ale hlavním obchodem jeho bylo parcelování latifundií v Banátě. Na sklonku života byl nobilisován. Jediná dcera jeho Irma pojala za muže zemana Panroka, jenž věno její prokarbanil a nakonec byl rád, že jedinou dceru jeho Idu vzala k sobě svolobodná jeho sestra Augustá. Slečna Augusta vyučovala zpěvu, napřed v Benátkách, potom před smrtí svou v Král. Hradci, kam jí vděčná její žačka, bohatě provdaná, pozvala. V městě tomto seznámila se osm-

náctiletá Ida s cukrovarním chemikem Remigiem Ostřilem a provdala se za něho.

Remigius Ostřil, senior, pocházel z rodiny učitelské z Hrotovic na Moravě. Otec jeho Mikuláš ztratil odrostlého, stejnojmenného staršího syna neštěstím. Utonul při koupání v rybníce. Když starý dosloužil, odebral se na odpočinek, jako vdovec, do Králové Hradce k synovi mladšímu.

Syn jeho Remigius znal se k národnosti německé z oportunismu. A nepřepočítal se. Za necelých deset roků podřízené služby vyšvihl se za dohlížečícího ředitele spojených cukrovarů vídeňského peněžního družstva a zůstal trvale v Králové Hradci. Zde také narodil se syn, Remigius mladší, jenž zůstal jediným dítětem.

Nyní, v rozhořivajícím se životě novém a bohdá lepším, rozpomínal se na to vše Remigius. Projasněným videm díval se na děje, jež zažil, i motivy jejich. Skvrny, dříve zatemňující, hrboly a drsnosti ohyzdné, vyčnělé a ranivé, uhlazovaly se mu a přehled klouzal po nich snadno. I dopis otcův, jediný, jenž mu zbyl a jenž ho vždy ranival, nyní smířlivě zašeštil v jeho ruce. Byl německý a toho znění:

Milý synu, tvůj dopis došel mne včera. Přemýšlel jsem o příčině Tvé nehody a dospěl k úsudku, že krádež stala se buď následkem ležérnosti, neb přílišného puntičkářství. V prvním případě jsi vinen Ty, maje přece osobně dohlížeti na materiál svěcený a nespolečati se na podřízené a nezodpovědné osoby. Jaký pán, taký krám, a nedbá-li pán, svádí vlastně lidi, kterým by bez jeho notorické pohodlnosti, krást ani by na mysl

nepřišlo. Rozhodně je nedbalý dozorce trestuhodnější než zloděj. Maxima!

V druhém případě, jsi vinen zase jen Ty. Jsi-li malicherně sekantní — a že jsi umíněný, vím — nebudeš v podřízených vážnost ke své autoritě, nýbrž vzdor a chuť vyvésti Ti něco naschvál. Jistou důvěru musí člověk k člověku míti, sice je tyranem. Dlužno zachovávatí takové juste milieu, což Tobě ovšem není dáno.

Bude-li tedy míti aféra ještě jiných než finančních následků pro Tebe, přičti to jen a jediné sobě.

Divím se ostatně správě závodu, že Ti vůbec něco cenného do moci dává, já bych Tvé merkantilní vloze neschválil ani depot mužských ponožek.

Koupil jsem v dražbě usedlost v Krči a zakrouhlil k tomu pozemky. Stál mne ten nápad osmdesát tisíc, jež ponesou sotva dvě ze sta. Ale uvidíš, že za deset roků se cena pozemků proti valutě zdvojnásobí. A pak budeme míti s matkou na stará kolena daču, jak říkají Rusové. Posílám Ti 400 korun. Nestačí-li to na úhradu ztráty, doplácěj po částkách ze svého. Pracuj! Pozdravujeme Tebe jako upřímní rodiče Remigius a Ida Ostřilovi.

Běželo tehdy o krádež celulosy v továrně.

Remigius si uvědomoval, že čte dopis ten snad naposledy. Otec byl ven a ven praktický muž. Jedinou ukvapenost svou doznával, ženitbu. Bylo v tom skryto doznání, že si měl vzíti jinou ženu.

Zvolna trhal Remigius požloutlý papír. Nikdy od otce laskavého řádku nepřijal. Lásku poznal jen od Dušičky, matky. Zněl mu často její zpěv,

jímž ho pravidelně uspávala a konejšila. Samé národní písně mu pěla a nejvíce vlastenecké. Průdce po ní nyní zatoužil a cíť, že je mu blízka, zlskavě.

Měl před vážnou operací oční. Chvillemi bylo mu, jako by celý globus se zastavil, kus přítomna znehybněl, zdráhal se padnouti do minula.

Náhle se rozdvojil, vzdálil se ze sebe, viděl v křesle svého dvojníka. Nikdy nedíval se do zrcadla, nyní se viděl. V očích dvojníka byla vlastní zmužilost Remigiova, v lících vlastní růžová naděje, na rtech blažené mlčení jeho a v srdci nikoli jalová nenávisť, nýbrž úrodná láska. Bílé mluno plynulo kol přízraku, jenž tkvěl tu neústupně, jako by on byl skutečností a ten, jenž ho pozoroval, fantomem. Pak zdůhovělo mluno, rozzářilo se a přízrak v něm utonul. Lehounký třas zamrazil tělem, provál kvetoucím jeho nitrem.

Kdyby nechtěl, nevěděl, že bude žítí, řekl by, že zaplavují ho vodstva neexistence, pachut' neb předchut' jiných existencí, úlomky něčeho připlovovaného do jeho tiché zátočiny, přemrštěné přes ochranné tarasy, holubice z archy mimosvětého Noema.

Ano, sám se chvílemi vyvlastňoval ze sebe, kroužil do minula a zase do růžového budoucna. V uších zněly mu flageoláty houslí a měnily se v měkké adagio fagotu. Spohrovy Růže, přeskakující do kaskad Bruchova houslového koncertu. Ostře zněly zvuky, jako by po úderech jiskry od kovadliny odskakovaly a zase měkce hladily, jako ručka Dušiččina, opojně laskaly, jako polibek dra-

hé, jediné jeho Maruny. A myslé na budoucno, viděl všude sladký, boží mír, soulad lidí s věcmi. Ale sebe marně mezi nimi hledal. Jako by nebyl z nich, nýbrž sevzdušnělý, rozplynulý, zbaven všeho, jen ne vědomí.

Bonaventura, praděd, zbohatlík z havířů, druhý praděd peněžník a renegát, děd hráč a alkoholík! Divná věc, že mužové rodu jeho byli nešlechtní, zato ženy oddané, dobří geniové. Nedo-pátral se o nich hany. Dušička matka, duše di-
amantová, čistá. Jako Maruna živá, obě zbožňo-
val. Dušička, dokonalá hudebnice — otec v hud-
bě vycvičen, zanedbal ji docela — vštípila mu
umělecký krasocit, vypěstovala jeho fantasií. Dala
jí oheň a bohatství a snad i neúmornost ilusí.
Naučila ho plynule řeči Danteově. Byla jeho duší,
jako Maruna byla jeho srdcem, jeho nadějí i bu-
doucností.

Po otci měl snad jen sebetrýzeň psycholog-
ických analys, záchvaty energie, degenerované v pro-
gramovost a škatulkářství, jak je ironisoval otec.

Na děda Mikuláše pamatoval se dosti slabě.
Byl melancholický břicháč, jenž podržel do smrti
všecky své zuby a v účtě měl svého zpanštilého
a zněmčilého syna. Klaněl se modle úspěchu a
krčil se v domě synově. Někdy hrál si s vnukem,
dováděl, stále se ohlížeje, zda syn český hovor
jejich neslyší. Avšak Remigius Ostřil starší, byl
příliš zaměstnán svými podniky, aby zabýval se
soustavně s výchovou syna. Dal ho na gymnasium
v Králové Hradci a platil mu korepetitora Hří-
bala. Maturitu složil Remigius s vyznamenáním.
Zato dovolil mu otec přijati pozvání spolužáka

abiturienta Kvasničky na Hané. Prázdniny po ma-
turitě v Ratajích zažité byly nejšťastnějším ob-
dobím v životě Ostřilově. Po prvé opíjel se svo-
bodou, po prvé necítil otcových pout. Jiné prázdn-
niny bylo mu dlíti doma, připravovati se na
příští školní rok. Z Moravy utkvěla mu na mysli
dívčinka tříletá, s tenounkým hláskem, Bětka Ko-
rabinská, z rodiny s Kvasničkovými spřátelené.
Děvčátko běhalo za Remigiem jako vyžle.

I na Slovensko si Remigius odtud zajel a pobyl
ve Starém Hrozenkově, podnikaje výlety i do
Uher.

Zámyslem otce Ostřila bylo, aby syn šel na
práva a poté na hornickou akademii do Příbrami.
Chtěl dáti syna pak k ústředním úřadům monta-
ním, navázati konexe, třeba sňatkem s chudou
aristokratkou. Mířil do ministeria, k nobilisaci,
báhví, jakou mez tyčila si jeho ctižádost. Baron,
a třeba uhlobaron. Po otci dostane syn pěkný
groš, hlavu má jasnou. Inu, uměl se hošíček na-
rodit, smával se, byl-li v dobré míře.

Ohlásil to matce a ta synovi. Ale Rema nesou-
hlasil. Rozhodovalo se posud o něm bez něho.
Po prvé vzmužil se k odporu.

Utlačení synové energických, samopašných ot-
ců! Nikoli! Dokáže, že zachoval si svou vůli. Jako
na řetězu ho držel otec a pak se mu vysmíval,
že je bubákem, bojí se veřejnosti. Kde měl získati
smělosti, samostatnosti, praxe životní, jsa tak ob-
mezován? A přece energie a důslednost v něm
byly, ale pod tlakem otcovým se zvrhly, zkří-
vily.

Tak kdysi jako hošík potukával na pianě mat-

čině, ruše tím hovor otcův s Dušičkou. Žadonil už dávno matku, aby učila ho na piano, ale zdál se jí býti ještě příliš mlád. Odkázala ho na dobu dospělejší.

Otec přistoupil k hrajícímu si děcku a prudce udeřil je přes ruku.

Vše se vzbouřilo v dítěti. S divokým vzdorem ohlédl se Rema po matce. Na otce si netroufal, obořil se tedy na nevinnou matku.

„Nikdy se na piano učit nebudu!“ řekl v zlobném jeku. Nejraději by byl vše kolem zapálil, strhl k zemi, podupal.

„Uč se na fagot!“ zněla otcova odvěta.

Otec Remigius myslel, že si zavtipkoval. Ale slova jeho zarazila se do paměti synovy jako hřeb do dubové desky.

Fagot! Nikdy jsem o tom neslyšel. Něco v tom otec patrně opovrhne. Příčina, aby to on syn, miloval.

Na piano už nesáhl. Marné byly prosby a nutkání Dušiččino. Zařekl se před ní, aby ji potrestal, že se ho nezastala. Zošklivil si skutečně piano, a když uposlechl konečně matku, učil se s takovou nechutí a s tak žalostným výsledkem, že matka po několikaměsíčním trápení, přestala Remu nutit čemu nechtěl. Tehdy byl Rema už v primě a v tercii vyhledal si sám učitele na fagot a neúnavnou pílí vycvičil se na nástroji tomu až k virtuositě. Hudební nadání měl a mimo fagot i housle si oblíbil. Ale zvuk piana byl mu a zůstal po celý život odporný. Marné byly domluvy a prosby matčiny, aby spolu aspoň hráli dueta, on housle, ona piano. Nesnesl toho.

Otec krčil rameny: Lapalie! Z Remy bude beztoho ouřada a žádný muzikant.

Neprotestoval Rema nahlas, kdykoli otec se rozhovořil, co od syna očekává. Mlčel zarputile, neměl plánů, ale bude činiti jen to, co otec nechce. Anebo se zabije.

Dušička zabránila nepředloženosti. Našla v Remově stolku otrušík, ježž mu spolužák, syn lékárníkův, opatřil. A naléhala na Remu, až se jí svěřil, že buď bude studovati filosofii, nebo se střelí.

„Promluvím s otcem!“ řekla. A slíbíš mi zato, Remušo, že nikdy už na to nepomyslíš, zármutek nám udělat!“

„Nám?“ odtušil Rema prudce, „otci by to bylo jedno.“

„Dítě, nerouhej se! Otec tě má rád svým způsobem. Jsi přece jeho krev.“

„Odrodilec!“ zahučel Réma.

Slzy vylily se Dušičce z očí.

„Rémo, aby tě Bůh netrestal!“

„Zato, že nejsem Němec?“ opáčil Réma hořce. „Ani ty nejsi Němka, ve škole dost se mi naposmívali, nikdo si renegáta neváží. Prý Ostržil — stydí prý se za svého poctivého, českého otce.“

„Kdo tě tak poštvál, Rémo?“ hrozila se Dušička.

„Nikdo. Ale člověk má cit a soudnost. A je to hlas přírody, krve, ten mluví ze mne.“

Bylo hodně emfáze a sebeopojení v hlasu Rémově, ale byl mlád a věřil tomu, co říkal. A rozohňoval se při tom a nutil matku, aby za něho šla k otci a řekla mu — jinak že neručí za nic.

Dušíčka odešla jako omámená. Úlek padl náhle na Remu, a kdyby mu nebyla jed vzala, nyní by ho byl požil.

Trnul. A už se hnala bouře. Otec sem vpadl všecek rudý a velké břicho se mu kymácelo.

Stanul před Remou prudce dychaje. Za ním Dušíčka.

„Pěkné věci slyším,“ cedil zařatými zuby. „Že prý ti práva nevoní a raději chceš čichat sirovodík laboratoře. Učenec! Ušlupaný hladolet. Na universitu by ses jakživ nedostal. K tomu patří diplomacie, věda je vedlejší. A diplomacii rozumíš jako slípka pivu. Práva budeš studovat a basta!“

Removi se zajiskřilo před očima, divoká útočnost vjela mu do žil.

„Nebudu práva studovat a basta!“

Otec zdvihl ruku.

„Remo!“ vzkřikla Dušíčka a objala syna. Otec nemohl k němu.

„Darebáku!“ křičel.

„Dej mu čas na rozmyšlenou!“ prosila matka.

„Je to zbytečné, maminko!“

„Slyšíš ho?“ smál se otec jízlivě. „Však já mu tu umíněnost vyženu, nestarej se! Chce býti trubcem. Fruges consumere natus! Darmožroutem z otcova dědictví!“

Otec se zajíkl spěchem, jak věty ze sebe chrllil. Studoval reálné gymnasium a zachoval v paměti několik latinských aforismů.

Remigius zaryl palce do dlaní a zavřel oči. Ať všeho se zbaví najednou.

„A ještě jednu věc mám na srdci!“

„Snad na programu tohoto představení?“ ironisoval otec, jenž zvolna se uklidňoval. „Nuže — vystřel!“

„Nejsem Němec.“

Otec Ostřil ztuhlul. Syn studoval sice na českém ústavě, ale doma vládla němčina, otec sám přidržoval syna k četbě německých knih, za malička měli ryze německé bonny, politické listy odebíral jen německé.

„Cože?“

Otec rozehnal se po hlavě synově.

„Nejsem Němec, nýbrž Čech.“

Sotva to vyslovil, strhl ho otec za vlasy k zemi.

„Pakáž! Pacholku! Mizero!“

V hrdle mu přeskočilo. Dušíčka přispěla znovu synovi. Vzala muže kol krku a táhla ho k sobě.

„Tatínku! Tatínku!“

Vycenil na ni zuby.

„Děkuji ti, Duško. To je tvé dílo. Podařilo se ti. Má poklona!“

„Sám si zvolil národnost,“ zaplakala Dušíčka.

„A na husitskou víru se nedáš, synáčku?“ smál se otec vztekle.

„Remo, nemuč sebe a chlapce! Vidiš, že nemůže slova ze sebe vypravit.“

„Ne, nevěřím, že to má ze sebe,“ škubal sebou otec Ostřil, „tak samostatný není. Umíněný, jako slaboch. Potřeštěn jako s tím fagotem, furiant, ale není přemýšlivý. Pouhý papoušek!“

„A zrovna, zrovna!“ vzlykal zlostně hoch, opráňuje si šaty třesoucima se rukama. „Přemek jsem a ne Remigius, Přemek! Čech!“

Otec stál tu, pěsti zafaté, hotov srazit vzpurníka znovu k zemi. Dušička pobíhala mezi oběma.

„Cti otce svého, dítě!“ naříkala.

„Nic takového,“ odmítl otec. „Není-li v něm účty, já o ni žebrat nebudu. A melodram vám také nezahraji. Ale to ti říkám, Remo, do tří dnů odvoláš, odprosíš a bezpodmínečně se podrobíš! Ne-li, nedám ti ani haléře, živ se sám! Ani soudně mne k tomu nepřinutíš. Zákon je na mé straně. Vyženu tě z domu, pro nevděk, neposlušnost, do polepšovny tě dám. A setrváš-li v umíněnosti, obmezím tě v závěti na povinný díl. Vše ostatní dám — na germanisační účely. A nyní marš, mizero!“

Nečekal na syna a sám odkvapil.

Několik dní nesměl Rema ke stolu. Jedl sám jako vězeň v pokoji. Matka prostředkovala. Hněv otcův ochladl, ale měnil se v odcizení, ještě větší než dříve. Nemluvil již o synovi jinak než s opovržením. V slovech jeho byla žluč zklamaných nadějí, mstivost vyvrácené autority. Boje na ústupu, neboť po třech týdnech nabídl mír dorozumívací.

Uzavřen kompromis. Rema vstoupil do obchodní akademie. Rodiče přestěhovali se s ním do Prahy. Do společnosti ho s sebou nebrali, chodili pouze mezi Němce. Otec Ostřil pobýval doma ještě méně než v Král. Hradci a synovi se odcizil a uzavřel. Hovory jejich bývaly jen věcné a polo ironické.

Remigius, syn, absolvovav akademii, dostal místo v Carborundum, továrně na brusy v Nov. Benátkách. Otec mu je opatřil. Schválně, aby syna ponudil na venkově.

Rok nato zemřela Dušička, dobrá matička.

Zánětem plic, ježž uhnala si na ledě. Byla náruživou bruslářkou a přes svých pět a čtyřicet, mimo bruslení, podnikala i namáhavé partie lůžkové na horách. Tam jí doprovázel obyčejně syn, ač sám sportmanem nebyl. Jedinému návyku oddával se vášnivě, kouření cigaret a tanci. Tančil náruživě a celé noci. Ne k vůli ženám, jen pro tanec sám.

Ztráta matčina zestudeněla Removi ještě více svět, jenž ho láskou beztoho nerozmazloval. Zapadlo v slzách teploučkého slunce osamělého jeho života.

Brzy doniklo k němu, že otec strojí se k novému sňatku. Tentokrát s kovanou Němkou, dcerou továrníka skleněných perel v Jablonci.

Uviděl pak nevěstu při návštěvě v Praze, fádni, pihovitou blondýnu, kostnatou, už nemladou. Ale otec zářil. Odkáže mne na povinný díl, řekl si Rema, mysle na otce. A neželel ztráty jmění. I to málo mu stačí k existenci samostatné. Byl odhodlán zůstat neženat. Potřeby dvořiti se ženám dosud nepocítil. Ostýchal se, nezajímal se, sám nevěděl, proč není záletný, jako jeho vrstevníci. Byl k ženám rezervovaný, chladně zdvořilý.

Ale osud určil, aby o nic z dědictví nepřišel. Týden před sňatkem, v notářské kanceláři, ranila otce mrtvice, jíž do týdne podlehl. Závěti nezanechal. Snad chtěl svatební smlouvou zároveň pořízení učiniti. Nedošlo k tomu.

Remigius nastoupil universální dědictví, jež bylo značnější, než očekával.

Vypověděl své místo. Prostředky jeho mu to dovoľovaly. Dal se na cesty, napřed do Italie, pak

projel Francii a Španěly. Německo a sever ho nelákaly.

Pobyt na cestách, vrátil se do Prahy, a dal se zapsati na filosofickou fakultu, dávny svůj sen. Obral si přírodní vědy a lučbu.

Nenavštěvoval přednášky ani rok, když vypukla válka světová. Byl odveden a přidělen k pionýrům a ihned odeslán na srbskou frontu. Vykoupal se nedobrovolně v Drině, prodělal dysenterii, v pálbě děl stavěl mosty a polní opevnění. Pak dal ho na bojiště severní.

V přívalu ohně a železa se vnitřně vyhraňoval. Po dlouhé noci, v nichž vlhko, zima, hlad, himyz, nedaly mu spáti, za nekonečných dnů nečinnosti přemýšlel o svém životním poslání, poznával je a jal se je prováděti.

Co zažil, co procítil, byl by rád sdělil celému světu, aby nežil jako němý tvor, nemající v životě ani jediného pozoruhodného zážitku. Snad dokonce prospěje někomu, poučí, vyvaruje. V aforismu jeho dosavadního života snad i pro sebe vyrýžuje zlaté zrno, jež vezme s sebou do jiného, lepšího života. A už vrstvil papíry, zasedl za stůl a dal se do psaní.

Nešlo mu to. Pero nestačilo letícím myšlenkám, jako fotograf těžce a zlomkovitě zachycuje poskoky hříbat, i Ostřil zachycoval jen tříšť, odstíny a ne živé barvy.

Oči počaly mu prudce slzeti.

Kéž by tu měl stenografa!

A jako by přání jeho mělo přitažlivou sílu, vešel sluha jeho Pátek.

„Jakýsi theolog by rád s pánem mluvil,“ hlásil.

„Theolog?“

Ostřil vzpomínal, až vzpomněl. Asi přítel Korabinské.

„Audakt Kamizola,“ představoval se vcházející theolog, mladík dlouhohřívý, rusý. Ostřil ukázal na sedadlo.

„Vím — řekla mi o vás slečna Korabinská.“

„Ano, pane!“

„Přicházíte vhod, pane Kamizolo. Mám něco pro vás.“

„Prosím!“

„Stenografujete?“

„Dostí hbitě.“

„Chtěl byste býti mým sekretářem na půl dne?“

„Velmi rád. Mám volno. A udělám si je.“

Dodal to energicky, jako by někomu navzdory.

„Tak, prosím, sedněte tam! Rád bych napsal své paměti. V třetí osobě, jako Julius Caesar.“

„Prosím! Jsem k službě!“

„Ne, že bych si přikládal důležitosti — ale chci mít za ní pro sebe rozvahu života — pohled do duše — sub specie mortis.“

Theolog zdvihl odmítavě ruku.

„Smrti? Ta je od nás obou, myslím, stejně vzdálena.“

„Míním smrt duševní.“

„Jakže?“

„Jakýsi přerod, odúmrtí bývalého a nastoupení života nového. Vzkříšení k pravému, chcete-li.“

Theolog přikývl.

„Myslím, že to je ovoce každé svědomité retrospekce.“

Ostřil si zapálil doutník a dal se do volného vyprávění.

Theolog Kamizola stenografoval velmi hbitě. Později to přepisoval. Nepřidával-li ze svého, nepřibarvoval-li, nikdo nepoví. Ale přátelé Ostřilovi tvrdí, že hlavní fakta mají znak autentičnosti a že příměsky prozradily by se různorodostí.

Diktát Ostřilův byl následovní.

II.

Po sedmi bitvách na jižní a severní frontě, octl se kadet šikovatel Remigius Ostřil, dekorovaný dvěma odznaky za statečnost před nepřitelem, ve vojenské nemocnici tábora v Aradě, s diagnosou tuberkulosity plicní.

Proskribovaný pluk jeho rozdělen byl do různých formací, najmě maďarských.

V kreslírně školní, upravené za nemocenský sál, měl sousedem šikovatele Pelhříma Maiera, v civilu stavebního inženýra z Brna. Maier zachránil mu u Lublína život, vytáhnuv Ostřila polo už zadušeného z močálu.

Maier, rusý, vysoký, člověk, ležel tu s výdutí aorty, nemocí vážnou, lékařsky rozpoznanou, již však Maier podceňoval. Mimo záchvaty záduchy, při rychlejším a trvalejším pohybu, žádných jiných obtíží nepociťoval. Divil se sám, proč ho nedají zase na frontu.

A byl to rozmarný Maier, jenž Ostřila po celé dny bavil a melancholii tuberkulofoba zaplašoval.

Hrál s ním v šachy, karty, líčil mu své plány po válce, jak zařídí si v Haliči kruhovou cihelnu — bude se hodně stavěti v Haliči! — potom nějakou pilu a továrničku na nábytek — už měl i dělníky vyhlédnuté, měl plánů habaděj. A válka, jak pak dlouho může trvat? Vždyť druhou zimu by to nikdo nevydržel — a neví-li Ostřil, co s penězi — ať se s ním spolčí — za pět roků uvidí se — byl by v tom čas, aby nebyli oba boháči. Pak se vrátí do Brna a zřídí si podnikatelství staveb. Rozhodně se už maličkými melouchy zabývat nebude. Činžáky, kostely, školy, snad i divadla a reprezentační budovy bude stavěti. Zámysly se mu v hlavě jenjen rojily.

Ale především se ožení. Dívku už má. Nebohatou, ale zdravou, hezkou a domácí, jako dobrou hodinu, slečnu Marunu Solníkovu, dceru rady zemského výboru v Brně. Bydlili v téměř domě a měli se rádi od malička. Maruna sice je vychována německy, ale moravsky rozumí i mluví. A milá je, vede už třetí rok ovdovělému otci domácnost, má čtyři sourozence a sama je vychovává. Je nejstarší z dětí. Lotka z Werthera, napadlo Ostřila.

I podobiznu Ostřilovi ukazoval. Pasivní posluhač jeho pohlédl jen ze zdvořilosti na obrázek a ihned na tvář slečny Solníkovy zapomněl. Jen utkvělo mu, že spodní polovice obličeje je širší než horní. Ale láska je slepa, řekl si Ostřil a nechal si nelibost svou pro sebe.

A jak bohaté vlasy prý měla Maruna! Rozvolněná tmavá vlna jejích splývala až pod kolena, chlubil se Maier a v slunci hrály vlasy do zlatova.

Smluvili se prý, že se vezmou válečným sňatkem. Maier pojednou spěchal. Svěřil se Ostřilovi, že se mají s Marunou příliš rádi — aby čekali — a pak, kdyby se mu něco stalo, bude mít vdova po něm pensi.

Listiny k sňatku měl už Maier v pořádku a za svatební den ustanoven 29. květen 1915 v Brně. Ženicha zastupovati měl kolega z techniky v Brně, Pokrápěl.

Osud zahrál si však se snoubenci neočekávaně tragicky. Dne 27. května, tedy dva dni před sňatkem, zachvácen byl Maier záduchou, jež se vystupňovala v krutou bolest v prsou a smrtelné mráčky. Lékař vsříkl morfium. Snad potom, snad z nemoci samé Maier zbledl, utišil se, usnul a už šel neprobudit.

„Kollaps!“ řekl lékař. „Výduš praskla, krev se rozlila a je konec. Předvídal jsem to.“

Ostřil byl zdrcen. Je to možné? Člověk mladý, plný mízy a chuti k životu, tělo buk a přece uvnitř zpráchnivělé? Země třásla se pod jeho dostupem — a náhle buk leží, doznělo šumění jeho větví, hluch a ticho nad ním. Vojáci na postelích si šeptali, dívající se na tělo pod bílým prostěradlem. Pozdě přikvapil polní kurát. Ani poslední pomazání nemohl už udělit.

Ostřil viděl už četná úmrtí v nejrůznějších podobách i hrozných, kdy od jádra zdravé organismy nechťely se vzdát, rvaly se o život v odboji proti vlastnímu smrtelně zasaženému ústředí. Ale byli to lidé cizí, při nichž zachvívalo se vždy jen jeho všelidské citění, jeho soukrevnost v humanitě.

Tenkrát bylo Ostřilovi jako před lety, když

zesnula mu Dušička. Pohasl jas, teplo kolem něho, urvána mu byla opora, zanikl přátelský zvuk v jeho blízkosti.

Pelhřim Maier byl nedlouho, ale upřímně oddaným přítelem. Rozmarnost a aktivnost jeho doplňovaly šťastně přemítavost a melancholii Ostřilovu.

První a jediný přítel, jež si Ostřil získal. A on tak těžce se přikláněl a ještě nesnadněji získával důvěry vzájemné.

Velitelství nemocniční oznámilo matce Maierové — otce už neměl — úmrtí synova a den pohřbu. Nebylo však naděje, že by matka z Brna včas dojela. Vlaky jezdily tak zdlouhavě a tak přetržitě, že jízda z Brna do Aradu vyžadovala čtyři dni. A tak dlouho mrtvola v parnu ležeti nemohla. Ostatně stará paní sotva odváží se cestovat v době válečné. Také z Brna netelefonovala, aby se pohřeb odložil. A snoubenka?

Ostřil staral se sám o pohřeb přítele. Pro možnost přepravu zakoupil dvojitou rakev a do hrobu dal vklínit traversy, aby tlakem hlíny víko rakve se nepromáčklo.

Pozůstalost po Maierovi převzala správa nemocnice. Pouze si vyžádal Ostřil, aby zápisník a korespondenci směl sám expedovati osiřelé nevěstě.

Úkol těžký. Ostřil sám nevěděl, proč se ho podíval. Jak zásilku doprovoditi?

Cítil, že to prostým úředním slohem nelze. Písemný výraz jeho nebyl šťastný. Stávalo se mu, že chtěje se zalíbiti, urážel, nevystihl to, co chtěl napsati. Nedůvěřoval si tedy. Ale tentokráte nezbytno překonat ostych z lásky k mrtvému. A ona

byla dědičkou této lásky jaksi přirozenou. Dluhy své vždy platil.

Rozhodlo však i něco jiného. Dávno tlumené podezření propuklo, jako zralý plod slupkou. Děsilo a posilovalo zároveň. Což nežije vše ve výjimečných poměrech? Pojmy delikátnosti, studu, byly otřelé, změtené, neméně než pojmy o spravedlnosti, o dovoleném a nedovoleném. Mysle zesurověly i u lidí vzdělaných stálým krve proléváním, rozkazovanou nespravedlností a jaký div, že nahá fakta za normálních poměrů se skrývající, nestoudně tlačila se najevo.

Vždyť Maruna Maierova byla Pelhřimovi už ženou. Jak tedy přijme ona zprávu o smrti toho, jenž měl čest její zachrániti?

Až pot na Ostřilovi vyřázel.

Nikoli! Nepřevezme úkolu havrana, krákorajícího o neštěstí. Zprotivil by jí své jméno a upomínku na sebe. Bude lépe, když zápisník zase vrátí správě vojenské. Ať pošlou vše matce a její věci bude zpravit nevěstu.

Ale poznal, že by provedl zbabělost a nevděk. Že jen lenost jeho se brání. Vždyť byl jiný než před válkou. Měl program životní, jež chtěl plniti důsledně a za všech okolností. Tedy vzhůru hlavu!

Nervy otřásající, zdraví a život rvoucí příhody válečné, strádání zimou, hladem, rozpoutaným peklem ohně a železa, vyštvaly z nitra jeho, jako by je granát vyryl, otázky, jimiž se dříve netrutil, otázky stvořeného po tvůrci, po účelu a spravedlnosti jeho díla. Byla to zamýšlená, účelná hrůza, již právě miliony s ním prožívali, miliony tak jako on uvržení z klidného života do samého jícnu

bouřící sopky. Neodbytné proč vyvstávalo za každým příšerným zjevem války, sledovalo jako vyrytá kolej šílený let rozjetého vozu po svahu do hlavé, bezedné propasti. A měnilo se v obžalobu, pro níž byl půhoncem i soudcem samozvaným.

Jakže, i pro toto nesmyslné zřícení, šílenství vražedné, toto rozpoutání nejopovrhlivějších pudů a provádění jich skutkem našla se sankce, krásné, zvukné jméno? Toto bílení smrdutých černých hrobů, parfumování lniloby zvuknými hesly hrdinství, loyálnosti, lásky k vlasti, obrany domoviny, jmen, kultury — věru nebyla více brána posvátná jména nadarmo, nebylo úžasnějšího pokrytectví, nestoudnější zlovůle v dějinách lidstva. Zafatá pěst byla projevem síly, udavačství patriotismem, divá nesnášlivost službou pravdě, samospasitelné velikášství povznesením ducha, šalba oficielní pravdou, vraždění ve jménu božím, štvání od oltářů a s kazatelen — lze si pomyslit většího chaosu? Dobrá příležitost brutalisovati slabé, týrati bezbranné, krásti, loupiti, mstivě vyrovnávati dávné osobní vroučky ve všeobecném mrzačení milionů.

Či existuje pohanský bůh s dvojí tváří, tvůrce a ničitel v jedné osobě, Višnu a Šiva?

Zdali není bez podstaty řecká theosofie, že nad bohy samými vládne Moira, Fatum? Nad bohy i lidmi.

Není možno, aby taková existence byla darem nebes, spíše je trestem démonů. Za jaké viny?

Nebyl bez hříchů. Ale ať zveličoval a znásoboval je sebe více, nepřiblížil se k nížádné úměrnosti

k trestu. Hory vin by se musily nakupiti, než by taková expiace byla oprávněnou.

Avšak kdyby to byla vina kolektivní? Nikoli osobní? V písmě četl: Viny vaše stíhati budu až do čtvrtého kolena. Viny několika generací, když uzrají, padají vlastní tíží na pokolení jediné. A běda postiženým!

Decimování pluků za několik nepotrestaných neb nezbadatelných zločinců. Viděl příklady.

Či není individuální spravedlnosti, pouze generalní?

V předcích je vina, a kdo část krve jejich zdědil, ať to odpykává! Pěkná konkluse. Dědičný hřích redivivus.

Ostřil prozkoumal už dříve životy svých předků, pokud se jich od matky dopátrati, neb z domácích listů dopídití mohl. Měl v tom od maličkosti vytrvalou zálibu a kombinační dar. Nakonec měl o svém minulém příbuzenstvu lepší vědomosti než o současných. Pronikaje lidí zemřelé správně, chodil kol živých jako slepec.

Bylo dosti vin v životech předků a vin neusmířených. Alespoň tak předpokládal. A jako mnozí nemocní, dokud jména nemoci své neznají, stále zmítají se v nepokoji, ale uklidňují se a nemoc snášejí, jakmile nemoc se jim pojmenuje, třeba byla sebe zhoubnější, tak i Ostřil se uklidnil, sugeruje si, že trpí za viny předků. Převzal jejich pasiva a platil prostě dluhy.

Po každé ráně osudu řekl si: To máš za to neb ono. A bylo mu hned volněji, trpěl zmužileji.

A zdařilo se mu, že vůlí souhlasnou měnil výrony lidské šílenosti a brutality v úkony vyrovnávající spravedlnosti, v exekuci rozsudku dříve už proneseného soudci neznámými, ale oprávněnými.

Toto mužné podstupování čistilo mu krev a kořenilo vínem každý doušek nápoje, překonávalo surovosti v odplatu a lotroviny v odpykávání.

Poněkud násilně, avšak přece sjednocoval děje v zákonitou posloupnost příčin s účinkem. Opustil všední, dutá hesla, vznesl se nad ně. Dosavad byl jen kuklou, fluktuací svého okolí; v ohni válečném a v boji svého nitra nabyt hlubokého vidu, van odvěkých pravd ovíval ho ve chvílích soustředění mysle. Bylo mu jasněji, co neploužil se v prachu při zemi.

Uvažoval o fyzické bolesti. Byla pouhým klamem atomu v zápolu všehomíra, klamem nutným za kontrast nebolestivosti, nutným k rovnováze života, jehož druhým polem byla prázdnota a nuda.

A štěstí? Druhý klam, pěstěný lidskou touhou, Proteus ukazující každému jinou podobu.

Prázdno a nuda! Je lepší než bolest? Dosud byl Ostřil prázdnen velkých vášní. Žil bez oslepení a nemiloval náruživě okamžik. A sloužil-li fetiši, nebyl nikdy surový. Vlastní čluň a vlastní kormidlo vždy v moci své držel. Alespoň si tak ve mlouval.

Nebyl reformátorem jiných, neboť scházela mu pevná víra v sebe. Nebyl schopen dáti se v boj s celým světem, hájícím vždy staré řády.

Hromadná vina, hromadný trest. Toť válka. Netvor chlemtající krev z oceánu lidské ctižádostivosti.

Státí se nežádostivým, první krok ku zreformování sama sebe. K posílení nově nabyté víry, že pyká za jiné. Za vlastního otce, na příklad.

Vypátral, že měl otec za mlada v Hrotovicích studentskou lásku a děcko. S matkou vyrovnal se penězi, otec za něho zaplatil. Po smrti otcově přepetal se Ostřil na farním úřadě v Krhově. Dostal zprávu, že nemanželská Vincencie Zvěřinová provdala se za zahradníka Jelínka a tohoto jediná dcera Kateřina že má zahradníka Nuzu v Hrotovicích.

Otec se ovšem vyrovnal, ale účet svědomí byl dosud otevřen. A dluhy otcovy platiti je povinností syna a dědice.

I v případě Pelhřimově přerušila smrt účet, ale nevyrovnala. Zbyla vina neodčiněná, jako zející rána, jako druhý otevřený hrob. A nebylo, kdo by jej zasul.

Ubohý Pelhřím! Ubohá Maruna! Osude nelístopný!

Tu se zrodil v Ostřilovi titanismus. Všemu v okotř! Netruchlete stínové! Ani přítelův, ani neznámé osiřelé! Remigius Ostřil bude správcem osudu. Remigius Ostřil nezaspí. Jest tu někdo, kdo láskou vás sblíží, kdo vskočí na místo padlého, zdvihne jeho štít, utiší bolest, přikouzlí zase úsměvy. A pozdvihne v hanbě se sklánějící hlavu.

Prudký van tvrdnoucího odhodlání dül do matečného louhu prvotní jeho myšlenky a hranil ji v určité tvary.

Mihla se mu podoba nevěsty Pelhřimovy, vislé líce —

Ale zde neplatí už líbí se, nelíbí, zde nutný je čin. Nazval by její oběti, kdyby nebylo při tom pocitu samolibé spokojenosti. Dobrý skutek, ano, ale čistý? Dal se do psaní dopisu. Škrтал slova, řádky, trhal papír, zápole s neobratností svou podat písemně, co tak úchvatně cítil, co bylo mu krásné a tak na jevě.

Proč zpěchoval se jeho výrazu papír, péro a inkoust? Slova na bílém, střízlivém papíru tuhla, ledověla. Nikdy nepsal dosud dāmě, mimo matce, a k tomu nikdy v tak delikátní záležitosti. Obtíže rostly, čím dále o nich Ostřil přemýšlel. Neznámá pevnina, na niž chtěl vystoupiti, prchala mu neb odmítala sráznými stěnami, k nimž nemohl přistáti. Stále ožehavěji připadal mu úkol, jehož se podjal.

A jako se stává při dlouhém výběru, na konec přestal na dopisu snad nejméně vhodném, ba, jak později uznal, přímo nemotorném a urážlivém.

Ale provedl svůj program, zahrál si na prozřetelnost, jak posmíval se mu často otec.

Český dopis jeho zněl:

„V Aradu dne 29. května 1915.

Nejmilostivější slečno! Drahý, nezapomenutelný přítel můj, Pelhřím Maier, před náhlou a pro všecky, kdož ho znali, tak bolestnou smrtí svou uložil mi — více citem přátelství než slovy, býti tlumočnickem jeho neskonale lásky k Vám, citu, jenž neopustil ho do posledního dechu. Slíb svatý zůstal mi v srdci, když jsem milovanému soudru-

hu a ochránci svého života oči políbil na věčnou rozloučenou.

Jako ve spánku, bez zápasu smrtelného přešel dobrý můj přítel na onen svět, ježž nazývají lepším.

Mohu dosvědčiti, nejmilostivější slečno, že přítel můj Pelhřím byl povaha poctivá, věrná a schopn učiniti chof svou tak šťastnou, jak si toho jen žena přáti může. Takovým jsem ho poznal a je-li kdo na světě, s to změřiti hloubi Vaší ztráty, jsem to nejvíce já. Kdo přítele mého jediného blíže neznal, nemohl ho nemilovati. Zpříjemňoval život každému, nikoho nezarmoutil, rozsával jas a dobro štědrě kol sebe. V nebezpečí pak byl mužem na pravém místě, pravým hrdinou.

Osud učinil mne, nejmilostivější slečno, druhem Vaším v bolesti a odvažuji se toho, že chtěl bych jím býti i v životě. Seznal jsem krásnou Vaši povahu z líčení příteleva. Víím, velevážená, že myšlenka má bude se Vám zdáti absurdní, vždyť mne ani neznáte — ač já Vás vysoce ctím — ale v této neobyčejné válce vyskytují se i neobyčejné situace a velitelské nutnosti — víím vše, nedokládám více.

A ráčíte býti nevysloveným odkazem drahého nebožtíka mé péči, jsem o tom přesvědčen.

Má osoba nehraje tu roli vůči krásné myšlence, jež by se tím uskutečnila. Přece však zmiňuji se, že jsem finančně zcela neodvislý a s to nárokům občanské rodiny vyhověti. Ani osoba má nebude na obtíž, neboť dle lékařské diagnosy jsem tuberkulosní a nebudu živ ani rok.

Já se tím nevzdávám téměř ničeho. Vdova po mně byla by jak mnou, tak i pro případ delší války, státem zaopatřena.

Promiňte, nejmilostivější, pakli se nejasně neb ne dosti patřičně vyjadřuji. Cit Váš doplní jistě nedostatky mého slohu zcela oddaně míněného. Nikdy jinak nebyl bych se odvážil tuto nabídku učiniti.

Dovoluji si zároveň zaslati zápisník drahého zesnulého i korespondenci s podobiznou. Ustříhl jsem svému příteli dva prameny vlasů. Jeden je pro matku.

Neočekávám, že někdo na pohřeb přijede a zařídím tu vše sám, aby hrob byl řádně označen a od příbuzných nalezen.

Poroučeje se Vám, nejmilostivější slečno, i váženému panu otci, jsem Váš nejoddanější ctitel Remigius Ostřil, kadet šikovatel, Arad, vojenská rezervní nemocnice č. 23.“

Když Ostřil přihlazoval obálku zalepeného dopisu, vydala ostrý, posměšný hvizd.

Předzvěst? Ostřil byl pověřiv, ač to zapíral.

A v zápětí zalitoval, když list odeslal.

Hloupé! Hloupé! A přece převládal pocit libý. Dobře to mínil a ona pochopí, že chce splatit dluh nebožtíkovi, odnutí znak hanby děcku přítelovu.

A kdyby shledávala list jeho nehorázným? Pak je to žena všední. Pak by po celý život nepochopovala a soužití bylo by trýzní pro obadva.

A přece se jí Pelhřím honosil, jak je vzdělaná. Zamilovaný člověk ovšem. Vzdělání a jemnocit ne-

jsou vždy spřeženy. Ostřil sám znal vzdělance velmi surových srdcí. Říkali jim temperamentní.

Má-li však Maruna srdce na pravém místě, pochopí, že nic erotického nemám v úmyslu. Ani záluďného. Že jsem snad fantast, ale ne opovrhlivý.

A fantasie jeho kreslila ihned dobrodružné vidiny, jak ona, pochopíc, bude obdivovati jeho odvahu, odchýlnou od průměrných názorů mužů na ženskou čest. Bude mít úctu k jeho šlechtivosti! Bude jí stát vysoko nad ostatními, ba neodváží se ani jiné muže k němu přirovnávat.

A alternativa: Snad uzavrou spolu smlouvu, aby žili vzdáleně od sebe, až narodí se dítě, jehož Ostřil bude otcem podle matriky.

Alternativa ta byla pravděpodobnější. Žít se souchotinářem! To ani rodina její nepřipustí a on toho nebude ani žádati.

Sňatkem dá děcku počestné jméno a basta!

Nepřiblíží se k ní a až zemře, bude památka jeho trvat o čisté stkvělosti šlechtěného skutku.

Ale jak by bylo, kdybych zůstal dlouho živ, neb dokonce se uzdravil? Četl v lékařských knihách, že 20% tuberkulos se vyhojí. Otec i matka jeho zemřeli na nemoc zcela jinou. Co potom? Bude rozluka jeho s Marunou věčná? Či pokusí se za nějaký čas o zneužití? Zůstanou do té doby prosti vášně jiné, zcela svobodné vůle?

A zase hra fantasie. Což z úcty a sympatie nevzrůstá láska? A z neustálého styku, rozmluv a vzájemného přivyknutí? A ze splnutí zájmů?

Bylo by to překrásné, kdyby ona ho pronikla a pomáhala mu v životním úkolu zadosťučnění všem

křivdu od rodiny jeho utrpěvším, v díle, jehož se on nikdy nevzdá — pak — neodvážil se ani rozprádati takové štěstí.

Matička Pelhřímova přijela den po pohřbu synově s velikým věncem. Byla pět dní na cestě, chudáček stará. Drobná a všecka vetchá byla, až se Ostřil podivil, jak mohla býti matkou tak statného syna. Vyprávěla mu, že syn byl po otci, lesníku a že ovdověla, když Pelhřímovi byly čtyři roky. Jedle nešťastně kácená zabila ho a vdova žila se v Brně z pense a ze studentů.

Jak byla stará? Ostřil překvapen slyšel, že dvaapadesát. Hádal by o dvacet roků více.

Byla hovorná a neukazovala příliš zármutek. Ostřil vypověděl ochotně a dopodrobna vše, co věděl o Pelhřímovi, vyhlásil pohřeb se salvami nad hrobem a zavedl ji sám na hřbitov.

Byla prostá žena a přece v mnohém připomínala mu Dušičku, jeho matku.

Po celý třídenní pobyt paní Maierovy v Aradě byl Ostřil jejím průvodcem. Obstarali spolu úpravu hrobu, objednali pomník, jehož cenu udal kameník na pokyn Ostřilův na polovici. A ještě staruška smlouvala a měla radost, když ochotný kameník ještě slevil.

Paní Maierová rychle si Ostřila oblíbila. Vycítila, jak upřímně byl jedinému jejímu synovi oddán. Vyprávěla mu obšírně o mládí a studiích Pelhřímových a na konec i o nevěstě synově Maruně Solníkové. Od deseti roků bydlily obě rodiny v jednom domě, Solníkovi v druhém a Maierovi v třetím patře. I nebožku paní Solníkovu

dobře paní Maierová ještě znala. Byla z obyčejného domu, nějakého krejčího z Uher. Hradiště, Solníková studentská láska. Starý pán byl rodák od Uh. Ostrohu, ze selského, Slovák. Až v Brně přiklonil se k němčině a držel s pány. Omlouvala ho, že v Brně to musí být, aby člověk obstál. Ale paní Solníková se nikdy pořádně německy nenaučila a starý, jako Solník, snad se za to i styděl a nevedil paní nikam. Nejstarší dcera Maruna vychodila německé školy a byla na obě strany, trochu Němka, trochu Moravka. Ale Pelhřím byl Slovan a říkal, že i žena jeho musí být Slovankou. Maruna, že je sporá, tmavá, a tuze dobře se učila ve školách. A líce má snědé a pysky jednu krev a oči černé, tuze svěčná ženská. A není ani tak vysokomyslná jako její pantáta. A pracovitá jako včelička, dílo jí pod rukama jen kvete a se vším je včas hotova. Čistá osoba.

Zato pantáta, jako starý Solník, že je tuze hrdý pán a nebýt toho, že dceři ani červeného krejcaru věna nedá, ani by jí známost se slovanským studentem nebyl dovolil. Však i ji to mrzelo, že syn po tolikaletém lámání hlavy a penězích co stál, vezme si takovou, neříkaje nahou Evu. Mohl pochytit i slečnu mohovitou, znala jich několik po venkově, co by si ho rády vzaly. Ale ponechala Perušovi vůli. Nu, nemělo to být, zůstal jen její a boží.

Odmíčela se na chvíli a šeptala s promodralýma rtoma modlitbu za dušičky.

Maruna, pokračovala paní Maierová, když se jí řeklo, že jí ženich skončil, jakoby nic, jen v líci požloutla. Ani jména božího nezavolala. Ale bylo

vidět, že je zaražena. Vše jí z rukou padalo. Snad od lítosti ani nemohla mluvit.

Na pohřeb až do Uher nemohla. Kdo by obsloužil děti? Měla jen obslužnici a na noc bývali sami. Bylo na třetí den, když Ostřil vyprovázela paní Maierovou na nádraží. Zvala ho, aby k ní do Brna přišel, až ho vítr tam zavěje a těšila ho, že se uzdraví. Oči že má jadrné, z těch že krchov nevyzírá. Pohládila ho po líci, přítele jejího jedináčka.

„A jezte hodně, ať zesílíte!“ volala na něho ještě z okénka, když už vlak odjížděl.

Ostřil vzpomněl si, že stěžovala si mu na potíže zásobovací v Brně. Dopsal šafáři svého statku, Prokopovi v Krči, aby poslal paní Maierové do Brna dva pytle bramborů. Bylo o ně už v červnu zle.

Deset dní po pohřbu Maierově došel Ostřila dopis z Brna. Od rady Solníka a německý. Od Maruny marně hledal řádek. Ničeho nic, ani podpis jejího jména.

Ostřil četl:

V Brně, dne 9. června 1915.

Vážený pane, především promiňte, že odpovídám na Váš slovanský dopis mé dceři německy. Studoval jsem v německých školách a psal bych slovansky chybně. Raději tedy jak umím.

Rozpakovali jsme se dosti dlouho, zda máme na Váš dopis ze dne 29. května 1915 odpovědět. Tak nejasný, záhadný, ba chorobný — s promínutím — připadal nám, totiž mně a dceři Marii, jejímž jménem odpovídám. Jen Vaše pevné přátelství k zvěčnělému, nám drahému příteli, přemohlo ko-

nečně naše rozpaky, že odepisují, aby neživilý se naděje, které se nikdy nerealizují. Nepochopujeme, jaký že svatý slib vůči zemřelému zůstal Vám v srdci nevysloven. Druhem mé dceři v bolesti nemůžete, drahý pane, býti, jelikož ona bolesti nad krásnou, hrdinskou smrtí svého snoubence necítí, spíše hrdost, že přiřadil se k rekům, kteří život za vlast radostně položili. Další Vaše výlevy, hledě k nemístnosti a mátožným naznačováním, nemůžeme přijmouti. Jsou tak podivné, nechci říci urážlivě podezřívavé, že nám bylo při četbě oběma trapno. Chci věřiti, že je tím nedosti obratná stylisace vinna. Má dcera, drahý pane, ví, čím je své cti povinna a nikterak a v žádném čase není k něčemu nucena. A vím, že zesnulý nebyl s to, o ní se nějak nevážně vyjádřiti. Válečný sňatek měl konati se jen z důvodů úsporných. Jiných tu naprosto nebylo.

Ostatně náš nejmilostivější panovník předvídal i případy nezaviněného neštěstí mezi snoubenci v době válečné a moudře učinil opatření, aby veškerá příhana byla poměrům těm odňata. Vám je to snad neznámo, což je pochopitelné, ježto jste v poli a mimo pravidelný styk se společnostmi a jejími zákony.

Děkuji tudíž za Vaši dobře míněnou nejasnost a považujte laskavě, jako my, věc za odbytou.

Na pohřeb nám nebylo možno jeti a děkujeme Vám za veškerou Vaši účast na arimatejském díle, jak nám je velmi dojemně paní Maierová vylíčila.

Z důvodu již naznačeného nechci ani, aby dcera má smutek nosila; tím by světlou památku bojov-

níka zã vlast, Pelhříma Maiera, jen zprofanovala.

Ještě jednou Vám i s dcerou děkujeme za dobrý úmysl a znamenáme se, jakožto Váš k službě ochotný Vincenc Smolník, rada zemského výboru markhrabství moravského.

Remigius Ostřil pocítil úlek, zmatek ve vědomí. Nepochopen! Zahanben! Vyčetli z dopisu jeho něco zcela jiného než tam vložil. Podezřívali ho z nediskretnosti, z nedostatku jemnocitu. Snad neovládal dosti svůj sloh, nevolil nejpřílehavějších výrazů?

Z odpovědi číselo to odpudivým chladem. Už to dunivé, bombastické: Pro vlast!

Když zavřeli bez důvodu Kramáře, nikdo se neptal, jak dotkne se to patriotismu českých, pro slávu násilníků bojujících vojinů. Jakoby byly patriotismy privilegované a neoprávněné. Jako by nikdo ani si nemohl představit, že každý český bránc pocítí, že s Kramářem vlastně sám je obžalován, sám souzen, že vojenská věrnost podrobuje se tím nejstrašlivější zatěžovací zkoušce. Nikdo neptal se: Obstojí? Zradí? Předpokládali všude otročké jen duše.

Jako prýž natažená do přetržení, smrštilo se jeho sebevědomí pod své normální napětí. A v zářetí vypíal se ještě více. V sebepřeceňování.

„Chtěl dobro a vzbudil nevoli. Úmysl byl ctný, vymyká se jeho mohoucnosti. Passons!

Jednal v první horkosti citu. Ale kdyby každý čekal až schladne, volil úzkostlivě a s rozvahou výraz, vybíral příhodnou chvíli—mnoho dobrého by zatím uniklo nevykonáno!

Nezdar jeho počínu nesmí a nebude ho mýlit v programu dalšího života. Bude dále bojovat pro humanitu. Zažil a viděl úkazy strašlivé síly zla, a probádal se k přesvědčení Dostojevského: Spolučlověk! Spoluvník.

On odčiní svůj podíl viny, intelektuelní bestiilitu paralyzuje zmocněnou humanitou.

Narážel, protože byl odlišný od stáda, rozpaloval se pro myšlenky, které byly kontrastem smýšlení mass. Logicky musil brutalitou války dospět k erotismu lidí.

Zatím pohnal před soud své lidičky. A sumárně.

Rada Solník — cituprázdný šplhavec. A ona mlčelivá? Cvičená, hodná, zněla mu v upomínce slova paní Maierovy. Buď příliš praktická, přechytralá až do studenosti plaza, nebo nedomyslná, flegmatická. Moravka! Husa!

Ale což, kdyby list jeho vůbec nedostala? Adresoval jej pro jistotu na radu, ovšem do obálky vložil jinou s adresou na Marunu.

Ale je vyloučeno, že by otec dceři takový list zatajil. Každý otec zkoumá než odmítne nápadníka a nerad spoléhá se na jiného, lepšího.

Celá pokořující záležitost utápěla se jako v bahně. A budila touhu vybavit se, zapomenouti, viděti slunce, zeleň, čistý vzduch, míti nefalšovanou přírodu před očima.

Prokop, šafář z Krče, psal, že odeslal brambory do Brna. A posteskl si, že ztratil jediného syna Stánu. Omrznuť ve válce v Karpatech a vrátil se — bezruký domů. Měl hospodářskou akademii, už byl v panské službě pojezdým. Nyní byl hotov. Ač ho hlídali, odešel jim a skočil do Vltavy. Na

čtvrtý den teprve připlaval k jezu. Tam ho vylavili.

Brutální myšlenka přišla Ostřilovi. Což aby místo politování, po příkladu rady Solníka, poslal rodičům blahopřání k hrdinské smrti synové? Na poli cti a slávy. Jaká příležitost pro emfatickou deklamaci!

Potom psala paní Maierová z Brna. Děkovala za brambory, které přišly jako mana s nebe. Pak vyptávala se na hrob synův, zda jej hrobník dobře opatruje, že mu dala zlatku a nelitovala, že je to poslední věno pro syna. Že spoléhá na něho, paní Ostřila, aby dohlížel na zalévání a co uhyne, aby bylo znovu vysazeno. A že bolest její pro ubohého Peregrina je čím dál tím větší a že s ní as. půjde do hrobu a že dá-li jí bůh zdraví, na zimu si dá syna na Moravu převézt, a kdyby ji to poslední sukni stálo.

Písmo dopisu bylo stařecky třaslavé a papír slzami zkrabatělý.

Tak vida, dokud byla v Aradě, jako by valně netruchlila. Šukala městem jako sýkorka zimním křovím, vše ji zajímalo, na vše se vyptávala.

Ale bylo to patrně jen odvádění bolesti od rány, krvácející dovnitř. Lékaři znají ten trik, odváděti vnitřní záněty zevními draždidly na povrch, kde nemohou tak zhoubně řádit.

Teprve vzdálenost jako pryštidlo vytáhla bolest, rozleptávající starou hrud.

A také stihla Ostřila na podzim zpráva o úmrtí paní Maierovy. To byl už na jezere gardském. Smuteční oznámení, adresované do Aradu, posílali za ním.

Remigius Ostřil za jeden a třicet roků života nesetkal se s ženou, k níž by byl pocítil touhu a něhu. A neznaje, nevážil si žen. Opovrhoval jimi co nejzdvůřileji.

Pro plachost jeho říkali mu spolužáci v oktávě královéhradecké Remička.

Plachost a slabá vůle způsobily též, že nikdo ho nejmenoval Přemkem, jak si přál, všichni jen Remigiem, cizáckým jménem.

Od vojínů slyšel Ostřil, že v aradské věznici jsou i političtí odsouzenci, ale nenamáhal se některého z nich spatřiti. Také se jména jejich pečlivě tajila. Že byli mezi nimi lidé nevinní, domýšlel se, znaje sumárnost vojenských soudů. Ještě prostřednictvím vězeňského kněze by mohl se jim přiblížiti. Ale kněz, maďarský patriota, udal jiného vojína českého, jenž myšlenku Ostřilovu provedl, pro schvalování velezrády a panslavismus a ztížil tím tazatelů „vojnu“.

Vrchní štábní lékař dr. Kapper revidoval nemocnici. Byl při revisi až malicherný. Vytykal, že mají místo předepsaných pytlů na zemi koberce, že postele jsou nedbale nalakovány a prýskají, že záhlavní listy nemocných psány jsou tužkou a dieta že není dle kalorií vypočtena.

Ostřila popadl záchvat vzteku. Žádal se na inspektora, až tento pohled jeho ucítil a obrátil se přímo na něho.

„Je libo, pane kadete?“

Ostřil chvěl se a koktal. Ale nemohl mlčet.

„Jednomu se divím, pane vrchní štábní —“

„Totiž?“

„Že prohlížíte nemocnici v zázemí a ne na frontě.“

Plukovní lékař nemocniční spínal ruce za zády inspektorovými varovně.

„Jak to?“ tázal se doktor Kapper a rozkročil se. Ale jaksi nejistě.

„Zde jsou jen konvalescenti a lehce nemocní v místnostech lidsky obydlitelných, lékařů je na jednoho div ne dva, ale na frontě — jsou tisíce těžce raněných v blátě, protože je nedostatek lazaretů — rány se neobvazují, protože je nedostatek lékařů. Tam by měly být konány inspekce — tam nedostává se všeho, hlavně lékařů — na raněné přší — jídla není, obvazů není, krysy běhají po tělech — až hnusno.“

„A co —“ vyrazil dr. Kapper. „Co se má dělat, pane kadete?“

„Baráky se měly stavět — před ofensivou.“

„Jak dlouho by to trvalo, co myslíte, pane kadete?“

„Jako pionýr vybuduji vám za měsíc baráků pro sta raněných deset.“

„Nu a?“

„Vědělo se na měsíc napřed, že bude ofensiva. I kde bude.“

„A co to má s mou inspekci co činit? To není má věc.“

„Ale vaše věc, pane vrchní štábní, je upozorniti na tyto nedostatky. Máte přístup ke generalitě, k vůdcům, organisátorům. Myslím, že vojenské vedení má ke kombattantům též jakési povinnosti a nejen práva.“

„Děkuji, pane kadete, za radu,“ řekl doktor Kapper, sladkokysele se usmívaje a dodal, poklepávaje Ostřilovi na rameno: „Slyšel jste někdy o pátém kole u vozu? Tím je sanita ve vojenských disposicích.“

Salutoval a odešel.

„Počkejte, to si vypijete!“ hrozil Ostřilovi po inspekci komandant. „To neznáte naše plesnivé knoflíkáře.“

Ale dopadlo to lépe, než si Ostřil sám myslel.

Byl komandován ještě s pěti jinými muži do rekonvalescentního domu na Rivě na jezeře gardském. Zvěděl později, že stalo se tak přímluvou šikovatele Glasra, jemuž Ostřil dával cigarety. Otec Glasrův byl na technice v Brně se starým Ostřilem kolegou a později v obchodním spojení. Starý Glaser měl v Brně velkoobchod s cukrem a najatý cukrovar na Hané. Při revisi přidělen byl Glaser junior lékaři inspekčnímu za zapisovatele a zalíbil se dru Kapperu tak, že dal si ho přesaditi do Nového Sadu, svého stanoviště, do kanceláře.

V Rivě seznal Ostřil mladého, šeredného lékaře, dra Bartlmé. Sprátelili se, lékař se ho upřímně ujal.

Především zjistil Bartlmé bakteriologicky, že diagnosa počínající tuberkulosity s nálezem bacilů je nesprávná. Že běží jen o všeobecnou vyčerpálost a neobyčejnou krvácivost hlítanových žil. Odtud časté chrlení krve. Za to shledal katarh žaludeční, ochablost srdeční akce s přelétavým puchnutím dolních končetin.

Nařídil nehojnou, ale silnou stravu a gymnastiku svalů srdečního, partie horské, jízdu koňmo,

koupele ve studené vodě jezerní. Ostřil slézal hory, zprvu nízké, potom i ledovce a vdechoval čistý vzduch výšin. Přestával báti se, zpozoroval, že si navykl odkášlávati bez potřeby, prohlížení vykašlané. Necítil pojednou v plících „neklamné“ známky doupat, zahodil kapesní plivátka a v jezeře utopil i svou tuberkulofobii. Nadějněji rozhlédl se do světa.

K lékaři svému přilnul vděčně a vroucně a doktor Bartlmé splácel jeho sympatii. Byli brzy ty a ty.

Doktor byl bukovinský, křtěný žid, tmavé, neštovicemi zorané pleti. Ve výrazu veliké hlavy měl zvětřalý, ale monumentální rys. Hrotitá leb satyra s odchlípenýma očima, výhrěz překážky, nosní, v ústech kouřením začernalé zuby a velké, krásné oči. Vše to v nesouladu, jako by znázorňovalo boj částí proti celku. Vyslovoval souhlásku „r“ nedokonale, místo servus říkal sévus. Věkem byl asi vrstevníkem Ostřilovým. Pro úplavici přidělen byl k lehčí službě do konvalescentního domu v Rivě v hodnosti plukovního lékaře.

Ostrý psycholog používal své bystrosti k zlomyšlnému ironisování všeho idealisovaného. A přece, koho chtěl, přivábil podivnou mocí. Jako by vzácná amfora s drahocenným vínem v něm byla rozbíta, vylita. V zamyšlení míval pootevřená ústa, oči přivřené, výraz idiota. Nemluvil mnoho a nejčastěji jen v aforismech, ale chvílemi měl návaly překypující breptavosti, při nichž kýval ohromnou hlavou na hubeném, křivicném těle, prskal a šku-bal sebou, jako když křeček vyskakuje.

V takové chvíli vyprávěl Ostřilovi o svém neštěstí manželském.

„Tarsilla viděla mne, než jsme se vzali, asi pětkrát jen. Léčil jsem jejího otce, gulášového magnáta. Vím, že si na poprvé řekla: Je to šeredný žid. Ale po druhé už řekla: Není hloupý a po třetí: Znáš tě! A když ženská myslí, že někoho zná, není jí už ledakým. Říci mi muž, znám tě, vysmál bych se mu do očí. Vlastního nitra člověk nedohlédne, natož cizího. Políčila si — slaninu na myš — víme, jak ženské to dělají. Mužský je proti nim oseľ, každý. Dal jsem se pokřtít, abych dokázal, že jsem docela zralý pro blázince. Šeredovi žena snáze odolá než bláznovi, namluví-li jí, že se zbláznil pro ni. Vzala si mne milá Tarsilla. Tři roky jsme se trýznili a čím dále, tím méně se znali. Až jsme oba řekli: Dosti! A hajdy od sebe. Ne dobrovolně, ale s rámusem, osudně. Nyní o ženě už přes rok nevím. Jsme pro sebe mrtví.“

Zase se odmlčel, kouřil a pil. Seděli v osterii na břehu jezera při víně. Růžoví rackové ryli hroty křídel do zrcadla hladiny a přilétali, lapajíce nedojedky hostů.

„A nebylo by lze zase manželství srovnati?“ tázal se Ostřil.

Doktor odklonil se na záda a vjel palci pod veštu.

„Vypadám, že po ní toužím? To ne, bratříčku! Ona asi už žije s jiným a ten ji možná bije.“

„Tím spíše by se vrátila.“

„Můj zelenáčku, dám ti radu do manželství a gratis. Bité ženy bývají nejzamilovanější a nejvěrnější.“

„Proč jsi se znovu neoženil?“

„Protože mi bylo líto trhat novou květinu.“

Znělo to z úst doktorových nezvykle. Měkce a žalobně. Doznání viny?

Lékařský věhlas nijak neobohatil doktora Bartilméa. Byl náruživý hráč a nepřítel jeho říkali, že i falešný hráč. A skutečně i Ostřil uznamenal, že při kartách jakési ďábelské ohníčky bleskotaly mu v šikmých, mongolských očích. V úchvatu karbanickém neznal žádných ohledů, zapomínal se zcela.

V Rivě byl Ostřil brzy upamatován na program svého života: křivdy napravovati.

Přibyl sem na zotavenou soudce Bruno Semelka z Kroměšic se sestrou Abigail, svobodnou.

S povolením vojenského velitelství ubytoval se v soukromé vile.

Jméno Semelkovo nebylo Ostřilovi neznámo. V rodinných aktech měl i při budapeštského předka, peněžníka Kokše contra Doufalík.

Kokeš pocházel ze slovenské dědiny na hranicích moravskoslovenských. Bezdětný strýc Grmela z Bošáckých Šancí zemřel a kopanice jeho připadla dvěma příbuzným, Kokšovi a naučitelu Doufalíkovi ve Strání, na Moravě. Oba byli synové sester Grmelových. Doufalík sám, neženatý, měl u sebe sestřinu dceru Veroniku, ovdovělou Semelkovu, po četníkovi. Měla tři děti, Fabiána, Brunona a Abigail. Veronika pochytila snad souchoty od muže a odemřela dětem, když Fabián byl v šesté gymnasijsní třídě v Uh. Hradišti.

Bankéř Kokeš, místo aby se se sestřencem rozděil, zahájil u uherského soudu spor o dědictví, svévolný, tvrdě, že on jako státní občan uherský

má nadprávi dědičné. Jak se stalo, že při proti Doufalíkovi vyhrál, zůstalo záhadou maďarské justice.

Nuže, z dědiců Doufalíkových byli právě Bruno a Abigail Semelkovi, kteří přibyli do Rivy. Fabián byl regentem chlapeckého semeniště v Kroměšicích a Abigail byla v ústavu hospodyní. Nyní o prázdninách školních, doprovázela svého svobodného bratra do lázní. Soudce Semelka, jako mobilizovaný důstojník rezervní zachvácen byl na bojišti při hmoždířové střelbě všeobecným třesením těla. Mohl chodit pouze o holi.

Byl to Ostřilovi pokyn osudu, aby napravil křivdu spáchanou jeho předkem těmito sirotkům. Kopanice nesporně z poloviny náležela jim. Snad jen nějaká stovka neb dvě by to byly, ale s útratami sporu a vzhledem k době, kdy studenti i děvče podpory potřebovali, náhrada musí být větší, značně větší.

Reuniony zval Ostřil podle Ludvíka XIV. tyto znovuupravující snahy. Jak to jen navléci, aby neurazil jednak jemnocit Semelkových, a zase nedal potupě památku předka, jemuž jako descendent povinen byl pietou a ne soudem?

On byl proti nim bohat a žádnou září z bohatství neviděl kol své osoby. Spíše tím měl zkušenost z návštěvy humanitního ústavu, kde vštěpovalo se většinou chudým chovancům biblické: Spíše velbloud projde uchem jehly, než bohatec vejde do království nebeského. Tehdy se ho to nepřijemně dotklo a přece uznával rčení to za jakýsi korektiv závisti a žádostivosti chudých. A chovanci upokojovali se, že chudoba je čestnou a bohatství

nečestné. Bylo to lidské, nevylučovalo to obdobné smýšlení u Semelkových.

Svěřil se s myšlenkami svými doktorovi, jenž pouze přimhouřil oči jako kocour číhající na myš.

„Tedy vybudovat vlastní svět spravedlivého hodláš, Remo? Pevný program života, zásady o humanitě a čert ví, jaké ještě chiméry pěstuješ? Nejsi blázen, ale normální též ne, slabomyslný nanejvýš. Povinnosti začínají u vlastní osoby, myslím já. Napřed buď sobě světem, humanitou, spoj subjekt s objektem. Kdo se k tomu nepropracuje, zůstane si sám neznámou pevninou, třtinou, kořistí nevypočitatelných dojmů, flagelantem.“

„Co to má s mým dotazem činiti?“ odtušil Ostřil.

„Tolik, že buda tebou, nepátral bych po smyslu, nýbrž po štěstí života. Buď si i velkomyslným lvem, nedomáhej, aby paběrkářům zbylo. V tom je pravý aristokratismus. Život je hra. Omrzí-li mne, složím karty, vyjdu z hospody zvané Zeměkoule s vědomím, že jsem žil dobře, ať měl jsem programem humanitu nebo katovství. I egoismus možno vydestilovat v altruismus. Příklad: Když jsem byl mladý zajíc, hofmistroval jsem u továrníka v Černovicích. Svěřenec můj byl osmiletý hoch. Kdysi na ulici běžel splašený kuň. Lidé uskakovali, i já se skryl v průjezdu a zapomněl svěřence venku. Nic se nestalo, ale kluk doma žaloval. Chlebodárcem můj tázal se mne: „A nepomyslel jste na matku dítěte, kdyby se mu něco stalo?“ A já na to: „Má matka by též plakala, kdyby mně se něco stalo.“

„A skončilo to — doktore?“

„Že mne továrník propustil. Neměl smyslu pro můj altruismus.“

„Rád by těm lidem prospěl,“ řekl Ostřil.

„Zvláště slečně Semelkové, ne? Je hezká, všiml jsem si už.“

„Mluv vážně, doktore!“

„Přidruž se k nim, vtiskni mezi ně svou individualitu a jednej pak, jak se ti uzdá. A zanech skrupulí a šablon! Ta Abigail — bratr prý ji brutalisuje. Ta tě lapne jako mušku vlaštovka.“

Řeč obrátila se jinam. Ale Ostřil nebyl už celou duší při ní.

Že není chladným egoistou, že je třtinou kořistí! Žije, aby žil, aby užíval. Připomínalo mu to nebožtíka otce. Ten řekl, že syn jeho nebude nikdy v ničem samostatný, produktivní. Consumere natus!

Špatné proroctví, domlouval sám sobě. Otcové podceňují své syny. Však on vykročí za svou hvězdou k Betlému, k humanitě. A ve válce svítí humanita dvojnásob, jako pochodeň v hluboké tmě.

První jeho setkání se Semelkovými bylo velmi nepodařené.

Vyjel si koňmo podél jezera, ohrazeného až k vodě ploty soukromých zahrad a sadů. Na volném místě prašné silnice viděl proti sobě přicházeti Semelkovy.

Slečna Abigail byla vysoká, štíhlá blondýna, údů jako prodloužených, připomínajících spíše postavu vytáhlého efeba. Držela se velmi zpřímá, z důvodu, že byla poněkud bočitá, jak Ostřil později zjistil. Modní oblek její nebyl zrovna vkusných barev. Ale apartní. A v barvitě vegetaci

jižní mírnila se a neurážela fialová kardinálská barva jejího úboru, ač červeně a žlutě jí vůbec neslušela.

Ostatně hádal jí Ostřil dobrých třicet, bratr její byl o pět roků starší.

Soudce Semelka klopýtal s nalomenou postavou podle ní, s mrzutým výrazem neduživého člověka. I on byl rusý, vytáhlý a nosil plnovous. Chvillemi brala ho sestra pod pažď, když oscilace jeho údů měnily se v křeč.

Ostřil zdvihl pravici k pozdravu. Snad hnul při tom nepatříčně patami — kůň cítě ostruhy, zatočil se napříč cesty a vyhodiv zadkem, zhostil se jezdce.

Střemhlav letěl Ostřil do vody. Ještě zaslechl nad sebou výkřik ženského hlasu.

Vynořil se, plivaje vodu, a dostal se na břeh. Uplácal na sobě oděv, aby v slunci rychle uschnul. Kůň stál klidně podle silnice a okusoval akát.

Smích donikl k němu. Semelkovi zacházeli.

Bezcitná! pomyslí si Ostřil napřed a zmírní svůj úsudek za chvíli na: lehkomyšlná. Uznal, že byl asi notně komický ve svém bezděčném žblunknutí do jezera.

Nehoda neměla dalších následků a při příštím setkání byl to soudce, jenž tázal se první po zdraví Ostřilově. Rozmlouvali česky.

Abigail Semelková byla z žen, které bližším stykem se spíše uzavírají a stávají se záhadnějším.

V egoismu jejím bylo cos dětsky prostého a v upřímnosti její volání po ochraně. Měla více půvabných vad, než jiné ženy kladných vlad. Non-

chalantní, roztržitá a v zápětí bystře pozorná a prohlédavá, nerada vykonávala hned, co za dobré uznala a odkladem zapomínala a dobré věci opomíjela. Nesnesla výtek, ale přetvařovati se, líčiti, co necítila, jako by nestálo jí za to. Snadno se zaujala pro něco citového a ve vznětu zkrásněla a omládla v očích i kol tenkých, bezvadných, perlové zuby sotva zakrývajících rtů.

Byla jako nedopracované torso, které nutí tvárnost domýšleti, dotvářeti nastíněné tvary, dávati jim harmonii a plastičnost, kterých jim skutečnost odeprěla.

Modré, příliš veliké oči její v ostrém profilu dráždily a smršťovaly svaly k obraně, tak dovedly se výbojně zarývat i když ničeho nezamýšlela. A v hlase jejím, něhy plného timbru znělo něco, co probouzelo touhy, něco silného, suverénně vcházejícího do vědomí, ať bránil se kdo čili nic.

Chůzi neměla pěknou. Nastupovala ztuha a vychylovala kyčle střídavě nazad. Mužům se to líbilo. Plavé vlasy její byly různě odstíněné, že vypadaly jako s falešnými vložkami. Ale byl to klam. Každého rána, netrpělivě se česajíc, vytrhávala jich hřebenem spousty. Prameny dorůstající měly pak jiný barevný odstín, než vlasy starší.

Sama to na sebe žalovala, toužíc na svou nervosnost.

Styky Ostřilovy se Semelkovými nevybočovaly z konvence. Mužové povídali si o nemocech, posuzovali lékaře, stýskali si na vzrůstající se ne-

dostatek všeho zboží a špatnost vlaské kuchyně. Někdy dorozumíval se Ostřil za Semelkovy s vlaskými obchodníky, když se jim nechtělo hovořiti německy. Byl Semelka uvědomělým a hrdým Čechem. Žaloval často Ostřilovi na křivdy, které mu bylo v úřadě i u vojska za národnost snášeti a byl příliš nemocen, aby byl ve stesku svém opatrný. V exaltaci obviňoval vojenské vedení z nevědomosti a plýtvání životy, což bylo Ostřilovi nemilé. I před vojiny německými a maďarskými Semelka se nezkontrolil, až Ostřil varoval nakonec soudce před denunciací. Ale tím více jen popudil cholerického Semelku.

„Tvrdím,“ volal jednou, „že válka je horší morové nákazy. Už ten surový, sofistický fanatismus výstředníků válečných je úkazem davové šílenosti. Hoch der frische fröhliche Krieg! Já bych tě, řvoune, poslal do fronty pod bubnovou palbu, pod hmoždíře, hned bys změnil toninu!“

„Odkáslal tiše, jako když sekeru zatíná do dřeva. A sáhl si na prsa a na hlavu.“

„Jako vosy mne to chvílemi píchá. Někdo zavádí do mne indukční proudy a při tom slyším, že sám Kristus na mne volá: Nenech si to líbit! Je to msta, že jsi vynášel spravedlivé rozsudky! A když je tma, tu cítím, jako drát utažený do čela, aby se hlava nerozskočila.“

Ostřil a slečna Semelková na sebe pohlédli a pak pod pohledem soudcovým sklopili oči.

„Myslíte si, že jsem blázen?“ rozkřikl se soudce a obě ruce se mu rozechvěly. „Tož to se hrubě mýlíte, pane Ostřile. Miliony smýšlejí jako já a žádné

narkotikum politických břídilů neuspí rozedrané nervy veškerenstva.“

Stál jako kazatel, opřen rukama o stůl a zabodával do Ostríla modré, poněkud vypoulené oči, jež se chvěly v důlcích, tak jako se celé tělo vlnilo.

„Ostatně, myslíte-li, jsem ochoten jíti do blázince. A to ihned. Tam se uklidním. Anebo do hrobu! Jak je libo.“

Ostřil poslal k Semelkovům doktora Bartlmé a na svůj účet. Pak objednal dle jeho rady pro soudce drahé utišující léky. Donášeje je soudci, předstíral, že mu je dodává bratranec lékárník zdarma.

„Nervosa a neuralgie trojklaného nervu,“ referoval Bartlmé. „Mívá záchvaty tak bolestné, že se prý sám políckuje. Zoufalý stav. Není rozeným vojákem a mobilisován byl prý mstivostí svého představeného v úřadě. A zrovna přišel do bitvy a utrpěl ohromný otřes nervový, shok.“

To byl všecek soucit doktorův. Bral vše velmi rovnodušně. A prohodil několik vtipů o slovanské, měkké povaze.

V Rivě dostal Ostřil dekret praporečníka.

Slečna Abigail Semelkova oblékala se ve šťastných chvílích vkusněji a v řeči byla vybranější. Měla jakous nespořádanou zásobu poznatků z knih a úsudek leckdy duchaplný.

Potkával-li ji Ostřil samu, přidružovala se. Usedali spolu v zahradách restauračních, dívající se na lodě kolem plující. Pestré plachty jejich připomínaly Ostřilovi slovenské koutnice, jak je na výletě moravským Slovenskem v jizbách vídal. Za

loděmi roztrpěťovaly své vidlice obrovské vlastovky hladiny, rozbíhavé, stříbřité, nekonečné.

Svěřila mu, že měla s bratrem regentem umluveno, dostane-li faru, že mu bude hospodařit. Ale vypukla váika a bratr uvázl v Kroměšicích.

Jednou zase v dobré náladě chválila jezdecké umění Ostřilovo. Myslíl, že ironicky naráží na jeho pád s koně. Ale nebylo v tom posměchu.

„Viděla jsem vás, pane praporečniku, včera z okna kavárny.“

„Neviděl jsem vás, slečno.“

„Beru to za poklonu.“

„Kterak to, slečno?“

„Vidíte, chcete tím říci, že proto, že jste mne neviděl, jel jste dobře.“

„Jinak bych byl zase spadl s koně, pochopuji.“

Uklonil se. Vycenila na něho v úsměvu zuby, oči její zapíchaly, jako by magnetem vytahovala mu z pokožky jehly. Až se mu čelo zrosilo.

Potom stěžovala si, jak ji bratr sužuje. Ovšem nemocný, nepřičetný člověk. Ale přemáhá to někdy její trpělivost.

„Nic mu není vhod. Jsem-li veselá, lákám prý muže, jsem-li smutná, chce prý míti u sebe někoho, kdo by ho povyrazil. Jak se mám tedy dívat? A přece, kdybych chtěla, věděla bych už, jak se mám dívat.“

Řekla to tajemně tlumeným hlasem, jako děcko, vypravující napínavou pohádku a veliké oči její pátraly po dojmu na tváři posluchačově. Ostřil odvrátil oči a zadíval se na palouky u cesty, po níž právě kráčeli.

„Tančíte výborně,“ řekla mu, když jednou s Ostrilem protančila několik tanců. Přijal poklonu, jako kdysi poklony žen, jimž na žádost matčinu hrával fagotová sola. Velmi rovnodušně.

Rozmarná byla Abigail do výstřednosti. Jednoho dne dotekl se Ostríl sám nevlídného chování soudcova. A ejhle, Abigail nejen že zapřela naprosto své bývalé stesky a ujala se bratra. A když jí Ostríl dřívější řeči její připomenul, rozkřikla se urputně.

„Nikdy jsem nic podobného neřekla. To nemluvíte pravdu, pane praporčíku a není to hezké od vás. Takových slov vůbec nejsem schopna. Vážím si bratra, skutečně vážím a nemohla bych mu ublížit ani slovem. Slyšel jste asi nějakou pomluvu od toho šeredy Bartlméa a svádíte to na mne.“

Ostríl ostýchal se odvětit. Řekl jen: Promiňte!

Byla to u ní lež vědomá? I sebe roztržitější paměť, přece nezapomíná tak zcela a tak brzy.

Ale dostal ukázky její roztržitosti ještě pádnější. Sklepníci běhali za ní se zapomenutými věcmi a když na procházce s Ostrilem upustila lorgnon, sehnutá nad břehem potoka a odcházela, nepostřehnuvši ani ztráty, nevědouc, že lorgnon vůbec s sebou měla, divili se nakonec obadva. On, že dívajíc se na lorgnon na zemi, jej vůbec neviděla, ona zase, že se Ostríl nad takovou maličkostí diví. Jako by měl na ní vše jen obdivovat a přijímat i za přirozené.

Okamžitě zapomínala na věci, kam je položila, a hledal-li je kdo, tvrdila s určitostí, že je v ruce neměla a neviděla.

Poslal-li jí Ostríl koš květin, zapomínala se poděkovati a vůbec se nezmínila, že dostala nějaký dar. Rvala v jeho přítomnosti květy z koše a házela je dětem s okna.

Chorobné lhaní, amnesie, říkal doktor Bartlmé. Amnesie! Vaďa či dar? Co dal by Ostríl za rychlé zapomínání všeho nemilého, co ho v životě potkalo! Jak by si odpočala vzpomínkami trýzněná duše!

Jednu vadu měla Abigail. Opouštěl ji chvílemi ženský takt. Vyslovovala někdy věci, jež bratra jejího právem pohoršovaly. A vytýkala pak, že bere slova její na zlaté vážky.

Lákala i odpuzovala. A dík přirozenému původu — měla pleť tak čistou a svěží jako dvacetiletá — dovedla nedostatky zastříti, zpříjemnit milým doznáním, omluvným smíchem, lichotností pohledů. Nebylo v ní nic zámyslného, samé improvisace okamžitě vnuknuté. Pro něco se roznítivši, brala toho, s nímž mluvila, za ruku, ba i za bradu a tak nevědomky, jako když dívka dívoce za živého hovoru kroutí knoflíkem na bluze.

Ne, necítil k ní Ostríl žádné lásky a přece vyhledával ji den ze dne více a na déle, až vžil se v jakýsi fatalismus, že snad tato žena je jeho souzená družka, cena jeho odpykávání, že dáda jí sám sebe, napraví křivdu předku jejímu učiněnou.

Nebývalo mu při pomyslení tom blaze, tušil v tom zvyk, formálnost a především duševní pohodlí. A žádal si, aby bylo mezi nimi jasné, vymezené přátelství.

Ztěžovala mu to Abigail nemálo svou náladovostí. Z překypění na obrátku upadala v melan-

cholicickou mlčelivost, někdy v šedivou všednost. Počala hovor vážný o nemoci bratřích a končila za hlaholného smíchu žádostí o „srdeční“ čtveřiku při příštím dýchánku, neb sázkou, že Ostřila na jezeře převesluje. Vzpazovala pod světlou, průsvitnou bluzou imaginérní svaly dlouhých, bílých ramen.

Potom přibyli, do vily k Semelkovým noví nájemníci. Starší dáma ze Štýrského Hradce se svou společnicí Tončí Poplachovou.

Dáma byla všední, zamklá, bigotní ženština, tím apartnější byla slečna Poplachova. Seznámila se rychle se slečnou Semelkovou i s Ostřilem.

Rozená Moravanka, osířela v desátém roce a potloukala se od té doby po všech končinách milého Rakouska. Mluvila německy, maďarsky, a česky jen v dialektu slovenském.

Na první pohled řekl by každý: „Přestrojený muž! A dojem ten zesílen byl harašivým basem slečny Poplachovy a hranatými, prudkými pohyby. Brada přes míru široká a lópatovitě prodloužená také nedodávala obličejí ženské něhy. Úbor její nebyl vkusný a bílá vlákna v hnědých vlasech si ani nezačesávala. Nehty její měly černé okraje.

Ostřilovi připadala jako faraonka egyptská, nad pouzdrem mumie vymalovaná s vousy na bradě.

Postava byla hřmotná, nad ženskou míru vysoké. A doktor Bartlmé žertoval, že když s ní kráčí a ona mluví, má ilusi, že nad ním hřmí.

Tyranisovala své službodárkyně napořád, že nakonec každá se jí zhostila.

Jinak byla slečna Poplachová hovorné dobro-

tisko a příliš pravdomluvná. I to činilo ji nežen-skou. V řeči ráda zdrobňovala.

Ženám imponovala a byla oblíbena. Mužové s ní hovořili vážně, bez galanterie.

Při prvním setkání měřila si Ostřila neostý-chavě, jako lékař rekruta.

„Gracilní panáček! Asi po matce?“

„Nikoli, slečno,“ odvětil Ostřil zveselen, „máti byla velká, kostnatá.“

„Byl jste někdy u kartářky?“ zahřměla slečna.

„Nikdy, slečno!“

„To je chyba. Řekla by vám roztomilé věcičky. Nejsem kartářka, ale fysiognomistka. Čelo vysoké, aniž by do něho volek lízal, jak Slováci říkají.“ (Ostřil pochopil, že naráží na rovný obvod jeho vlasů, bez jazyků na čele.)

Slečna zatím pokračovala jedním hrkotem.

„Oči modré, na muže příliš něžné, vousů pouze ostrůvky, brada měkkounká — jste hloubavý a při tom s úzkým obzorem. A neznáte ženy.“

Abigail se nervosně zasmála.

„Ale, Tonči — což jest to vše nám dámám dovoleno?“

„Staré dámě ano!“ řekla slečna koketně, a když Ostřil neprotestoval, jak očekávala, dotírala dále.

„Ano, hloubáte o věcech, do nichž vám nic není.“

„Ale to je invektiv, Tonči,“ bránila Abigail odmlčevšího se Ostřila.

„Kdo není malicherný, toho neurazím,“ mávla slečna Tonči šátečkem před sebou, jako by mouchu odháněla. „Malicherných lidí si vůbec nevšímám. Není to poklona, pane Ostřile, ale mé sym-

patie se málokdy mylí. A kdo má mou sympatii, má nárok na mou upřímnost. Budeme přátelé jistě!“

Podávala Ostřilovi ruku s takovou rázností, že Ostřil ji po mužsku stiskl.

S doktorem Bartlmém se nesprátelila a soudci se vyhýbala. Protože sám ji několikrát nevrle odbyl.

Jen smích jí nesvědčil. Ve smíchu nabyt hrubý obličej její cosi přihlouplého, komického.

V dobu tu udál se postup rakouského vojska do Srbska. Doktor přišel k Ostřilovi s novinami, překypuje hovornou radostí.

„Do vánoc bude Petr psancem,“ hlásal. Pozastavil se, že Ostřil nesdílel jeho nadšení.

„Jakže? Třicet tisíc nepřátel zajato, jistě tolik též pobito a raněno. To je přece velkolepé.“

„Nenalézám,“ odtušil Ostřil.

„Což, není ti čest a sláva otčiny nade vše?“

„Tuším, že slovo otčina pochází od otec. Mám jásat nad tím, že třicet tisíc otců je zarmouceno, třicet tisíc jiných v zoufalství?“

„Ale vždyť jsou to Srbové!“

„Chceš říci, doktore, nepřátelé? Proto nepřestávají býti lidmi jako my. A cítí radost i bolest jako my.“

Neshodli se a div se nerozešli v nevůli.

„Pansláv!“ bručel si doktor.

„Brutálnost!“ zase Ostřil.

Ale pak hovořili o zamýšleném vzestupu na blízku alpu. A na této půdě se zase shledali. Oba byli turisté. Pak si doktor vydlužil nějaký obnos, pryč na nástroje. Ale Ostřil věděl, že na karban.

Jednoho dne dostal Ostřil dopis. Otevřel jej a pohlédl na podpis. A. S. Podivno! Proč píše Abigail, když se co chvíle setkávají? Později se listy množily. A psala samé nepatrnosti. Vůbec ráda psala. I pod poštovní známku: Včera měla voda 26° a podobné tajnosti.

List její zněl:

Velectěný příteli, tak ráda bych zvěděla Váš náhled o jisté snad fyziologické neb psychologické věci. Může člověk platně vyplnit svůj život, žije-li pouze duší? Snad ano, vždyť je tolik ideálních žen, které v klášterním životě zasvětily celé své bytí náboženství a lásce k bližnímu. Zda jsou spokojené neb alespoň klidné?

Jest to tak překrásné, ale cítím, že to není život, toť důstojná jen příprava k životu na onom světě. Takový má snad býti vlastně celý náš život, jen kdyby nebylo toho srdce plného tužeb. Co s ním?

Jak je zbytečné a jak překáží duši, která by chtěla něco více než ten všední svět. A zvláště co soudíte o životě posmrtném? To je vlastně má hlavní otázka. Jest pokračováním téže duše, jak učí katolická víra, či něčím zcela jiným? Jsou to kruté rozpory. Jak je vyrovnat, uvést v harmonii, aby člověk stal se schopným všelidské práce, mohl se pokládati za článek řetězu a tím byl spokojenější? Nebo jest to mýlka, že za jiných okolností byl by člověk lepším, dokonalejším? Kde zjednat si správný pojem, zda v náboženství? To snad ještě nejspíše, když však ani to ne? Tu odpověď, tu odpověď jen na celý tázající se život, kde ji vzít?

Víte-li či tušíte-li to snad Vy, prosím, upřímně prosím, pomozte mi ji nalézt a dle ní se řídit. A. S.

Jaká to důvěra se v ní zrodila! řekl si Ostřil. Což abys jí sdělil credo svého života? Ale to nebylo možno, když v něm byla i ona zahrnuta, jako neusmířená vina.

Přece není tak mělká, jak si myslel. Každý člověk má své hlubiny, jichž dna sám nezná, kde snad pláží se hadové, ale možno také, že leží drahokamy ždající světla, aby se rozzářily nejkrásnějším leskem.

Dopis byl pečlivě a pravopisně sestaven. Jen obvyklé to u žen „vzlaště“!

Doktor Bartlmé, jemuž Ostřil ukázal dopis, vydechl na něj jen kotouč dýmu.

„Blázen může více otázek nadhodit, než deset mudrců jest s to zodpověděti.“

„Myslíš, doktore, že je to jen přechodný nápad od ní?“

„To neříkám. Co píše, také asi cítí, a onen passus — o životě posmrtném — Semelkovi jsou abnormální.“

„Co tím myslíš?“

„Vypadá to, jako by se obírala sebevraždou.“

„Ona tak veselá?“

„Ano, ona tak hysterická, tak zatížená! U takových chvíli nebetyčný ples a na obrat nejčernější melancholie. Abigail, slyšel jsem, mívá záchvaty neutišitelného pláče — divím se, že ji to před tebou ještě nepopadlo.“

To byly pro Ostřila podivné zprávy. Přemýšlel co říci na list. Písemně odpovídati nechtěl. Spálil

se už jednou listem k ženě. Chtěl říci jí, že věří v boha — zda katolického zrovna, to by nejistil. A že žítí v harmonii s bohem, to jest přizpůsobovati se jeho vlastnostem, znamená pravý život věsti.

Při nejbližší návštěvě nemluvila Abigail vůbec o listě. Patrně jej z paměti zcela vypustila. Mluvila nápadně banálně.

Seděli v zahrádce a Ostřil hrál se soudcem v šachy.

„Jak jmenuje se květina tato geologicky?“ otázala se Abigail náhle, ukazujíc na rudý zemědým. Ale usmála se k tomu tak mile, že zapudila všecku komičnost nesprávného cizomluvu. Ostřil odpověděl rychle.

Přišla slečna Poplachová a odvedla Abigail.

„Mám se sestrou potíže,“ stěžoval si soudce, když právě dohráli partii šachovou. Ustali na chvíli a zadívali se přes jezero na sněhy alpských obrů, podobných krácejícím králům s dlouhými, tmavě zelenými plášti a hermelínem kol krku.

„Ani bych vám to, příteli, neříkal,“ pokračoval ve svém stesku soudce, drže si škrabající pravici levou rukou, „ale vy jevíte takový přátelský zájem o naši rodinu, že nenahlížím, proč bych si neposteskl. Abigail má už staropanenské zlovyky, nedůtklivá jest až výstředně a pořádek a správnost nazývá kapricí a sekaturou. Klíče stále zakládá, stále si něco ode mne vypůjčuje a nevrací, už tři kapesní nože mi ztratila. A peníze nechává neodpočítané ležeti, pro pokušení posluhovačky. A nejhorší je, že ač je vycvičená kuchařka, do-

stávám často nezáživná jídla — inu já, být cizím, ani za svět bych si takovou ženskou nevzal.“

Chce mne varovat? myslil Ostřil.

„Myslím, že slečna není asi zcela zdravá,“ prohodil po chvíli.

Soudce se odmlčel, pracuje jazykem kol čelisti, proti záchvatu neuralgie čivu trojklanného. Slzy tlačily se mu do očí.

„Kdo pak je nyní zcela zdrav!“ vyrazil prudce a celý horní trup se mu rozklepal. A další slova jako by zlostně konsal. „Nervosní jest, připouštím, ale nemá žádné vůle, nesnaží se temperament svůj krotit. Bere mi doutníky — prosím, doutníky, myslím, že jí to ta prožluklá mužatka Poplachová vnukla, a báňají spolu jako staří bačové. Ne, že by jí to chutnalo, ale že je to nejmodernější dámský sport. Lumperei! Páchne jak abalda. Měl byste jí domluvit!“

„Já?“ divil se Ostřil.

„Na mne už nedá, že prý jí nepřeji nevinnou radost.“

Den nato potkal Ostřil slečnu Semelkovou, kouřila doutník. Když ho spatřila, chtěla zmotek zahodit, ale v zápětí, tím provokativněji zadýmala. Oči plynuly jí v slzách, rty měla ještě více vtažené. A okoralé.

Ostřil nabídl jí ze svých cigaret. Zapálila si.

„Máte asi astma, slečno?“

„Astma? Proč?“

„Astmatikové se nakuřují.“

„Tedy vy jste astmatik?“ odrazila Abigail útok.

„U mne, milá slečno, je to zlozvyk — ale nekou-

řil jsem několik měsíců v Aradě a byl jsem též živ.“

„Vím, kam bijete, pane Ostřile. Ano, zapovězené mne láká a nuda mne moří. Berou nám muže a my chytáme se nikotinu. Oni se otravují na frontě, my v zázemí.“

Že nepřeháněla, dotvrdil Ostřilovi záchvat anginy srdeční dva dni poté. Byli se slečnou Poplachovou sami tři.

V živém hovoru zamlčela se Abigail náhle a počala ztěžka nabírat dech. Tak tak, že ji Ostřil klesající zachytil.

„Co je ti?“ vzkřikla slečna Poplachová, odhazující doutník.

Abigail zadržela se ruky Ostřilovy a prudce jí udeřila k srdci.

„Ta bolest!“ cedila zařatými rty.

Tonči Poplachová otevřela dveře proti oknům, aby dým průvanem rychle vyšel. Pak přinesla studený obkladek, rozepjala Abigaili a obložila jí srdce.

„Pane Ostřile, nešel byste pro lékaře?“

Ostřil vstal.

„Ne on — běž ty!“ zasténala Abigail. Slečna Poplachová zaváhala, pohlédla na Ostřila, usmála se a šla.

„Nejsi nebezpečný,“ říkal její pohled a v úsměvu jejím bylo cos pokořujícího.

Ostřil stál tu v rozpacích, nevěda co dělat. Rty nemocné v bělosti lící zcela mizely. Hrůt nosu jako by modral.

Bratr její nebyl doma. Vyšel si v průvodu posluhovačky na vzduch. Trpěl agorafobií, děsem.

z volného prostranství a potřeboval průvodce. Doma zase mu bylo těsno.

„Zima!“ drkotala Abigail. Ostřil došel jí pro pokrývku, i svůj svrchník rozprostřel přes ni, když zima stále lámala. Abigail chytila jeho ruku a vtulila do její dlaně obě ruce své. Hřála se.

Ostřil cítil, jak je mu milá, jak blízká.

„Sedněte si ke mně, prosím,“ zašeptala ve chvíli úlevy, odsunujíc se k lenochu pohovky. Uposlechl. Hlava její položila se na semknuté ruce obou.

Tak je mi dobře! četl Ostřil v jejím pohledu.

Zelené šero bylo vůkol nich. Okna hleděla k poledni. Ze zahrady vanula sem vůně jako od rozlitého líhu. Žlutý svízel kvetoucí u plotu tak voněl. Listy dříví krvavěly v zahradě a z radosti jeho vyskakovaly žluté jiskry květů.

Abigail zavírala zvolna oči, klidná, nehybná. Pojednou vlna krve proběhla jí tělem, rozžhavěla ji. Vydechla prudce, shodila svrchník, bílá horká plet z rozepjaté blúzy zavoněla omamně.

„Je už lépe?“ vyzvídal Ostřil, odsedávaje zase na židli.

Neodpověděla. Sálala a točila po něm bílým svých ranivých očí.

Bezděky Ostřil povstal a táhl svrchník s sebou. Nepochopila a přitahovala jej zase k sobě. Oběma rukama a prudce. Podlomil se v kolenou a byl by na ni padl.

Ulekán pustil svrchník a jako z brku vyražen, pádil ven.

„Co jest?“ volal na něho Bartlmé, přicházející v průvodu slečny Tonči. Ale Ostřil ukázal jen za sebe a běžel dále.

Zlobil a hanbil se.

Večer vyhledal ho doktor. Už zdaleka křivil ústa k výsměchu. Zasedl k setníku a kadetovi rekonvalescentům, u nichž Ostřil seděl.

A nedbaje prosebných pohledů Ostřilových, labužnický vyprávěl o hrdinství moderního Josefa egyptského.

Setník tloukl se ve smích do stehů, kadet díval se po očku na Ostřila, zda je dovoleno také se smát. Ale Ostřil zachoval vážnost.

„Podej mi čackou pravici, Remo, a ukaž svou moudrou tvář,“ končil doktor svou anekdotu. „A až půjdeme okolo posečeného sena — aby ses mi do toho nedal, voní to zpropadeně, ty můj stydlivý voloušku.“

Setník si utíral oči a kadet tahal nervosně knírek. Brada se mu třásla. Ostřil se jen nechtěl prazradit, že se zlobí, stal by se terčem vtipů celého domu rekonvalescentů.

Rozesmál se tedy s ostatními.

„A ten zaražený obličej dámy, když jsme přišli — a svrchník byl prázdný — držela jej v ruce jako starou kůži právě se překořkovavšího hada. Bylo mi líto, že jsem neměl při ruce tvou fotografii, Rémo, byl bych ji zastrčil do límce svrchníku, aby opuštěná panna měla aspoň náhražku.“

„Ale vyprávění o Josefu egyptském je přece v biblické dějepřavě?“ přiskočil kadet Ostřilovi na pomoc.

Doktor zařveskal.

„Bravo! Respekt aux dames! Je to nejpodařenější starobylá humoreska. Ještě vnuky vnuků ponoukati bude k smíchu.“

Obavy Ostřilovy, že setrvá terčem vtipů dlouho, byly však plané.

Osvědčilo se zase, že jako vznešené dotýká se směšného, tož zase zapuzována bývá komičnost neomylně tragikou.

Hned třetího dne přihodila se událost, která zmrazila doktorovu chuť rozhlašovati bohatýrské vítězství Ostřilovo nad pokušením ďábelským.

Časně z rána vzbudil Ostřila doktor Bartlmé.

„Co se stalo?“

„Neštěstí. Semelka je mrtev.“

„Soudce?“

„Oběsil se na okně ve svém pokoji.“

Ostřil se rychle oblékl.

U Semelkových našel mrtvolu na loži, jak ji doktor zanechal, marně pokoušev se ji vzkřísiti. Obličej Brunona Semelky měl výraz klidu, jako v tichém spánku. Až divno bylo Ostřilovi, tak zvyklý byl na neustálé škubavé pohyby údů.

Ve vedlejším pokoji svíjela se v křečích Abigail a vykřikovala srdceryvně. Slečna Poplachová byla u ní. Shora zvonila naléhavě chlebobárkyně Tončina po své společnosti. Marně.

Několik zvědavců okounělo kol vily a nahlédalo plotem k domu.

Doktor vyprávěl, že ranní mlékařka strhla první pokřik. Viděla nehybnou postavu viseti v okně. Lidé běželi pro něho a na policii. Našel mrtvolu už vychladlou, čin proveden byl už asi o půlnoci. Asi v záchvatu nepřičetnosti.

Ostřil telegrafoval páteru Semelkovi do Kroměšic, co lékař zabýval se s Abigailí. Nebylo lze ji utišiti. Léků nepřijímala, domluv nechápala. Ani

Tonči Poplachová s ní nepořídila. Abigail mátlá se čím dále tím více.

„Snad epidemické šílenství,“ krčil rameny dr. Bartlmé.

Slečna Poplachová nucena byla konečně uposlechnouti volání své velitelky a jíti k ní nahoru. Vyděšená dáma už sama skládala věci k odjezdu. Nechtěla ani jedinou noc býti pod střechou se sebevrahem. Byla pravověrnou katoličkou milá paní Leopoldine von Steinbruch.

Dámy obě odjely hned v poledne. Při loučení za hojných slz vyžádala si slečna Tonči podobiznu od Ostřila. Že prý od Abigaily už má, aby tedy měla oba dva. Považovala je patrně už za snoubence.

Ostřil a posluhovačka ošetřovali po odchodu doktorově Abigaili. Mluvila hlasitě z horečky. Na čele perlit se jí pot.

„Myslíte, že jsem ho neměla ráda? Byl mi vším! Kus mého těla zhynul. Má krev! Vše je klam, samá nepravost na světě, samý zločin!“

Ležela, sedala a pobíhala po pokoji. Pojednou otevřela okno dokořán a volala na lidi stojící za plotem. Kývala na ně.

„Proklatý, kdo tu válku začal! Toho bůh proklel, kdo žádá si pro sebe krve milionů! Toho bůh odsoudil k věčnému trestu! Arcivraha! Ať nemůže umřít! Ať praskne, až se naloká krve! Hrom ať do něho bije, ať sám sebe vraždí! Ať uhnívá za živa! Hanba mu!“

Pěna vyvstala jí na rtech. Znepokojen odtáhl ji Ostřil od okna, které posluhovačka zavřela.

Mezi zevlouny venku byla podezřelá hlava. Ry-

šavý muž s licousy lapal každé slovo z okna. Abigail vykřikovala kletby své po německu.

Nelíbil se Ostřilovi tento posluchač. Už dříve si ho všiml. Obcházel je někdy na procházkách, nakláněl hlavu, lově v jejich hovoru, zvláště když hovořili česky.

Špehoun.

Rychle rozhodnut vyšel ven. A přímo k ryšavci. Představil se, načež oslovený odvětil: „Jsem Jakub Hirsch.“

Ostřil salutoval.

„Prosím, pane Hirši, abyste nebral vážně výkřiky slečny Semelkovy. Zesnulý bratr její bojoval v Srbsku, potom proti Rusům. Onemocněl úplavicí a na severní frontě nervově. A patrně v nepřítomnosti vzal si život.“

Hirsch mnul si ruce zvláštním způsobem, jako by s nich něco stíral. Kýval při tom horlivě hlavou.

„Vím, pane praporčíku, pochopuji. Nač slečnu omlouváte? Jsem patriot, avšak žádný uduvač. Bůh ví!“

Uhodil se pěstí do prsou.

„I slečna Semelková je zatížena — řekl mi plukovní lékař, doktor Bartlmé. A dosvědčí to.“

„Jsem poctivý chlap,“ kroutil se pan Hirsch, „a jsem k tomu krajan slečnin. Z Moravy. Nezapomněl jsem dosud moravsky.“

Poslední větu řekl česky a znělo v hlasu jeho cos záluďného.

„Slečna je smýšlení německého,“ upozorňoval Ostřil, jenž Hirschovi víc a více nedůvěřoval.

„Nepochybuji!“ přikývl tento. „Je rozumná dáma. Můj bratr Efraim tu má obchod zlatnický. Zde jeho adresa. Velmi reelní závod. Nejmodernější fasony, neuvěřitelná láce. Kupujte zlato, jde do výše!“

Zavedl Ostřila do postranní, úzké a špinavé ulice, do obchodu bratrova. Bylo tu vše zašlé, zaprášené, vybledlé, od satinových pouzder s kalným, zlatým zbožím, až do zlatníka, jehož písková tvář jako by z popelavých vousů prosvítala. Shrben a předčasně zestárlý, byl celý jen uzlem veteše.

Ostřil zakoupil tu zlatý medailonek a vložil do něho vlasy Brunona Semelky. Pro jeho sestru.

Odevzdal jí dárek téhož dne. Děkovala ledabyle, duchem daleko někde bloudíc.

Druhého dne k večeru přijel regent, páter Fabián Semelka. Kulatoučký tichošlap, jenž v hovoru každého bral za ruku a hladil ji zlehounka, takový celý hedvábný, ale tuhý a nekoněčně tažný. Mluvil přidušeným hlasem jako ze zpovědnice a s bohulibým skandováním slov.

Rmoutil se po bratrsku a po křesťansku nad smrtí bratrovou, nepochybuje o nepřítomnosti jeho v době činu. Už prý lékaři v Kroměšicích nedávali dobrou prognosu. Prozřetelnost dopřála mu kratší utrpení, a nám přísluší usouzení její pokorně přimouti.

Regens zařídil vše ku převozu mrtvoly do rodné hrobky v Kroměšicích. Potom odejel napřed. Abigail čekala na smuteční šaty, načež měla jeti rovněž do Kroměšic. Čítali, že mrtvola bude nejméně týden na cestě.

Ostřil pomáhal kde mohl. Byl to už druhý pohřeb, který vypravoval. Litoval osiřelé dívky co nejvíce. Plány oddanosti na celý život, zasnoubením, ožily mu znovu a zase tanuly mu na mysli obrazy štěstí manželského, rodinného krbu. Věřil, že by láska přeměnila i povahu Abigailinu, vždyť tvoří divy.

Svěřil se doktorovi. Bartlmé zrazoval. A jako by nebral úmysly Ostřilovy ani vážně.

„Hysterická žena, Remo!“

„Ale je to též člověk,“ namítal popuzený Ostřil.

„A nikdo není bez chyby.“

„Ale to je více než chyba, to je hotová katastrofa, taková hysterie. Praviš, Remo, že je také člověk? Popírám to. V záchvatu sráží hysterie člověka pod úroveň lidskou.“

„Tím více potřebuje pak naší pomoci.“

„Pomoci ano, ne však lásky a oběti. K čemu dávat proto všanc zdravý svůj život? Brzy by se karta obrátila a ty bys to byl, jenž by pomoci potřeboval a ne ona.“

„To vše je možné, ale což, kdyby to zde byla má speciální povinnost?“

Doktor vetkl palce za vestu a zatřepal prsty.

„Paprlapá! Pořád ti ještě straší v hlavě re-uniony?“

„Od té idey mne nikdo neodvrátí, doktore!“

„Flagellante!“ ušklíbl se Bartlmé, ale v očích zatřpytilo mu něhou. Jediné bylo na doktorovi hezké, ty výmluvné oči.

„Ponech také nějakou starost jejímu bratru, knězi.“

Přeli se ještě chvíli, ale jen pro čest praporu. Nemyslili ani druh druhu přesvědčiti.

Otázka, jak bude s Abigailí, rozřešena byla brzy a nad očekávání. Způsobem katastrofálním.

Než mohla Abigail z Rivy odejeti, byla vojenskou stráží zatčena a odvezena do Inomostí k divisijskému zeměbraneckému soudu. Pro pobuřování.

Ostřil v prvním zmatku běžel k Hiršovi. Zlatník řekl, že bratr jeho odcestoval. A Ostřil cítil, že nerad o bratrovi mluvil.

Pro Ostřila nebylo pochyby, že Hirš nešťastnou dívku udal. Ani se s ní Ostřil nerozloučil, náhle byla mu vzata.

Chtěl za ní, velitel místní odepřel mu k tomu dovolenou. Aby ho Abigail s sebou do propasti nestrhla.

Na radu doktorovu, poslal Ostřil tři stovky známému svému a zapisovateli při vojenském soudu Detweilerovi pod titulem splátky dluhu na poukázce a vypravil k němu posla s úpěnlivým listem, aby pro Abigail Semelkovu učinil vše, čeho lze dosíci. Úvěr mu dává do dvou tisíců.

Dni mýjely. Konečně odpověděl Detweiler po témže poslu, že nebylo možno zcela zprostiti A. S., že sice vyšetřování trestní zastaveno, ale do-tyčná, že byla jako politicky podezřelá konfinována pro dobu války, bohdá nedlouhou — do Thalerhofu ve Štyrsku.

Rozumí se, že ihned po zatčení Semelkovy telegrafoval Ostřil a psal jejímu bratru. Ale páter Fabián neodpovídal. Ostřil doufal však, že čím tíšeji, tím účinněji pracuje.

Konečně vymohl si čtrnáct dní dovolené. A Bartlmé přidal mu z vlastní pravomoci ještě čtrnácte dnů.

„Riskuji to,“ řekl, „nemám k tomu práva, ale povedu tě v evidenci a nebudu kontrolovat, zda tu jsi nebo ne. Jen musím stále mít tvou adresu, abych mohl pro případ revise ti telegrafovat.“

Mnoho-li činil doktor z přátelství a mnoho-li ze zjištění, Ostřil nerozsuzoval. Bral za jeho nepřítomnosti mimo dovolenou za něho stravné. A také byl Ostřilovi už pár set dlužen. Žil střídmo, neutrácel, až na neblahý karban!

Vyzvednuv si telegraficky tři tisíce korun, odjel Ostřil do Inomostí a vyptal se na adresu auditora Waniecka, jenž vyšetřování proti Semelkové vedl. Zašel k němu do bytu. Vojenský sluha semitského typu mu sdělil, že pan nadporučík auditor nikoho soukromě nepřijímá. Že dlužno jíti do kasárny.

„Chci žádati jen o vysvětlení — ve při už rozsouzené — z právnického stanoviska.“

Bankovka, již podával sluhovi, dodávala řeči jeho důrazu. Sluha se kroutil jako řemen v ohni, vyptal se důkladně na celou aféru a nakonec řekl, že tedy pana auditora poprosí, aby učinil vzhledem na mimořádné okolnosti tentokrátě výjimku.

Odešel. Za chvíli se vrátil, aby pán přišel za hodinu. A již na Ostřila spiklenecky zamžoural.

Hodinu poté octl se Ostřil před obtloustlým auditorem, holohlavým, asi třicetiletým. Byl už patrně informován a hned se tázal:

„Jaké národnosti jste, pane praporčíku?“

Ostřil věděl, co to v nynější válce znamená doznaní, že je Čechem.

„Můj otec Ostřil byl centrálním ředitelem cukrovaru —“

„Remigius Ostřil?“ přerušil ho auditor. „To stačí. Byl přítelem mého otce, prokuristy u ústřední banky C. ve Vídni. Nemluvil vám někdy o Wanieckovi, Hugonu Wanieckovi?“

„Nyní si to připomínám,“ lhal Ostřil. Auditor přikývl.

„Jsem jediný syn Wanieckův. A vy?“

„Také jediný.“

Auditor listoval ve spisu, jež měl před sebou a vyňal z něho půlarch.

„Zde je udání — řeknu jen hesla: České národní smýšlení, antidynastické hrozby, hanobení války — za svědky uvedeni: Weiss, Landererová, Neudörfer. Inkulpátka popírala zlý úmysl, a dobrozdání lékařské učinilo další řízení bohužel bezpředmětným. Prý nepřičetná — jaká to sentimentálníta ve válce! Ti lékaři skutečně nejdou s dobou — setrvali na svém — i proti nátlaku — a tak se všeho sešlo. Škoda!“

„A udavač?“

Auditor se rozmyšlel chvíli, potom pak řekl na půl úst: „Jakýsi Hirš. Žid.“

„Padouch!“ dodal Ostřil přehlivě. Auditor jen přikývl hlavou.

„A hlupák! Kdyby byl nečekal až na onu sebevraždu — a oznámil to dříve — eh, causa finita! Také svatá církev nám do toho zasáhla. Zde je dopis od bratra obviněné. Čtete!“

Ostřil četl.

Páter Fabián devotně a s hojnými zbožnými vzdechy poukazoval na služby, jež bratr obviněné

na bojišti rakouské vlasti prokázal, na nepřítel-
nost sestřinu z bolesti po katastrofě právě za-
žité, na dědičně zatíženou její povahu — na okol-
nost, že při domněle pobuřujících výkřicích niko-
ho nejmenovala a jen všeobecně válku zatracovala,
což v srdci svém má dle příkazu Božího činiti
každý pravověrný katolík — a na konec dovolával
se ne spravedlnosti, neboť před tou žádný smrtel-
ný člověk neobstojí, ale milosti a odpuštění od
soudců, takového, jaké doufají sami jednou na-
léztí před tváří soudce nejvyššího.

O Thalerhofu nevěděl auditor nic. Nikdy tam
nebyl. Ale přec je konfinace lepší než oprátka.
A dodal nedbale, ale tím honosivěji, že už pro
menší delikty navrhl trest smrti a návrh jeho byl
ve více než pěti případech proveden. Do čtyři-
advaceti hodin. Má ve zvyku konat práci důklad-
nou. Návrhy jeho jsou právnicky znamenitě odů-
vodněny. Hotový železobeton.

Olízl si naduřelé rtý, jako by cukrátko právě
sežvýkal.

Ostřil odcházel sám sebou nespokojen. Proč
zapřel svou národnost? Třeba ne výslovně, přece
mlčky. Co se mu mohlo státí? Nejvýše riskoval
hrubost, kterou stejnou mincí mohl oplatiti. Byli
přece sami.

Sluha však poslouchal za dveřmi. Ostřil měl
určitý pocit o tom. Nebyli tedy sami.

Thalerhof! Tak dalece auditorovi věřil, že je to
lepší než smrt. Žijeme přece v říši civilisované
a ne v číně. Ten měsíc, nanejvýš dva do konce
války už Abigail snadno překoná.

Ostatně, on se přičiní, aby jí nějak ulehčiti
mohl, snad výmoci propuštění její. Počítal při
tom též na pomoc regentovu.

Než opustil Inomostí, zvěděl Ostřil v kanceláři
zeměbraneckého soudu — sluha auditorův tam vy-
pomáhal v písařství — že nikomu není dovoleno
navštěvovati konfinované. Ani dopisů že jim ne-
doručují, ani novin, ani knih. Strážcové těchto
zajatců že jsou Maďari a Čechoněmci, nejzuri-
vější nepřátelé Slovanů. A zajatci že jsou vět-
šinou Rusíni, tedy Slované! Nemělo to tedy smyslu
jetí do Thalerhofu.

Doktor Bartlmé poslal mu z Rivy dopis od
pátera regenta. Děkoval Ostřilovi za účast, již
projevil k nebožtíku i jeho sestře. Abigail prý si sa-
ma svůj osud připravila. Byla vždy vzdorná, nepo-
korná a výstřední, velikou zkouškou jeho křesťan-
ské trpělivosti a on, že děkuje bohu, že alespoň
potupná smrt byla od ní odvrácena. A na naléhání
Ostřilovo že odpovídá, že dalek je toho, aby
reptal proti jejímu konfinování, k tomu že je
příliš dobrým patriotou rakouským a přeje si,
aby se všem nepřátelům pořádku a kázně i vrch-
nosti bohem ustanovené dostalo tak mírného po-
kárání, jako jeho sestře. A že už nemíní nic pro ni
dělati a ponechati vše vůli Páně.

„Pohodlné stanovisko,“ zasmál se Ostřil trpce.
A v zápětí se dopálil.

„Tvrdý, necitelný kněžoure!“ hrozil. „Promlu-
vím si s tebou sám!“

A hned vyjel si do Kroměšic.

Ejhle, bratr krevný! Z bázně o svou kůži, ne-
bo kariéru, zakládá ruce a poroučí vše bohu.

Mírné pokárání! Ale pro boha, vždyť je to jenom žena a ne silný, k boji zrozený muž! Také nemyslím, zlobil se, že by ji v Thalerhofu snědli. Ale proč jí neulehčit, nedostati ji alespoň blíže, k Moravě, k dohledu? Církev má přec dlouhé ruce a kdyby se páteříček vážně zasadil, snad by sestru ze všeho ještě vymodlil?

Zatracené sobectví! Takový kněz, celibátem odumřelý všemu rodinnému citu, nesmýšlí ani po lidsku. Jen a jen kastovně. Možná, že nenávidí lidstvo, které mu oděpřelo to, k čemu příroda ho nutí, snad závidí všem svobodu! Bůh ví, jak to v nitru jeho vypadá! Politováníhodný tvor v přirozené neb strojené své obmezenosti.

Za těchto úvah dojel do Kroměšic a odebral se přímo k regentovi.

Páter Fabián přijal ho s chladnou, hladkou zdvořilostí. K domluvám a prosbám Ostřilovým slíbil, že učiní pro sestru, co mu bude možno. Ale Ostřil viděl mu na očích, že hledí se ho jen zbavit, že je mu nepříjemno, že cizí muž míchá se do záležitosti rodiny Semelkovy.

Zasedl navečer u piva v restauraci Lukášově. Pohlížel oknem na náměstí, jímž fučel podzimní vítr a zdálo se mu tak holé, pusté a bezútěšné, že zamířovaly mu všechny myšlenky do budoucna. A nechutná, baňatá věž arcibiskupského zámku pod ohromnou zlatou makovicí posupně odstrkovala jeho pohledy. Jako by styděla se, že je němá, že nemá zvonů. Co je v jejím nitru? Tma, prázdno a neužitečnost. Dutá chloubka, okrasa ničeho. Jako obyvatelé jeho. Hnízdiště černých ptáků, noční havěti, tvorů světla plachých. A dole

strážnice, děla, znaky lží, suverenity. Sodomské jablko, obílený hrob!

Znechucen a rozhořčen rozejel se přece do Thalerhofu. Aspoň na přezvědy.

Dorazil do tábora a ubytoval se v hostinci as kilometr od ohrady. Kordonem stráží nebylo lze proniknouti. Ostřil obcházel, číhal, prohlížeje tváře vcházejících a vycházejících vojáků. Na štěstí měl uniformu a nebudil pozornost. Viděl však, jak jednoho občana, rovněž kol tábora obcházejícího, vojáci zatklí a odvádějí.

K večeru zočil hlouček důstojníků, přicházejících k táboru. Měli rozčervenalé obličejy, hovořili maďarsky, smáli se hlučně. Osamělý nadporučík bral se za nimi.

Ostřil salutoval a vojíní přešli. Jen nadporučík stanul a volal na Ostřila selhávajícím hlasem, špatnou němčinou:

„Kamaráde, nemáte ohně?“

Ostřil škrtl sirkou a nadporučík zapaloval si cigaretu. Neobratně, kymácejí se v kyčlích. Víno z něho čpělo.

Ostřil se představil.

„Ostřil?“ opáčil důstojník, „snad ne zatracený Čech?“

„Ostřil vzpomněl si na Inomostí a vypjal se.

„Ano, mám tu čest.“

Nadporučík zvedl obě ruce do výšky, jako ten, kdož se vzdává.

„Takový?“

„Byl jsem v sedmi bitvách, pane nadporučíku —“

„Proto přece jste — drek!“

Ostřil počal svlékat rukavici.

„Habt acht!“ varoval nadporučík a Ostřil znehybněl. Ale mluvil.

„Jeho Veličenstvo nemá za praporčíky — dreky.“

Nadporučík odstoupil, jako by se chtěl rozehnati k útoku. Ale vzal pochopa a natáhl se naznak. A okamžitě zapomněl na vše a bruče si: Drek a drek! vstal a klopýtavě odcházel.

Byl na mol.

Ostřil ho zanechal.

Ubohá Abigail! Takovým lidem je vydána! Jaká slepá zášť v očích nadporučíkových! A alkoholické opojení ještě hrůzu zvyšovalo. Neboť opojený mluvívá pravdu, kterou střízlivý zatajuje.

Nemá tu zášť ze sebe. Je to duch zde vládnoucí.

Mladí lidé, zfanatisovaní nesvědčitými klevetníky při sytých obědech, polykači štvavých článků novinářských. Znal lidi, kteří svou vlastní žabělost sváděli na zradu neoblíbených pluků. A proti těm, všem pomlouvám se věřilo. A vše nepříznivé zveličovalo.

Bylo v Thalerhofu i pro něho nebezpečno. Do tábora že bude vpuštěn, na to už nedoufal. Prozatím Abigaili pomoci nelze. Známeho tu nikoho nemá. Přeptává se, slyšel jen samá neznámá jména. Jeho známí byli v boji. Tito zde jen „domácí bojovníci“, ulejšáci, protekční děti.

Vyžiskal by si tu nanejvýš červenou listinu politicky podezřelých, jež doprovázela by ho jak psaní Uriášovo.

Odejel ještě téže noci, míře na Moravu. Znovu zaklepat u bratra. Snad páter Fabián bude moci

dopsati duchovnímu správci tábora. A tak ulehčiti sestře.

V Nezamyslicích měl vlak hodinu zastávky. Ostřil vystoupil. Peron byl plný a stěží dotlačil se do čekárny a restaurace zároveň. Kdežteré místo bylo obsazeno. Přece však sesedli se lidé, vidouce vojína, a udělali místo. Po chvíli vstoupil obtloustlý cestující semitského typu s doutníkem v ústech. Rozhlédl se, popošel sem a tam a stanul u stařenky s ohromným uzlem, jež schoulena na židli rozmlovala potichouнку s mladým kolohnátem s vojenskou čepicí na hlavě.

„Vstávajó!“ houkl žid na stařenu, viklaje le-nochem její židle.

„Jejdarenky!“ vzdychla bába a vsťávala za pomoci mladíkovy.

„A proč?“ tázal se krotce tento.

„Protože já chcu sedět, hlópy střevo hanácký!“ šklebil se žid, odnášeje si židli.

Kolohnát poškrábal se ohromnou pravicí pod čepicí a schlípl.

Sotva urvalec dosedl, přišel k němu Ostřil.

„Vstávejte!“ opětoval výzvu židovu a vytáhl židli pod ním.

„Was? Was?“ třepal se svržený.

Ostřil nemluvě dále, odnesl židli zase bábě, jíž byla uzmuta a sám ji do ní posadil.

V uctivé dáli huboval žid: „Unerhört! Na, so was!“

Nakonec se vytratil a Ostřil obrátil se k stařence, která zatím nepřestávala mu děkovati.

„Je to váš syn?“ tázal se Ostřil.

„Ano, Cyrilek, odvedený.“

Ostřil si chlapíka změřil, uhodil ho přátelsky na mohutný biceps, řka: „Hloupý Janku, k čemu máš pěstě?“

A bral se z čekárny do vagonu, dopálen nad flegmatem moravské krve. Habáni jako skály a pecky by si na hlavě dali louskat. Hned aby na ten motiv zhudebnil nějakou Čechovu píseň otroka. Pro fagot.

V Kroměšicích nezastal regenta, zajel právě do Valčic k faráři na posvícení. Na několik dní, řekl mu v semináři.

Nezbylo než čekat několik nudných dnů ve venkovském hnízdě.

V restauraci všiml si už po prvé nápadného hosta. Sklepník ho tituloval pane inspektore! Divno bylo to, že ač mluvil jen německy, sedal přece v české společnosti. Oslovovali ho česky a odpovídal německy, patrně ve své mateřštině. Vynikal nejen svou sloní postavou, nýbrž i velmi liberálními, od zavládajícího stísněného smýšlení velmi vážnými výroky. Ostřil pojal podezření, že je to agent provokatér, a divil se naivnosti soustolovníků, že mu věřili a neodmlouvali.

Postava Falstaffa, s ohromným, na kolena visutým břichem, nohy jako sloupy, chůze krátká, malá hlava s orlím, červeným nosem a ohromný rudý plnovous. Bylo mu jistě k šedesáti, ale držel se dosti zpřima.

Zeptal se na jméno pana inspektora a zvěděl je. Gusek se jmenoval. Je prý Němec, ale hlásí se k Slovanům a je řádný člověk.

Setkal se Ostřil s panem Guskem nazejtří, za

slunného podzimního dne v květném parku v sloupovářské ulici, polobohů a císařů.

Podobalo se, že obadva mají stejně dlouhou chvíli. Potkávali se na různých místech.

Gusek pozdravil a bez okolků se představil, zasvětil Ostřila do svých poměrů. Byl u pojišťovny „Fiducia“ inspektorem, ženat, bezdětek, a nyní už ode dvou roků usazen v Kroměšicích. Má zde bratrance knihkupce. Zahradu že prý založil arcibiskup Schrenk i galerii, a v zámku prý soustavu mosaikových jeskyní s umělými vodotrysky, bažantí klece a podobné hříčky. Pivní bas Guskův zněl tak srdečně, že Ostřil nemaje příčiny k zatajování a k tomu mořen nudou, svěřil se mu kus po kuse, co dosavad prožil.

„Jakže jste pravil o své matce?“ zastavil se náhle Gusek. „Jaké jméno měla za svobodna?“

„Panroková.“

Gusek se zachechtal.

„Počkejte, přítelíčku, nyní užasnete.“

A vyprávěl Ostřilovi celou genealogii jeho rodu až po prabábu Drobnou z Ml. Boleslavě.

Uvedl Ostřila do svého obydlí, představil choti, drobné, hubené paničce a vytáhl z almary kšaft prabáby Drobné.

Gusek měl originál, Ostřil pouze opis staré listiny.

„Jsme příbuzní,“ prohlásil Gusek. „Syn onoho Kouska, o němž se testatorka zmiňuje, byl dobrodružná hlava. Vybral se do Vídně a zde zkusiv to a ono, stal se četníkem císařského hradu a oženil se. Syn jeho Hermenegild už neuměl česky a vnuk zapsán byl do matrik už jako Gusek. Inspektor

sám, Hermenegild Gusek že je pravnukem onoho Antonína Kouska, zetě Kláry Drobné. Má ještě bratra Edvarda, jenž je primářem v nemocnici brněnské.

Hermenegild Gusek měl touž zálibu v rodinném archivu jako Ostřil. Kšaftu dostalo se mu do rukou náhodou a nikoli v Ml. Boleslavi, kdež vůbec jakživ nebyl, nýbrž od velmi vzdáleného příbuzného, z téhož kořene jako on, od nějakého Dosedly z Jevíčka.

Gusek, recte Kousek, vyprávěl pragmaticky způsobem výstižným. Měl dar výřečnosti pružné, různé rejstříky pro svou výraznost, což pro živnost jeho bylo nezbytnou podmínkou. V hostinci rejstřík obkrouhle sousedský, vtipy vulgérní a narážky po lopatě. Slynul svou nevybíravostí ve slovech — totiž nebylo-li na blízku dam. Těm k vůli dovedl šveholiti jako Heine a oplýval básnickými výrazy až milo. A nyní mluvil jako heraldik.

„Divíte se asi,“ řekl Ostřilovi, „jak jsem dospěl až ke společenské výši inspektora pojišťovny? Otec můj, syn onoho císařského četníka, měl s bratrem Kvidonem knihařskou dílnu u nynější pásmové dráhy ve Vídni. Dařilo se oběma dobře. Strýc Kvido byl lepší obchodník, otec můj zato dovednější řemeslník. Ale vzájemně se doplňovali a obchod z toho kvetl. Otec můj obliboval si restauraci a konservování starých listin a měl mezi dějepisci a starožitníky zvučné jméno. Zálibu tu, ovšem že ne zručnost, zdědil jsem po něm. Vážné studium archaeologie, k němuž mne otec nabádal, mi nevonělo. Chtěl jsem jen žnout a nezasévat. Vídeň probouzí v mladých lidech záhy požívačnost. Příle-

žitosti je nazbyt. Nebyl jsem k ničemu. Zato mladší bratr můj Edvard studoval rád a vážně, dosáhl doktorátu, stal se primářem v Brně a je nyní proslulý a zámožný. Já studoval též, napřed gymnasium, pak uměleckopřemyslovou školu, zkoušel jsem to, zkoušel jsem ono. Byl jsem v továrně na umělá hnojiva chemikem, v notářské kanceláři sollicitátorem, asistentem břichomluvce a eskamotéra, měl jsem moučný obchod, viděl jsem mnohých lidí města a poznal mysl, jak řekl Homér, miloval jsem a byl klamán, až jsem se oženil a přistál v pojišťovně. Zde v Kroměšicích jsem mimo to u bratrance Jindřicha korektorem a trochu fakto-rem v tiskárně. A odevšad vypuzuje mne má náklonnost k oposici. Začal jsem ve Vídni, znaje svůj český původ, zastávati Čechů, a abych nemluvil jen do větru, četl jsem knihy o českém národu, jeho literatuře a uměleckém rozvoji. Abych se naučil česky jako můj bratr Eduard, který v Brně za dva roky perfektně ovládl řeč Libušinu, tak daleko jsem to nedosáhl. Mluvím tu všude německy i po venkově za obchodem a podivil byste se, jak se náš Hanák namáhá, aby se domluvil a ukázal, že panské řeči také rozumí.“

„Špalky!“ bručel Ostřil.

„Co jste řekl?“

Ostřil ani neodpověděl. Vrátili se do města. Na rozchodnou políbením dotýrili si své příbuzenství.

Nazejtří v hostinci vyprávěl Ostřil strýci Guskovi, co mu dosud nepověděl, proč v Kroměšicích mešká.

„Páter Fabián?“ odušil Gusek opovržlivě. „Svaté boty.“

„Proč se sestry nezastane?“ stýskal si Ostrčil.
 „Protože se bojí,“ vysvětloval Gusek. „Zde každou chvíli někoho seberou. Onehdy tři učitelé najednou. I ženské zatýkají, slečinky, paničky berou mužům. V Kojetíně prý odvedli advokátovi paničku do Olomouce. A neslyšel jsem, že by se někdo ze zatčených byl vrátil. Jako kámen když do studny zapadne. Kdo hladem mrourím ruským zajatcům podá kousek chleba, je pokutován. Nedávno jedna industriálka dostala na hejtmanství patnáct korun pokuty, že se na nějakého Rusa usmála. Udavačství kvete, hlavně v Israeli. A že já běhám na svobodu, jest jen proto, že neumím česky. To je salva guarda. Co mně se promíjí, to žádnej Čech by si nesměl dovolit. A ejhle — Dosedlu! Tu ho máte, otevřhubu, je zase na suchu. Jak mne uvidí, poplave k nám. Také náš příbuzný. Potomek syna paní Drobné. Jeho rodiče byli v Jevíčku, tam jsem ho na obchodní cestě před desátkou let vyšťoural. Je malířem a pijanem, řekl bych více pijanem než malířem. Prase! Byl nadaný, ale ve vídeňské akademii něco provedl — k vůli ženské parádě nějakou směnku zfalšoval, zavřeli ho a bylo po akademii. A teď ludračí, pije, žebrá, nebo leží po špitálech, na delirium tremens. Mluví jen když je opilý, jinak přijde, postaví se ke dveřím a ani muk! Člověk mu dá zlatku a jdi! Jednou za uherský měsíc maluje. A hle, má něco pod pažďm! Blboun tentokráte něco namaloval. Ale neukáže a neprodá. Jen vývěsní štít. Až i ten pije v židově pálenici. Pojď sem, ožralo!“

Blížil se muž s prošedivělým plnovousem a šedivou kšticí, třící do kakadu. Z opuchlých víček

modraly se šterbinou oči jako vymyté. Pod levou pažďí měl stůčku, v pravé měkký, umělecký širák. Z hnědého, odřeného kalmuku čouhaly tenké nohy ve škaredě šedivých kalhotách.

„Servus!“ řekl Gusek na hlubokou úklonu Dosedlovu. „Neukázal bys nám, Františku, své vele dílo? Zde pan Ostrčil by je koupil.“

K údivu Guskově neodepřel Dosedla hned. Zaváhal, vrhl jakýsi ostrý, soustředěný pohled na Ostrčila, poklonil se mu a jal se roztáčet plátno, třesavými, měkkými prsty alkoholiků.

Ostrčil odstrčil se stolu šálky a sklenice a Dosedla rozprostřel svůj obraz.

Byla to změř postav v jakémsi chrámu, mitry, berly, zlatá roucha kněží, ale vše zabaleno v hustém čmoudu rozhoupaných kaditelnic, sem tam jiskra lomeného světla barevných oken, modní vlečky dam, jimž dominovala fialová vlečka biskupova, těžké obrysy soch, grafika velmi mírně kolorovaná, roztráštěná, chaos a zřícenina talentu.

„Co je to, Františku?“ tázal se Gusek.

„Pontifikální mše,“ odvětil Dosedla, neodvraceje oči od Ostrčila.

„Koupil bych to,“ řekl Ostrčil, ač nevěděl, co s ubohostí tou počne.

Ale Dosedla rychle obraz stácel.

„Nechceš prodati, nechceš?“ smál se Gusek, vytahuje dvoukorunu z kapsy.

Dosedla mlčel, jen mžikal prudec. Gusek hodil mu do klobouka peníz a Ostrčil přidal bankovku.

„Díky!“ řekl Dosedla zhaslým hlasem a hluboce se uklonil. Pak zmizel.

„Dosedla nemaluje za peníze, nýbrž vede obchod směnný,“ ironisoval Gusek. „Dá obraz za stupku slivovice židovi. Ale neprodává, daruje. Grand seigneur!“

„Tak, jak se na umělce sluší a patří,“ poznamenal Ostřil.

„Myslíte, strýčku, že umělec má být hodně nepraktický?“ dotíral Gusek.

„Alespoň nemá mít při tvorbě na zřeteli zisk. Totiž v první řadě zisk.“

„A přece, napřed dlužno žít.“

„Ale ne na účet umění.“

„Každý, jak může, strýčku Ostřile.“

„Myslím, strýčku Kousku, že je to znesvěcením. Zrovna tak, jako by kněz peněžil svátost.“

„A nepeněží?“

Ostřil však sledoval úporně svou myšlenku.

„Považuji tvůrčí činnost uměleckou za sváteční chvíli ducha a prosa všedního života nemá sem zasahovati.“

Gusek spráskl ruce.

„Ale kdyby umělci jinak žili než ze svého umění, neponižovali se, jak vy pravíte, k výdělečnosti, já pravím k výživě — jak by u všech čertů umění existovalo? Soudím: Pracuji, plaťte mi tedy mou práci!“

„Tak mluví řemeslník a ne umělec. Ten nezná kompromisů a jde jen za nejvyšším.“

„A pojde hladem,“ odsekl Gusek. „Prosím vás, Remigie Ostřile, strýčku, ceníte si přece středověkých mistrů vlašských?“

„Velmi.“

„Byli to mistři svého řemesla. Opakuji řemesla, neboť byli spojeni v cechy, jako do nedávna malíři pokojů, lakýrníci, učili se napřed technice umění, znáti barvy, mísiti je, připravovati plátno, kresliti, kopírovati a na konec jen kdo měl nadání k samostatné tvorbě a prokázal to mistrovským kusem, stal se mistrem. Byli to poctiví řemeslníci a nestyděli se za to. A neponižovali nijak své umění, když třeba nějakému vznešenému příteli umění s odpuštěním noční stolici omalovali.“

Ostřil se nevzdával.

„Ano, bylo to za středověku a není to už směrnatno. Byla také inkvisice, tortury, odpustky, procesy s čarodějnicemi — takové barbarství je ve dvacátém století vyloučeno.“

„Myslíte? Já bych nato jed nevzal. A co válka? Není tato světová, kdy bojuje se plyny a vzducholoděmi, barbarštější než středověké? Ale vy — a okolo toho se točí náš spor — nepovažujete tvorbu uměleckou za práci, nýbrž za kratochvíli.“

„Ne zoela tak.“

„A přece. Vidíte, byl ve středověku jakýsi snilek, malíř Masaccio, jenž měl podobné názory jako vy a maloval zdarma ke cti a slávě boží. A výsledek? Zemřel v sedmadvaceti letech, nedostatečnou výživou, jak se nyní okrašluje vulgární slovo hladem.“

„Ať se přiživuje jinak — jen ne uměním,“ namítal Ostřil.

„Aha, aby malíř třeba byl také fotografem, sochař hrnčířem, básník komorníkem nějakého velmože? Pak by umění, jemuž se člověk cele a vý-

hradně nevěnuje, kleslo na amatérství, jako na příklad u mne archeologie.“

„Tak nemyslím“ — bránil se Ostřil, „ale jakýsi výběr má být.“

„Obmeziti umění na několik vyvolenců, hmotně nezávislých?“

„Na — talenty.“

„Strýčku Ostřile, ne talenty tvoří umělce, ale štěstí, či spíše neštěstí a práce, hlavně práce. Geniů, jimž vše přichází bez práce, je tak málo, že umění vyvíjelo by se ve skocích a příroda nikdy neskáče, je to tuším logické pravidlo.“

„Nevylučoval jsem práci,“ kryl Ostřil svůj ústup.

Gusek poklepal mu na rameno.

„Tak tedy se shodneme. Každý má být živ, jak může, není-li pravda? A dala-li mi příroda vlohu uměleckou, chtěla, abych ji vzdělával, cvičil, zpracoval a abych z ní těžil. U čerta chci se přece obhájit v zápolu existenčním.“

„Co z toho následuje?“ namítl Ostřil.

„To, že není třeba, aby umělec tvořil pouze vrcholná díla. Ať pracuje též pro chlebiček, ať hoví požadavkům mas — pravý umělec, i při tom vkus těch, jimž hoví, zušlechťuje. Tím vloha jeho nezakrní a má-li v sobě novou myšlenku, probije se sama všemi efemerami. Tisíce jich snad utone ve výdělkářství, ale těch není škoda. Několik jich vždy zůstane na povrchu, aby udrželi kontinuitu vývoje. A to stačí. A lépe je pracovat i řemeslně, než čekati na inspiraci, jak říkají lenoši.“

Ostřil podivil se bystrosti tohoto alkoholika. Neboť viděl, že nový jeho příbuzný oddán jest ná-

ruživě alkoholu. A přemýšleje o něm, poznával, že Gusek svých rozmanitých vědomostí a zkušeností prakticky nedovede ani využítkovati, ač zval se sám praktikem a jeho, Ostřila, theoretikem. Takový don Quixotte, moudrých myšlenek, avšak méně moudrých činů. I on spadl v kategorii lidí, jež otec jeho označil: Consumere nati.

Rozmlouvali o rodinných věcech. Ostřil svěřil se se svým heslem: Křivdy napravovati.

„Sonderbarer Schwärmer!“ (Podivný sník!) bručel Gusek, ale kol očí se svráskovatělou kůží zahrálo to měkce a blahovolně.

„Ať mne rohatý, neměl-li jsem za mlada podobné reformátorské roupy. Opravovat lidskou spravedlnost! Skládám poklonu! Jen že se mi to podobá, jako by mraveček chtěl vytrhnout dub.“

„Chci pracovati, seč mé síly jsou.“

„Šťastné mládí! Neberu vám odvalu, neboť to je jediné, co svědčí, že člověk nežije živočišně, ale myslí. A zatracený chlap, který nikdy nepěstoval iluze a neměl ideálů!“

A přece ironisoval bezděky snahu Ostřilovu, vyprávěje mu o svých desilusech v životě. Ale energie Ostřilova se právě tím jen zocelovala. Cítil se magnetem, jenž tím více sílí, čím větší břemeno jej zatěžuje.

Den nato došel Ostřila telegram, aby bez průtahu se vrátil do Rivy. Inspekce lékařská z Vídně prý je ohlášena.

Marně tedy čekal na pátera Fabiána. Že nerozjel se raději za ním do Valčic!

Napsal tedy nakvap dopis, kde vyličoval svou

příhodu v Thalerhofu a vyslovoval obavu o Abigail, svěřenou dozoru zfanatisovaných strážců.

Poprosil Guska, aby za něho dopis osobně odevzdal. A zkormoutil se, že Gusek obavy jeho nevyvracel, že nepoukázal na rytířskost vštípenou každému důstojníku, jež není s to dámě ublížiti. Sám v nitru svém přece ještě v předpoklad ten věřil. Jen aby nejistotě konec učinil, uzavřel stůj co stůj nějaké písemné spojení s Abigail si zjednatí.

Zapomínal na ni celé dni a pomyšlení, že chtěl říci o její ruku, připadalo mu snem.

A přece nemohl na ni zcela zapomenouti. Bolest nejen z nespravedlnosti lidské, ale i nad vlastní nestálostí a pomíjivostí lidského zájmu, přátelství, lásky, zarývala se mu do srdce. Co je rozdělilo? Čas? Vzdálenost? Mlčení — a vše, co zůstalo nevysloveno? Jaký je zdroj a původ citů a proč tolik odvislostí?

Do Rivy přijel v nejvyšší čas. Dohlížejší vrchní štábní lékař prohlédl jej osobně, proklepal, proslouchal, kroutil hlavou a řekl nakonec zhurta:

„Pane praporčíku, což abych vás poslal na frontu?“

„Zdráv nejsem, pane vrchní štábní,“ namítl Ostřil.

„Zdráv, zdráv! Plíce se vám vyhojily —“

„Až na malé hnízdo v pravo, s dovolením,“ hlásil dr. Bartlmé služebně.

Vrchní štábní lékař, dědeček popelavý a z pense reaktivovaný, se zamračil, pohlédl úkosem na Bartlméa, jenž drze čelil jeho pohledu.

„Až na malé místo v pravo,“ opakoval vrchní štábní lékař, patrně se boje nějaké blamáže v diagnóze. „Ale vypadáte dobře, možno říci brilantně. Tak co? Odstupte!“

„Dají tě asi do jiné nemocnice,“ řekl Bartlmé, když inspekce odjela. „Potřebuji zde vakanci pro tuberkulosního důstojníka. Kam bys chtěl?“

„Všude, jen ne do Uher.“

Rozhodnutí přišlo brzy: Ostřil komandován byl do domu rekonvalescentů v Brně.

„Ale ten čoud brněnských továren!“ stěžoval si Ostřil.

Doktor ho těšil.

„Nic si z toho nedělej! Mám v Brně známého lékaře, Haramulu. Je sice Čech, ale hodný člověk, byl se mnou v Bukovině, dám ti pro něho lístek.“

Ostřil loučil se nerad s doktorem. Ač povahy byli téměř protichůdných, přilnuli k sobě upřímně. A snad pro ten kontrast. Doktorovi líbila se u Ostřila dobrotivá, u muže nezvyklá něha, Ostřilovi na doktoru bystrá, někdy až krutá analýsa.

Než se rozešli, vyprávěl Ostřil doktorovi epizodu v Thalerhofu a projevil obavy o bezpečnost slečny Semelkovy. Dvakrát jí nazdařbůh psal, ale nedostalo se mu odpovědi.

Doktor se vážně dopálil.

„To je urážka celého německého národa, Remo! Dámu brutalisovat? Co si o nás myslíš? Jsme národ kulturní. Čeho se obáváš, by snad méně kulturní Slovan byl schopen, nikdy však Němec, ani Maďar, a zvláště ne německý neb maďarský důstojník! Nám je rytířskost vrozena. Neznám ty pány, s nimiž jsi se setkal, o nadporučíku nemlu-

vím, ten byl opilý, ale ručím ti svou ctí, že zachovají se všude a za všech okolností jako gentlemani.“

Slova doktorova Ostřila upokojila. Musí přece znáti své lidi lépe než on. Div doktora zato nepolíbil. Škoda, že hrál a pil. Neřesti, jež Ostřil nechápal. Jeho hra v karty nudila a byl úplným abstinentem od doby, co mu lékař v Nov. Benátkách proti překyselení šťav žaludečních alkoholické nápoje zakázal. Pil minerální vodu a čaj a byl živ a dobře živ.

V Brně, přes doporučení doktorovo — Haramula byl sám churav malarií a staral se především sám o sebe — neměl Ostřil té volnosti jako v Rivě. Lékařem v jeho ústavě byl nadlékař dr. Arnstein, človíček bázlivý, jenž komisností hájil jen, jak sám doznal, svůj pobyt v Brně. Aby ho neposlali na frontu. Nepovoloval konvalescentům mimo předepsané žádných jiných výhod. O každou vycházku bylo každému snést šarvátku a jen kdo byl houževnatý, dosáhl konečně cíle. Ještě že šikovatel a vlastní komandant ústavu Tejнора byl přístupnější, zejména darům. Ten omlouval nepřítomnost Ostřilovu při náhlých inspekcích vždy nějakým pádným důvodem a vykuloval na lékaříka své velké, modré oči a nakláněl svou rozložitou bednářskou postavu. A byl v civilu vskutku bednářem v pivovaru. Doktor Arnstein byl zubním lékařem v severočeském městě, mužíček kapsního vydání.

V Brně chodil Ostřil do české společnosti. V besedním domě seznámil se s čilým solicítátorem Coufalíkem, jenž nabyt parcelováním a dohazo-

vačstvím jakéhos kapitálu a hledal společníka pro své dalekosáhlé plány. Drobný, zavalitý zrzounek, měl hubu jako meč a problémů plnou kapsu. Vnuť Ostřilovi akcie různých, lukrativních podniků průmyslových, o nichž tvrdil, že po válce nezbytně rozkvetou, na kursu stoupnou a budou výborným uložením jistiny. Konečně Ostřila přemluvil, aby společně s ním koupil kruhovou cihelnu u Brna. Po válce, že stavební horečka bude doháněti, co válka zarázila a výroba cihel že se bude fenomenálně vypláceti. A mimo to je to vlastenecký čin. Cihelnu by koupil žid a zisk vplynul by do kaps nepříatel.

„Půjde to obrovsky, báječně!“ vrtěl sebou Coufalík kol Ostřila, kývaje při tom hlavou jako kráčeující holub. „Zreformujeme produkci, vrazíme do toho nové stroje hnětací, zavedeme umělé sušení surovin — uspoříme času — a v stejné době trojnásobně materiálu zpracujeme, než dle starého způsobu. Motor s nassávaným plynem pro pohon — řas by v tom vězel, abychom za pět roků nezbogatili a pak honem do něčeho grandiosního. Jak by se vám, pane Ostřile, líbila továrna na stavební potřeby, šamotka, neb parketárna? Továrna na hřebíky a šrouby? To by byly roční obraty! Závratné!“

Jako drobní lidé, miloval Coufalík superlativy a zveličování všeho.

Ostřil podléhal sugestivnímu optimismu Coufalíkově, jenž čile hromadil mu výpočty, plány, projekty, dohady poptávek a odbytišť.

Agilnost taková imponovala a udolávala zároveň.

Podnik s cihelnou tedy podstoupen s právně zajištěným majetnictvím Ostrilovým. Coufalík dal k tomu svou energii duševní a zakoupil některé stroje.

Opuštěná, dlouho zahálející kruhovka oživila. Coufalík, vzdav se místa v advokátní kanceláři, jezdil, sháněl, psal, telefonoval, agitoval a navazoval styky nejen s průmyslovými závody, nýbrž i s venkovem, při čemž mu známosti z advokátní kanceláře přišly velmi vhod.

Zahájeno bylo vše „obrovsky“ příznivě. Ostrilovi žilo se v Brně dosti volně, nebyly tu též revise tak časté jako v Rívě.

Jen jedno ho stále víc a více znepokojovalo, naprostý nedostatek zpráv o Abigail. Každou chvíli psal na její adresu i na velitelství koncentračního tábora v Thalerhofu. Nedostávalo se mu odnikud odpovědi, ač dopisy mu nebyly vráceny. Patrně nebylo dovoleno o konfinovaných zprávy podávat. Ani páter Fabián na jeho dotazy neodpovídal a dr. Bartlmé, jenž pravidelně psal, věděl o slečně Semelkové právě tolik, co Ostril. Již byla zima a Thalerhof mlčel jako hrob.

Na Pekařské ulici setkal se Ostril jednoho dne s mnichem Augustiánem. Zadívali se na sebe a stanuli obadva.

„Hříbal?“ tázal se Ostril.

„Nastojte!“ ozval se mnich.

„Teprve nyní, kdy pohlížím pilněji, poznávám svého bývalého žáka, Ostrila.“

A objal ho po pátersku.

Neviděli se deset roků. Hříbal po úmrtí otcově studoval nějaký rok filosofii. Když pak matka

se mu znova provdala, nucen byl vstoupiti do theologie. Příbuzný jeho, Kašel, byl konventuálem na Starém Brně a vymohl Hříbalovi přijetí do kláštera. Před rokem zemřel páter Kašel stářím.

Páter Hříbal zavedl Ostrila do kláštera. Představen byl prelátovi, jenž Ostrila pozval na oběd, při čemž představil ho konventuálům i hostům. Hosté byli katecheta páter Veselý, školní rada Mareš a klášterní lékař dr. Tejšl.

Nejvíce mluvil Ostril ovšem s Hříbalem. Tento neopustil ani v klášteře dříve už oblíbený jazykozpyt a osvojil si svou od ostatní mluvy odlišnou archaistickou. Při tom měl zvyk v přemýšlení hladiti si palcem a ukazovákem sbíhavě svou stále škrablavou bradu.

Hned při obědě všiml si Ostril obrovského, jednorukého frátera, posluhujícího při stole. Volali na něho Minimus, snad pro jeho ohromnou postavu. Jmenoval se vlastně Pátek, Josef Pátek. V patnácti letech pozbyl levé ruky úrazem při obsluze mlátičky. Místo levice visel mu z rukávu tupý, železný hák.

Nebyl ani fráterem, nýbrž podomkem a zahradnickým pomocníkem. Liboval si dotrhávati obnošené hábity mnišské.

Pátek byl Němec a česky mluvil směšným přízvukem, pohlavkuje gramatiku. V kostnaté tváři jeho značila se sytost a klid.

„Homo simplex, prostáček!“ řekl páter Hříbal, vida zájem Ostrilův. Ostatně zájem ten byl vzájemný. I mladý obr díval se přívětivě na Ostrila a prokazoval mu hned napoprvé zvědavou dů-

věru. Nakonec vyprovodil ho i školního radu až před klášterní fortnu, aby nezbloudili.

Školní rada vyprávěl Ostřilovi o národním probouzení se Brna a jaké pokroky český živel v městě tom za posledních dvacet roků, jež sám v městě již pobýval, učinil. Nazval je sám znamenitými.

Návštěvu Ostřilovu oplatil páter Hříbal, vyhledav Ostřila v nemocnici, kdež si dopověděli, co o svých osudech si ještě neřekli. Pátera doprovázel fráter Minimus s košíkem potravin, konvalescentu na posilněnou. Přišly vhod, ne tak ani Ostřilovi jako jiným vyhladovělým konvalescentům, jimž Ostřil z darů hojně uštěďroval.

Fráter Minimus očividně o přízeň Ostřilovu stál. Ukláněl se na přelomy, jaksi po dobytčímu, jako by strkal hřbet pod náklad a opakoval, vybaluje věci z košíku:

„Tuze šmakovny.“

„Líbostí k tobě je popaden,“ řekl Ostřilovi páter Hříbal. „Ne každému tak hová. Čacký pán, Minime, co?“

Minimus v úsměvu ukázal široké nažloutlé zuby v poměrně úzké čelisti, což mu dodávalo vzhledu živavějšího koně. A z bílého hedvábného papíru vybalil dvě broskve.

„Nastojte,“ podivil se páter. „O tom ni potuchy u mne nebylo. Nic jinak, než že mládec chce se zavděčiti osobně.“

„Zdá se býti dobrosrdečný,“ řekl Ostřil.

„A rovného rozpoznal, dodejte, Rémo. Zase osvědčuje se biblické: Quod adultis abscondisti, parvulis revelasti. Minimus je, trvám, pudový psycholog.“ —

Procházeje se po Špilberku, uslyšel Ostřil před sebou známý basový hlas.

Slečna Poplachova.

Šla dvojmo, s nějakou dámou v kožišinách, jinou než v Rivě.

Ostřil pozdravil a slečna Tonči omluvivši se dámě, podebrala si sukně a sáhovými kroky dostihla Ostřila. Potřásla mu po mužsku rukou.

„To je shledáníčko! Myslíla jsem, že Ostřílek je na frontě. Ale lépe je zde. Běhá zbabělců po Brně až až!“

„Děkuji, slečno!“

„Rozumějte dobře, vás tím nemíním. Opuštěníčko! Mám velkou, velkou radost. Snad se budeme moci vídati. Jsem teď u paní Friebeisové, továrnice v sukně — roztomilá paní — a trpělivá, jako ovečka. Ne se mnou trpěliva, neusmívejte se, hošíčku, ale s nemocí. Má tic, takové škubání údy, jako posunčinu, — ale nudím vás. Rychle mi vypravujte, jak se vám vede, co dělá Abigailička — myslila jsem, že z vás bude párek — nu, nemusíte strojit tak tragický vzhled, vidím, že snubní prsten nenosíte, ani rukavice, ač máme sedm stupňů zimy — mrazíček — na ruské frontě je asi větší. Tož brzy, brzičko, dvěma slovy mi povězte co a jak.“

„Jsem zde nyní v rekonvalescentním domě. Slečna Semelkova —“

„Co dělá má beruška?“

„Je v konfinaci, v táboře v Thalerhofu.“

„A proč? Můj drahoušek! Snad ne proto, co volala z okna po smrti bratrově?“

„Právě pro to!“

„Ale to je hanebné! A kdo ji udal?“

„Jakýsi Hirš.“

„Darebák! A jak se vede chudince?“

„Nemáme zpráv. Nikdo k ní nesmí a na dopisy nepřichází odpověď. Psal jsem jí nejméně pětkrát už.“

„Pak odpověděla, jistě odpověděla,“ ujišťovala slečna Poplachová. „Vím, jak beroušek můj k vám lnul. Moje zlatá kočička! Jistě psala, ale zadrželi její dopisy. Já myslila, že je vdaná, a proto že nepíše. Ale už musím jít ke své chlebobárkyni. Pa! Na shledanou! Bydlíme: Veverí ulice 15. Friebeis, nezapomeňte a navštivte mne, až budete mít dlouhou chvíli. Těšilo by mne!“

Vzpomínka na Abigail rozjitřila Ostřila. Té ironie osudu! Chtěl křivdy napravovat i musil trpět, aby násilí nestoudně řádilo před jeho vlastníma očima. Zaťínati pěstě, skřípěti zuby — to mohl, ale dále ani hlesu!

Psal šafárovi Prokopovi do Krče, aby táborovému velitelství v Thalerhofu poslal pro slečnu Abigail Semelkovu k vánocím pětadvacet kilogramů bílé mouky, dva bochníky chleba a dvacet kilogramů bramborů.

To snad jí dodají, nebo aspoň něco z toho, nebo nepřijmou zásilku. Ale udají důvod proč. A on bude vědět, na čem je a nebude tak tápati v temné nevědomosti.

Odpověď přišla, ale neočekávaná. Psal mu v únoru Prokop, že poslal žádané do Thalerhofu. Že však byl volán na hejtmanství, předloženo mu trestní oznámení velitelství táborového pro zaslání zboží pod závěrou jsoucího, pod deklarací nesprávnou a hejtmanství nadiktovalo mu pokutu

30 korun a zásilku prohlásilo za propadlou. Zásilka byla po třech týdnech na hejtmanství vrácena, ale v takovém rozkladu, že rychle byla vyhozena na hnojiště.

Ostřil zase byl ve své naději oklamán. Psal doktorovi do Rivy, radil se s čiperným Coufalíkem i slečně Poplachové dopsal. Nikdo nevěděl rady. Až páter Hříbal poradil. Nabídl se, že dopíše kurátu do Thalerhofu, snad prostřednictvím toho nabudou kýžených zpráv. Tedy to, co Ostřil od pátera Fabiána čekal.

Coufalík zatím zaměstnával mysl Ostřilovu. Bylo mu zkoumati plány stavební, nákresy strojů, prohlížení rozpočty, zkoumati nálezy geologické. Žasnul, jakou činnost rozvinul zrzounek.

Hodiny v ústavě rekonvalescentů se Ostřilovi nijak nevělekly. V březnu ještě jiná okolnost ho zabavovala.

Potkával na Nové ulici dámu ve smutku. Pohyby její připomínaly Ostřilovi milý mu šestiosminkový takt. Potom odvážil se prohlédnouti si nevelkou, poněkud kyprou postavu mladé krasavice. Oči její svítily jako dvě stříbrné luny, z temna závoje i vlasů. Ústa měla malá a silně růžová, pleť s nažloutlým přísvitem, nosík malounko sedlový. Závoj halil ostatně subtilnosti rysů, ale z celého zjevu vanulo na Ostřila kouzlo jakéhos známého dojmu, snad nápevu, milého, krásného rytmu.

Ústa její připomínala mu velmi jeho Dušičku. Ústa tato jako poupě složená dominovala tváří více než oči, které byly příliš klidné a dívaly se jen zpříma. Rděla se v tváři jako světelný signál, vábila slunce, aby je čistými paprsky rozlábalo v roz-

květ, vábila hvězdnou noc, aby orosila je stříbrnou, svěží rosou, vábila pohled mužův, aby je toužebnou tísni rozžhavil ku vzdechu plnému milosti a slitování.

Kdo? tázala se duše Ostrilova, co smysly jeho ještě neprobuzeny mlčely.

V rukou mívala deštník, tašku, někdy květiny, nikdy však tolik, aby ruka jedna nezůstala volná.

Pokora byl první pocit, jenž vůči neznámé krásavici Ostrila proltnul. Neváhal uznati ji za krásavici, ba více za suverénku, za královnu. Cítil vůči ní především svou oddanost, že si ho okamžitě vzala, celého v služebnost, ba v otroctví. Nedivil se, že se dosud s takovou ženou nesetkal. Neboť byla jediná na světě, královna mezi ženami. Oči jeho a za nimi hlava skláněly se k jejím nožkám a hledaly tam zeměkouli, jako u Madony Rafaelovy. Svět náležel jí za pódnož a dotek její, jen pomysl na dotek naléval do žil šumícího vína, stoupajícího až k temenu hlavy a zaplavujícího sladkým omamem vše, čím dosud žil, strádal, doufal, cítil a hodlal. Kdyby mu řekla: Buď jiným, zaměnil by se, přetvořil by se sám. Že by vykonal pod jařmem její nebeské vůle, pod svitem lunojasných očí, pod kouzlaplným rytmem jejího gesta i věci nemožné, o tom nepochyboval.

Nežádal si ničeho, mimo své tiché blaho. Ani aby ho zpozorovala, aby slyšel její hlas, viděl úsměv vážné její tváře, dotekl se náplně tmavých vlasů, vdechl vůni její liliové ruky, kterou nikdy neviděl.

Byl mlčky a hluboce vděčen z pouhé její existence, že je její současníkem, že poštěstilo se mu

setkati se s ní a kdyby, náhle zemřel, věděl, že dožil plně svůj život, vyvrcholiv její pohledem na mistrovský výtvar veliké přírody, na nejkrásnější květ lidský.

Až mráz ho obcházel, kdykoli ve vzpomínce vytanul mu obraz její na paměť.

A nepostřehl vše na ní prvním pohledem, až po druhé a po třetí objevoval a zmnožoval své nadšení, rozžehoval novou svíci v chrámu, jejíž rychle ze svého nitra vzdělal.

Bylo mu posvátně jako knězi, jenž přistupuje k divu proměnění chleba v tělo a vína v krev. Sváteční stala se mu myšlenka na královnu. Tak ji zval ve svém vzývání. Velebná, jedinečná, nedostižná trůnila v oblacích kadidla, jež dýmalo z rozžhavující se duše. Kořil se božstvu tajemnému, laskavému, oblažujícímu.

Nebylo to zhoštění se egoismu, nýbrž vystupňování jeho do gigantismu, otevírání se bytosti, aby pojala druhou, zušlechtění osoby v projekci osoby jiné, přelití duše v duši, splynutí a přece útek od sebe. Sám ze sebe vyvlastněn nemohl bez vyvolené duše žít, jako nemůže stín býti bez těla.

Vlažné vánky ho provívaly. V dubnovém chladu rozepínal kabát, tak mu bylo horoucné, že chtěl by prohráti celé to začouzené, hamižné město, jež jako šeredné pouzdro krylo perlu, polaskati všechen ten nepokojný, válkou zjitřený lid, nasytiti hladové a hlavně potěšiti zarmoucené ze ztráty milovaných duší.

Vždyť i ona byla ze zarmoucených. Koho oplakávala? Manžela padlého v boji? Nikoli, spíše bratra neb otce. Což nejsou už padesátiletí mužové

v boji? A nepadají zrovna tak jako osmnáctiletí chlapci?

Královna jeho chodila patrně na ústřední hřbitov. Ani se ji neodvážil napřed sledovati. Teprve později šel z povzdálí, hodně z povzdálí za ní. Hnusily se mu dotěrnosti, jež dovolovali si někteří ze spolukonvalescentů vojenských, spoléhající na ohled dam k invaliditě v boji utrpené.

Chodila skutečně na hřbitov a žádný muž ji nikdy nedoprovázel. Jen jedenkrátě třináctileté děvčátko, patrně její sestřička.

U brány hřbitovní se Ostřil vždy obrátil k návratu. Ze šetrnosti k mrtvému.

Snad přece manžel? Píchlo ho při tom pomyšlení vždy u srdce.

Divil se na výsost, že lidé chodili kol jeho klenotu jako slepí. Jako by z ní nedýchal podmanivý půvab, neproudila síla stavící kroky, budící údiv, otázky, touhy? Nic by se nedivil, kdyby tísnil se za ní zástup, průvod příslušící vládkyni mezi ženami. A zároveň ho ta slepota těšila. Jaký by byl krutý boj o ni! Sirné moře žárlivosti by ho pohltilo.

Takto jen při jejím zjevu vše ostatní pro něho vázlo jako znehybněno dotekem kouzelného proutku, barvy a vůně všedního zaměstnání vybledaly, jako světlo svíce při východu slunce a myšlenky jeho vybíhaly z dílen mozkových, aby šly po dráze phaenomenu.

Ostřil tajil se se svým objevem, boje se slovem znesvětit, co bylo nevyslovitelné. Ani nepocítil touhu vypyťovati se, kdo neznámá jest, kde bydlí. Fluidum, jímž obdařil její zjev, bylo pří-

liš čisté, aby sneslo všedních, prašných příměsí. Jen a jedině jeho touhy, jeho sny a čistý jeho romantismus ať jsou živným prostředím a ovzduším kouzelného jeho květu, jen v jeho sadě ať kvete jak lotos nad posvátnými vodami, z proudů jeho krve ať ssaje barvy, teplo, roste, rozkvétá a dýmá sladké vůně.

Neměl plánů, neměl úmyslů, nehodlal ničeho podniknouti, aby květ ten utrhl. Jen se oddával první lásce svého života. Že je to láska, bylo mu zjevením hned prvního okamžiku a štěstí nesmírné jak moře, klidné jako ono a lhostejné ke všemu jinému, co není v něm a jím samým, rozlilo se mu v duši. Co mu byla světová válka? Požářem na břehu oceánu, jenž sebe zuřivější nepohne ani jedinou jeho vlnkou.

Láska!

Ano, kleňte se duhové oblouky nad hlavou výš a výše, krášíte každý předmět svým vřemem, měňte vše, co nemá vztahu k lásce v nedůležité efeméry!

Co bylo mu po tom, že Coufalík přiběhl k němu jednoho dne zoufalý, tluč se do hlavy, proč že se nenarodil o deset let dříve, proklínaje chvíli, kdy pojal plán zařídití kruhovku, proklínaje vše, i sám sebe?

Coufalík byl odveden přes svých pětadvacet let a přesto, že nikdy nebyl vojákem a platil taxu vojenskou. Za měsíc měl táhnouti do války.

Ostřil jako by nechápal, neb podceňoval, že i pro něho je to rána, že běží o mnoho, snad o ztrátu polovice zděděného jmění.

Coufalík, vida rovnodušnost svého obchodního společníka, podivil se napřed, pak se vzpamatoval a uklidnil. Počali rokovati, jak by z kleští vyvázli. Totiž Coufalík věděl, že ač Ostřil je do všeho zasvěcen, přece není s to věc sám podniknouti a zdárně vésti. Že jemu, Coufalíkovi, jest jednati za dva, zachrániti, co bylo lze.

Ten důsledek vyplýval mu z fakta, že spráhl se s člověkem ven a ven nepraktickým, jen aby provedl svou myšlenku. Nepočítal na dlouhé trvání války a že sám bude vojákem. Co na lidech vymámil a do podniku dal, to jistě ztratí. Bylo to k zoufání! Rodinu měl nezaopatřenou, žádné výslužné, mimo vojenské příspěvky vyživovací rodině. A ty tak tak že stačily na byt, jídlo a ošacení.

„Musíme podnik prodati,“ řekl kategoricky.

„Prodejme!“ odvětil Ostřil, mysle zrovna na to, že se blíží doba, kdy královna jeho chodí na hřbitov.

„Dobrá,“ řekl Coufalík, „ale z volné ruky, ne v exekuci.“

„Myslíte?“

„Mohli byste ještě něco obětovat, pane Ostřile?“

„Kolik?“

„Pět, šest tisíc, pak se vyhneme nucené dražbě.“

„A což já? Nemohl bych to podniknouti sám nebo s někým?“

Coufalík vyprskl ironicky:

„Myslíte, drahý pane, že společníci rostou na plotě? Vy jste ohromně naivní. Vše, co je k čemu, shlítila válka, veleválka. Co zbylo, jsou odpadky, lidé neschopní, lenoši a — zloději.“

„Myslíte, pane Coufalíku, že by mne okradli?“

„Do naha obrali. Přišli bychom oba dva na mizinu. Víte co, dejte mi plnou moc, šek na peníze a pojďte k doktoru Hostašovi. Není laciný, ale šikovný. A říká se moudrý zloděj lepší, než hloupý správce. Hostaš za dobrý plat přičiní se dobře.“

A na tom zůstalo. Ostřil vydal, oč žádáno, uznáváje plně důvody Coufalíkovy.

Měl soustrast s oklamaným, příčinlivým člověkem a byl odhodlán, pro případ, že by z prodeje cihelny nic nezbylo, podporovati rodinu Coufalíkovu. Připadalo mu, že on svou nonchalancí a snadností, s níž se do spekulace dal vlákat, Coufalíka k hazardování svedl.

Leč nadevším jako bílá luna vyplula jeho královna a ve svitu jejím tratilo vše lesku, jádra a zájmu. Odháněl to, jako bzučící hmyz od sebe.

Díval se na královnu pozorněji, když ji potkal. V jistých pohybech připomínala mu víc a více Dušičku. Nadzvedání šatů, někdy sklon hlavy, někdy pohled zasněný, vše to vídal i u milé nebožky.

V ústavě ujal se po letech zase hry na fagot. Smáli se mu napřed, ale pak zvažněli. Nikdy nenadáli se, že by mohl někdo z toho nástroje vylouditi tak něhy plné zvuky, tak vábné melodie. A nikdy před tím nebyl dech Ostřilův měkčí, trilky perlivější, kantilena výraznější a forte jadrnější než nyní. Lékaři i důstojníci přicházeli poslechnout si podivného virtuosa a dr. Arnstein učinil Ostřilovi návrh, aby spoluúčinkoval solovým číslem při pořádání koncertu dámského odboru červeného kříže ve prospěch raněných. Ostřil vykoupil se

z toho peněžitým darem ke zmíněnému účelu. Měl by na veřejnosti tremu a zkazil by vše.

Koncem dubna setkal se s Tončí Poplachovou. Vyčítala mu, že ji nenavštívil, že jí udělal skandál před její soukeničkou, jíž o Ostřilovi vyprávěla a že ho obě marně čekaly. A mimo to, že se známila se u paní Friebeisovy se zajímavou dámou, která spatřivši u ní fotografii Ostřilovu a uslyševši, koho představuje, nápadně prý se na ni zadívala. Taková hezoučká dáma, milý brouček. Jen aby Ostřil přišel.

Potom tázali se navzájem, zda došly zprávy z Thalerhofu. Nedošly nikomu. Ostřil vyprávěl o nezdařené zásilce potravin do Štyrska. Na to vyslovila rozhořčená slečna Poplachová několik velezrad a s tím se rozešli.

Ovšem, že se Ostřil do vnaididla slečny Poplachovy nezakouzl. Co je mu po neznámé ženě, která se o něho zajímá? Kdyby to byla sama Helena řecká, ani by po ní nevzdechl. Byla by to nevěra královně, svatokrádež.

Za příštího setkání s královnou zůstal Ostřil jako náhlým světlem oslněn.

Jaký to byl pohled, jež na něho upřela? Dosud dívala se chladně, přehlížela ho, neexistoval pro ni, ač ho z častého setkávání už znáti musila. Někdy odvrátila oči, neb je sklopila. Ale činila to zcela přirozeně, neurázlivě, jako se odvracíme od neznámých, lhostejných lidí.

Ale dnes neklopila oči, ani neodvracela hlavy. Dívala se mu přímo do tváře a z očí jejích jako by zmizel chlad bezúčasti. Jako by si ho úmyslně prohlížela, plným, otevřeným pohledem. Soustře-

děným, hledajícím a zkoumavým, tak jako on nikdy netroufal se na ni podívat. A pohled ten hrál, pronikal k srdci a zrychloval jeho tluk.

Sladký úlek projel Ostřilovou myslí, nohy se mu rozechvěly, že kráčel, div při každém kroku nepoklekaje. A na tři kroky před ní — je to snad halucinace? — rty její, ty krásné, pro polibky serafů stvořené, se rozvíly v úsměvu a hlava se naklonila k pozdravu.

Smekl prudce — div hlavu si při tom nestrhl. Dosud neodvážil se nikdy ji pozdravit. Zrychlila krok. Jako by nevěděla, že on zůstane oslněn na místě, neschopen se hnouti, neschopen téměř dýchat, žíti...

Pak ohlédl se, zda pozdrav její neplatil jinému. Ne, nikdo nebyl na blízku.

Coufalík, zvyklý už na roztržitost Ostřilovu, podivil se přece při své návštěvě, jak do sebe za-bořen je jeho obchodní druh. A přinášel přece zprávu, že podařilo se dru Hostašovi cihelnu prodati. Židovi Maikāfroví, ale přec za obstojnou cenu. Ostřil ztratí ovšem přitom z vloženého kapitálu hodně, ale což je jemu svobodnému, proti Coufalíkovi, jenž ztrácí vše. Maikāfer, ten si pomůže, provede myšlenku Coufalíkovu, dobuduje ji a zbohatne. Je to chytrá rasa, ti židé. Oh, není spravedlnosti v životě, vše je náhoda, snad není ani boha, sic by něco takového nemohl ani trpět. Zač je on i s dětmi tak trestán? Coufalík pobíhaje nervosně a kývaje hlavou více než jindy, připomínal holuba rozběhlého za zrním.

Ostřil jen přikyvoval, dívaje se na stýskajícího si Coufalíka jako s cimbuří věže. Dokonce

se usmíval. Jako by uzavíral dobrý obchod, neb potkalo ho kdo ví jaké štěstí a ne ztráta aspoň sta a osmdesáti tisíců. Až mu Coufalík záviděl takovou rovnodušnost. Připomenuv Ostřilovi, aby zašel do advokátní kanceláře ku podpisu tržové smlouvy, poroučel se Coufalík.

„Ohromný blázen!“ řekl si venku. „Ale dobro-myslný. Škoda! Čert vem válku!“

Ostřil žil v deliriu.

Její úsměv, její pohled platil jemu! Čím méně chápal, tím byl blaženější.

Proč trdíl se Coufalík a všichni kolem, když svět je přece tak krásný? Vše kolem je milování-hodno.

Růžové mlhy, neznámé trnutí prolínalo všechno prostředří, v němž Ostřil žil. A nechtěl prohlédnouti, vrátiti se k střízlivosti bývalé. Koupal se v opiových snech, nejkrásnější květy na něho kývaly, nejskvělejší barvy planuly a vše tkalo se samo v gobeliny, vlající nad plujícími loděmi, ve vzdušných, něžných vlnách, přimykajících se lichotně ke všem smyslům, k celému vědomí a pronikajících lahodou až k samé duši.

Bylo mu Coufalíka líto, rád by mu dal něco ze své náplně štěstí. Ale nemohl se k němu snížit, k pravé účasti s malicherným jeho steskem. Bylo mu ve výši příliš blaho, snad egoisticky blaho. Ale egoismus ten byl nedotknutelný, nikdo neměl práva jej rušiti, kaceřovati.

Nemyslí na nikoho a na nic než na své božství. Ale Nemesis a závist osudu nespaly. Doktor Arnstein přeložil z čista jasna odpolední visitu z třetí na čtvrtou hodinu. To znamenalo, že vy-

cháзка dovolena byla o hodinu později. Ztráta úžasná. Mezi čtvrtou a pátou vycházelo jeho slunce z města na hřbitov. Škola, v níž byl Ostřil umístěn, byla dobré čtvrt hodiny rychlé chůze vzdálena od hřbitova ústředního. Bylo nemožno vídati královnu.

Jak si pomoci? Aby dostal dispens od odpolední vísity, nato nebylo pomýšlení. A absentovati se, jednou, dvakrát — bylo pod jeho důstojností. A přece cítil, že setkávání se s královnou se mu stalo životní potřebou. Zvláště nyní, kdy byl zpozorován a příznivě přijat. Jíti a osloviti ji, bylo by nejprostší. Ale pouhým pomýšlením na to, horkost vstoupila mu do očí. A pak mu bylo čehosi líto. Jakéhosi pelu, jenž setřen nikdy se nevrací. I city lidské mají pel, jenž nesnese doteku sebe šetrnějšího.

A zase ho mrzelo, že aspoň nevysledoval, který hrob ona navštěvuje. Diskretnost a romantičnost jeho se mu nevyplatila. Co věděl o ní? Známa z ulice. Více nic.

Vzal po jedné odpolední visitě drožku, zda by královnu ještě nezastihl. Marne, minuli se. Dva, třikrát pokus opětoval bezvýsledně.

Její úsměv roztrásal ho při vzpomínce a zůstal nejdražším klenotem jeho paměti. A stálou záhadou a bolestí jeho domyslů.

Že by si ho náhle byla oblíbila, proto jen, že byl stálý a vytrvalý v jejím uctívání — to odmítal. Pak by to byl jen muž rodově, jenž ji vábil a ne právě on, Remigius Ostřil.

A zase ješitnost jeho nebyla taková, aby se

hodnotil za pozoruhodného pro dámu velkoměsta, zvyklou na pozornost zcela jiných kavalírů.

Ostatně dbal Ostrčil vždy svého vnějšku. V Brně koupil si novou uniformu a shodil plnovous, ponechávaje si jen moderní anglické štětičky pod nosem.

Jednoho dne zažádal o dovolenou na odpoledne a už o třetí hodině stál na místě, kde se tkával se svou královnou.

Byl poloteplý poslední duben. Se stromů jako smátem se lesknoucích skrápaly stříbrné, v slunci vidmem hrající krůpěje.

Již z daleka viděl Ostrčil její známé již kožšiny z tmavého sealskinu. Ale jaké zklamání, nebyla sama. Provázely ji dvě dívky, jedna odrostlejší, as patnáctiletá, druhá menší. Hovořily živě. Německy.

Zmátl se. Chtěl ji původně osloviti. Anebo ne? Ponechával to vnuknutí okamžiku.

Mimovolně poodešel od cesty. Jako by byl uražen. Kým? Náhodou, každým, celým světem. Vše se pojednou na něho zamračilo.

Zařal zuby a odešel ještě dále. Tolik si sliboval — očekával — a zatím ulovil by roztržitý úsměv — nanejvýš — neb snad zcela nic — cizí pohled — před děvčaty. Ó koketo!

Fuj! Žil mezi muži nevybraných způsobů a neomalených řečí o ženách. I on si promluvil jejich jargonem. Není lepší než oni. Sotva mu ukázala vlídnější tvář, již činí nároky, již stahuje svou modlu do prachu. Otrocká nevděčnost je v člověku. Sotva povolí vzdálenost, hned mizí úcta. Či je úcta jen strach, jen beznadějná touha po

nedosažitelném, ať sluje to žena, bohatství nebo sláva?

Zvratem lítost zdeptala jeho nesmyslné vzplanutí vzdoru. Ostrčil se vrátil na své stanovisko. Propásl vše, nebylo viděti už nikoho.

Luskl prsty a zapálil si papirosu. Čeho se nadál? Nebyl by ji beztak oslovil.

Ale sliboval si mnoho, ba vše, z jejího pohledu, úsměvu. Vlídni ukazatelé títo, náhoda, nápad okamžiku — oh, kde jsou všechny tyto možnosti?

Oči její chtěly už posledně mluvit, volaly — oh, hloupý Janku!

Spěchal známou cestou ke hřbitovu, zda by dohonil. Pak vešel a ztratil se brzy mezi hroby.

Bylo tu velmi hojně lidí, oplakávali zde oběti války. Samá dáma ve smutku. Ostrčil chodil zmateně, bez plánu a proto nenalézal.

Sem tam postál za nějakou skupinou dam diskretně, ale když se obrátily, viděl cizí tváře. Běžel k východu, zda spatřil by ji vycházející. A zase pozdě. Šerilo se. Prošel ještě na zdařbůh šikmou alejí. Na železném kříži zaleskl se nový nápis, známé jméno. Četl: Terezie Maierova, zemřela 14. listopadu 1915.

Paní Maierová, matka Pelhřímova. A jiná vzpomínka jako jiskra před ním vyskočila. Je v Brně už tolik měsíců a nepřišlo mu ani na mysl, že je tu také ta, kterou chtěl učiniti svou ženou. Snad ze záští zapomenul? Ale necítil k ní záští, vůbec nic po ní nezbylo. Proto se mu tak vymkla z paměti. Jako kresba v písku za větru.

Nyní procitla v něm zvědavost. Rád by ji aspoň viděl. I promluvil by s ní. Jedinou otázku pro

ni měl. Proč mu sama na jeho nabídku neodpověděla?

Je hrdopyšná? Nejspíš. Ale je přece ženou. A aby žena k nabídce sňatku vůbec neodpověděla — to bylo neuvěřitelné. I jeptiška by aspoň poděkovala.

Zašel do kavárny a žádal za adresář. Hledal Solník. Našel toho jména pět adres, ale pouze jedna byla správná. Rada zemského výboru, Matyáš Solník, Údolní ulice, číslo třetí, druhé patro.

Zítra tam zajde.

V noci napadlo ho, že by se měl o rodině napřed informovat a ne vpadnouti do rodiny, já jsem ten a ten a chci vědět to a ono. Snad páter Hříbal mu něco poví.

Ale nazítří ani se neinformoval, ani neuviděl Marunu. Hned ráno doručen mu expres dopis, v němž psal mu Bartlmé, že přesazen je do Brna a očekává, že mu Ostřil z přátelství vyhledá nějaký byt do tří dnů. Třetího dne, že přijde a rád by už do svého.

Ostřil byl rád i mrzut. Bude zase mít s kým si pohovořit a zase bál se o své tajemství. Ovšem, zamlčí je co nejdéle, to si sliboval.

Rozhodně však ho doktor na několik dní zcela zaujme. Bude ho žádati za průvodčího, cicerona. Město naprosto neznal.

Dokud si nenajde svou společnost, totiž karbaníky. Pak dá pokoj. Ne, jistě doktorovi nic nepoví. Není člověk citový, mozek, ironie, ale ne srdce. Z citů zbyla mu rozlitá žluč roztrženého manželství. Snad k Ostřilovi jedinému projevoval

jakousi něhu, vůči jiným byl jen výšklebný, jako Faun.

Vzdá se Ostřil na několik dní možnosti vídati královnu, to bude vše. Málo a přece tak příliš mnoho. Ale úsměv kvetoucí na jejích rtech svítiti mu bude do šeré resignace jako rudá hvězda, plná živých, sladkých paprsků, rty jediné mezi tolika jinými, nic neslibujícími rty jiných žen.

Vyhledal byt, přivítal přítele, ale zlakoměl ve své bývalé sdílnosti.

„Poslouchej, Remo,“ řekl mu doktor v kavárně, „jak to hledíš? Jako vyjevený.“

Ostřil nechápal.

„Tak se díváš,“ pokračoval doktor, „oči z hlavy, jako bys měl basedovskou nemoc. Ukaž tep! Hm, zrychlený.“

Ostřil jen se usmál. Byl do svých vidin zapředen a patrně třeštil oči. Už otec mu říkával, že v zamyšlení má syn jeho vzhled idiota.

Nyní žil jen ve fantasiích touhy a pro skutečnost spal.

O Coufalíkovi nebyl Bartlmé shodného mínění s Ostřilem. Zaváněl mu člověk ten vyděračstvím. Teprve když na krátké dovolené vojín Coufalík se mu osobně představil a pohovořil, polevil Bartlmé ve svém podezřívání.

„Nemyslí jsem,“ řekl Ostřilovi, „že za naši praktické a hamižné doby mohou existovati ještě fantastové (řekl německy verschrobene Naturen). V Americe by takový Coufalík stal se buď miliónářem, nebo nastrojil by obrovský humbug. V pravdě má Coufalík něco strhujícího v sobě. Asi proto, že sám ve své fantasie věří.“

Ostřil znamenal, že lékař ho pozoruje. Bylo mu to vhod, ponechat ho v omylu, že je nemocen, alespoň zastřena bude tím hustěji pravá příčina jeho roztržitosti.

Miloval. Nevěděl, kdy si to sám doznal, ale oddal se tomu citu všecek a ponořil do něho co nejzbožněji.

Jednoho dne — seděli v bytě doktorově — řekl Bartlmé:

„Mám pro tebe návrh. Ale diskretní.“

Snad něco tuší, pomyslel si Ostřil a u srdce se mu sevřelo.

„Nelekej se, tolik jako Coufalík nežádám.“

Aha, peníze! Ostřilovi odlehlo.

„Dej mi deset tisíc. Na nějakou spekulaci. Za výsledek ručím.“

„Jaký výsledek?“

„Příznivý pro tebe, Remo. A neptej se dále! Buď bez viny svou nevědomostí, jak praví kdesi starý taškář Shakespeare.“

„Musí to býti zrovna deset tisíc?“

„Vidím, Remo, že ptáš se jen pro upokojení svého kapitalistického svědomí. Buď věř a klop, anebo nevěř a nechej tak!“

Konec konců Ostřil peníze opatřil.

Netrvalo ani týden a povolán byl do Prahy k vojenské přehlídce.

Myslel, že pobude den, dva a zase se vrátí. Ale posílali ho k prohlídkám od Annáše ke Kaifášovi, podroboval se různým vyšetřovacím methodám lékařským, laryngoskopii, roentgenování i elektrizování a nevěděl vlastně proč a zač. A dnové ubíhali.

Konečně se mu vyjasňovalo. Byly to machinace Bartlméovy. Lékaři ptali se na něho opětovně a se zvláštním zájmem. Byl by ho Bartlmé zradil? Oznamil snad, že je z tuberkulosity vyhojen a půjde zase do nekonečné války?

Ale lékaři jednali s ním vlídně, ba téměř přátelsky. Pracovaly za něho ony desetitisíce? Čím déle o tom myslel, tím pravděpodobnějším mu to připadalo. A bouřil se.

Jakže? Jenž chci spravedlnosti všude průchod klestiti, mám sám kráčet v obou rukou úplatky? Domáhati se něčeho, co mi nepřísluší, co je tisícům odepráno a čím by mnohého potřebnějšího obral o možnost vyvážnouti z jisté záhuby? Potřeba branců do jistého kontingentu musí býti kryta, řekl si, a místo mne, ulejška, jiný musí nastoupit, nehledě ani k tomu, že udržovati se v místě krytém, je zeslabovati válečnou moc říše. Co mi schází? Jsem zdrav, neb aspoň ne tak chorý, abych na nějaký válečný výkon nevystačil.

„Nejlépe by bylo popřít invaliditu a přihlásiti se k službě. Ale to by bylo vydati přítele záhubě. Ovšem, je Bartlmé dosti chytrý a pomocníci jeho jistě by ho nenechali v bryndě.“

Hlásil tedy při příští lékařské prohlídce, že by sloužil a že je zdrav.

Lékař zahleděl se na něho jako na kuriositu. Pak pokrčil rameny a vyšetřoval dále.

Ostřil opětovně důrazněji svou přihlášku.

„Mlčte laskavě!“ obořil se na něho lékař. „Právě, že tak mluvíte, dokazujete, že nemáte vše v pořádku.“

Poklepal si na čelo a pokračoval:

„Víte, pane praporčíku, co jste? Žádný simulant, nýbrž dissimulant. Vy předstíráte zdraví, abyste klamal sám sebe. Dissimulant jste, dejte si pozor! Nás ovšem neoklamete. Poručím se vám, pane praporčíku!“

Kde pojem chybí, slovo v pravý čas se dostaví, zacitoval si Ostřil. Rozumím. Tedy dissimulant, blázen! Neboť jen blázen hlásí se dobrovolně do války. Uvidím, co se mnou vyvedou.

Navštívil za prázdného odpoledne manžele Prokopovy v Krči. Nalezl je sehnuté, ztichlé a šedivoučké. Nic je už nezajímalo, ani válka, ani bída, ani útlisky. Odumřeli přítomnosti, která zrodila jejich bolest a mluvili jen o dnech, kdy jejich syn žil, jejich naděje dozrávaly. V budoucnosti viděli jen jediné, shledání s milovanou duší na věčnosti.

Pracovali a neodepírali pomoci. Ale podávali ji bez účasti, oné vnitřní, teplé, připojující k daru i milost. Srdce jejich byla v jakési ztrnulosti, že nemohla se už roztepati do vřelosti, jež více prospívá než čin sám.

Ostřil vzpomněl si na zázilku paní Maierové i do Thalerhofu a stalo se mu zalekle, jako když vzpomněl si pozdě na Marunu Solníkovu.

Což stávám se tak kusým, že pro jedinou osobní záležitost (tak zval svou lásku, ač něco v něm protestovalo). zapomínám zcela na hlavní poslání svého života?

Ubohá Abigail! Všemi opuštěná! Bratr zatvrzelý ve svém kněžském egoismu i on sám, mající k ní závazky dědičné! Dal se oblouditi, odvrátili svou vášní ode všech kroků, snah, ba i od myšlenek na Abigaili.

Zrada! Psal zase páteru Hříbalovi do Brna, aby popohnal odpověď pátera thalerhofského o Abigaili Semelkové.

Kdyby jen sám se mohl hnouti! Slíbil si pevně, že nyní prvním podnikem jeho bude osvobodit Abigail, že buď zvítězí, nebo padne, avšak od cíle toho neustoupí.

V důsledku toho změnil i své smýšlení o vojenské povinnosti. Snad je to v intenci jeho poslání, aby, sprostě se svazků jiných, sloužil tím vydatněji své devise: Křivdy napravovati.

Skutečně byl superarbitrován a klasifikován za nezpůsobilého k jakékoli službě vojenské. Invalidní pense se ovšem vzdal.

Zajel ihned do Brna. Nenamlouval si, že jen v zájmu Abigaily. Mocně zastíňoval ji jiný světlejší idol. Srdce jímlo mu po královně, ale krotil je, slibuje si, že neuzří královnu, dokud Abigaili nepomůže. Viděl ji vyhublou, zbědovanou, jak vzpíná po něm ruce. Něha zavlála jeho nitrem.

Byl by s to ještě ruku svou jí nabídnouti? Jistě! Ale už ne z čistého soucitu. Byl to ovšem soucit, ale přimíseno bylo v něm dosti neušlechtilé strusky, pýchy, že vědomě a bez lásky přináší oběť, že prokazuje dobrodiní, k němuž ho svědomí nezavazuje. Jen aby ji odškodnil za příkoří osudu, zjednal jí klid a bezstarostí. Ideál ať zůstane jen ideálem! Královna nedosažitelnou pro poddaného. Snad sblížen, proniknut, by utrpěl, zkalil se jeho lesk — přestal býti ideálem? Řekl by si: Tak bylo psáno.

Cesta do Brna byla úmorně zdlouhavá, ježto rychlíky nejezdily. Cestující zívali dlouhou chvílí.

O válce se už ani nemluvalo, omrzela každého svou nekonečností, svým monotonním přílivem a odlivem a bezvýhledností na mír. Nervy ochably, rozrušenou mysl jako náplast ránu zalepila lhostejnost. Jen o drahotě všech potřeb se hovořilo, o lichvě, o krádežích ve všem a všude.

Proti Ostřilovi seděl čtyřicátník, ryšavého plnovousu, vyhroceného jako uschlá štětka holičova, navinulého nosu a pichlavých šedých očí. Utvar čelistí jeho byl do předu sbíhavý, takže hlava měla cos myšího, slídívého.

Jel s Ostřilem od Pardubic. Četl noviny Reichenberger a Kurýra. Nemluvil, jen naslouchal hovořícímu.

Pohlíželi na sebe s Ostřilem, až neznámý zahovořil. Rovnoprávně:

„Je to fadessa! Wie langweilig!“

Ostřil kývl jen hlavou.

Opatrný pán, řekl si. Asi obchodník, ochotný ke všemu a ke všem.

Unuděn přijal Ostřil rozmluvu.

„Vskutku vyčerpávající jízda!“ řekl česky.

Neznámý zachytil se chutě.

„Pán je Čech? Já jsem z Moravy, z Hrotovic, neřáče asi znáti —?“

„Z Hrotovic? Malíř Zvěřina se tam narodil.“

Neznámý přisvědčil horlivě.

„Ano, ano! Mám také doma něco od něho, od starého pána. Račte dovolit, abych se představil: Nuza, František Josef Nuza, obchodník s ovocem.“

„Ostřil“, zněla malá odvěť. Nedoložil, že Hrotovice jsou rodištěm jeho otce. Ale chtěl s Nuzou o Hrotovicích hovořit.

Nuza vyprávěl, že je vyučeným zahradníkem a že se do Hrotovic přiznal před deseti roky, pojav dceru zámeckého zahradníka Jelínka za manželku. Sám byl před tím zaměstnán v Lednici u Liechtensteina. A nyní že sadaří. Ovšem jen ve velkém, melouchy že nebere.

Jen aby si nevzpomněl na rodinu Ostřilovu z Hrotovic, obával se Ostřil. Ale neubál se.

„Jakže jste ráčil se pojmenovati?“ vzpomněl si pojednou Nuza. „Ostřil?“

„Ano.“

„Neráčil byste mi říci, zda některý váš příbuzný byl z Hrotovic?“

Ostřilovi protivilo se zapíratí. Doznal, že děd a otec jeho byli v Hrotovicích. Divil se sám, proč doznání to je mu za těžko. Co mohl Nuza, před deseti roky do Hrotovic došlý, věděti?

A přece věděl.

„Syn nadučitele, pravda? Starší Mikuláš se utopil a mladší se stal velkým pánem. Remigius Ostřil a starý Mikuláš se k němu přestěhoval? Pravda?“

„Ano.“

Nuza dal se do smíchu suchého, ovčího a napřáhl ruku.

„Pak jsme příbuzní.“

Ostřil dotkl se ruky.

„Jak to?“

„A hodně příbuzní, prosím. Ne sice podle zákona a přece krevní příbuzní. Vlastně my dva ne, ale vy a má žena.“

Ostřilovi počalo svítati. Ale Nuza nedopřál mu času, aby se domyslíl.

„To je vám kronika. Tož abych nenadělal dlouhých litanií, má tchyně byla dcerou vašeho otce, tedy vaší sestrou. Nemanželskou ovšem. Vzala si zahradníka Jelínka. Co tomu říkáte?“

„Že je to podivné.“

„To naše setkání, pane Ostřile, pravda? Ale nejsem žádný svatoušek, pane strýčku — na mou duši ne. Neračte myslet. Vím, co je lidské.“

A zamžoural lišácky očima, směje se ovčím bekem.

„Ale všechna čest, mohu říci, že se váš pan otec — tuším, že je už nebožtík — vyrovnal kaválířsky. Běz věna by si byl Jelínek — jako můj tchán — Zvěřinovu nemohl vzít. A tak se vše krásně vyrovnalo. V jistých věcech nesmí být člověk špinavý — to se nevyplatí — žít a žít nechť! Něco za něco. Nu — tedy jsem si Kátli Jelínkovu vzal — nemám co litovat. Tchán si pomohl, dostal pěkné místo, jiných dětí neměl, leda mou ženu — stloustl z piva, až ho ranila mrtvice — ani doktor Málek u nás mu nepomohl. Nu — podědili jsme, nezapírám, tchyni jsme vzali k sobě, až nám loni zhasla. Z ničeho nic — zápal střev a z toho jakési zauzlení a do tří dnů byla vzhůru bradou. A včil jsme sami, s dvěma parchanty — strýčku, strýčku, musíte nás navštívit! Postavil jsem si chajdu a při ní mám malé hospodářství — zahradní. A víte co, když můžete dostat dovolenou — tak jedte hned s sebou — je to z Brna do Krumlova slepičí krok a tam čeká povoz. Kluci budou koukat, až jim přivezu strýčka a což teprve žena, Kátle. Je to u nás po venkovsku. Žena má nedostala vzdělání, německy sice umí, ale to

je vše. Však jsem to tchánovi leckdy vstrčil, dokud byl živ. Proč bych to žádal, prál, když matka její také nikde nebyla. Nu, jaká pomoc, všechno člověk mít nemůže. Zato srdečno je u nás a veselo, pravá slovanská veselost.“

Přitom jezdil očima po celé postavě Ostřilově, poklepáváje mu přátelsky na koleno. Na Ostřila působilo to nepříjemně, jako by moucha po něm lezla. Tak si představoval Jidáše. Ale snad Nuzovi křivdil, člověk za svůj vzhled nemůže.

A není Bartlmé také pro i a při tom má Ostřila opravdu rád? Anebo falstafovský Gusek? Také takový fotr, ale sympatický.

Tolik Nuzovi věřil, že nemá zatím příčinu ho obelhávat a dokázal, že je vskutku s ním spřízněn. Snad mluva Nuzova byla nemilá. Kvákal slova kulatá, patlavá, jako by těsta utrhoval.

Byl i Nuzovým povinen jaksi zadost učinit, za otce. A příležitost k dobru vběhla mu sama do ruky.

Přijal tedy zásadně pozvání Nuzovo, vyhrazuje si ovšem dobu, kdy do Hrotovic zajede.

Nuza zvěděv, že Ostřil je vojny zproštěn a hledá v Brně byt, nabídl se ihned, že strýčka sám v Brně zařídí. Znal Brno dobře, studoval tu dvě reální třídy německé, než se dal na zahradnictví. Otec jeho byl vrátným v cukrovaru v Šlapanicích.

A už se Ostřila nespustil, tvrdě, že nic nězmešká, zdrží-li se v Brně. Domů že „brnkne se na drát“, aby ho čekali později.

Ostřil chtěl doktora vyplátni, že svedl ho k nemravnosti, ku podvodu, ale Bartlmé hrál udi-

veného a popřel co nejrozhodněji, že by byl s komisí vojenskou srozuměn. Tvrdil, že lékaři jistě měli podstatné důvody, aby Ostřila za invalidního prohlásili a aby to jen Ostřil s pánembohem přijal, jako dar štěstěny, k němuž mu lze jen blahopřát.

O penězích se však nezmiňoval a ani Ostřil neměl chuti.

Ani na doktora neučinil Nuza dojem příznivý. Přišel za Ostřilem do kavárny s nabídkou bytů. Jednoho na Starém Brně s vyhlídkou do Písárků a druhého na Nové ulici. Starobrněnský byl tmavý a za bezvětrí utopený ve čmoudu tovarním a v mlhách. Vzal tedy Ostřil byt druhý, v novém moderním domě dra Hynka, lékaře na odpočinku.

Mimo to vyhledal si v předměstí v přízemním domku laboratoř lučební. Zabýval se už v Nových Benátkách vynálezem nově odstupňovaného žároměru. Myšlenku tu neopouštěl, ale zpracovával v myslí, že nabývala theoretické dokonalosti co nejpřesnější. Zbývalo vyzkoušení ji také prakticky, což bylo dosti nebezpečno pro improvizovanou laboratoř. Sehnal stěží materiál pro krů a to ne zrovna prvořadý. Také s řemeslníky měl potíže a trvalo to týdny, než mohl se dát do svých pokusů.

To vše teprve, když vrátil se z výletu na venkov, k němuž ho Nuza přiměl.

Ostřil poznal, že Nuza pije a je neméně náruživý hráč než doktor. Zahráli si spolu a Nuza doktora obehral, stále se omlouvaje: a račte, a prosím.

Než odjel do Hrotovic, vytasil se Nuza s velkým obchodem. Navrhl Ostřilovi, aby s ním do spolku zakoupil veškerou ovocnou úrodu panství hrotovického. Že zná v Německu i u nás marmeládové továrny, které platí za dodávku velmi slušně. Podnikl by prý obchod sám, ale nemá k tomu dosti volné jistiny — utrpěl minulého roku ztrátu podvodným úpadkem moštárny v Linci. Pět tisíc prý utopil v burčáku, který v exekuci koupili Němci z Bavor.

„A jaká by byla kupní cena?“ tázal se Ostřil.

„Počítám sto až stopadesát tisíc. A vydělá se při tom sto procent. Jisté uložení peněz, skoro pupilární jistota.“

„A kolik vy na to máte, pane Nuza?“

„Já? Sehnal bych deset a potřeboval bych dvacet k tomu.“

„A ostatní?“

„To se zaplatí až po prodeji. Už ne z vlastního.“

„A přistoupí nato velkostatek?“

„Tak je to obchodním zvykem.“

„A kdyby vám selhalo, zůstal byste dlužen víc než máte? Konkurs?“

Nuza pokrčil rameny.

„Takový je obchod. Jednou se vydělá, po druhé ne a třeba prodělá. A práci má člověk nádavkem.“

Ostřil rozmýšlel se jen na oko. Byl odhodlán chopiti se příležitosti, riskovati jistinu a v příznivém výsledku zisk celý ponechati rodině Nu-zově. Nepochyboval ostatně, že ho Nuza ošidí a že už nato pomýšlí.

„Doktor Bartlmé, jemuz se Ostřil svěřil, schválil jeho jednání ironicky.

„Aha, reuniony! Bravo! Staneš se slavným. Ale víš, co je sláva? Prostředek pro větry. Nadýmá.“

Ostřil nereagoval.

„I pozvání k návštěvě Hrotovic jsem přijal,“ řekl.

„Ovšem, přijmouti není ještě jeti.“

„Naopak rád bych viděl jednou rodiště svého otce.“

„Kolébku jasného rodu!“ deklamoval doktor.

Ostřil nemínil jeti hned, ale Nuza nešel mu s krku. Že už napsal ženě, objednal povoz a že jen zatelegrafuje. Dostal Ostřila na cestu. Vystoupili v Krumlově a za dvě hodiny jízdy krajinou mírně zvlněnou, lesnatou, v letním proudění siličných vůní z jehličí dojeli do městyse Hrotovic. Jeli zvolna, ježto sedlový kůň byl jankovitý a do každého kopce zarážel a teprve po ukrutném bičování se umoudřil. Za Dukovany chytla je sprcha a před Hrotovicemi na volání kukaččino pán i vozka zarazili, třepali peněženkou a počítali peníze.

„Moc peněz,“ smál se Nuza. „Jen aby!“

„Hán!“ přisvědčil vozka se širokým úsměvem a švihl do herek.

„Nepřijdem nevhod?“ staral se Ostřil.

„Ale co by!“ odmítal Nuza. „Psal jsem Kátli, bude čekat.“

Byl to zapadlý kout, ty Hrotovice, ale vše tu dýchalo syrou lesní vůní borovou a vonělo vodou rozsáhlých rybníků. V kterém z nich asi utonul strýc jeho Mikuláš? kmitlo Ostřilovi paměti. Park kol barokního zámku, v němž umístěn byl okresní

soud, byl neveliký, ale porostlý starými rozložitými stromy. Jeli kol staré školy, kol filiálního kostela, v němž děd Mikuláš asi hrával na varhany. Na Ostřila dýchla starobylost, měl pocit, že vše už jednou viděl, ale očima jinýma; otcovýma, dědovými? Připadalo mu, jako by kus duševní jeho bytosti zůstal v útržcích na stromech, kamenech, když kdysi v jiném těle tudy chodíval. Ze všeho šel podivný van a přece byl to jeho vlastní výpar, zetlelost zemřelých zvuků, tuch, myšlenek a skutků. V přítmělém loubí parku, z blízké doubravy jako by vybíhaly stíny, dívčín a studentův — otec a Vincencie — jeho dívka — Zvěřinová...

Rémo! volalo to na něho odevšad hlasem tichoučkým, dávnověkým. Chtělo se mu přivítati se s nevystihlým, nevysloveným po dlouhé rozluce. A přece neplatilo to jemu, nýbrž jen jeho krvi, otci v něm, otci, jenž zde snad nejkrásnější kus mládí zanechal a jež hlásilo se nyní k jeho potomku.

Viděl podle dýmajícího Nuzy ne sebe, ale otce, zavalitého, vypjatého, s velkou hlavou a ohromným čelem, pod nímž žehnuly z úkrytu hrozivého obočí pohledy ostré jako plameny pod dmuchavkou, oči těkavé, jež dovedly však se zabodnout a pronikaly vše, jak plamen hořlaviny. Byl to jiný Remigius, mladý, zářící ctižádostí, myšlenek odvažných, vymršťujících se jako šípy od tetivy, šípy s hroty dobře ukutými ve výhni prudké války. Toho jankovitý hřebec život neovládl, v tom našel svého mistra a pána, jenž poplachy jeho ke svým cílům řídil.

Vše připadalo tu Ostřilovi vlídné a přátelské, protože stokrát spočívaly na všem zraky otcovy, vše oblétaly myšlenky jeho mladé hlavy. Z červánků bývalých západů klouzaly po všem odblesky, stíny teplé byly na stéblech, listech, oblázcích i pohozených „baruších“ a hranice dříví u chalup byly plny svítivých, vonných slz ze stesku po uplynulém, nenávratném...

Neboť ač tu žili Ostřilové snad celé generace, nyní už památka po nich tu vymřela, oněměla. Jistě že ani na hřbitově na žádném kříži neb kamenu by jméno to nenalezl. Snad jsou ještě kosti v hrobech, ale ty jsou neproniknutelný v bezejmenném mlčení.

A přece ti zůstalo přímé potomstvo, byť pod zneuznanou vlajkou. Divoký výhon, jenž místo z kmenu vyrazil z kořene a žil, neznaje se k původu dávno zpráchnivělému, svůj samostatný život.

Stanuli před přízemním dlouhým domkem za parkem. Lající černý pes vyřítit se na ně a za ním štvouce psa dva bosí hoši o jedné šli přes košile. Devíti a sedmiletý klučik.

„Jsme doma!“ řekl Nuza a hrozil dětem: „Počkejte jen, uličníci neoblíkání. Alou domů!“

A okřikuje psa, slézal a pomohl též Ostřilovi dolů.

Pod okapem prošla rychle rozchloupaná, pihovitá coura, s nohama potřísněnými chlévním hnojem a zabručela na půl huby něco, co mělo znít pozdravem.

„Co je, Fronko?“ vriskl na ni rozzlobený Nuza „Což jste nás nečekali?“

„Batože ne!“ odbroukla děva, mizíc za rohem.

„Co pak nepřišlo mé psaní?“ obrátil se Nuza ke klukům, kteří s otevřenými ústy na hosta troubili.

„Ne.“

„Přece jsem je poslal předevčírem. Co se řeh-táš, Franto hloupý?“

„Jejda, dyť psaní dostáváme až čtvrtý den,“ smál se kluk, jako by dopadl otce při nepochopitelné nevědomosti.

„Ale přišlo psaní, přišlo,“ ozval se z domu hrubý hlas. „Ti fakani, nic to neví a žuchlá jenom.“

Žena as třicetiletá, uhrovitě tváře, kostnatá, dotrhávající vyrudlý smuteční oblek, vyšla ze dveří.

„Aj, aj! Snad ne strýček Ostřil?“ zacláněla si rukou oči proti západu, v němž Ostřil stál. Na hlavě měla šátek kosmonoský na babku a ne-učesané pačesy černé čouhaly jí od uší. Podávala Ostřilovi ruku tvrdé dlaně a v úsměvu obnažovala dásně nad řídkými zuby.

„To je Kátle, má paní,“ představoval Nuza.

Nespokojila se stiskem ruky, nýbrž ovinula lokte kol krku Ostřilova a mlaskavě políbila ho na obě líce.

„Ale voníš, strýčku, jako apatyka,“ pochvalovala si. „No tož vítej u nás!“

„Máš něco na zub?“ tázal se Nuza.

„Kde bych to vzala?“ opáčila Kátle.

„Což jsi nevěděla?“

„Věděla a nevěděla. Sežeň něco v takovém Zastřkově, zkus to! Co se řeh-táš, Francku?“

Kluk neodpovídal, ale matka pochopila.

„Dyť je to strýček, mé matky bratr, tróbelo! A žádný cizí!“

Prohlížela si Ostřila velmi bedlivě a to bylo dětem k smíchu. I Ostřil se na ni díval. Hledali druh na druhu podobu.

„Čelo má s nebožkou stejné, i oči,“ prohodil Nuza znalecky, „jen že má strýček víc vlasů.“

„Má i jiného více než matka,“ řekla Kátle nakysle a zelenavé plaménky závisti zahrály jí v černých, předčasně zhasínajících očích.

„Hánku a Francku, strýčkovi ruku políbit a pak táhněte, fakani!“ poroučel otec.

„Sic vám strýček nic nedá,“ doložila matka. „A fryško! Háby na sebe a umýt huby!“

„Hán!“ odvětil kurážnější Francek, loudaje se k ruce Ostřilově. Hánek za ním jako stín špulil do vážnosti pisky.

Paní Kátle zatím vysvětlovala svou metodu výchovnou.

„Na presenty jsou ti oblégři jako čert na hříšnou duši.“

Potěžkávala tašku Ostřilovu, již Hánkovi vzala z ruky.

Zatím měl Nuza už Ostřila pod pažďí a zavedl ho do bytu o třech pokojích a kuchyni. Dva obývací pokoje při kuchyni a jeden přes síň, parádní. Do tohoto přenesli lůžko pro hosta.

Než připravila Kátle večeri, provedl Nuza hosta domem. Na stěnách měli laciné jarmareční obrazy svatých a staré dva tisky německé, asi premie z časopisů. Na dotaz Ostřilův vyškřábal Nuza za skříní stočený obraz Zvěřinův, perokresbu z Her-

cegoviny, skály a kozy a nabídl jej strýčkovi ihned darem. Ostřil přijal, vida, že by neceněný originál najisto zde zkáze propadl. Pak zavedl Nuza hosta na dvůr, aby pochlubil se hospodářstvím své Kátle. Sám se prací nepřetrhal, pozemků, řekl, není, co by na podsadek stačilo. A až na kus ovocného sadu to mají pronajato.

Plašil na dvoře slepice, volal na kozy, otvíral krmce prasečí. Sviním prý Kátle sama chodí na žaludy. Vůbec je Kátle příčinnivá, mimo děvče na posluhu že nemají děvečky a je to na div, že Kátle na vše stačí, děti, zvířata, domácnost obsloužit. Na štěstí má tuhou náturu a sílu má víc než ženskou.

„Ale to ji zničí,“ namítl Ostřil, „a třeba zrovna, kdy děti budou nejvíc potřebovat matku.“

Ale Nuza se jen smál.

„Ta, když vám, strýčku, člověka kol žeber stiskne — no, má úcta!“ žertoval, přivíraje labužnický oči. Pak zavedl Ostřila do ovocného sadu, který, jak řekl, je zrovna naprotivá. A zatím šli dobrých pět set kroků. Jako by růžová oblaka na zemi se snesla, zazdalo se Ostřilovi, když spatřil kvetoucí jabloně. Čistší, vonný vzduch proudil kolem, včely a mušky bzučely, sem tam snášela se jako bílá, teplá vložka k zemi.

Nuza vodil Ostřila ovocnými alejemi panskými a vypočítával dle květu napřed úrodu.

Hladem polo umdlévaje, zasedl Ostřil pozdě večer ke stolu prostornému v „saloně“. Čpělo to tu ztuchlinou a vejci, jež patrně nakvap byly odstraněny. Také zápach kočičinců obtěžoval, melať

hospodyně kočku s kofaty, která tu patrně pelešila.

Bylo vepřové, byla kuřata a svítek. Všeho do boha, ale nějak nechutné, nekořeněné, drůbež nedosti oškubána a nedopečena. Dobrou kuchařkou hospodyně nebyla, zato do jídla tím více nutila, udílejíc přitom klofce klukům, kteří strkali ruce do mis a olizovali si prsty.

Zato víno a ovoce po večeri bylo dobré. To byl zase obor hlavy rodiny.

Při víně se paní Kátle rozjařila. Připila Ostřilovi na první příbuzenské setkání, litujíc, že se toho matka její nedočkala.

„A aby přátelství to bylo věrné,“ připojil Nuza a dodal sentimentálně: „Vždyť kolem a kolem vzato, vy dva jste sobě nejbližší a jediní příbuzní. Přál bych si, strýčku, abyste nalezl u nás druhý domov.“

„Vlastně pravý domov, dokud se neoženíte,“ řekla Kátle a plácla Ostřila po koleně.

„Chválím strýčkovi, že se do toho nežene,“ mnil Nuza. „Do čtyřiceti je času až dost.“

„O svaté Anně minulo mi dvaatřicet,“ řekl Ostřil.

Kátle vyptávala se Ostřila na jeho matku, jak vypadala, když byla mladá a ukazovala mu podobiznu matčinu z mladých let. Byl to obraz dívčiny dosti jemných tahů a něžných očí. Kátle doznala, že ona podobna je více otci Jelínkovi než matce a vskutku pokud na ní byly rysy mateřské, byly zhrubělé a nepropracované. Po otci zdědila jakousi neurvalost a tvrdošijnost a snad i lakotu.

Ale Nuza ji patrně ovládal. Ne že by jí imponoval, ale bystrostí a domácí diplomacií a včas potřeby snad i brutalitou.

Když neustávala, jaksi snad za matku, žárlivě vyptávati se na paní Ostřilovou, ač Ostřil řekl již, co uznal za vhodné, učinil Nuza rozhovoru konec.

„Ať byla matka našeho hosta jaká byla, rozhodně byla bystřejší, než tvá bába Vincencie, protože pana Ostřila dostala a tvá bába ne.“

Kluci, osmělení nějakými drobnůstkami a zlatníkem, jež jim Ostřil ze své tašky vybral — v Brně ho nenapadlo nakoupiti dárků — přes pozdní hodinu noční prováděli se psem Krejcarem umělecké kousky. Panáčkoval, aportoval, žral ohryzky, něbral od žida a Francek, jeho vychovatel, slíboval, že Krejcar ještě ukáže, jak se s hráze hopcuje do rybníka.

V noci neměl Ostřil pokoje od komárů a z rána zlobily dotěrné mouchy. Také kohout na hřadě kokrhal od svítání tak pronikavě, jako by ječel přímo do uší.

Vstal tedy Ostřil záhy a překvapil Kátli, že mu v hlubokých nedbalkách sama cítí obuv i oděv, omakávajíc přitom sukno a vzdychajíc závistivě.

Toho dne Ostřil navštívil zámecký park, byl v kostele a na hřbitově. Jak předvídal, marně hledal na náhrobcích jméno Ostřil. V tiché, vysoké doubravě za panskými poli přistoupil na návrh Nuzův ku společné spekulaci s ovocem.

Toho docíliv Nuza, už Ostřila nijak nezdržoval. Také Kátle ochladla, když se strýček klukům jen tak „kebsky“ ukázal.

Vyjeli zase třetího dne z Hrotovic. Nuza měl namířeno do Vídně k ústředí velkostatku, aby tam uzavřel smlouvu. Na cestě do Krumlova smluvili modalitu platební. Ze dvou třetin připadaly výlohy Ostřilovi. Dal Nuzovi hned dva tisíce závdavku.

V Brně přivítal doktor Bartlmé Ostřila nepřijemně.

„Zvěděl jsem něco o tvém Nuzovi. Válečný lichvář.“

„Není možno!“

„Skoupil předloni tabák a kávu na Krumlovsku a prodával pak s ohromným ziskem. Až letos v lednu přišli mu na to, zkonfiskovali mu zásoby a dobrodinec Nuza si ještě k tomu poseděl v chládku.“

„Snad ho zaměňuješ s jiným, doktore,“ namítal Ostřil. „Vždyť Nuza kapitálů nemá.“

Ale doktor odporoval.

„Že nezbohatl, má zase svou příčinu, touž, pro niž ani já nikdy nebudu Rotšildem. Jsme oddáni obadva karbanu.“

„Opravdu?“ podivil se Ostřil.

„Nuza za jediný večer prohrává sta. Je mazaný, ale jiní jsou ještě mazanější. A tak sype jen stále do dřavého pytle. Varuji tě, Rémo! Odstup od spolku s tím člověkem, zaplať raději poenale. Snad tě to pošramotí, ale ve spolku s ním nevyjdeš živ.“

Doktor je pesimista, myslel si Ostřil. Ale ani v případě, že by měl zcela pravdu, už neustoupím.

Konej svou povinnost, velelo mu svědomí a o ostatní se nestarej!

Poděkoval doktorovi za jeho dobrý úmysl.

„Zase tedy Kassandra?“ ušklíbl se Bartlmé a zahovořil o něčem jiném.

Ostřil ani nezakolísal. Právě že byl Nuza odsouzen, bylo třeba, aby se mu přispělo. Jaká by to byla transformace vnitřní, kdyby i zločince nepokládal za svého bližního, za organismus, mohloucí se změnit, polepšit?

„A co hodláš ty nyní činit?“ načal doktor. „Já na tvém místě bych se podíval do lázní, Levica, nebo Prešova nebo Smokovců. Potřebuješ toho. Mnoho-li vážíš?“

„Osmašedesát.“

„A v Rivě jsi měl dvaasedmdesát.“

„Mé já počká,“ odvětil Ostřil. „Nyní se musím zasadit o Abigaili. Abych ji dostal ven.“

„Páter neodepsal?“

„Ani slechu.“

„Snad tam ani žádného nemají. Ale to není možno. Ostatně to, Remo, nespěchá. Především se zde zaříď a opatř si sluhu. Sám žít nemůžeš a bába nějaká by tě okrádala.“

„Myslíš, že mužský nekrade?“

„Alespoň ne tak nestydatě a bezmyšlenkovitě. Bába tě prokoukne hned a bude tě mít v kapse.“

Ostřil už neodporoval. Sluhu skutečně potřeboval.

Zmínil se o tom páteru Hříbalovi, když mu tento blhopřál k osvobození z vojny.

A ejhle! Nazejtří dostavil se k Ostřilovi do bytu frater Minimus. Ne už v klášterním rouchu, ale v občanském. Usmíval se už ode dveří široce.

„Pane Očil — páter Hříbal se pěkně poroučet

— a když hledají nějaký sluha, že tu jsem. Da bin ich.“

Za dalšího rozhovoru vyjevil Pátek, že sice se mu v klášteře líbí, ale že by také rád pomáhal při té dobrotě, kterou Ostřil chce provádět.

Představovali si patrně, že budou s Ostřilem ve světě apoštolovati a prokazovat lidem dobrodiní. Nějak si to v hlavě tak upravil.

Ostřil zvěděl, že otec Pátkův byl v Modřicích podruhem, že syn, utrpěv úraz, dostal se do služby klášterní, že však k řeholi žádných závazků nemá.

Probudil se v něm patrně pud stěhovavý, dobrodružný. Chtěl býti s Ostřilem, sloužiti mu, doprovázeti ho. Sám nevěděl proč, nikdo ho z kláštera nevyháněl.

Prostota Pátkova byla dojemna! Při slabé inteligenci neměl ani vědomé vůle, jen pud. Bylo u obhroublého toho kolosa jaksi útulno a důvěryplno.

Podrží si tedy Pátka a budou spolu hospodařit, osamocení obadva, jako na pustém ostrově. Ostřil cítil se čím dále tím více cizincem v životě. Čeho chtěl dosíci, ba i na oko malé vzrůstalo mu v rukou do nepřekonatelnosti.

Proč neprovedl dosud ani jeden z podniků, jimiž chtěl křivdy napravovati? Marunu Solníkovu, Abigail Semelkovu, i Coufalíka a snad nyní Nuzovy — o všechny jen zavádí, a všichni se mu vymknou. A kdo to seslal na něho sladký omam, že na Abigaili zapomněl, že křik její o pomoc nepronikl hluchotu jeho uší?

Navštívil klášter a páter Hříbal sdělil mu pře-

kvapující novinu, že páter Fabián Semelka se pomátl na mysl a dán byl do ústavu choromyslných.

Ten klidný, až příliš rozvázný muž? podivil se Ostřil.

„Jsou to předsudky,“ vysvětloval mu doktor Bartlmé, „že jen lidé dráždí, neb mozkeš pracování sešilejší. Naopak procento inteligentních šilenců je o něco menší než duševní onemocnění osob nevzdělaných, mozkeš nezaměstnaných.“ A extemperoval celou přednášku o všech možných a bizarních příčinách duševních chorob a speciálně u rodiny Semelkovy že je v krvi silné agens, skloňující celou povahu z rovnováhy do výšinu.

„Musím ho viděti, doktore,“ rozhodl se Ostřil.

„Nemá to smyslu, Remo, a krom toho nebudeš k nemocnému připuštěn.“

Ostřil stál na svém.

„Pořád se mi vtírá myšlenka, že nemoc knězova je s osudem jeho sestry příčinně spřežena. Snad se něco o ní dověděl?“

„Snad — snad — fantasie tě zavádí, Remo.“

Ale Ostřil provedl svou. A dva dni po té vystupoval už z vlaku na nádraží kroměšickém. A hned ušel Gúška.

Týmž vlakem odjížděl tento na východ. Promluvili minutu, co vlak stál.

Gusek potvrdil, že páter Fabián je v ústavě a že návštěva k němu snad bude dovolena. Páter prý se vrátil z nějaké cesty všecek sklíčen a zamklý. A z něčeho nic to propuklo. Počal v sakristii hlasitě naříkati a třeštiti. Pak prý se zabořil do úporné němoty a odmítal potravu.

Před Nuzou Gusek varoval. Znají prý všude na Moravě člověka toho jako falešný peníz.

A odjel.

Informace Guskova utvrdila v Ostřilovi domněnku, že páter Fabián o sestře něco osudného zvěděl.

Musil ho viděti stůj co stůj. I když je nyní myslí zatemnělé, přece z řeči jeho si Ostřil něco vybere. Nebo přímo se ho zeptá. Doufal, že nedejde s prázdnem.

Ředitel ústavu doktor Racek přijal ho dosti rezervovaně.

„Je velmi melancholický, ani vám neodpoví.“

„Chci se jen na něho podívat, pane řediteli, mnoho mi na tom záleží.“

Nakonec doprovodil ho ředitel sám k pavilonu, v němž měl páter Fabián třídní pokoj.

Jak ředitel předpovídal, chorý, zabořen do křesla, ani hlavy nepozdvihl, když Ostřil vešel a pozdravil.

„Mluví?“ tázal se lékař opatrovníka.

„Jen jednotlivá slova, prosím, pane řediteli.“

Ostřil by pátera byl nepoznal, jak byl změněn. Za pouhých čtrnácte dnů choroby zvetšel, seschl se, vlasy vždy uhlazené se mu čepýřily, na bradě špinavé, prošedivělé strnisko a dříve hladká, převíslá líce byla vpadlá a prorytá a plná šedých stínů. Zvláštní specifický puch šel od něho, puch choromyslného, řekl si Ostřil. Z koutků tekly mu zvolna vazké sliny.

„Velebný pane,“ volal ředitel, „přivádím hosta.“

„Jsem to já — Ostřil!“ dodal Ostřil.

Nemocný nic.

„Už jedl?“ tázal se lékař.

„Musíme ho krmiti,“ hlásil opatrovník.

Ředitel se odporučil a Ostřil s nemocným osaměl. Opatrovník vyšel za ředitelem.

„Velebný pane, máte zprávy o Abigail? — Pomohl bych — jel bych tam — učiním vše možné — jen abych věděl, kde ji hledat. Kde Abigail nyní bydlí? Rozumíte mi? Sestra vaše, Abigail!“

Žádná známka porozumění, ba ani postřehu. Marno bylo tuto trosku volati z neznámých končin, do nichž zapadala, světélkujíc duchem už maloučko, jako jiskra bloudící v troudu.

Konečně nemocný zdvihl hlavu, polknul dva, třikráte. A zatočil prázdnýma očima v důlkách.

„Hrozné! Hrozné!“ zaskuhral ze sucha.

„Nic jiného nepovídá,“ řekl opatrovník, jenž se zatím vrátil.

Ostřil ozval se naléhavěji.

„Co se vám stalo, důstojný pane? Jsem Ostřil — Ostřil — z Rivy — poznáváte mne — ano? — víte něco o své slečně sestře — Abigail? Odpovězte, pro boha — jen dvě, tři slova!“

„Lojální!“ blekotal choromyslný, kloně znovu hlavu.

„Vzpamatujte se — jen na okamžik — velebný pane, velebný pane! Abigail — kde jest Abigail!“

Volal mu to téměř do ucha.

„Abigail,“ opakoval nemocný, a obličejem jako by proběhla křeč. Zvedl těžce ruku a ukázal ke krku.

„Ta je v tom — takhle!“

„Kde pro boha, kde je Abigail?“

Ale chorý mlčel, znehybněl, ohluchl, uzavřel se jako ta zem. Ostřil seděl ještě dlouho u něho, promlouval do ochraptění, ale nevypáčil z něho živého slova.

Na rozchodnou řekl mu opatrovník, že se diví, jak mnoho nemocný mluvil. Jsou celé dni, kdy říká jen: Hrozné! a nic více.

„Myslíte, že trpí duševní muka?“ tázal se Ostřil.

Opatrovník pokrčil rameny. Ani ředitel Ostřilovi otázku tu nezodpověděl. Ztotožnění s nemocným se nelze a ozdravěší rychle a zcela zapomínají. Nestanovil páteru Fabiánu předpověď příznivou, ač nevyklučoval výminečnost.

„Obscuri morbi, záhadné jsou nemoci mozkové,“ řekl.

„Vyvolal snad nějaký otřes duševní tuto nemoc, pane řediteli?“ pátral Ostřil.

„Nemyslím,“ odvětil ředitel. „Nanejvýš mohl být podnětem k vypuknutí už skryté choroby.“

„A kdy bych mohl zase pátera Semelku navštívit?“

„Obratu ve stavu jeho neočekávám tak hned. Ostatně mohu vás, pane Ostřile, zpravit telegraficky, přijde-li nemocný k vědomí.“

„Byl bych velmi povděčen.“

Ostřil usmyslil si i v Kroměšicích po příčině neb podnětu nemoci pátera Fabiána pátrat. Nemohl zbavit se domněnky, že nemoc souvisí s nějakou katastrofou, týkající se Abigaily.

Zašel do semináře ke spirituáloví páteru Matějčkovi. Ale ani od toho se mu nedostalo vysvětlení. Páter Semelka byl nesdílný samotář a neměl důvěrných přátel.

Počkal tedy Ostřil na návrat Guskův a s dobrou se potázel.

Gusek radil vyhledati Abigail za každou cenu, neb aspoň zvěděti něco o jejím osudu. Opatřil Ostřilovi od vojenského velitele místního doporučení pro komandanta tábora v Thalerhofu. Oba důstojníci byli spolužáci z kadetky.

„Ale vezte si nějakého průvodčího, sám tam nechoďte,“ radil Gusek.

„Pročpak?“

„Inu, abyste měl na vše svědka. Jsou tam prý divoké poměry. Inu — válečné, tím je řečeno vše. A opatřte si cigarety, to je nyní nejlepší plaidlo.“

Ostřil ustanovil se na tom, vzít s sebou Pátka. Mladík souhlasil a vypravoval se na cestu, jako na nějakou misi.

Obýval kuchyni, náležející k bytu Ostřilovu. Stravu donášel pánovi z hostince a mimo úklid, cídění šatstva a obuvi neměl vlastně ničeho na práci. Odcházel do hostince, do kláštera, aby si dlouhou chvíli zahnal. Na práci se zrovna netrásl, prach často ležel hustě na nábytku, aniž by toho Pátek pozoroval. Za ženskými nechodil, opovrhuje jimi paušálně, od hříšné Evy počínaje. Osiřev už v pátém roce, zkusil tvrdé ruky macešiny, lásky mateřské nepoznal.

Ostřil podivil se, že Pátek zabaluje i svůj hábit. Ale chtěl tuto pýchu svou všude při sobě mít a tím více k rouchu řeholnímu Inul, čím méně byl oprávněn je nositi.

Vše bylo už k odjezdu přichystáno, když náhle Ostřil odjezd o den odložil. Přepadla ho neodola-

telná touha vidět královnu. Jako by chystal se na dlouhou rozlukou, snad na neshledanou.

A přece se zklamal. Na obvyklém místě se už s královnou nesetkal. Odsunul odjezd ještě o den — marně! Byla asi na letním bytu, neb jinak mimo Brno.

Snad vůbec už ji nespátří? Srdce se mu sevřelo.

Pod Špilberkem viděl slečnu Poplachovou. Uchýlil se za kiosk se sodovkou, aby ho neviděla. Později této své nezdvořilosti velmi litoval. Div pro ni života nepozbyl.

Páter Hříbal doporučil, aby se Ostřil obrátil na kněze táborového a nebude-li, na faráře, v jehož farnosti tábor se rozprostírá. Už pro informaci. Nebo kněz že vždy lépe zná poměry vězňů, než laik sebe bystřejší a na jedinou návštěvu obmezený.

K Thalerhofu dorazil Ostřil s Pátkem po dvou-denní jízdě. Dobyli si pokojíku v hostinci poblíž nádraží. Tam zvěděl hned, že velitel je právě na dovolené.

Kněze tábor skutečně neměl, ale docházel tam farář z R., jenž uměl česky a s Rusíny se jakž takž dorozuměl. Konfinovaní Rusíni byli sjednoceni.

Hostinská — muž její byl mobilisován — řekla Ostřilovi, že pan farář sem chodívá za krásné pohody na večeři a na partii karet. A dnes zrovna, že je jeho den.

Snad se shledám s krajanem, těšil se Ostřil. Vzpomínal na první svou návštěvu zde. Tehdy byl v uniformě, dnes v občanském oděvu. S těžkem

by ho nadporučík poznal i kdyby tehdy nebyl býval napilý.

Hostinská sehnala někde navštívenku farářovu a přinesla ji. Ostřil četl: P. Heinrich Niemetz.

Tedy buď Čechoněmec neb renegát. Dlužno býti na střehu. Anebo snad bázlivec, oportunista. Byl teplý červenecový večer po horkém dnu. Vánek zdvihl se od hor a tlumeně šelestil nad hlavami. Večernice vyplývala a zase zapadala v záři loučícího se slunce.

Kol osmé přišel páter Niemetz, uhrovitý hranač, zakouřených zubů. Měl zvyk jezdit jazykem v ústech, vymetáváje ze zubů zbytky potravin. Jako by mu kulička pod lícmi běhala. Cos syrového, selského válo od něho. Mluvil velmi hlasitě a smál se jako když kvočna kvoká. Ruce měl jak mlátec.

Ostřil sečkal, až se kněz navečeří. Potom zašel k jeho stolu, představil se a řekl přímo účel své cesty.

Nabídl přitom páterovi, jenž právě odhazoval nedopalek, nový doutník, specialitu. Byla ochotně přijata a ihned zapálena. A při tom Ostřil mluvil.

„Semelka?“ opakoval kněz, dýmaje po selsku dlouhými tahy, „nejsem tu dlouho, ale paměť mám dobrou, chvála bohu. A mohu vám s dobrým svědomím říci, že jméno to je mi zcela neznámo. Odkud že je? Z Moravy? A že mi z Brna psali o Augustiniánů? Možná, dostávám dotazy tu a tam. Snad jsem odložil a pak zapomněl, člověk toho má plnou makovici. I českým dotazům rozumím — jsem z Manětína u Plzně — ale rusínským

naprosto ne, ač se s nimi domluví. Člověku někdy i ta povídková řeč poslouží.“

A lálel na špínu a zaostalost konfinovaných. Tyf že je mezi nimi domovem a kdyby na jeho místě byl nějaký nezkušený a horlivý kněz, dávno by byl padl nákaze za obět. Ale on že není dnešní, hezky daleko od těla, šáteček před ústa, nato pár kapek řebíčkového oleje. Je to tu sebranka, která šmahem zasluhuje provaz, že sympatisuje s ruskou hordou barbarskou. Nakonec své filipiky slíbil páter Niemetz, že podívá se zítra do úmrtní matriky a najde-li tam Semelkovou, ano Abigail Semelkovou, že sem k hostinské, paní Büchlerové, pošle ceduličku.

Příchod majora přerušil hovor.

„Baron Rukavina, zástupce komandanta,“ šepotal páter, zdvíhaje se důstojníku v ústrety. „Vraťte se na své místo, ohledám zatím terain.“

Ostřil zasedl za svůj stůl a major, čtyřicátník, vyčouhlé postavy, ostrých rysů, oholený jako he-rec, zasedl k páterovi a podal mu ruku. Povečeřel a kněz ho přitom bavil. Major jednu chvíli zakýval záporně hlavou a pohlédl ke stolu Ostřilovu. Patrně kněz už o Semelkové mluvil. Pak se major rozhlédl, omakával si kapsy, vyňal pouzdro na doutníky a ukazoval je prázdňé knězi. V hostinci měli jen cigarety, jež major zamítl. Když hostinská kráčela podle Ostřila, podstrčil jí tento své pouzdro s doutníky, aby je zanesla důstojníkovi. A za chvíli vstal páter a přivedl Ostřila k majorovi, jenž děkoval za doutníky a zval Ostřila k přisednutí. Major měl dobré slovanské oči. Ukázalo se za hovoru, že je uvědomělý Chorvat, že byl

před Lutychem u hmoždířů, byl raněn a invalidní přeložen k strážnému bataillonu sem. Přede dvěma měsíci.

Abigail Semelkovu neznal. Slíbil, prohlédnuv doporučenku Ostřilovu, že mu vyhotoví pasíрку do tábora, aby sám mohl svou dāmu hledati.

A skutečně druhého dne v průvodu maďarského vojína procházel Ostřil táborem konfinovaných, mezi muži, ženami, starci a dětmi. Ustrnul nad bídou a mučennictvím, jež spatřil. Což octl se ve středověku v mučírňách? Těžko věřil vlastnímu zraku.

Většina hlídaných byli Rusíni, Ostřil jim nerozuměl, ale rány a zsalost jejich, neoddělenost obou pohlaví na slámě, která spíše hnojí se podobala, byly výmluvnější než obžaloba sebe nenávisnější. Nebyly to poličky humanitě, nýbrž brutální vražedné útoky. V baráku blíže latrin byl vzduch tak morový, že by byl Ostřil omdlel, nebýtí průvodce, jenž vyvedl ho z lidomorny na vzduch. A přece bylo nutno se tam vrátiti, neboť tam právě byly ženy umístěny, manželky duchovních, učitelů, advokátů a soudců politicky podezřelých.

Abigail Semelkovu nenašel, ač prohlédl do západu slunce přes dva tisíce lidí. Bylo tu, jak mu vojín řekl, konfinováno pět tisíc lidí, z toho za rok zemřelo dva tisíce. Ostřil všemu maďarskému nerozuměl, ač v Aradě něco pochytil a německy zase voják, mladý, se slovansky kulatým obličejem a měkkými tahy, neuměl. Promluvil tedy Ostřil česky a hle, Maďar rozuměl a odpověděl — slovensky. Ovšem tiše a ohlížeje se, zda ho nikdo

neslyší. Byl Slovák, Čižmár se jmenoval. V pluku kdyby prý slovensky promluvil, bili by ho prý jako hada.

Konečně otázal se Ostřil, kde že je hřbitov. Čižmár ukázal na nedaleký svah se spoustou dřevěných křížů.

Mráz obešel Ostřila. Tam leží Abigail Semelkova!

Vtírala se mu ta myšlenka, ač se jí bránil. Kdykoli přišel na českého člověka mezi konfinovanými, neb na Slovince, neb i Vlacha, doptával se, zda dopisy dostávají. Někdy ano, někdy ne. Censura byla drakonická. Odpisovati vůbec nedovolovala a každý pokus útěku — okamžitá poprava.

Obdarovav Čižmára kuřivem, vrátil se Ostřil do hostince. Pátek měl o něho už starost. Ostřil se mu svěřil se svým nezdarem, měl potřebu s někým si pohovořiti, postesknouti si.

Než si lehl, přinesl mu kluk dopis od pátera Niemetze, že prohlédl matriky za poslední dva roky, ale jména Abigaily Semelkovy, že tam nenalezl.

Ostřilovi se ulevilo. Tedy nezemřela. Ale v zářetí zapochyboval opět. Což kdyby kněz byl jen povrchně hledal, neb se přehlédl?

„Zítra půjdeme na hřbitov,“ řekl Pátkovi.

A šli. Hřbitov byl v táboře, blízko hostince, v němž byl Ostřil s Pátkem ubytován. Za hřbitovem tměl se pruh lesnatého porostu, vybíhající do straně.

Vcházeli do tábora jinudy než včera. Stráž, štyrský Němec s voletem, prohlédl pasírku. Ostřila propustil, ale na Pátka houkl: „Halt!“

„Ale to je můj sluha,“ řekl Ostřil.

„Pasírka je na jednu osobu,“ odbyl ho voják. „Zpátky!“

Sklonil pušku bodlem proti Pátkovi.

Ostřil, zapomenuv, že není v uniformě, vzkřikl na vojína: „Habt acht!“

Voják otočil krví podlitě oči na Ostřila a zaskřípěl zuby. Rozehnal se a Ostřil tak tak, že vyhnul se bodnutí. Pátek vskočiv do rány, chytil levicí hlaveň pušky a strhl ji dolů, že zarylo se bodlo do země. A sehnutého vojáka kopl při tom vši silou do břicha. Voják pustil pušku, klesl v kolena a padl nice temně sténaje a za břicho se popadaje.

A v děsu nad tím, čeho se dopustil, popadl Pátek Ostřila za ruku a obadva utíkali cestou, odkud přišli. Nebylo viděti na blízku člověka, jen jednu strážní budku bylo jim minouti.

A už byli u ní. Vojín u ní stojící díval se na ně.

Pátek vstrčil Ostřila do budky a sám pádil dále jako jelen, jen se mu dlouhé nohy kmitaly.

Vojín u budky chtěl něco říci, ale neřekl.

Byl to Čižmár. Bez dotazu pochopil, že je Ostřil pronásledován, a stoupl si před budku, aby Ostřila zakryl. Pátek zmizel v zatáčce u cesty.

A už zahřměl poplašný výstřel od hřbitova a za minutu poté vyběhli dva, tři vojáci s puškami a hlasitým proklínáním maďarským na cestu. Řítili se kupředu, koulejíce na vše strany rozezlenými očima. Za nimi ještě dva.

Ostřilovi hrálo to ve všech žilách, roztráslu všechny jeho údy. Prozradí-li ho stráž, nabodnou ho beze všech okolků jako brouka. Věděl, co du-

še vojenská v rozběsnění s to je činit. A Maďary poznal v Srbsku, čeho byli schopni. Zavíral oči a trnul, tiskna se dozad. Čizmár stál jako zeď a rozkračoval se do široka.

Dupotající tvrdé nohy běžely kolem, jeden z vojáků zavolal a Čizmár odpověděl, ukazuje rukou směrem, kam Pátek běžel. Dupot a surové hlasy se oddalovaly, až na zatáčce pronásledovatelé zmizeli.

Ostřil věděl, že Čizmár nasadil pro něho život. Z okamžitého vnuknutí, z pudu. Nebylo kdy na výlevy vděčnosti.

Čizmár vytáhl Ostřila sám z budky a ukázal bočmo na pěšinu, probíhající mlázím do luk a dále k zalesněné stráni: Řekl:

„Tam a schovat se! Honem!“ Byl bled a zuby mu drkotaly. Strkal Ostřila od sebe, rozhlížeje se na vše strany.

Ostřil vytáhl z kapsy stříbrnou tabatiéru a vtiskl ji Čizmárovi do ruky. A již ubíhal po značené pěšině do luk a ke mlázi.

Neměl ještě vyhráno. Nedostihnou-li vojáci Pátka — a Ostřil doufal, že nedostihnou — získá on nejméně deset minut času. Deset spásonosných minut, aby skryl se v lese. Běžel šíleně, až dostal prudké píchání v boku. Stupňovalo se do nesnesitelnosti. Nezbylo než povolití v běhu.

Čizmár! Hodný člověk. Pošle mu peníze — ale nedostal by je asi — tedy, něco jiného. Nějak se mu odmění, příležitostně.

Běžel kol kopky sena. Mechanicky uchvátí z ní náruč. Jakýmsi podvědomým, blahodárným pudem.

Měl ještě nejméně sňo kroků k lesu, když za-

slechl z dále hulákání. Vraceli se. Nepočítal, že tak brzy. Patrně Pátka ani neshlédli a nelapili, jinak by se tak brzy neobrátili.

Z louky viděl zatáčku cesty a z této zase viděti bylo k lesu. Každou chvilí se mohou objeviti vojáci na zatáčce. Kdyby běžel k lesu, pustili by se napříč lukami za ním.

Přišel na suchý příkop vrchního odvodnění. Vrhł se do něho, přikrčil a přehrnl senem. Ne-najdou ho? Doufal, ale jen malounko. Zmasakrují ho, ani kohout po něm nezakokrhá.

Míjely vteřiny, srdce tuhlo a zase bušilo kladivem. Hlasy se blížily, pak kroky. Rozběhli se do luk, za chvilí budou u něho.

Myšlení jako by ustrnulo v hrozném očekávání. Oči se poulily. V sivém nebi potácel se vrchol břízy v náhle se rozdouvajícím závanu, jako zelené odstříky malířského štětce. Na mysl přišel kšaft báby Drobné a zase vznikal na celém těle tupý, tíživý pocit, jako když u Lublína zapadal do bahna, než ho Pelhřím Maier vytáhl. Ve výši se zatmělo. Táhl mrak.

Dva ze stíhatelů byli už zcela blízko něho. Volali na sebe, kleli. Pak šelesty kroků v pokosené otavě. Nyní snad — už jako by mu bodák zajížděl do těla — ne — hluché ticho — pak vzdalující se volání. Vojáci byli v lese. Dlouhé, bezdeché minuty, jen srdce divoce sebou házelo, div se ne-utrhllo. Pak se zatmělo, zahřmělo. Letní bouře. Rozpršelo se. To byla spása. Vojáci utíkali z lesa, ani už nehledali. Jeden z nich běžel na dva kroky od skryše Ostřilovy. Odhozená hořící sirka padla do příkopu na vlhké seno. Štěstí. Voják zapa-

luje dýmku, neměl okamžik na cestu pozor. Jinak by Ostřila byl zahlédl. Moderní žlutá obuv jeho z trávy přímo křičela.

Byli pryč. Pršelo hustěji.

Promočen vstal Ostřil a sehnul až k zemi krácel zvolna k lesu. Jako by pracoval na louce. Kabát svlékl, klobouk slaměný posunul do obličeje. Venkovský dělník.

Octnul se v mlázi. Zrychlil pohyb a vzpřímil se. Obloukem zamířil k svému hostinci.

Ale nevešel. Kdo ví, zda není tu stráž, nalfčená past? Ubohý Pátek! Pochyboval, že unikl. Děšť ustal. Ostřil zabloudil mezi vrchy do nějaké samoty. Poprosil o krapet mléka starého, volatého pantátu, jež zastal samotného doma. Vypтал se při tom na cestu k nejbližší jižněji položené železniční stanici. Volil jižnější, předpokládaje, že severní budou už o něm avisovány.

Ostatně řádného vojenského soudu se nebál. Sám se neprovinil a dosvědčí Pátkovi, že jednal v sebeobraně.

Měl odjet bez Pátka? Snad by bylo nejmodřejší, kdyby se oddělili. Ale nemohl hocha toho opustiti.

K večeru blížil se oklikami ke svému hostinci. Paní Büchlerová ho neprozradí, to věděl, a bez informace o Pátkovi bylo by mu krušno.

Nedošel ještě na dohled hostince, když za skalinou někdo syknul:

„Milostpane!“

Pátek. A v obleku mnišském. Seděl na kamenu, podle sebe kufr Ostřilův.

Hoch ten nejen unikl pronásledovatelům, ale v hostinci se rychle smluvil s paní a skryl se na půdě.

A nyní, na rozcestí — Ostřil shledal, že je zde skutečně rozcestí k táboru a do lesa — očekával svého pána. A aby ho nepoznali, převlékl se. Čeká prý tu už několik hodin.

„Půjdemě pěšky na příští stanici,“ řekl Ostřil. „Ano,“ přisvědčil Pátek, neptaje se ani jak daleko. A už si nakládal kufřík.

„Vlak odjíždí o druhé hodině v noci a máme zrovna sedm. Složte to ještě, až se více setmí. Zaplatil jste účet?“

„Ano. Zde jest. A také večere!“

Rozbalil na kufru chléb, salámy a sýr.

Pátek byl prostá duše, ale na animální potřeby velmi důvtipný. Řídil se v nebezpečí jakýmsi pudem a ten byl neomylný. Vojákům unikl tím, že napial v běhu síly své do krajnosti, takže byl už v hostinci, než vojáci se na obzoru objevili.

A převléci se za mnicha — byl nápad, že obmyslnějšího ani nemohlo býti. Nápadná, ohromná postava jeho byla rouchem řeholním co nejlépe zakuklena. Zjev mnicha blíže tábora nebyl vzácností, zejména vlastí klášterníci hojně se tu vyskytovali.

O deváté vykročili a Pátek ku podivu dobře nesl dosti těžký kufřík. Šli ostatně pomalu za bezměsíčné noci a odpočívali často.

„Ale na hroby přece jsme se nepodívali,“ napadlo Ostřila.

„Co na tom?“ filosofoval Pátek. „Je-li slečna Semelková mrtva, už ji nevzkřísíme.“

Měl pravdu. Buď je mrtva, neb není v táboře. V obojím případě má pokoj.

Mrtva! Byla v tom jakási malodušná útěcha, jakési přesunutí zodpovědnosti na široká záda veliké vyrovnatelky lidské nespravedlnosti — smrti. Vymazala snad i dluh Ostřilův.

Na stanici přibyli kol jedenácté. Nebylo tu mnoho lidí, trousili se pomálu, bylo jich však nakonec tolik, že se oba mezi nimi ztráceli. Hlavně byli tu podezřelí zásobitelé potravin z Hradce, kteří asi nočního času kupovali na polích za pět prstů a za dlaň. Neprohlíželi si nikoho a patrně nepřáli si žádného seznámení.

Byli tu i vojáci, ale žádný asi z tábora. Proto však přece Ostřil, jakmile první voják do čekárny vešel, odeslal Pátka ven, aby do odjezdu vlaku zůstal neviditelný. U pokladny přišla Ostřilovi dobrá myšlenka. Aby zahladil za sebou stopu, požádal za dva lístky do Vídně vlašsky. K veliké radosti Ostřilově pokladník nerozuměl, ani nikdo z přítomných nebyl s to žádost Ostřilovu přetlumočiti. Požádal tedy Ostřil o lístek ve velmi kostrbaté němčině a za chvíli vstoupil i s Pátkem do vozu. Před lidmi se neznali.

Nějaký rozespalý obchodník s jižním ovocem vyptával se Pátka odkudže a kam. Pátek obmezil se na lakonické odtud do Vídně.

„Trottel!“ zabručel obchodník, když domnělý páter mu neodpovídal. A dal se znovu do spaní.

Za Hradcem sesedli se Ostřil s Pátkem a ve Vídeňském Novém Městě vystoupili a poobědvali na nádraží. Pátek se tu převlékl do svých občanských šatů a Ostřil sedl si do vozu druhé třídy.

Již za cesty do Nového Města poučil Ostřil Pátka jak má mluvit, kdyby je oba zeměbrance soud v Brně trestně stíhal.

Po celou cestu Ostřila prudce bolela hlava. Domýšlel se, že z duševního otřesu. Zas a zas prožíval ošklivé okamžiky, kdy na louce očekával ránu bodákem do těla. Ruce se mu bezděky zachvíly, srdce bušilo, levé oko se zatmívalo.

Ve Vídni jen přenocovali a záhy rána byli už na cestě do Brna. Teprve na Moravě Ostřilovi odlehlo. Byl jako znovu zrozen, zatoužil po královně. Léto sice dosud neminulo, ale doufal, že celé ona na venkově neprožije, že se mu vrátí, že ji zase uvidí.

V Brně čekaly ho dopisy. Od Nuzy, Coufalíka z Uher, kdež prodělával vojenský výcvik, a od Prokopa z Krče. Nuza psal, že nákup veškerého ovoce na Hrotovicku je pravoplatně uzavřen a že už vyjednává s marmeládovými firmami v Německu. Zval Ostřila, aby si zásoby přijel prohlédnout, že jadrného ovoce je málo, ale švestek spousty. A jen ze švestek že vytluče celou kupní cenu. Patrně však neočekával, že Ostřil pozvání jeho vyhoví, neboť žádal ho, aby mu určil den, kdy by se v Brně mohli sejít. Šafář psal o věcech finančních. Oba listy Ostřil odložil. Z Kroměšic nic.

Hledal doktora Bartlmé, ale nenašel. Byl někde mimo Brno na inspekci vojenské nemocnice. Ostatně Ostřil sám nevěděl, zda by doktorovi vše řekl, co se mu v Thalerhofu přihodilo. Někaký den na rozváženou nikdy neškodí.

A už nemyslel na Abigaili. Vycházel na místo,

kde by se s královnou mohl setkat. Tři, čtyři dni — stále marně. Či odstěhovala se již z Brna na dobro? U srdce ho zazáblo. Byl srpen. Ještě doufal. A zase si vyčítal, že zanedbal to, co mohl dávno vědět, vypátrati jméno a adresu krasavice. Hloupá, hloupá romantičnost! Zase ho jednou ošídila, jenže tentokrát nejbolestněji. Jeho slunce, k jehož čistým paprskům zbožně zíral, neodvažuje popatřiti přímo do oslnivého terče, snad už zapadlo a už nevyjde? Měl souzeno zůstat na blouznivých dohadách, na zbožňování z dále?

Ale snad je to spásonosné pro něho. Třeba vše je klamně a ideál jeho má velmi pozemské skvrny, a není vůbec ideálem? Ten úsměv její ochotný — —?

Ale fi! Jaké nízké myšlenky ho poskvřňují! Což činí bolest člověka nespravedlivým, zlolajným? Jsou všichni trpící sobci?

Nic špatného nebylo v jejím úsměvu. Vysvitl z jejího smutku jako čistá slza z modrojasného oka.

Ponořen do očekávání a netrpělivých dohadů i do starostí o chemický krb, ani si téměř nevšímal, že od zeměbraneckého soudu žádné obsílky nedostává. Až Pátek mu to připomenul, stále se obáváje a divě, že nic nejde. Patrně ztrácely se nejen dopisy, ale i kopance v táboře. Snad i bonhomie chorvátského velitele tu působila.

Abigail! Stávala se Ostřilovi bledým stínem, jako postava jeho Dušičky. Jenže ze stínu matčina vanula za bdění na něho úleva, kdežto ze stínu druhého záblo to tesknoucí marného chtění, nesplněné povinnosti.

Doktor Bartlmé se vrátil. Ostřil vyprávěl mu o své marné návštěvě v Thalerhofu. O výstupu s vojákem mu neřekl slova.

Za rozhovoru radil Bartlmé zase Ostřilovi pobyt v nějakých lázních, aspoň aby užil konce saisony.

Ubylo ho za poslední rok pět kilo, ukaz válečný, jež Ostřil podceňoval. Hubnul kdekdo z nedostatečné výživy. Tělo bylo sice nasyceno, ale nedostávalo tolik látek různorodých, kolik potřebovalo.

„Není to pouze výživa,“ varoval doktor.

„Tedy co?“

Doktor vyhnul se přímé odpovědi.

„Zajdi k některému specialistovi!“ A jmenoval mu několik vídeňských kapacit.

„Raději bych do Prahy,“ namítal Ostřil.

„Vše jedno, Rémo! Jen jed!“

Ale Ostřilovi nebylo do spěchu. Čekal na návrat královnin a čím více mizela jeho naděje, tím tvrdšíji docházel na známé místo, kde se setkávali. Oj, nyní se už chlapecky neschová, vztáhne ruku po klenotu, třeba pod dopad kladiva. Skřípěl zuby odhodláním. Práce v laboratoři, jen ta čínila mu nejistotu snesitelnou.

Potkal slečnu Poplachovu. Z nenadání, že nemohl se už vyhnouti. Doprovázela ji dáma vysoká, olivové pleti, s kruhy pod očima. Lepá žena. Ale cos kamenného měla kol úst. Žena, která mnoho trpěla, řekl si Ostřil. Byla jako socha.

Pozdravil. Dámy stanuly a slečna Poplachová hned představovala.

„Paní Maurovičová — líbezná kočička, co? Byla

do nedávna, pomyslete si, konfinována v Oseku — učitelka řečí je.“

Po několika zdvořilostech chtěl se Ostřil dámám poroučeti. Nevěděl ani, jak mu se rtů splýnula otázka:

„V Uhrách že jste byla internována, milostivá paní?“

„Nikoli, ve Slavonii, pane!“

„To je škoda,“ řekl Ostřil neobratně. „Já byl v Aradu.“

„Znám Arad, pane. Epidemické hnízdo. Měla jsem tam skvrnitý tyf.“

Paní Maurovičová mluvila zalehlým hlasem a ústa její jako by se neuměla smáti.

„Ale, Ostřilku, málem bych zapoměla novinku,“ zabubnoval nad ním hlas slečny Poplachovy. „A mohla jsem vám to už před pěti týdny říci, kdybyste, miláčku, dostál svému slovu a mne na minutičku navštívil. Něco, co vás bude velmi zajímat.“

Ostřil náhle věděl, o čem mu slečna Tončí poví a všecek se roztřásl. O Abigaili.

„Abigail mi psala z Vídně.“

„Z Vídně?“ odhlesl Ostřil a v levém uchu počala mu zpívatí ladící vidlice.

„A co — prosím, psala?“

„Jen pohledový lísteček a mimo svůj též nějaký mužský podpis. Nečitelný ovšem, jak to muži umějí. Je prý na svobodě. — Na svobodiče!“

„A její adresa, slečno?“

„Neudala ji.“

„A o svých poměrech?“

„Mimo pozdravy ani slovíčka. Jako by měla profousa nad sebou.“

„A kdy že došel lístek?“

„Před pěti — ne, před šesti týdny. Bylo to počátkem léta.“

„Tedy nejméně přede dvěma měsíci?“

„Tak asi.“

„A od té doby nic?“

„Ani řádku. Nepochopuji, proč si hraje Abigail na schovávanou.“

Ostřil se zamyslel. Potom dodal:

„Víte, slečno, že bratr její — kněz, v Kroměšicích zešílel?“

„Ale, ale! To bude Abigailku tuze bolet, ačkoli, myslím, že se příliš rádi neměli.“

Mluvila lhostejně, pátera Fabiána osobně neznala.

Ostřil se dámám doporučil a slečna ho už k návštěvě nepozvala.

Nával sebevýčitek zasul Ostřila. Proč nezachoval prosté formy zdvořilosti, nenavštívil slečnu Tončí? Byl by si uspořil celou tu nebezpečnou aféru v Thalerhofu. A zbytečnou. Co nyní?

Že Abigail žije, ho neuspokojilo. V jakých asi poměrech? Bylo vše zapletené, že potácel se od dohady k dohadu. Proč nejela do Kroměšic? Neměla peněz. Kdyby jich nějak nabyla a jela, jistě by o tom měl zprávu.

Dal opatrovníku v ústavu choromyslných bohaté zproptné a žádal ho, aby mu ihned napsal, kdyby nemocného navštívila jeho sestra. Ani Guskoví by nebyla ušla, věděl o všem, co se v Kroměšicích šustlo.

Abigail nemá nikoho na světě, komu by na ní záleželo. Pomyšlení to doléhalo na Ostřila mocnou závazností.

Podivno, že v Thalerhofu nikdo ji neznal. Snad zapřela své jméno, snad Rusíni dotazům jeho nerozuměli, snad mukami ztupělí, nedbali ani vzpomínati.

Šel k páteru Hříbalovi na radu. Kněz byl pro to, aby vzato bylo v potaz policejní ředitelství vídeňské. Ale pud jakýsi Ostřila od toho zrazoval.

Doktor Bartlmé mínil, že by nejlépe bylo, obrátiti se na nějaký detektivní ústav. Na policii ne, ta vše zhrdí a nic nenajde.

Ostřil poslal peníze a informace detektivnímu ústavu a dostal obratem dotazník ku vyplnění. Jak vypadala, jak se pohybovala, jaké řeči znala Abigail Semelkova, jaké šaty nosila. U policie prý hlášena není. Snad žije tu pod nepravým jménem. Není to vyloučeno.

Vyplniv dotazník, čekal Ostřil týden, dva.

Prekvapil ho jednoho dne Nuza.

„Tak, tak, strýčku?“ mmul si ruce, když byl Ostřila po příbuzensku políbil. „Že vás konečně trefuji. Už jsem zde byl jednou, ale strýček kdo ví kde se toulá.“

„Byl jsem na cestách,“ řekl Ostřil.

„Nu, nevádí, i kdybyste byl jinde, nemusím o tom vědět. Mladost, radost. Nic jste nepropásl, obchody zatím kvetly. Pozitíří máme Václava a dostaneme první splátku od továren. Nyní teprve jsem to jak se patří prokoukl a vidím, že je to kapitální spekulace.“

„Jak je s ovocem?“ tázal se Ostřil ledabyle.

„Jde na dračku, brilantně! Němci si olizují huby a cikáněji. Jen že se nedám. Platí to markami s vysokým kursem a my dáváme koruny se ztrátou. Aby už čert vzal takové spojení! Ale nic nevadí, proto přece vyděláváme krásný peníz. Jedu do Vídně vyplatit směnky do pozemkové úvěrní. Jen ta je oprávněna dávat zálohy za ovoce do Němec.“

Zatřepal přehrslí bankovek a rozkládal je jako karty v ruce. Potom vytáhnul umolousaný půlarch, podával přehled dosavadních podniků a postupu své činnosti. Ostřil poslouchal a neposlouchal rozvleklé výklady. Nuzovy, prohlížeje si ho při tom. Byl vystrojen v černém a v kožešinách a napomádován brilantinou. Jako ženich, myslil si Ostřil a antipatie jeho vzrůstala. Měl Nuza obraty hlavy, jako když krysa z díry se ohlíží. Při smíchu ježily a pohybovaly se mu kníry.

„Ale dnes dost už cifer,“ končil Nuza, „dáme si nějaké bene. Zdržím se tu přes noc.“

A vytáhl Ostřila z bytu a do vinárny, pak k obědu, nudě ho otřelými vtipy a vulgárními příhodami. V kavárně odpoledne vzal ho za knoflík a nakloniv se, důvěrně řekl:

„Mezi námi, strýčku — nevěděl byste o nějakých čerstvých koroptvičkách?“

„Nezabývám se zvěřinou,“ řekl Ostřil.

„Vojáku, nedělejte nevinátka! Víte dobře, že míním ochotná děvčátka.“

Ostřil se mu vysklbl.

„Nezabývám se takovými věcmi.“

„I vy potměnaho! Starý mládenec a že ne? Nu, nu, jen na mne nezavalujte oči! Já vám žádnou nepřeberu. Vždyť to vlastně také nesháním, ale jednou za čas — po dobrém obchodu — člověk utrácenému tělu také nějakou radost popřeje. Hehehe! Sic by to vypadalo opravdu jenom jako v tom slzavém oudolí. Nu, nevádí, splším si už něco sám. Mladí jsou do nohy v poli a z nouze i staří páni docházejí cti. A abych nezapomněl, žena vás pozdravuje a posílá něco do kuchyně. Dal jsem to venku vašemu německému slonbidlovi. Tak už jen nešvidrejte — a s těmi děvčaty — smažte to! Menschen, Menschen, sán mr olle!“ zazpíval.

Rozešli se. Nuza slíbil, že bude psáti z Vídně.

A ještě na rozloučenou volal, že se Ostřil podiví, co ty švestky vynesou a že řekne: Starý Nuza, to je přece chlap! A ještě se vrátil, že dá-li Bůh zdraví, že po tomto obchodě vyšťourá jiný, jen aby ta vojnička ještě čásek potrvála!

Ostřil necítil se ani duševně nějakým aristokratem, ale měl přirozený odpor k nečistotnosti v řeči i chování a Nuza mu čpěl čím dále protivněji.

Avšak co to řekl o šilhání? Ostřil podíval se do zrcadla. Pomluva! Oči jeho dívaly se přímo. Pouze levé oko připadalo mu menší než pravé. Ale bylo to jen zdání. Věděl, že jedno oko nikdy není na vlas stejné jako druhé u téhož člověka. Přesná symetrie lidských údů vůbec neexistuje. Fysiologický poznatek ten byl mu znám.

Dva dni po té došel ho dopis od Guska z Kroměšic s vložkou. Vložka byla od — Abigail.

Gusek psal: Milý Rémo, pátral jsem ve Vašem zájmu v korespondenci nešťastného pátera Fabiána a nástupce jeho páter Matějček vynášel mi příložený dopis. Tedy slečna Semelkova je už na svobodě a spěchám, abych Vám to oznámil. Dopis vraťte přímo páteru Matějčkovi. Páteru regentovi daří se stejně — nedobře, vědomí, ani řeči ještě nenabyl. Navštívíte-li mne, pohovoříme si o všech těch zapeklitých záležitostech. Jsou to hrozné věci. Buďte hodně zdrav a odepište svému strýci Guskov.

Abigail psala: „Milý Fabiši! Píši ve vagoně mezi Štyrským Hradcem a Vídní. Dostala jsem se z klece — z pekla. Kterak, povím ti ústně ve Vídni. Přijed tam a u pomníku Tegethofova budu čekati od pozítřka po pět dní, vždy mezi jedenáctou a dvanáctou polední. Do K. nemohu, nestačí mi peněz. A také už nemohu být hospodyní. Nejsem už ta bývalá Tvá sestra A.

Datován dopis nebyl.

Vzrušení Ostřilovo, již ochabující, vrátilo se prudceji než při prvé zprávě slečny Poplachovy. Co počítí? Jako bubliny z kvasu kynuly v něm myšlenky a zase se rozplývaly.

Dopis naháněl mu tísnivou úzkost. Kde ji má hledati? Patrně žije pod nepravým jménem. A byl přesvědčen, že ona je příčinou zešílení pátera Fabiána. Jistě, že za ní jel do Vídně. Co asi viděl, že nemohl to už odevzdati do rukou Páně, jako kdysi internování její? Přemohl hlas krve sdisciplinovanou, schladlou krev, převrátil všechny zásady nějakým neodolatelným argumentem?

Vídeň mu mlčela, detektivní ústav jako by usnul. Zatelefonoval. Že nic nového nevypátrali, odpověděli neochotně.

Nepokoj vyšťval ho z Brna do Kroměšic. Stihl Guska doma a rovnou s ním k páteru Matějíčkovi. Potvrdil, že páter Fabián před dvěma neb třemi měsíci na nějaké cestě byl, zda ve Vídni, neví. Nalezli v šosu kabátu mimo tento dopis též lístek elektrické dráhy.

„Nelze nic dělati,“ mínil Gusek, „jen čekati, až se slečna Semelková sama přihlásí. Nouze ji k tomu přinutí a nemá-li nouzi, tím lépe. Pak žádné pomoci nepotřebuje. Doporučuji trpělivost a zase trpělivost!“

„Trpělivost!“ opakoval si Ostřil na cestě do Brna. Písničku tu zpíval kde kdo, od lékaře z ústavu choromyslných počínaje, až po kamnáře, jenž vše Ostřilovi v laboratoři dělal naopak a práci zas a zase musil předělávati.

Trpělivost! šumělo to z háje novin čtenářům, ždajícím mír a konec utrpení. Byla to hubená snídaně a problematická večeře.

S kalnými, mlhavými dny jeseně nalehla duševní deprese na Ostřila. Ani pokusy s pyrometrem ho netěšily. Chodil bez duše.

Potkal na ulici paní Maurovičovou. S pozdravem míjel. Prošla mu hlavou myšlenka: Byla internována — snad měla známé v Thalerhofu — snad někdo do Oseku odtamtud přišel — a znal Semelkovou? Byla dosti odlišnou, aby nesplývala s okolím.

Otočil se a skokem doháněl paní Maurovičovu. Zdvihla obočí, ale už ji zasypal otázkami.

Vida, že ona ho nechápe, Ostřil se ukrotil, omluvil se a poprosil střízlivě o malou informaci při sklenici kávy v kavárně, podle níž právě kráceli.

Pohlédla na něho ostře a — přijala. Vyprávěl jí celou historii Abigail z hloubi úzkostného srdce. Tuhé rysy paní Maurovičovy jihly a na konec zvlídněl i pohled její ku podivu.

„Vidím, že chcete vykonati skutek lidskosti,“ řekla hlasem na postavu svou tenoučkým, téměř dětským. „A věřte, pane, že nikdo není kompetentnější, aby váhu a důležitost včasné pomoci v tomto případě uznal, než já, která jsem podobnou situaci prodělala. Pro nicotnost a pro křivá nařčení byla jsem maďarským soudem odsouzena a po tříměsíčním uzavření v táboře, v němž to mnohem lépe nevypadalo než v Thalerhofu, byla jsem osvobozena jen osobním zájmem vysokého hodnostáře vojenského, jenž byl přítelem mého zesnulého strýce generála. Lituji jen, že důvěru vaši nemohu odměnit zprávu, již ode mne očekáváte. Budu ještě vzpomínati, ale pokud vím, nebyl nikdo z mých soutřpitelů v Thalerhofu, ani tam neměl známého. Ale co obav vašich se týče, myslím, že ženě pevných zásad nehrozí nikde mravní úhona, kterou ovšem neztotožňuji s tělesným násilím. A to považuji za nejdůležitější. Perla zůstane perlou i zahozena do smetí. Jen duševní otrava je nejhorší, co ženu může potkati. A ta není i na svobodě vyloučena.“

Ostřil jasně hned útěchu tuto nechápal a teprve později seznal, že mluvila ze sebe a dávala mu nejsilnější útěchu.

Pak už hovořila paní Maurovičová živě, jen pro-

nikavý, jako hliněný hlas rušil dojem jejích slov. Svěřovala mu své plány vyučovat srbštině a rumunštině. Maďarsky vyučovati za nynějších poměrů že nechce, ač řeč tu zná dokonale.

Kráčeli po ulici a paní Maurovičová náhle ztrnula. Proti nim krácel muž. I on se zastavil.

„Tarsillo!“

Doktor Bartlmé. Bled a s vytřeštěnýma očima patřil na paní Maurovičovou.

„Doktore!“ zavolal Ostřil varovně.

„Co jest? Dovolte, milostivá paní, můj přítel, plukovní lékař doktor Bartlmé.“

Doktor zdvihl ruku k pozdravu. Obočí paní Maurovičovy se hrozivě vyvýšilo a oči se zakouřily.

„Přeješ si něčeho?“ tázal se Ostřil, když nikdo nepromluvil.

„Ano, promluvit s touto dámou.“

Než mohl Ostřil odpověděti, vykročila paní Maurovičová, aby doktora obešla. Stál jí přímo v cestě.

„Prosím!“ obrátil se doktor přímo na ni.

„Ne!“

Odpověď vyšla tvrdě ze stisknutých rtů.

„A přece, musí to být!“

Doktor zastoupil paní Maurovičové znovu cestu. Měřili se.

„Dovol!“ odstrkoval ho Ostřil. Ale jako by sochou cloumal.

„Dovol ty,“ usykl doktor, nehýbaje se s místa.

„Ta dáma je pod mou ochranou!“ rozpaloval se Ostřil, sahaje k boku, jako by byl ještě ve vojenském.

Doktor odstrkoval ho, ne však surově.

„Neboj se, Rémo, neublížím Tarsille. Je to totiž má žena.“

Ostřil couvl.

„Paní Maurovičová?“ podivil se.

„Ano, Maurovičová za svobodna, a paní Bartlméová provdaná.“

Zvuk hlasu jeho byl tak pravdivý, že Ostřil chtěl se odporučiti. Ale paní Maurovičová kynula mu, aby ji nepouštěl.

„Jen několik slov, Tarsillo!“ naléhal doktor důrazně.

„Třeba,“ řekla zdlouha, „ale jen za přítomnosti pana Ostřila. Jinak ne.“

Hlas její nabyl hloubky, ale jakési duté, vyprahlé.

Bartlmé přikývnul, bruče něco v zubech. Ostřilovi nebylo volno.

Paní Maurovičová se na něho usmála.

„Zvu tedy oba pány k sobě na číšku čaje,“ řekla už svým křehkým hlasem.

Doktor vypukl v pustý smích.

„Vidíš, Rémo, staneš se svědkem manželské scény. Kdybys byl romancérem — jako bys to našel.“

„Panu Ostřilovi bude to vhod i když není romancérem,“ odvětila paní Maurovičová, čelíc neobázně bodavému pohledu mužovu.

Kráčeli, vzavše dámu doprostřed. Vedla je do Seminářské ulice, kde měla v domě v druhém patře pokojík. Otevřeným oknem vála sem ze seminářské zahrady zatuchlá vůně uvadání. Bylo v říjnu.

Mužové usedli na koženou pohovku, co paní Maurovičová u kamen na kahanu připravovala čaj.

Ostřil vyprávěl, jak se s paní Maurovičovou — nemohl ji jmenovati Bartlméovou, ani si toho sama nepřála — seznámil. Divil se, že Bartlmé o jejím odsouzení nic nevěděl. A že podezříval ji z nevěry.

„Vždyť jsem Tarsille říkal, že se svým srbským smýšlením narazí,“ podotkl doktor jako na svou omluvu.

„Jsem Srbka,“ odvětila paní Tarsilla.

„Vidíte ji?“ šklebil se Bartlmé, „taková je ve všem. Nedá si říci. Divím se, že ji neodsoudili k smrti, když znala se tak ke svému srbství. Srb, to je více než velezrádce.“

„Myslíš?“

Řekla to klidně, podávajíc čaj. Pohledy manželů křížily se jako chladné meče. Pohledy nenávistné.

Patrně se kdysi vášnivě milovali, řekl si Ostřil, nevěda ani, odkud mu ten důsledek vyšel. Někde to asi četl.

„A jak jsi při tom žila?“ vyzvídal doktor, míchaje lžící cukr v čaji a nespouštěje s ženy očí.

„Jistě ne dle tvého přání.“

„Totiž?“

„Jako počestná žena.“

„Tedy bídne?“

V hlase jeho bylo jakési uspokojení. Ostřil vyslechl z něho: Věřím ti!

A dívaje se na sebevědomou ženu, věřil Ostřil též.

Paní Maurovičová sklonila hlavu nad svou číškou. Hluboká bledost zmrtvěla její plet a hlas

její prohloubil se zase až do chropotnosti, když řekla:

„Mřela jsem hladem, byla jsem samá modřina od surového bití a hmyz mne sežíral. Nebýti zbrojmistra Č., byla bych tam za živa shnila.“

„Proč jsi mi nepsala?“

I doktorův hlas se zachvěl.

Pohlédla na něho hrdě a mstivě.

„Tak hluboce jsem nikdy duchem neklesla, abych od tebe něco očekávala.“

„Bravo!“

A zase souboj chladných pohledů. Ale pohled ženy byl břitčí.

Doktor srkal vřelý čaj, usykuje se.

„Tak jsem opovrhlivý?“

„Tak sebe cením,“ odvětila, pozdvihujíc číši k ústům.

„To je ona, Ostřile! Takovou vždy byla. Na oko poddajná, ale ve skutečnosti neohebná, nemoudrá. Rozumným důvodům naprosto nepřístupná, nepochopující skutečný život.“

„Nepochopující, jak ty jsi jej pochopoval,“ odbyla muže.

„A jak jsem jej pochopoval?“

„Nepřirozeně, ty studený ďáble!“

Zelenavý blesk vyšlehl jí z očí a ihned zhasl. Oči zůstaly vyhořelé. Zuby zafaly se do rtů. Patrně paní Maurovičovu mrzelo, že se dala strhnouti.

Doktor se zachechtal.

„Aha, vidíš, Rémo! Už jsme u citové stránky. Byl jsem jí vždy příliš rozumný, nepřekypoval jsem. A ona byla pro nálady, výbuchy tempera-

mentu, bez opovědi, bez důvodu, náhlé a živelní. Já ovšem měl jen smysl pro účelnost, ekonomii, system — snad i rafinovanost — připouštím — a to se jí protivilo. Viď, miláčku?“

„Studený ďáble!“ odpověděla mu křehce, jako když sklo se třepí. A když doktor nemluvil, dodala: „A to bylo, co jsi mi chtěl říci?“

„To ne — ale Réna — ostatně on je mé druhé já — můj přítel a důvěrný!“

„Proč mi to říkáš?“ vypíala se paní Tarsilla. „Protože nedovolím, abys mi ho brala. Úloha Putifarky —“

Zasmála se opovržlivě.

„Stále ubohý a prolhaný!“

„Máš pravdu, Tarsillo, nemám práva navrhnout — co jsem prvý okamžik chtěl — aby ses vrátila — je to pošetilé — ale vzpomínky ožily — přemohly — víš na časy před sňatkem.“

Přerušila ho hněvivě.

„Tys je poskrnul, znesvětil na vždy! Nikdy ti toho neodpustím.“

Doktor se bezhlasně zasmál.

„Byl jsem lump — uznávám — netvor v očích počestných žen —“

„Všech počestných lidí, řekni raději.“

„Jak chceš, Tarsillo. Bloudil jsem až do perverzit.“

Řekl to vážně, aby mu odpověděla a nedrtila ho stále pohrdavou úsečností. Také toho docíil. Ozvala se: „Perversitami nazýváš své chladně skombinované podlosti? Svě zločiny? Co jsi ze mne chtěl udělat? Kdybych to byla před soudem vše řekla, vše pravým jménem nazvala, přemohla svůj

stud před veřejností — veřejný pranýř, vězení by tě neminuly — doktorát by ti vzali — studený ďáble!“

Dech jí uvázl a klonila obličej cizí hanbou rozplamenělý.

„Nu, lump! Ulev si!“ bručel Bartlmé pohledem ke stropu připjatý.

Paní Maurovičová obrátila se k Ostřilovi.

„Nic nepijete,“ pravila hlasem už klidnějším, jako by byli sami.

„Mám ještě chůzi,“ vstával Ostřil.

„Paní Tarsilla vztáhla k němu ruku.

„Ne tak! Buď půjdete obadva, nebo žádný.“

Doktor vstal rovněž.

„Vyháníš mne? Jsi tak samostatná a zabezpečena?“

„Ať zabezpečena nebo nic, na tebe se s ničím neobráťím.“

„Myslil jsem, že čas — vzdálenost — mnoho uhladí — trpěla jsi — i já nebyl vesel — dokud člověk žije —?“

„Jsem mrtva.“

„Pro mne?“

„Ano.“

„Pak ovšem tu nemám co pohledávat. Ohledačem mrtvých nejsem.“

„Tys to věděl, a měl jsi radost, že mrtví neprociťují.“

„Leda v nové bibli.“

„Dle tvého úsměšku poznávám, že ani ty jsi se nezměnil.“

Mužové odcházeli. Bývalí manželé si ani ruce nepodařili.

„O slečně Semelkové si ještě promluvíme,“ řekla paní Maurovičová ve dveřích Ostřilovi.

Nevyprovázela je. Schody byly jasné, venku sotva šero.

Mužové dali se dolů ke starému Brnu. Doktor držel se Ostřila. Chtělo se mu vypovědět vše. Měl chvíli hnusu životního, omrzel se i sám sobě. Jal se vyprávět svou manželskou odysseu. Jinak, než kdysi, upřímněji a nešetře sebe. Ostřilovi zdálo se, že rozervavý člověk ten rozvedenou ženu svou dosud miluje. Ba snad zbožňuje. Svým způsobem. Ne normální, ale chorobnou vášní, týravou a plnou záludné pomstychtivosti. Jako by se jí stále mstil za to, že neposkytla mu příčiny, aby jí opovrhoval.

„V člověku je Mefisto,“ řekl. „Nebylo snad náruživější lásky, než jakou my se za svobodna milovali. Já byl hotov obětovat jí vše — morek z kostí si dát vybrati — a jak snadno, jen na její žádost strásl jsem svou židovskou konfesi! Smál jsem se kletbám rabínů — neboť za to jsem měl Tarsillu, nový svůj svět, novou víru.

A co ona! Jaké úžasné překážky jí bylo přemáhati! Byla pravoslavná, z fanaticky zbožné rodiny. Vše bylo proti tomu sňatku. Já Němec, ona Srbkyně. A uvědomělá. Já dravý jako příval, ona pronikavá jako oheň. Celé příbuzenstvo její i ovdovělý otec, postavili se proti nám. Ale byla plnoletá a nemohli nic zameziti. Podíl dědičný vymáhal jsem na jejím otci soudně. Vše jsme překonali, vzali se a když narodila se nám dceruška, tu se nám zdálo manželství vrcholem lidského blaha. Pak se to ovšem změnilo.“

Doktor se zamlčel a zapaloval doutník. Kouřili oba dva silně.

„Petrně karty,“ navazoval Ostřil.

„Chyba lávky, Rémo! Karty mi neškodily. Ty mne právě doporučovaly společensky. Doktor nehrač je na venkově nemožný, a v Banátě jsou samí karbaníci. Ostatně my židé hrajeme vášnivě, všichni. To mi Tarsilla promíjela. Ale byli to běsové.“

„Běsové?“

„Ano, co drímají v každém myslícím člověku. Homo sapiens je zlý. Nesnese tiché, přirozené štěstí.“

Odmlčel se znova a dýmal tak prudce, až z doutníku jiskry zadržely. Potom pokračoval.

„Četl jsem kdysi příběh — tuším francouzský — nazvaný: Svůdce své ženy, nebo tak nějak. Manžel, jenž z perversity nutí svou ženu k nevěře. A při tom ji miluje a strašně žárlí. Takový flagellant. Povaha, která nesnese ctnost a čistotu ve své blízkosti, strhuje ji do bláta, infikuje celé své okolí, poskvrňuje je. Aby způsobila si ne rozkoš, nýbrž trýzeň. Rozkoš je jim už tupá — potřebují bodavějšího ostnu pocitu radosti i vzteku zároveň. A podaří-li se úklad, hýří ve vlastním zoufalství. Pochopuješ to, Rémo?“

„Ne. To je sadismus.“

„Jsi až běda normální. Ale já stvořen abnormálním, nemohu zato. Já to vše prociťoval, prodělal. Ne, abych tím omlouval své vlastní choutky, vždyť já žádnou jinou ženu jsem neměl, ale trýnil jsem ženu z pouhého ďábelství, jak ona sama nyní tomu říká. Z radosti ze zla. Nebylo podlosti a

úkladu, jichž bych se vůči ní byl nedopustil. Nenáviděl jsem vždy modloslužbu a modly jsem kácel. Ale modlu Tarsillu v sobě zbořit se mi nepodařilo. Byla silnější než má rafinovaná perversita. Ze všech léček vyvázla. A čím šíleněji jsem se jí kořil, tím více jsem ji trýznil. Vydával jsem ji do zahanbujících situací s muži. I v kartech jsem ji jednou prohrál a zpustlý partner můj, jehož Tarsilla vyhodila, mne zato spoličkoval. Krásné, co?"

„Hnusné!“

„Ale na tom nebylo dosti. Běs jeden přivolal si jiné, horší, na pomoc. Počal jsem ženu svou podezřívati z nevěry. Že dítě její není mé. Obviňoval jsem ji z pletek s nějakým mladým duchovním, který nás nikdy nenavštívil a o němž mi Tarsilla jednou řekla, že má hlavu Kristovu. Strojil jsem šeredné výstupy. Dítě bylo už tříleté a mělo rozum. Matka učila je tatíčka vše milovat. Počal jsem trýzniti matku, když u manželky jsem nic nesvedl. Byl jsem k děcku chladný a nevlídný. Dítě nepochopovalo a trápilo se. Strašně jsem je trýznil. Říkal jsem mu, že je nemám rád, štítíl jsem se ho a v zápětí jsem je laskal, abych ukázal, jak bych je mohl milovat, kdybych chtěl, kdybych věřil. A vskutku, stále opakuje lež, vsugeroval jsem si na konec, že je pravdou a počal jsem opravdu pochybovati. Snad jsem byl nepřičetný. Dítě mé, Zofička, hynulo, aniž by stonalo, až skonalo. Nebyl jsem hoden mítí dítě, viď, Rémo?"

„Nebyl jsi hoden žiti!“ odušil Réma hrůzou se chvěje.

„Když dítěte nebylo, teprve jako by mi bělmo

s očí sešlo. Proklínal jsem sám sebe. Ale i s očí Tarsilliných jako by šupiny spadly. Přes veškerá příkoří, jež jsem jí působil, žena ta mne stále milovala a snad tím vášnivěji, čím více měla co odpouštět. Proto snad uvěřil jsem, že láska její je prostě nezničitelná, tak srostlá s její bytostí, že pomine teprve s posledním dechem života. Snad na tom zakládal jsem své pokusy, věda, že kdykoli se mi zachce, vše bude smazáno a zapomenuto. Ale přepočítal jsem se. Co žena obětovala, to odpřela matka. Ranil jsem její mateřství nezhojitelně a hrob, jenž se mezi námi prohloubil, byl též hrobem její lásky. Jak mne dříve zbožňovala, tak si mne nyní vzala v nenávist a ošklivost nesmířitelnou, trvalou. Po pohřbu mne okamžitě opustila a u příbuzných se ubytovala. Litoval jsem, sliboval, činil vše možné na usmířenou, i pokus sebevraždy, morfinem, jsem podnikl. Vše na plano. Podal jsem žalobu pro zlovolné opuštění manželské domácnosti. Odpověděla žalobou o rozvod. Advokát její, aby uspořil mi hanbu, navrhl rozloučení pro vzájemný, nepřekonatelný odpor a byl jsem nucen na to přistoupiti. A od té doby — je tomu asi čtyři roky, jsme rozloučení. A někdy myslím, že ji miluji dosud — žádnou jinou ženu jsem si ani na chvíli nezamiloval. Ona byla vždy pevná, jako ze žuly a věřím jí zcela, tvrdí-li, že přes útrapy v táboře zůstala čista. A to mi imponuje. Neboť jsa sám z pokolení nečistého, miluji přece čistotu nade vše."

Hlas doktorův jako by vyprahl, tišil se, až zanikl v nesrozumitelném šepotání, jako tratící se pramen. Zapadal kamsi do hloubi, temné a děsivé,

jejíž hrůzy si Ostřil netroufal ani domyslíti. Šel klopýtavě a Ostřil bezděky podchytil ho pod pažď. Vděčný stisk byl mu odpovědí. A už doktor nepromluvil, jen kouřil, vychechtl chvílemi podivně, jako by vzlykl. Svědomí! Podobalo se to výkřikům šíleného kněze v Kroměšicích. Hrozné! Hrozné!

Na nebi svítily hvězdy. Ale jako florem bílým, jako by vlekla se po nebi roucha andělů, vystupujících od hříšné země a nesoucích duše nevinných dětí. Válo studeně.

Stromy písáreckých sadů, jimiž se oba mužové brali, černaly se a šoumaly kolébavě.

„Pojď, doprovodím tě!“ řekl Ostřil.

„Kam?“

„Kam chceš. Snad domů.“

Doktor otrásl se před samotou.

„Ne domů, k Prachometovi. Vyženu ďábla vzpomínek ďáblem karbanu.“

Prachometova vinárna byla hernou. Ostřil s nechutí, ale přece doktora doprovodil. Báł se o něho, aby si něco neudělal.

Neodsuzoval ho na vždy. Dokud člověk dýše, náprava vždy je možná. Usmíření manželů, jaký krásný úkol by to byl pro přítele!

Šli tedy. Doktor byl zcela ochablý. Ani se nedivil, že Ostřil šel s ním.

Rudě sametová slečna přivítala je ve vinárně. Doktor odmítl vtíravou její ochotu a kráčel z vinárny chodbou do dvorku a z tohoto do přízemku, s hustě zastřenými okny. Peleš hazardních hráčů.

Pohled na stolky osvětlené zastíněnými lampami, temno nad hlavami, jasno nad stolky, šust karet, cinkání a šest peněz jako by doktora elektrisoval.

„Půjč!“ řekl Ostřilovi škrceným hlasem.

Vzal spárovitě zaklíkacenými prsty peníze a než minulo čtvrt hodiny, mohl Ostřil zase jít. Doktor ponořen do hry zapomněl na vše.

Nešťastný člověk! řekl si Ostřil doma. Opovrhoval doktorovými skutky, ne však jím. Byla to choro, démonismus a menší zodpovědnost.

A ona, Tarsilla! Nyní rozuměl zkamenělému výrazu její tváře. Nioba! Nebyl to kámen, ale ztuhlé utrpení, bolest.

K ránu sníl Ostřil, že paní Maurovičová kráčí k němu a vede za ruku Abigail. Ale co Maurovičová byla jasná a určitá, Abigail jako by se rozplývala v rosolu. Nakonec vynořil se za oběma jiný, slunný zjev a zavála kolem úleva, rozuzlení zamotaných vláken, bezhorečno. Tiše táhla duši silhouetta královny.

Osvěžen, procitl Ostřil kol jedenácté.

„Je prvního listopadu,“ hlásil Pátek, „činžovní den.“

Domáci, šedivý pán s prorockou bradou přijímal od Ostřila sám nájemné. Zadíval se na Ostřila.

„Cítíte se zdrav?“ tázal se ho.

„Proč?“ opáčil Ostřil otázku.

„Snad ležel jste na levém boku. Máte levé oko oteklé. Nemusíte se lekat. Jsem už stár a snad se mi to jen zdá. Ale pro všechny případy, pojedete-li

do Prahy, stavte se u nějakého lékaře nervových chorob. Opatrnosti nezbyvá.“

Staroušek to mínil dobře, ale znepokojil Ostřila. I Bartlmé doporučuje lékaře a lázně. Proč má být mermomocí chorým? Nervová choroba! Každý je nervosní a není divu z takové dlouhé války. Nikdo nemá nervy ze železa.

Zašel do kavárny.

Čestný mír! četl v novinách. To je pleonasmus. Každý mír je čestný i sebe potupnější. Proti válce každý! Každý proti systematickému násilí, nespravedlnosti, krádeži, lupčství, žhářství a hromadné vraždě. I nejchatrnější mír je horou stkvělostí proti strašnému rozvratu, jenž tmí se stále do větších propastí. A jaká v tom čest propadat se hloub a hloub do bahna, dusit se, hladovět, krvácet, hmyzem být hlodán a červy? Patriota šest dní čestně hladověl a sedmého hrdinsky posel.

„Čestný mír! Markére, jeden čaj! Herbatu!“

Zašel k doktorovi. Našel ho usměvavého, v růžové náladě. Jako by to nebyl týž člověk, jenž včera sám sebou opovrhoval.

„Vyhrál jsem,“ řekl, „budeš dnes mým hostem.“

Hovořil lehce, vtipně, jako opojen šampaňským. Výšin po včerejší depresi. Večer zašli do divadla. Zpíval Slezák.

A skoro připadalo Ostřilovi, že Bartlmé jen koketoval s demonismem. Znal lidi, kteří, aby byli odlišní, předstírali perversitu, ač měli růžové tváře a zdravý rozum. Ale kdyby byl Bartlmé poseur, bylo by manželství jeho tím úžasnější.

Den nato přišel doktor s novinkou.

„Řekl mi zdejší městský fysik, že mají avisanou nosičku tyfových bacilů. Abigail Semelkova se jmenuje.“

Ostřil až poskočil.

„A kdy a kam přibude?“

„V nejbližší příchodích dnech a udala adresu slečny Poplachovy.“

Ostřil spěchal k slečně Tonči. Nestihl ji doma. Pak hledal paní Tarsillu. Ani tu nestihl. Fatální!

Vyhledal zase doktora.

„Prosím tě, nosička bacilů, co to znamená?“

„Patrně prodělala slečna Abigail týf střevní a uzdravena, přece nezhostila se nakažlivin. Nyní je vyměšuje a potrvá to třeba leta. Nebezpečná osoba.“

„Nikdy jsem o tom neslyšel.“

„Je to také vzácný úkaz, Rémo. Z tisíce případů jeden. Ale takový rozsevač bacilů musí být pod dohlídkou lékařskou a nesmí manipulovat s potravinami.“

„Ale Abigail je kuchařkou,“ namítl Ostřil.

„To je ovšem fatální,“ zamyslel se lékař. Ale ne ze soucitu, nýbrž nad zajímavým, zdravotně policejním problemem.

„Otázka jest,“ uvažoval doktor, „zda správa státní může slečně Semelkové zakázat, aby provozovala svou živnost a hájila svou existenci. Nejsem právníkem, ale se stanoviska lékařského má k tomu správa státní nejen právo, nýbrž přímo povinnost zamezit, aby se nosičem bacilů zdraví nekazili. Bylo by zajímavé, kdyby slečna Semel-

ková právo své všemi instancemi reklamovala. Jaká to osudná kolise!“

„Jaký tragický případ!“ přisvědčil Ostřil. „Co si nebohá počne? Pracovati ve svém oboru nesmí, nic jiného neumí, jmění nemá, bratr šílený — je to zoufalé.“

„Něco se najde,“ konejšil doktor. „Zařizují se kursy pro výcvik sester pro péči o tuberkulosní. Taková diplomovaná sestra bude jednou poloviční doktor, jako ve Francii zkoušené báby a společenské postavení její nebude špatné.“

Byla to všeobecná útěcha. Ale Ostřil vzal za vděk i s tou. Doktor Bartlmé pravil dále, že dle daných předpisů povinná jest slečna Semelkova každou změnu svého pobytu u politického úřadu oznámiti. Proto ohlásila pobyt u slečny Poplachovy.

„Podivné jest, že ve Vídni policie o ní nevěděla,“ zlobil se Ostřil.

„Patrně jsi se obrátil na nepravé oddělení s dotazem, a úředník byl líný předati spis, kam náležel. Stává se to.“

Konečně stihl Ostřil slečnu Poplachovu doma. Podivila se jeho zprávě. O ničem nevěděla, Abigail jí vůbec nepsala.

Ostřil oznámil tedy, co mu řekl doktor Bartlmé. Na konec dodal: „A jak si vysvětliti, že adresu vaši, slečno, udala, je mi záhadou.“

„Chce se asi obtížnému dohledu úřednímu vymknouti,“ mínila slečna Poplachová.

A hádala asi správně. Míjely dny a opovězený příjezd slečny Semelkovy nenastal. Ani na policii ani na fysikátu o ní nevěděli. Na dotaz odtelefo-

novali z Vídně, že slečna Semelková odjela do Brna. Dále nic.

Opozděně přišla informace ústavu detektivního s bývalou adresou slečny Semelkovy ve Vídni VIII., Schlösselgasse 14, přízemí, dveře 7, u paní Hrotkové.

Bezodkladně Ostřil paní Hrotkové dopsal a vložil poštovní známky. Odpověděla, že slečna u ní dva měsíce bydlila, ale žádala, aby nazývali ji slečnou Abigail, že je to její umělecké jméno. Před týdnem prý odjela do Brna.

Čekal tedy Ostřil ještě sedm dní, navštěvoval z netrpělivosti i slečnu Poplachovu, nosil jí doutníky a riskuje, že si panna návštěvy jeho svým způsobem vyloží. Alespoň počala mu říkat broučku a foukat mu dým důvěrně do tváře. Ale o Abigail pořád ani slechu.

I Pátkovi se Ostřil svěřil.

„Jedme do Vídně,“ řekl Pátek prostě, „a hledejme ji sami.“

Napřed to Ostřil zamítl, ale pak uznal, že osobní poptávka mu alespoň ukrátí trýznivé očekávání. Není možno, aby mimo paní Hrotkovu neměla Abigail ve Vídni známých. Snad i na fysikátu mu něco řeknou.

Než vypravil se do Vídně, dostal návštěvu, paní Nuzovou.

Přijela vlastně za mužem. Hledala ho v Brně. Byla nanejvýš rozčilená. Rozrušení její odstonal asi umolovaný klobouk, sem tam rozparek v oděvu.

„Ani vlasy jsem si na nádraží neupravila, hned jsem běžela k vám,“ omlouvala se hned ve dveřích. Sotva dechu popadala, jak chváta.

Tak roztržita přece nebyla, aby nevšimla si úpravy bytu Ostřilova. Lačné oči její kroužily kolem jako supové.

„Halete, máte to, strýčku, jako baron, koberec na koberci, obraz na obrazu, i lampy obličané. To aby si člověk dvakrát nohy utřel, než vkročí.“

Špička nosu začervenala se jí závistí.

„Těší mne, paní Kátle, že vás u sebe vidím.“

Nabídl židli. Nuzová sedla, ale hned zase vstala.

„Jdu si pro muže.“

„Doufám, že se mu nic nestalo!“

„Ale kde je ho konec? Pánbůh mne potrestal lumpem. Bývá jednou za uherský měsíc doma, jako divoký holub. Jen se otočí, s odpuštěním nažere a vy.... a zase je po všech čertech. Aděčka zatím divočí a mne neposlouchají. Strýčku, co ten anciáš jeden se mne natrápil! Počkejte, až to dopovím. Lidé nám nadávají, že jsme jim spekulacemi zdrazili ovoce, po mých fakanech hážou kamením, zrovna včera mi Francka okrvavili a táta někde hejsá s děvkami. Ano, nic ho neomlouvajte, vy si, strýčku, nemůžete ani představit, co já s tím potvorcem mám za peklo. Kalé ženské nesmím mít na obsluhu, měla jsem do nedávna takového blbce škaredého, ušmouraného, i do té se dal a kdyby neměl tu nepravost, snad by, pánbůh mi odpusť hřích, i ke koze šel. Co to je jenom za člověka! A kdyby ještě zato jednomu přál, ale toto! Nic vlastní rodině a cizím všechno, aby ho zato velebili, aby řekli, on že není krkáč, jenom jeho žena, ta ano. A přece lidi za ním pokřikují: Te putkáne! A mají pravdu. Jenom téma vousiskama stíhá jako potkan a co uvidí, aby bylo

jeho. Co jsme se ho s nebožkou maminkou naprosily, aby měl náhled — ale jako by hrách na stěnu házel. A na maminku se ucukoval jako pes na řetězu, až ji vyhnal a div nepobil. U cizích umřela. A peníze jsme po ní podědili, měla je v nebeklči, za každým listem jednušku, pak bečel, když už bylo pozdě. A na nás se dála sápe — bože, bože! Proč jsem se dála zaslepit takovým páviskem! Kolemba jeden, jen se glajdá po domě a kde nic tu nic, stébľa křížem nepřeloží. Sloužit si nechá z předu i ze zadu. A všechno by člověk snesl, ale co chce vůli udělat, to je už zadržápenost, cigánství a smrtelný hřích. Našel si vám ve Vídni nějakou šmudlu a do té se zabaranil, že nevidí, neslyší a nedbá!“

Dala se do ječivého pláče bez slz.

„No, no!“ bručel Ostřil, „každý má své chyby.“

„Všecko bych snesla, strýčku, ale aby děti byly ošizeny, tomu se postavím.“

„A je to jisté?“ tázal se Ostřil.

„Poslyšte, jak jsem se toho domakala. Přijel domů jako bez duše. Na nikoho nemluvil, vzhlížel, co slovo to schápání a lískanec sem a lepanec tam, jen se rukou rozháněl. Já pořád proč, až jsem našla proč. V kapse jeho — psaní od šmudly — počkejte, strýčku, mám je s sebou. Ne, dála jsem to do salupu doma a poslední chvíli zapomněla. To vám bylo, strýčku, čisté psaní. Že aby nezapomněl, co slíbil, a že se těší teda na shledanou, a že si to oba vynahradí a budou zase jedno tělo — pomyslete jen, ta nestyda, tak píše ženatému muži. A když jsem to tak četla, popadla mne taková lítost, že jsem ho vzbudila, co a jak.

Ale to jste ho měl vidět! Ten mi zahrál! Hrst vlasů mi vytrhl — však je mám v papírku s sebou — vyhnal mne z mého vlastního věna — v polici všecky hrnce rozbil a nadával mi, až bůh bránil, samých nečistých jmen. Běžela jsem pro starostu, a na četníky, že se mi muž zběsnil. Ale odbyli mne, že jim po tom nic není a než jsem je oběhla, byl muž už z domu pryč. A od té doby se nevrátil, pět dní je tomu. Nepíše, nevzkazuje, jako by se propadl. A tak jedu sem, víte-li vy, strýčku, o něm.“

Proud řeči paní Nuzové byl nezadržitelný. Byla by se snad zalknula, kdyby se nevymluvila. Ubohá duše její hledala někoho, kdo by beze škodolibosti ji vyslechl, před nímž by hořkost svého oklamáního života jako žiravinu z otráveného nitra mohla vylíti, rány své ukázati. Skončila ryvným, celou podstatu otřásajícím pláčem a takovým přívalem slz, že promáčevši kapesník, sukně si vyhrnula a do spodničky smrkala.

Na pokyn Ostrčilův přinesl Pátek víno a zákusky a přisunul vše paní Nuzové na prostřeném stolku.

„Mluvil jsem s vaším mužem, je tomu as tři týdny,“ řekl Ostrčil.

„To vím,“ odvětila paní Nuzová, hladově pojídajíc. „Řekl mi, že k vám pojede. A pak jel odtud do Vídně.“

„Ano.“

„A tam se s tou běhnou sčuchl. Jak pak se jenom podepsala — nevzpomínám — takové nekřesťanské jméno to bylo, aby ji čerti zvalchovali!

A potom přijel z Vídně už nesvůj. A tyto dni zde nebyl?“

„U mne ne.“

„Pak jel přímo za něj, do toho Babylonu vídeňského. Pane bože, co si včil počnu?“

„Víte, v kterém hotelu obyčejně bývá ve Vídni?“ tázal se Ostrčil.

„O to se nestarám. To bych už, vědět to, byla telegrafovala. Vždyť mi, neřád, ani krejcaru nechal doma.“

„A kam jste mu psávala do Vídně?“

„Na hlavní poštu, tam mu to někdo schovával. Co si já, ubožka, jenom počnu?“

Naříkala, jedla a koulela očima po nábytku kolem a vzdychala závistí.

„Nezbývá než trpělivost,“ těšil Ostrčil. „Myslím, že se vám muž vrátí. Je trochu prchlý.“

„Ano, to hodně!“

„Vidíte. Možná, že už lituje.“

„Tak proč nejde? Nevrátil by se k cizím, jenom ke svým.“

„Snad ho zdržuje obchod, snad obstarává ještě něco jiného. Měl spekulace v hlavě, když jsem s ním mluvil.“

„To je povídání. Doma o obchodu ani nemukl. Jindá toho napovídá, chlubí se, až hlava brní, ale tentokrát jen očima zavaloval, jako by měl v hlavě fantas. A kukadla mu jenom svítila jako kočce ze tmy. Bude to, myslím, obchod, ale se ženským prádlem leda.“

Ostrčil jen aby něco prohodil: „Člověk nesmí se stále nejhoršího domýšlet.“

Nuzová chopila se toho lačně.

„Pravda! Jsem už taková, že mluvím hned o tom nejhorším, a bylo by mi lépe, kdybych měla lehčí myšlenky. Pak by si mne Nuza snad víc vážil. Ale budu mu taky běhat za chlapama, udělám to, jsem na něho tuze dobrá.“

Zasmála se dásněmi. Nebyla pranic vábná.

Zbavil se Ostřil paní Nuzové slibem, že ve Vídni se po Nuzovi poohlédne. A dal hned peněžitou výpomoc. To rozhodlo.

Aby měl naději, že Nuzu ve Vídni vypátrá, toho byl Ostřil dalek. Ani Abigail snad ne, ale měl potřebí činnosti, alespoň zdánlivě účelné, aby soustředil roztoulané myšlenky.

A zase ohlásil mu Pátek hosta.

„Tulák nějaký, stojí na chodbě, a nejde ani sem ani tam. Jméno neřekl, drží něco pod pažďm jako pláteník. A jen že je známý z Kroměšic.“

Dosedla! pomyslí si Ostřil. Gusek mu asi řekl jeho brněnskou adresu.

Vyšel ven. Nemýlil se. Dosedla stál na chodbě, opuchlý, s malýma očima, roztřepanými kalhotami, pod pažďí vlajku své živnosti.

„Pojďte dále!“ zval ho Ostřil, ale Dosedla se nehýbal. Jen se ukláněl, mžikal a pochrchlával. Přijal peníz, smekl, otočil se a zmizel.

Hodinu na to seděl Ostřil ve vlaku do Vídně. Pátek jel též.

Byla to výprava podle srdce mládencova. Dobrodružná, bez určitého plánu. Pátek nic jinak nemyslí, než že jedou vysvobodit zakletou princeznu.

Pro všechny případy vzal si Pátek svou kutnu s sebou, když se v Thalerhofu tak osvědčila.

Na městském fysikátu ve Vídni řekli Ostřilovi, že Semelková neohlásila, že by svůj cíl cesty změnila. Chtěli věc postoupiti policii, avšak Ostřil prosil, aby tak nečinili, že snad zatím do Brna už dorazila.

Na to vyhledal paní Hrotkovou, domovnici. Představila se mu malá, otlá osoba, se srstnatou bradavicí pod nosem a voletem. Výmluvná žena. Za zpropitné pověděla, že slečna Abigailová bydlila u ní dva měsíce, v témže nádvorním pokojíku, jež nyní zaujímá slečna Spülichtová od divadla lidového. Že za dne slečna Abigailová spala a teprve večer vycházela, ale chraň bůh, aby snad za nepočetným účelem. Měla prý noční službu při deníku v tiskárně. U magistrátu byla jak se patří hlášena a nic nebylo proti ní slyšet. A vůbec tento dům patří panu obecnímu staršímu Vildschurovi a ten by nehonetnost netrpěl. Ani ona sama by nic nemravného v domě nepřipustila, to že zná celá čtvrt paní Anastasii Hrotkovou. Nesmí jí do domu žádná, která volá v noci na ulici mužským: St, st! Kočičko!“

Další zpropitné přivodilo jakousi korekturu ve výpovědích paní Hrotkové. Podnájemnice její si ce že nechodí na ulici, ale těžko prý je namítati něco proti tomu, když je někdy nějaký solidní, štedrý pán navštíví. I slečnu Abigailovou navštěvoval prý — nezapírá toho — pán velmi pořádný. Ne už mladý, s plnovousem a přičervenalým nosíčkem. Slyšela, že slečna mluvila s ním někdy česky. Ona kdysi také uměla česky a jak by ne, když

je od Jindřichova Hradce a nebožtík její byl z Pacova. Ale už český dávno zapomněla a děti její se česky nikdy nenaučily, jsou Vídeňáci.

Na magistrátě zvěděl Ostřil, že slečna Semelková přibyla sem ze Štyr. Hradce, nic více. Potom procházel nemocnice, ale nikde Abigail nebyla zapsána a žádná mrtvola toho jména nebyla též nalezena a přinesena.

Pátek zatím bloumal po ulicích a vymetal kostely, modle se za zdar výpravy pánovy. K obědu a navečer posluhoval pánovi při jídle a cídil šatstvo.

Jednoho poledne hlásil Pátek, že viděl jméno Abigail Semelka na poště, za sklem.

Ostřil se ihned vydal vyšetřit věc. Skutečně, v seznamu nedoručitelných depeší bylo jméno Abigail Semelka.

Od koho mohl telegram býti? Ostřil odhodlal se dostat depeši do své moci. Odebral se k telegrafnímu úředníku, že by podal bližší adresu slečny Semelkovy. Prosil, aby mu byl telegram vydán.

Úředník hubeného, hladového vzhledu, jako zimnicí se stále třesoucí, odepřel. Jen na řádnou legitimaci prý telegram vydá. Ani obsah telegramu nechtěl sdělit.

Zašel tedy Ostřil k lahůdkáři a vrátil se s Pátkem nesoucím půlkilovku másla čajového a kapouna štyrského.

„Položte kapouna a máslo sem na pult!“ kázal hodně zřetelně Pátkovi v kanceláři.

Pak naklonil se k úředníkovi, jenž závistivě

lpěl očima na balících. Pátek se na pokyn Ostřilův vytratil.

„Nežádám, pane, o vydání telegramu,“ naléhal Ostřil, „jen o informaci prosím, odkud byl zaslán.“

„To mohu říci,“ odvětil úředník. „Telegram je z Brna.“

„Z Brna? Není možno!“

Úředník zdvihl telegram Ostřilovi před oči, ukazuje na podací štamplí.

Rychle jej Ostřil vyrvál, otevřel a přečetl.

„Očekávám tedy, jak umluveno, v Praze.“

Podpis žádný.

„Ale tohle přestává vše,“ křičel úředník.

„Vykonal jste dobrý skutek,“ konejšil ho Ostřil, vraceje telegram.

„Nechám vás zatknout!“

„O, to raději se poradím s Vaňkem!“ řekl Ostřil a byl už ze dveří. Běžel úprkem po schodech a přímo do hotelu.

„Pojedeme do Prahy,“ řekl k Pátkovi. Tento přijal novinu s uspokojením. Už ho Vídeň nudila. Těšil se na hrob svatého Jana v Praze se stříbrnou rakví. A což teprve ten zázračný jeho jazyk!

I Ostřil chystal se s radostnější nadějí do Prahy než do Vídně. Ani záhadný telegram ho nermoutil. Patrně od muže, jenž Abigail ve Vídni navštěvoval, jak mu řekla paní Hrotková. Nebyl žárliv, tak mu byla Abigail vzdálena, ač ne lhostejna. Ba naopak, utišovalo ho, že není opuštěna, vydána ve psí bez obrany všem zlým vlivům válečného ovzduší.

V Praze ubytovav se v hotelu na Václavském náměstí, zašel na policii, aby prohlédl si seznamy

příchozích do hotelů za poslední týden. Policejnímu zřízenci, zaměstnanému v dotyčném oddělení slíbil, najde-li mu v seznamu Abigail Semelkovu, odměnu, jejíž výše zřízence přímo elektrisovala. Totéž učinil na Vinohradech, Žižkově, Smíchově a Karlíně.

Sám procházel se po ulicích utuhlých zimou beze sněhu, po kavárnách, divadlech, biographech. I Pátkovi dal informace, popsal mu Abigail zevrubně, že dobrý jednoručák nic jinak nemyslí, než že je slečna nevěstou pánovou a slíbil pátrati co nejhorlivěji.

Bylo to dobrodružné, ale v Ostřilovi žilo mocně tušení, že Abigail zde nalezne. Ve Vídni měl pocit, že podniká věc marnou.

Že na policii hlášena nebyla, toho důvod hledal v tom, že nechcela býti zdravotními úřady obtěžována. Jak správně tušila slečna Tončí.

Avšak Praha je přece tak malá, že obyvatelstvo její se pozná za několik dní. Již třetího dne znal Ostřil lidi, které prvního dne potkával.

Jednoho večera bral se špalírem vyšňořených žen, rozestavených před jasně osvětlenou zábavní místností. Bursa lásky.

Ostřil pohlížel chvíli na kaleidoskopicky střídavý obraz, setkával se s pohledy blýskavými, hlasy vybízivými, smíchem, láním nervosnějších chodců, razících si cestu tlumem vyfintěných žen. Zrak přecházel z rudých klobouků, oslepujícího svitu kandelábrů, dech zarážel se výpachem laciných, vtíravých voňavek.

Pojednou postřehl v tlumu známé pohyby u dá-

mý, jež v bílé kožešiny zabalená vyšla z kavárny. Než se kordonem dámiček prodrál, zašla za roh.

Abigail! Rozběhl se. Jedna z bludiček ho zadržela. Koho že hledá? Vydral se jí, ale za rohem neviděl už žádnou dámu v bílých kožešinách. Zmizela.

Od můstku spěchal pán v kožichu. Zase známé pohyby, chůze bočítá, poněkud patlavá. Nuzaz? Jistě! Co tu asi shání?

Kam se obrátiti? Dva zajíce honiti zároveň? Několik kroků běžel za Nuzou, pak přeběhl na protější chodník za Semelkovou. Zdálo se mu, že vidí vysokou její postavu směrem k Poříčí chvátati. Běžel za ní a zase nazpět.

U Represantačního domu setkal se s Pátkem. Rozdělili si úlohy. Pátek na Poříč za Nuzou, Ostřil Eliščinou třídou. U mostu měli se setkat. Bylo už přitímí, plyn zhasínali. Na štěstí vyšel měsíc mezi přeletavými mraky. Byl vlhký, studený prosinec. Řeka pokryta byla tenkým ledem, člověka by neunesl.

Na Františku spatřil Ostřil párek, vysokou bílou dámu — Abigail?

A už byl dole, už slyšel hlas ženy. Nachříplý a neznámý. Ale pohyby souhlasily. Vychylovala kyčle.

A nyní párek se obrátil k němu.

Abigail!

Vykřikl to a ona jen: Ho! a ubíhala. Ostřil skočil za ní.

„Pardon!“ zahučel známý ovčí hlas a někdo popadl Ostřila za kožich.

„Nuzo!“

„Strýčku!“

„Nechte mne za Abigailí.“

Ale Nuza nepustil. Byl rozpálen, oči mu světily.

„Také vy ji znáte, strýčku? Hehehe! Ale tu už mám a nedám ji. Slyšíte? Nedám! Abigail je má láska!“

Ostřila popadl nesmyslný hněv.

„Vy kupo hnoje! Jak můžete se opovážit mluvit o lásce?“ křičel.

Nuza se jen šklebil.

„Přebrať jsem vám ji? Hleďme, svatouška!“

A už držel Ostřila a svíral v ramenou. Marně škubal sebou Ostřil. Horký dech Nuzův na něho sálal.

„Pusťte, Nuzo, co chcete?“

„Trochu schladit milého strýčka. V řece.“

„Jste opilý!“

„Možná. Ale nejsem kupou hnoje, jak jste ráčil říci.“

Tlačil Ostřila k vodě. Zápasili úporně, o každý centimetr.

Od nábreží odtrhl se ze tmy stín a potácel se k nim. Opilec nějaký si propěvoval:

Jedna baba na Hutisku
měla ona čerta v pysku.
Ošidila šuhajčka,
pošlapala mu v.....

Ostřil byl už nad vodou, když Nuza náhle byl od něho odhozen. Opilec vrazil do obou a instinktivně se Nuzy chytil a strhl ho k sobě. A v příštím okamžiku váleli se všickni tři na zemi.

Ostřil vyskočil, co Nuza s opilem se mlátili.

Běžel směrem, kam Abigail uprchla. Ale nábreží bylo pusto, ani živé duše nikde.

Nuza musí říci adresu Abigaily. Vrátil se k němu.

A našel už muže tři. Pátek zatím přišel. Zrovna včas. Nuza v záchvatu pomatenosti chtěl skočit do řeky. Zadrželi prý ho mocí, vyprávěl Pátek.

V opilci, zatím trochu vystřízlivělém, poznal Ostřil — Dosedlu. Byl okrvaven Nuzou a tento měl pod okem modřinu a roztržený límec u košile.

„Co se to s vámi děje?“ hrozil se Ostřil, bera Nuzu pod pažď. „Žena se po vás shání, nepíšete jí celé týdny a zatím se vyrazíte v Praze. Nuzo, slyšíte mne, nebo ne?“

Nuza, podporován Pátkem a Dosedlou, zatím vystřízlivělým, v kolenou poklesal. Vytřešťoval oči mumlaje: „Co to jenom — co to jenom je?“

Zachvíval se jako v zimnici a Ostřila jako by neslyšel.

„Má horečku,“ řekl Dosedla. „Ležel jsem ve špitále a měřil jsem pacientům teploty,“ dodal na vysvětlenou své lékařské znalosti.

Ostřil vzal Nuzu pod pažď.

„Pojďte, Nuzo!“

Pátek zdvihl se země klobouk Nuzův a dal mu jej na hlavu. A už ho odváděli. Dosedla se někam ztratil.

Nuza brzy nastupoval pevněji. Jen křečovitě žíval.

„Kde bydlíte?“ tázal se Ostřil. Opakoval otázku hlasitěji, než Nuza pochopil.

„V hotelu Garni.“

Tedy zrovna vedle hotelu Ostřilova. Divno, že se za tři dni nesetkali.

„A kde seznal jste Abigail?“

Sotva Ostřil otázku tu vyslovil, napadla ho i odpověď. Telegram z Brna byl od Nuzy, zde v Praze byla umluvena schůze. Nuza byl oním pánem, jenž Semelkovu ve Vídni navštěvoval.

Nuza neodpovídal. Šel mezi Ostřilem a Pátkem jako ve snách. Doprovodili ho až do jeho pokoje v hotelu. Ostřil dal se do řeči s vrátným. Především upozornil, že jest Nuza nemocen a potřebuje lékaře. Pikolo pro něj běžel.

Portýr sdělil, že pan Nuza je tu na pátý den a že ho viděl dva, třikráte jíti s nějakou dámou.

Zatím došel lékař a Ostřil prohlásiv se za příbuzného, doprovodil ho k Nuzovi.

Nuza měl horečku a lékař radil do nemocnice.

Ale Nuza se přepravě opřel.

„Domů!“ řekl rozhodně.

„Kamže?“ podivil se Ostřil.

„Do Hrotovic! K mámě! I ona mne posílala domů. Ale já nevěřil.“

„Kdo že vás posílal?“

„Abigail. Nechtěl jsem, protože ji mám tuze rád.“

„Máte-li ji rád,“ odpověděl Ostřil, „tož mi řekněte její adresu. Kdo se jí ujme, až pojedete?“

Nuza prokoukl jako mlhou.

„Vy ji — chcete?“

„Ne. Ale znám ji déle než vy a rád bych jí pomohl. Což netrpěla dosud dosti?“

„Až moc!“ přisvědčil Nuza. A rychle dodal: „Tak já teda vám věřím, že ji nechcete. Totiž

tak jako já. Počkejte ještě týden — pak mi bude všecko jedno. Vím, že mám hlavničku — od ní. Tyfus.“

„Jak to?“

„Dostal jsem to od ní. Ale ona nechtěla, varovala. Ale já nedbal. Nežaluji na ni, ona za to nemůže.“

„Tož — Nuzo — prosím její adresu!“ naléhal Ostřil.

„Karl Kadláček, sluha anatomického ústavu.“

„U toho bydlí?“

„Ano.“

Ježto Nuza stál na svém, odjet do Hrotovic a lékař určitou diagnosu infekční nemoci neučinil, vypravil Ostřil Pátka s nemocným na dráhu a poučil Pátka, jak si má s ním počínati na cestě, než ho odevzdá do péče paní Nuzové. Vyhradil oběma ve vlaku zvláštní kupé.

Než vlak se hnul, probral se Nuza k myšlence, dáti Ostřilovi informaci o obchodu ovocem. Ale nebyl s to souvislé věty logicky seřaditi. Vše, že je prodáno, řekl, až na šest tisíc vše zapláceno.

Na rozloučenou mávl rukou, jako tonoucí nad vodu.

„Valát!“ zasmál se bezhlasně.

Příboj horečnatých vidin utápěl jeho myšlenky a hnál je do širého bezvládna.

„Až později!“

Odjel.

Ostřil byl tedy u cíle svého hledání. Proč jen před ním Abigail uprchla? A tomu člověku plytkému, Nuzovi, se oddala, tomu věřila!

Blouznil kdysi o lásce k ní. A bylo mu líto minulé iluze. Mýlil se a pravda hořkla mu v srdci. Nyní, kdy hořel na obětišti opravdové lásky, nyní věděl, že cit k Semelkové nebyl láskou, nýbrž soustrastí, přátelstvím. A uznával, že i ona má právo na svobodnou, uvědomělou lásku dle svého způsobu, jako každý, kdo je schopen a odhodlán dáti se celý, tělesně i duševně.

Jakési pohrdání bylo ovšem v myšlence, že Abigail snížila se za milenku ženatého a k tomu takového, jemuž každá žena byla k chuti. Jak ho mohla neprohlédnout?

Prosnil a propřemítal celou noc. Upravil si plán, jak Abigail překvapí hned z rána. Aby mu zase neunikla.

O osmé vcházel už dvorem anatomického ústavu do bytu Kadláčkova.

A přece už nestihl hledanou. Kadláček, černo-vlasý čtyřicátník, odulý, rozpitý tváře, pravil, že slečna vyšla před hodinou, hledat nový byt.

„Ale vrátí se ještě?“ lekal se Ostřil.

„Buď že se vrátí, řekla, nebo že si pro své věci pošle,“ odvětil Kadláček. „Mnoho toho nemá. Ale posaďte se, prosím!“

Ostřil si usedl.

„Budu u vás, pane Kadláčku, čekati, až buď ona, nebo posluha přijdou. Musím znáti její adresu.“

Kadláček přikývl a vyprávěl dále. Že přijal slečnu na byt jako krajan z Moravy. Že slovenská matka jeho byla kojnou slečny Semelkovy. A hned z Vídně prý mu psala, aby ji na policii neohlašoval, chtěla zůstat dva, tři dny. A potom

z toho bylo čtrnáct. Ale neví, zda z toho nebudou opletačky s policií.

Dobrymi doutníky získal si Ostřil přízeň Kadláčkovu.

Po chvíli přišla s trhu paní Kadláčková, scvrklá a shrbená stařenka.

Ta dodala, že se jí Abigail svěřila, že má před svatbou, a že ten její zadá o rozvod. V Uhřích že se vezmou, tam že to jde. Ale ona, že by to neschvalovala.

Paní Kadláčková hovořila zkomíravým hlasem, zvolna a za každým třetím slovem polknula, takže věty pronášela rhapsodicky. V koutcích úst naskakovaly jí bublinky a doktor Bartlmé jí později neříkal jinak, než baba otlemená.

Paní Kadláčková přinesla druhému muži svému věnem jeho místo. První muž její, sluha při témtě ústavu, se upil. Byl krom té drahé duše Němec. Schverin se jmenoval. Děti neměli.

Milá bába soukala slova ze sebe jako články tasemnice. Kadláček už dávno odešel po svých a Ostřil tu zbyl, k povděku paní Kadláčkové, která si vážila trpělivého posluchače rozvěklých svých hovorů. Ostřil poprosil ji, aby mu „skočila“ do Salmůvky pro snídani na vidličku a pohostil babičku. Víno rozpoutalo dokonale neohobný jazyk paní Kadláčkové, rozjasnilo její vzpomínky, takže rozhovořila se o svých mladých časech, jak to se sestrou vytáčely v sále na Celné na Smíchově. A potom zabočila na výživnou a konzervující stránku dobrých potravin a „spravedlivého“ piva.

„Mne, pane Ostřile — hlt — drželo dlouho při síle pivo — hlt — všechny šaty mi byly malé, to

byla má medicina — hlt — teď za války jsem ovšem hubená — hlt — není mně ani polovička — hlt — ale věřejí mi, jak jsem — hlt — stará, když se převlékám před zrcadlem — hlt — mám tělíčko jako — hlt — šestnáctiletá, kdo mne znal za svobodna, řekl — hlt — by, že jsem se nezměnila. Má sestra více užila — hlt — ne že by byla hlt — k... ale měla — hlt — štěstí na hodné pány, i jako vdaná — hlt — já byla hloupá — a co z toho nyněckonc mám —?“

K Ostřilovi donikal hlas rozpovídané báby jako hučení dalekého jezu. Čekal na Abigail. Konečně přišla.

Zočivši Ostřila, zakryla si rukávníkem obličej a otočila se na útěk. Tak tak ji Ostřil na prahu zachytil.

„Abigail!“

Více hlas než síla jeho ji zadržely. Chvěla se pod jeho dotekem a ňadra její dmula se vášnivými vzlyky.

Vtáhl ji do pokoje a odtud do jejího přístěnku, kde padla na židli v neukrotitelném pláči. Již jednou ji tak viděl, v Rivě.

„Je mi vás líto, slečno!“ řekl.

V zápětí však želel banálních svých slov.

„Nevážím si toho, kdo mne lituje,“ řekla, zvedajíc hlavu a osušujíc si oči. Svítily jí zlobně, nepokorně. Překvapila, ba oslnila Ostřila podivným půvabem svého zjevu. Zkulatěla ve formách a jako by se rozvila. Cos svůdně omamného dýchalo z ní, jako výtažek neznámých, dráždivě vonných esencí. Pleť její byla čistá, bíle lesklá, zuby bezvadně bleskně, oči zářící a jako zvětšené.

Ostřilovi přišlo na paměť arabské přísloví: Žena rozkvétá u zřídla hříchu jako strom na břehu potoka.

Rty její skládaly se k polibku jako zavírající se květ. Nebyly už tak úzké jako kdysi, ale teple nalité.

Ostřil hleděl se soustřediti, odvracej oči od ní a promlouval k ní po bratrsku.

„Nebojte se mne, prosím, Abigail! Chci uleviti a ne přitížit. Vzpomeňte si, že měla jste ke mně důvěru. Vraťte mi ji zase! Nezměnil jsem se a myslíte-li, že jsem vás v neštěstí opustil, shledáte a mohu dokázati, že se mýlíte. Pátral jsem, psal jsem, dvakrát jsem byl v Thalerhofu, ale nebylo po vás stopy. Nikdy jsem nepřestal na vás mysliti.“

Abigail se utišovala. V obličejí kapesník, jen se zachvívala a nakláněla svou vysokou postavu jako třtina v útoky větrném.

„Byl jsem v Kroměšicích u pana bratra, avšak ani ten mi vaši adresu nedal.“

„Fabiši!“ vzkřikla Abigail zoufale a Ostřil pochopil, že sestra ví o osudu bratrově, že snad je i proti němu vinna. Vzpomněl si na slova choromyslného: Ta je v tom — takhle! A svítalo mu tušení. Shledali se asi a kněz zhrozil se nad pádem té, již znal jako čistou, rozmarně veselou. Snad před ním cynicky si v poklesu libovala, jeho rady zamítala. Snad zoufal si nad možností vrátiti ji pořádnému, normálnímu životu.

A jakoby na dotvrzenou jeho domněnek, ozvala se Abigail sebeobžalobou. Cedila slova nenávidně, zafatými rty.

„Otrávil jsem bratrovu víru — řekla jsem, že nevěřím ve spravedlnost na světě. Nemohl se ani bránit, tak jsem ho udolala svým utrpením. Bůh ho miloval, že mu vzal rozum. Bez víry žil by strašně.“

Ostřilovi bylo před očima jako v zelenavé tmě koše stromového. Znal pocit ten z dětství, kdy vysedával po stromech v zahradě. Byl to cit teskný.

Čekal chvíli mlčky, dívaje se do okna. Venku svítilo mrazné slunce, stříbrné květy na tabulích okenních tály, zvnitř a měnily se v mlžný dech, skrápající po skle.

Krise nervová u Abigail se utišovala. Ruce jí klesly. Oči měla narudlé, ale pohled už klidnější.

„Nemyslíla jsem, že se s vámi ještě v životě setkám, pane Ostřile.“

„Já však o tom nepochyboval.“

Dívala se na něho bývalým pohledem.

„Byl jste vždy muž — dobrého srdce. A děkuji vám, co jste pro mne učinil.“

„Tedy mi už důvěřujete?“

Podala mu obě ruce.

„Nikomu jinému na světě více než vám, kdyby to bylo možno.“

„Proč by nebylo?“

„Člověk tak ubitý a snižený, jako jsem já, něco, co vlastně není už ani člověkem, nýbrž nějakým odpadkem, co nemá jména v žádném jazyku — nemůže si dovolit luxus důvěry neb nedůvěry.“

Tichá, ponurá lhostejnost, ba otrlost byla v jejím hlase a otrásla Ostřilem hloub než výbuch vášně. Všecek se rozechvěl.

„Zapomeňte, Abigail — drahá přítelkyně —!“ mružel.

Potřásla němě hlavou. Ostřil obrátil hovor.

„Jak to přijde, že vás v Thalerhofu nikdo neznal?“

„Thalerhof!“ vykřikla Abigail pronikavě a jala se tlouci pěsti do hlavy. Hysterické skřeky draly se jí z hrdla.

Ale jen několik vteřin. Rázem se zase ztišila, zafala zuby, dýchala prudce a pak řekla, kývajíc hlavou s ohyzným úšklebkem: „Budu vám vyprávět o Thalerhofu.“

A počala vyličovati muka opakující se den ze dne, po celé měsíce. Kde jednalo se s lidmi ne jako s provinilci, ale jako s pominutými psy, vyvrhelem, jímž by byla kulka do hlavy nezaslouženým dobrodínním.

Vyrážela slova divokým hlasem, že Ostřila až nízka rozmílal. Ohlédl se po paní Kadláčkové, ale ta uklidila se někam do kuchyně.

Žaloby Abigailiny byly neuvěřitelné a přece lapidární, neostýchavý výraz jejich nasvědčoval jejich pravdivosti. Věřil jí Ostřil, když řekla, že chtěla spáchat několikrát vraždu a sebevraždu. Končila:

„Na štěstí dostala jsem střevní tyf. A proto, nikoli z humanity, ale z obavy před nákazou dali mne katani do nemocnice. Tam ošetřoval mne dobrovolník, medik Lanze. V konvalescenci podržel mne v nemocnici za výpomocnou opatrovníci.

Byl to zase krok k lidství a Lanze prvý člověk, jenž po měsících se mnou zase lidsky jednal. Přihnula jsem k němu, jako by ke mně sestoupil do pekel. Byl z rodiny vídeňské, na frontu nemusil. Stala jsem se jeho milenkou — nač to tajit? Bylo to v době, kdy jste mne asi po prvé v Thalerhofu hledal. Pak dostal Lanze střevní tyf a lékaři, pátrající po pramenu infekce, poznali ve mně nosičku bacilů. Já jsem to byla, která milenci svému dala smrt. Lanze nemoci podlehl a já putovala do izolace a pak po zdravotních úřadech jako lékařsky zajímavý případ, kuriosita, až jsem se octla ve Vídni. Zde mi konečně dali svobodu se závazkem hlásiti se všude zdravotním úřadům. A s výhradou, že nesmím provozovati to, čemu jsem se jediné naučila, kuchařství. Co jsem měla dělat? K jiné živnosti se obrátit, nebylo v době válečné snadno. Zkusila jsem to v tiskárně, ale nevydělala si ani tolik, co bych hlad zapudila. V té nouzi — co mi zbylo? Hladem zahynout jsem nechtěla. Šla jsem tedy na ulici. A seznala Nuzu. Zamíloval se do mne, vážně, a nic jinak, než že si mne vezme.“

„Vždyť je ženat!“ přerušil ji Ostřil.

„Rekl mi to, ale slíbil, že se dá rozvést. A já tolik toužila po odpočinku, třeba nedlouhém, nejspíš, neboť jsem byla příliš šťvaná životem.“

„Více se na vás život provinil, než vám dal,“ přisvědčil Ostřil, „ale proto právě je čas, aby zase přívětivěji se k vám obrátil. Kolo osudu se točí a jste nyní na řadě přijíti vzhůru.“

Díval se na ní a stále byla mu zajímavější. Jako by neštěstí zjemnilo její nervy, zhybnělo

a oduševnilo její tahy. Každá myšlenka projevovala se i v obličejí a zejména očí neviděl Ostřil výmluvnějších. A jakýsi dech zla dráždil jeho smysly.

Abigail vykládala si pozornost jeho patrně nesprávně. Zarděla se. Zmaten vybral se Ostřil ze zamyšlení.

„A co hodláte učiniti, Abigail?“

„Vyhledám Nuzu.“

„Už není v Praze.“

„Půjdu za ním.“

„K jeho ženě?“

„Neuznávám manželství, neuznávám zákon, ani řád. Protože viděla jsem, jak může býti vše šlapáno a beztestně. A nevěřím na nic!“

Řekla to zvolna a s ponurou určitostí.

„Kdo vám vzal víru?“

„Thalerhof.“

Ostřil potřásl hlavou. „Thalerhof jest jen výplodem války, jenž mírem zahyne jako houba ve dřevě, když zavane jiný, čistý vzduch. Všichni trpíme.“

„Ale každý jen dle svých sil.“

„V neštěstí se znásobují,“ oduševněl Ostřil ozvěnou, jak mu to Bartlmé za hovorů dosti se napakoval. A pak myslil na Maurovičovu. I ona byla v trýzni — proč odolala jedna a druhá ne? Ale hned mu Abigail na neproslovenou tuto otázku odpověděla:

„Když ještě k tomu nemoc síly dolomí — nedivte se pak ničemu. Oh, měla jsem učitele, kteří mi víru v zákon, právo vymrskávali z těla železnými dřítkami, posměchem, ježž musila jsem po-

lykati, rouháním, vymorujícím vše svěží a kvetoucí v duši v poušť, kde nebylo živné půdy ani pro jediný kořínek. Poušť, jen vyprahlá poušť!“

Ostřil ji hluboce zalitoval.

„Abigail, připouštím vše, i právo mstít se společnosti za křivdu. Nepotírám ani váš náhled o manželství. A přece pravím, že do Hrotovic nemůžete. Nuza je nemocen.“

„Vážně?“

„Myslím, že tyfem.“

Abigail hrozně rozevřela oči, pak otočila je na vrch hlavy, zafala pěstě a zahrozila do výše. A řvala jako raněné zvíře:

„Já to tušila, já mu bránila — ale on nepovolil, vsáhl do sebe můj jed — říkala jsem, že to nemůže být ani zdravé, co činí, ale jen se smál — že je to lékařský humbug — že se mu nikdy nic nestalo — a i kdyby — že ze mne mu bude smrtí sladkou — a tak mne přemluvil — ač jsem měla zkušenost, že pro mne Lanze zhynul — povolila jsem — oj! toužila jsem též utrhout pro sebe rozkoše květ — za všechno strádání — a zatím utrhl jsem trn, oheň, trest — samý trest — každá jiná smí, jen já ne — oh, nespravedlivý, ty nespravedlivý, slyšíš mne? Nejsi, zapírám tě, není nebe, jen peklo, všude peklo!“

Pohled na zuřící ženu byl Ostřilovi nesnesitelný. Odvrátil oči a rád by si zacpal i uši. Zesílil hlas.

„Nemůžete k Nuzovi, ale proto nebudete opuštěna. Klid budete mít a bezpečí! Klid a bezpečí!“

Bylo mu to ještě dvakrát opakovati, než ho

pochopila. Pak řekla selhávajícím hlasem a s číhavým pohledem.

„Kdo mi je zjedná?“

„Já.“

Po prvé setkaly se pohledy obou přímo. Oči její mluvily zcela jinou řečí než v Rivě. Jako by se v nich voda točila a jiskry se přesýpaly. A byly nedohledné, a v duši bylo temno.

Ostřil cítil, že jak on v duši její, tak ona snaží se proniknouti k duši jeho s otázkou a nadějí, snad jedinou, která ze všeobecného úpadku jí zbyla nedotčena. Byl on tím rekem, jenž by ji mocně zaštitil před světem i před její vlastní rozlitou žlučí, který vyrval by mrakům kus jejího modrého nebe, vykouzil na vyprahlé písčité oasu se stříbročistou studánkou?

Rekem? Úsměv zahořkl kol rozčervenalých jejích rtů. Asi vzpomínkou z Rivy — na první setkání — on letě s koně střemhlav do koupele.

Ach, vždyť to jest jen dobrák Ostřil a žádný rek!

Úsměv kol rtů zkameněl, oči zatěkaly jako bludíčky, Abigail odkašlala ze sucha.

„A což, kdybych si nepřála klidu, žila jen pro velkou vášeň, velký vzruch? Kdybych nemohla už žít leč ve výbuších, třeba pudových, nízkých, ale živelních, ne umělých, ani ukázněných? Ach, toužím po mocné, bezohledné vůli, po činech třeba mrzkých, ale upřímných, po citech třeba despotických, po slovech krutých, sprostých! Jen aby při nich byla síla, která nerozumuje chladně — oh, chtěla bych být milenkou vraha, obětujícího mi vše, a pak třeba zahynula jeho rukou! Kdy-

bych jen tak chtěla dále žít, ne lépe, ne klidněji — pak byste se asi ode mne odvrátil s opovržením, pravda? Nebo snad i na takovou ženu byste vyplýval svá dobrodíní?“

Oči její metaly blesky, modravé, elektrické. Nikdy žádná žena nezdála se Ostřilovi svůdnější. Obličej její polil se čistým nachem, atlas prokvetl růžemi, stkvěl se jako zora, zuby svítily bledě jako srp měsíce, chřípě její skládaly a rozvířaly se jako křídla odpočívajícího motýla. Nadra její plněji rozvitá než v Rivě, vlnila se vyzývavým přerývem a celý zjev její vystupoval světle, jako z tmavé jeskyně. V účesu klesajícím do čela, oko hledalo zlatou hvězdu princezen z pohádek. Červenavé paprsky hrály ve vlasech a oči svítily jako podvojný maják měnivých žárů, přitahující za noci létavce a odrážející je se zlomenými křídly do temna.

Touha lila se do nitra také se rozbít o tuto bílou skálu, o tuto sfingu, s omamným výpachem jedovatých květin — —!

Nyní nabýval jakéhosi pochopení zvrácených rozkoší Bartlméových. Napřed ženu podvrátit, zmučit a pak se pro ni usmrtit!

Zavřel na chvíli oči, aby sehnal roztoulané stádo myšlenek, těkajících sem tam různem. A když neuviděl čarodějku, náhle jejími kouzelnými kouři prosvítla luna. Tichá, čistá a vlídná. Jediným paprskem, avšak vítězným. Královna.

A překotem trhaly se závoje, které nebyly než dýmy, fosforescence úpadku, setlívání, hniloby, předchůdcové věčné temnoty, prázdna, světlem ne-

tyorů z bezedných hlubin, jež nikdy pravého, slunečního dne nepoznaly.

Anděl krásy, ale padlý, poskvrněný.

A už neustupovala královna z představ a démonové vybledali v charé stíny a mizeli s nahotou a studem.

Ostřil otevřel oči a střetl se s pohledem Abigailiným, žhavě tázavým. Četla jeho mlčelivou odpověď, zvláčněla, pohasla a všechna se uzavřela.

Mlčky poslouchala návrhy, aby vzala si jiný byt, nebo třeba i zůstala u Kadláčkových, že on se o ni postará, jako dávný přítel. Navrhl jí také, aby zajela na Moravu k bratrovi, snad bude to mít na něho blahodárný vliv. Sám by ji tam doprovodil a rád.

Abigail zavrtěla záporně hlavou. Zůstane raději v Praze. Protože ji zde Nuza vyhledá, až se uzdraví.

„Tolik vám na něm záleží?“ divil se Ostřil.

„Miluje mne více, než žena mého druhu zasluhuje,“ odvětila s jakousi skrytou chloubou. „Věř, že jsme pro sebe stvořeni.“

„A vy, slečno?“

„Věřím, že osud jeho je osudem mým.“

„Ale ten člověk nevěří v nic, znám ho dobře!“

„A jaká je vaše víra?“ osopila se Abigail. „On mi obětuje více, než jiný muž ženě čistě. A ví o mně vše. Vše! A co vy, chladný dobrodínče?“

Řekla to podobně jako paní Maurovičová své: „Studený ďáble!“

Byla v ní nepřátelská odmítavost. A přece cítil Ostřil, že odpor její nemířil na něho, ale na celou korektní společnost, kterou on zde před-

stavoval. Že si Abigail už z pudu sebezachování vybudovala svůj svět, do něhož jen, koho chtěla, vpouštěla. A že on už nikdy nenabude důvěry její.

Odrodila se zoela jeho světu. Kéž bych se nebyla narodila! V zavislosti její skryto bylo toto zoufalé přání.

Ostřil rozhlédl se malomocně. Pak znovu setkaly se pohledy. A Ostřil ustrnul. Smích, jasný a perlivý, linul se z hrdla Abigail.

„Nevím, co to je — ale vaše přítomnost, pane Ostřile, na mne působí jako šampaňské. Vidím Rivu, jezero Gardské, cítím jižní ovzduší, slyším vlastinu — a pokouším se vsugerovati si, že nejsem ještě zoela mrtva — oh, byla to jediná má zábava v úmorných dnech přežvykovatí s plnou chutí odpočívajícího zvířete zářivé dojmy tehdejší. Byla to nejčestnější doba mého života. A nyní začíná se veselá krev bývalá mísiti s těžkou, melancholickou nynější. Víte, myslím, že krev lidská se též někdy vzedme, zašumí jak víno — oh, hned bych si vyjela! S vámi! Ano? Vidíte, že pojedeme s větrem o závod? Mám hlad po dojmech, mám žízeň po zvucích, mám chuť na všechno — pojďme, pojďme! Ujedeme všemu, zmizíme — mha přede mnou, mha za mnou — prásk! Prásk! Cinky, linky! Hop, hop! Mám sílu jako Marfisa — jak se jmenoval ten, kdo tu báseň napsal? Tak nějak řecky, jak studenti si na to stěžují.“

„Snad Ariosto?“ mínil Ostřil, stržený úchvatem Semelkovy.

„Ano, aorist! Silná Marfisa, eja hoj!“

Podebrala lem sukně, naklonila nyně hlavu a valčíkovým krokem zatočila se kol Ostřila.

Mošusová vůně dotkla se chřípí Ostřilových a po prvé mu animální vůně ta zalahodila. Jiskry přelétaly z maniakální ženy i na něho. Sršely z její leposti, z jejího neštěstí, z choroby, z mysle, měnící se jako počasí v dubnu.

Připásán jako mlunem elektrickým, vyšel za ní od Kadláčků. V restaurantu pojedl. Abigail překypovala hovorností. I o Thalerhofu zase mluvila a měnila své původní výroky. Ostřil chtěl ji opravit, ale včas vzpomněl si, jak se zlobívala v Rivě, kdykoliv usvědčoval jí z nepravdy. Chorobná roztržitost, nic více.

Pak vyjeli si v automobilu, jež jim známý Ostřilův, vojenský hodnostář zapůjčil, do okolí, přes Bílou horu k Hostivicím. Ve Břvi skloňovali oba jméno samoty a hned po tom slova mha a mzda. V Kladně spustili se do uhelného dolu a za Buštěhradem Abigail na dlouhé míli odhodila kožšiny a odstrkovala vojenského chauffeura od řidiček. Okřikovala lidi, štvála psy, rvala ojmělé větve stromů silničních, zpívala a výskala, až se chodci zastavovali a hlavou potřásali.

Pozdě večer vrátili se do Prahy. Hostince byly už zavřeny. Mrazivý vítr fučel ulicemi. Abigail však znala noční vinárnu s cikánskou hudbou. Vedla tam Ostřila, poručila sama šampaňské, parodovala pohyby primáše a připíjela mu. Hosté se po ní obraceli, pánové žádostivě, dámy bojovně a závistivě. Zpítou dovezl ji Ostřil k ránu ke Kadláčkovým.

Mýlil se však, očekáváje, že bude Abigail druhého dne v kocovině. Naopak, smála se mu, že má červené oči a modré kruhy pod nimi a navrhovala na dnešek program ještě veselejší.

„Ne se kabonit, staroušku!“ napomínala Ostřila. „Chci býti příjemnou ke starému příteli.“

„Měla byste odtud přesídlit,“ navrhoval Ostřil. „Z Prahy,“ dodal, mysle při tom na Moravu.

„K Nuzovi? Ne. Rozmyslila jsem si to. Byl by to nevděk ode mne Kadláčkovy opustit, zvláště paní Kadláčkovou, která — polkla dvakrát — když by chtěla, ještě by mohla — se svým tělíčkem — hlt — býti soustíčkem.“

„Prosím vás, Abigail!“

Nemohl se ubránit veselosti, jak zdařile Abigail se hrbila a napodobovala hlas paní Kadláčkovy. Důstojná matrona ta byla někde v městě a s Abigailí po včerejším flámu nemluvila.

„Škoda řeči!“ prohlásila rozhodně. „Buď zde, nebo nikde. Nebojte se o mne! Zde vám už neuteku. Alespoň ne, dokud se tu Nuza neukáže. Záleží-li vám totiž na mně, jak pravíte. Jinde by mne to chytilo hůře, vy nevíte, jaká dovedu býti, když černá krev mi teče žilami. Jsem zlá, zlá! Ale pro vás ne — vy jste mi neublížil — vyhovte mi — bojím se samoty, samé sebe a nejvíce myšlenek — těch vážných myšlenek — přejte mi trochu veselého bláznění — mně už nic neuškodí — potřebuji stimulans, jak říkal můj drahý Lanze — každá veselá chvíle je pro mne výhrou — a ráda bych ještě nějakou tu výhru na osudu vyfixlovala. Ostatně mé špatnosti děcko prohlédne — a je to vlastně normální stav všech žen. Víte,

půl dospělého, půl dětského tvora — vychytralý jinoch, méně cenný muž, bez rozvahy a plánů. My rozumujeme až po skutku a stojíme na svém, i když uznáváme, že jsme prohloupily. A hlavně jsme tvorové nenávidící pouta a obratem je zbožňující a líbající —“

Nazejtří navštívila Abigail Ostřila v hotelu. A měla bizarní nápad.

„Chtěla bych vás slyšet — hrát na fagot.“

Marně se vymlouval Ostřil, že nemá nástroj s sebou, že není v hudební náladě. Nepovolila, až poslal pro fagot k nástrojaři.

Zabral se do hry, moduloval chvíli, provázen lačnou pozorností své posluchačky. Jako by jí měkký, hluboký dech nástroje fascinoval, hladil podrásané nervy její sametovými kartáčky. Zachvívala se při každém zvuku vzdychajíc, přivírala oči a nakláněla hlavu.

I Ostřila strhly hudební vzpomínky. Myslil na matku a zatoulal se do minulosti. Hrávala ráda Čajkovského. Vzpomínal.

Hrál právě melancholický tanec Arabů z baletu „Louskáček“, když vytržen byl zvláštním šumem. Vzhlédl a ztrnul.

V podivném rytmickém kroku, v kyčlích se kývajíc, v rozpažených rukou cípy sukní blížila se k němu Abigail.

Oči vytočené, dodoutnávající někde v hlavě, pprsí výbojně vypnuté, ústa pootevřená, z temna jejich zuby svítící pruhem mléčných hvězd, v celém obličejí divě ssavý výraz — prahnutí po vláze — oh, děsivě a žhavě to oválo Ostřila. Smyklia

se k němu se slabým šustem, jako když noční motýl přítěpětá.

Upír!

Zasténal. A jako by vítr náhle ulehl, celá Abigail jako nadmutá lodní plachta opadla, poklesla. Přistrčil jí židli. Sklonila hlavu na jeho rameno v jakémsi kataleptickém spánku. Za přispění sluhy hotelového naložil ji Ostřil na vůz a zavezl ke Kadláčkovým, kdež poprosil paní, aby ji dobře ošetřila. Žádost svou podporoval značným darem peněžitým.

Nazejtří našel Abigaili na loži. Nestěžovala si na nemoc, nemluvila vůbec, ležíc v hluboké otupělosti. Kol očí nakladly se jí tmavé stíny, v obličeji povadla, zestárla, skvělost pleti její, zář očí vyhasly. Víčka měla přivřená, a kdykoli je otevřela, civěl pohled její na stropě ztrnule, prázdně.

Marně snažil se Ostřil o odpověď. Teprve když odcházel, vyslovila jméno — Nuzovo.

I druhého dne byl stav její týž. Nevstávala. Paní Kadláčková stěžovala si, že slečna nejí. Radila do nemocnice, poklepávajíc si významně na čelo.

Ostřil odkládal. Doufal, že se Abigail probere. Zítra poprosí specialistu nervových nemocí, aby Abigaili navštívil.

Téhož dne vrátil se Pátek z Moravy. Po pětidenní vzdálenosti.

„Pan Nuza je v Pánu,“ hlásil Ostřilovi. „Paní jeho nechtěla mne pustit, dokud se to neskončilo. Myslím, že cesta mu uškodila. Měl jsem co dělat, aby mi za Svitavou v tunělech nevyskočil z vla-

ku. Blouznil. Doma už ležel jako dřevo, kněz mu dal jen poslední pomazání.“

Vyprávěl ještě dlouze a široce o nemoci Nuzově. Hluboce dojat uvažoval Ostřil o této smrti. A lekal se, jako by jí byl vinen. Jeho pomoc jako když lidem jen neštěstí přináší. Abigaili, Nuzovi, Coufalíkovi. A sám při tom též tratil. Důvěru v sama sebe.

Jako na dotvrzenou doložil Pátek: „A vdova dá-vá vinu vám, pane!“

„Mně?“

„Že jste ho neměl pouštět z Prahy, vida v jaké nemoci jest. Prý se mu nemoc vrazila do hlavy.“

„A doktor? Co říkal?“

„Doktor v Hrotovicích pravil, že je to tyfus.“

„Tedy paní Nuzová — že já to učinil!“ kýval Ostřil hlavou. „Nu — nemá bídu?“

„Ne. Našla nějaké peníze u nebožtíka, zašité ve vestě — snad několik tisícovek a pak mají to hospodářství. Ale neříkám, že peněz nebudou potřebovat.“

Ostřil, nepomýšleje ani na vlastní ztrátu u nebožtíka, poslal vdově šek na tři tisíce korun. Snad se časem provdá. A kdyby ne, však on nesejde se světa a kdo ho bude potřebovat, snadno ho najde.

Abigail přijala zprávu o smrti Nuzově lhostejně. Neukazovala vůbec o nic zájem. Ani se neptala, kdy je pohřeb, tím méně jí napadlo vzdátí poslední čest příteli.

Jen zádumčivost její jako by se prohloubila.

„Přivedu sem zítra lékaře,“ řekl Ostřil paní

Kadláčkové, naléhající na to, aby Abigail dána byla do nemocnice.

Zaslechla to Abigail a poplášila se. Usedla na loži.

„Ne, nechte mne zde! Nechci býti pod lékařskou dohlídkou! Co pak mám morovou hlízu, že se mnou tak jednáte? Nechci být znovu jako aristantka, každý krok abych hlásila, smím-li či nesmím-li. Raději uteku a pak mne chytejte! Do vody půjdu!“

Ostřil měl ji co utišovati. Zaručil se jí čestným slovem, že inkognito její v Praze neprozradí. Pak teprve Abigail zase ulehla.

Tím však vlastní obavy Ostřil nezaplašil. Přemýšlel, jak by nemocnou opatřil, aniž by se učinil jejím strážcem.

Na malostranském náměstí potkal pojednou — Guska.

„Přesídlil jsem do Prahy,“ hlásil Gusek. „Byl jsem totiž jmenován členem české ústředny aprovisační.“

Ostřil se podivil.

„Jak? Zde v Praze? Vždyť neumíte česky.“

„Mistodržitel neumí česky, arcibiskup neumí česky, prezident vrchního soudu je Němec, proč bych já v tak podřízeném postavení měl uměti řeč většiny obyvatelstva, nenahlížím,“ namítal Gusek a vyboulené oči jeho jen hrály ironií: „Budu aspoň nestraný, když nenáležím majoritě.“

„Totiž nebudete stranit Čechům?“ vpadl mu do noty Ostřil.

„V čemž je znamenitý omyl,“ opáčil Gusek. „Ostatně všechna zásluha patří mé ženě, která

předvídavě zvolila za svého rodného strýce vrchního kancelářského sluhu aprovisačního ministerstva, jakéhosi pana Terkala nebo Trkala. Ale zvu vás, Ostřile, na slzu vína a zároveň hlásím se u vás o dobrý doutník. Andiamo!“

„Andiamo!“

Při víně rozhovořil se strýc Gusek o poměrech v novém úřadě, o nedopatřeních a škodách, vznikajících tuhou centralisací, kde potraviny odváží se napřed z kraje a po několiké době zase se do téhož kraje dodávají. Nežaloval, ani neomlouval. Nazval to bojem o sousto, čili: Kdo s koho!

„Vím,“ pravil, „že ujídám celé desítky chudých denní jejich porci a svědomí mé je při tom klidno.“

„Jak to?“ divil se Ostřil.

„Kalkuluji následovně: Maximální množství potravin správou státní jednotlivci vyměřené je tak nedostatečné, že — nehledě ani k tomu, že státem odměřené tuky, kávu, ba i cukr nelze vůbec nebo ne v pravý čas dostatí — udržeti jimi výrobní sílu člověka na normální výši není možno. Vyměřovalo se u zeleného stolu, podle pravítka, lidmi kancelářskými, kteří o potřebách lidského organismu mají pojmy jen theoretické a řešili problémy životní jako matematickou rovnici se známými veličinami, suše, bez ducha. Co je následek toho? Že každý z pudu sebezachování vynahrazuje manko na jedné zvýšeným konsumem na druhé straně. Já na příklad, jak jsem si vypočetl, sním denně zrovna dvojnásobný počet chlebovin, trojnásobné množství tuku, se ženou trojnásobné množství cukru, bramborů a masa, než je nám přidělováno. Jak se k tomu dostanu? Jsem u pramene, koupím

si to ze zabavených potravin, neb ze všeobecné aprovisace. Ovšem se pak na někoho, nebo na několik nedostane, ale co chcete? Svépomoc je sice zákonem zapovězena, ale myslím, že neméně je zakázáno konati početní řešení na účet cizího zdraví. A zahynou-li lidé, kteří nejsou u pramene tak jako já, není to mou vinou, nýbrž oněch výtečných hospodářů národních a jejich suchého umu. Proto se netrudím. Naopak, svým zlobectvím, nazvete-li to tak, zachraňuji jistě množství potravin a sloužím tak obecnému dobru.“

„Rád bych věděl jak?“ podotkl Ostřil.

„Na příklad. Z Frýdlantu rekvirováno bylo v listopadu šestnáct vagonů bramborů k nám do ústředny. Deset dní minulo, než brambory sem došly. Zde složeny byly do skladišť. Koupil jsem si z nich svou zásobu. Za čtrnáct dní přišla žádost týchž dodavatelů z Frýdlantu dobře odůvodněná a doporučená, za přiděl právě šestiácti vagonů bramborů pro všeobecnou aprovisaci. Bylo tedy zase dirigováno oněch šestnáct vagonů z Prahy do Frýdlantu.“

„Ale proč tam oněch šestnáct vagonů raději nezůstalo?“ divil se Ostřil.

„Je vidět, Ostřile, že myslíte logicky, ale ne byrokraticky. Kde pak by zůstal zákon a ústředna, kdyby vládl rozum? Zákon musí být respektován a ústředna musí prokázati oprávněnost svého zřízení. A my, její úředníci chceme žítí a dobře žítí. Ale věc dopadla zajímavě. Než brambory dopraveny byly do Frýdlantu, uhodily mrazy a milé brambůrky na cestě zmrzly. Při dodávce ani po-

lovice bramborů nebyla způsobilá k požívání, ostatní shnily.“

„A jak posloužil jste tím dobru obecnému?“ řekl Ostřil, co Gusek provlažoval si hrdlo.

„Tím,“ smál se Gusek, „že jsem z bramborů část vzal a před zkázou zachránil, respektive uspořil to, co bych jinde musil vzítí. Jsa částí celku, sloužte sobě, posloužil jsem právě též celku.“

„To je sofistika,“ namítl Ostřil.

„Sofistika je základem práva,“ prohlásil Gusek s autoritativní emfasi. „Komunismus není státotvorným a bez centralismu je stát nemyslitelný. Ovšem nemusí ústředí míti rozsáhlé obvody a centralismus má zachovati adaptační pružnost, nezkonatětí, býti živým, organickým a ne bezduchým a mechanickým.“

V cynismu Guskově vycífoval Ostřil ukrytý protest. Gusek jistě nebyl vydřiduchem. To byli u vojska jiní lidé, se svědomím širokým jako formanská plachta, kterou se i nejpustší lotroviny přikryly. A nemusil ani daleko. Cím byl Nuza? Ovšem jen zlodějíčkem proti velehrabošům válečným.

Otázal se na pátera Fabiána. Gusek mluvil prý s ředitelem Rackem, stupor melancholicus, zněla prý jeho diagnosa. Neutěšená.

Potom vyprávěl Ostřil, kde a jak našel slečnu Semelkovu, a radil se, co s ní.

Ani Gusek neporadil. Probírali to a ono. Do sanatoria? Nebo někam do rodiny? Do Hrotovic? Ne, dokud nebude nebezpečná, ať zůstane u Kadláků, alespoň bude na blízku ústavům pro choro-

myslné. Na volbu, do kterého ústavu s ní, je času dosti.

Gusek zavedl Ostřila k sobě do bytu na Kampu. Paní Gusková přivítala radostně známého. Byla ráda, že si s někým o Moravě pohovoří. V Praze ne a ne si zvyknout. Durdila se, že muž nedostal místo v Brně, a toužila na malou veselost v Praze, kde lidé chodí jako po špičkách, mluví pošeptmo a nehádají se ani v tramvaji, jak byla zvyklá z Vídně a z Brna.

Ostřil sympatisoval s její touhou po Brně, ovšem své důvody neprozradil.

Prudce rozpomenul se na opuštěnou královnu svou. Zda ho pohřešila, zda vůbec si na něho vzpomněla? Co mu jediným úsměvem, jež zachytil, chtěla říci? Nebylo myslitelné, aby ona si z něho posměch tropila. Byl příliš nepatrný, aby byl hoděn její ironie. Pokorná něha ho ovívala, ze vzpomínky na ni.

Doma zpozoroval, že Pátek dosud neodnesl fagot k nástrojáři. Dal se do hry před Pátkem, jenž napřed se smál, pozpěvoval si a podupával. Zanolil si jedinou slováckou písničku, které se přiučil v klášteře:

Sjezte ma, vlčci, sjezte,
už ma moj milý nesce.
Utrite vlčci zuby,
až ma zas milý lubí.

A pak smutné: Das Leben ist so kummervoll... a jiné. Na konec plakal.

Kdyby Ostřil necítil povinnost skoncovati nějak záležitost se Semelkovou, byl by se rozjel do

Brna. Dnové plynuli a touhy se vzbouzely. Jaro se hlásilo vlažnými dechy a otvíralo srdce.

Avšak i žaludky. Pátek vyjížděl na venek za aprovisací. Ostřil toho nežádal, u lahůdkářů dostal všeho. Ale Pátek stržen všeobecnou shánkou, pásal se též batohem a vyjížděl ven. Z pouhého pudu imitačního. Případl v prostotě své na lest vymáhati od lidí venkovských snadněji chléb. Obláčil se přes výstrahy Ostřilovy do řeholního roucha a vyjížděl. Vracel se pak vždy obtížen bochníky chleba. Ale nelichvařil s nimi, ani pro sebe je neschovával. Rozkrájel je na krajice a poděloval žebráky, kteří klepali na dveře Ostřilovy. A když mu přebývalo, vycházel a rozdával toulavým dětem. Brzy byl drobné havěti tak znám, že přibíhaly k němu jako kuřata.

Ostřil uznal, že je Pátek vydatnějším almužníkem než jeho pětníky, za něž si obdarovaný nic nekoupil, ani žďibec potravin. Jen kluci cigaretáři žebrali o peníze.

Podvečer potkal Ostřil školačku. Potácela se. „Co je ti?“ tázal se.

Děvče vyzáblé, bez punčoch, v prodřeném obleku, vzhledlo s úsměvem předčasné zpustlosti, bojácně a drze zároveň. Něco zašepotala.

„Co chceš?“

„Ponesu vám —“

Marně se domýšlel, co by mu nesla. Sama měla pod pažďí dvě usmolené knížky.

„Kolik je ti let?“

„Už čtrnáct pryč.“

„Lžeš.“

„Na mou duši, milostpane.“

„Vždyť chodíš do školy.“

„Ano, ale do obchodní.“

„Chtěla bys jíst?“

Přikývla beze slova, jen oči jí dychtivostí div z důlků nevyskočily.

Zavedl ji do nejbližší restaurace a poručil masitou večeři. Hltala. Sytostí, teplem, jako by se dětství vrátilo. Děvče ostýchavě zamlklo. Přiznalo se, že je mu jedenáct, že matka její je pradelna, otec mobilisován, že má dvě starší sestry a každá z nich, že má nemanželské dítě. Jedno že už leží jako mrtvé a celé oteklé a druhé křičí pořád: Papat! a tlučte patičkama do země. Má je už krví podlité. Kapky mléka že u nich není a moučnou kaši z aprovisace prý děti vyvrhnou, je prý sama vikev. Ona že málo kdy jde do školy, většinou že prostojí na frontách u pekařů a na uhlí. Že jednou od půlnoci stála před výdejnou uhlí, maminka že prý musí prát a bez uhlí to nejde. A nejmíň třicet spolužaček prý to má zrovna jako ona.

Ostřil z toho všeho zmalomyslněl. I kdyby celé jmění své rozdal, kolika by tím pomohl? Zlomku z nescíslných. Není pak lépe neprotiviti se zlu, založiti ruce a neprodlužovati smrtelný zápas osudem odsouzených?

Ale vzpomátoval se brzy. Jeho úkolem jest prokazovati dobro, zda s výsledkem, či bez výsledku, jest lhostejno.

Dal děvčeti svůj chlebový lístek, jež měl při sobě, a peněžitou podporu pro sourozence.

Doma čekal ho dopis od dra Bartlméa. Psal, že přeložen je do Prahy do garnisonní nemocnice č. 11. A za dva dni přijel.

Rád ho Ostřil uvítal a co nejdříve zavedl k Abigail. Už neležela, popocházela po budově, nevycházejíc však na ulici. Ostřilovi připadala jako putující mrtvola. Bledla, hasla, a vychládala. Lékaře stále odmítala. Bartlmého snad přijme. Spíše jako starého známého, než jako lékaře.

Vyprávěl doktorovi o Thalerhofu. Bartlmé vrtěl nedůvěřivě hlavou a prohlásil Abigail za hystericky proľhanou. Nakonec však připouštěl mnohé a omlouval to následovně:

„Národnostní fanatismus u polovzdělanců. V pravdě kulturní člověk nezná fanatismu, ani nesnášlivosti. Surová soldateska, logika šavle. Takový patriot věří, že muka nepřítelova působí na jeho modlu jako kadidlo. Co chceš od pominutého psa? Kouše. Je nezodpovědný. Epidemické šílenství válečné. Praeservativ proti zoufalství.“

Návštěvu doktorovu přijala Abigail už se zatemnělým vědomím. Pablesk vzpomínek kmitl jí přece myslí. Prohodila několik barvitých slov o krásném jezeru Gardském, o západech slunce ve vodách — pak zase jí vše zčernalo v mlčení a nepaměť. Neodpovídala na nic, zabořena do hluchoněmoty.

„Není to po Thalerhofu,“ řekl Bartlmé nakonec, „ale po tyfu. Znal jsem nadané lidi, kteří tyfem zblbli.“

Slíbil Ostřilovi, že podrží Abigail v patrnosti a kdyby nějaká katastrofa hrozila, že mu do Brna zatelegrafuje.

Před odjezdem Ostřilovým ztrávili večer spolu. Mluvili o Nuzovi.

„K čemu se ten Franc Josef Nuza vlastně narodil?“ mudroval doktor.

„Příživník.“

„Snad měl i své poslání životní,“ odporoval Ostřil a bylo mu jako by částečně i za sebe mluvil.

„Ano,“ šklebil se Bartlmé, „takové jako jmelí.“

„A přece i jmelí žádá si světla a vzduchu, dobrých a čistých věcí.“

„Aha, nauka o užitečnosti všeho stvořeného! Rémo, jsi zastaralý, obsoletní.“

„Nejsem filosof, doktore!“

„A také nejsi, čím má být každý muž. Uzná-li muž něco za zlo, nepřipouští to do své blízkosti.“

„A já ano?“

„Zajisté. Hned ti to dokáži. Přílišná dobrota podporuje a láká zlo. Nejtučnější prst napadá napřed nejhorší plevel. Ideálně zlo nenávidíš a prakticky je pěstuješ. Nebylo by lépe ani nepátrat, ani nepěstovat?“

„Jsem, doktore, náhledu, že boj proti zlu je povinností a o ostatní se nestarám.“

„Totiž nakrojiš a nedokrojiš, Remo. Nakládáš to milému pánbíčkoví, který má široká záda. Obdivuji tě, jak rovnodušně přijímáš nevděk, třeba od své famosní neteře Nuzové. Já bych ji odbyl, že by jí zašla závist. Kdo sprostému pomáhá, do písku pečetí.“

Na povzbuzenou zanechal Ostřil doktorovi šest set korun na léky pro Abigail. Nepóchyboval, že Abigail léky odmítne a doktor snad je ani nekoupí. Ale myšleno to bylo beztoho jako honorář za lékařské návštěvy. Abigail mu aspoň nevyjde z evidence.

Mrzutou náhodou přijel Ostřil pozdě na nádraží. Vlak sice dosud stál, ale byl přeplněn a Ostřil s Pátkem byli odmítnuti.

Do příštího vlaku bylo pět hodin. Co dělat?

Pátek navrhl, aby si někam vyjeli za aprovisací a když Ostřil odmítl, vytasil se s nápadem, aby Ostřil tomu, s kým si přál ještě dnes nebo hned zítra v Brně mluvit, napsal to, co mu chtěl říci.

Nápad hodný lepší mozkovice než byla Pátkova. Jako jiskra padl do vyprahlého nitra Ostřilova. Vzplanul. Věděl, koho nejdříve si přál vidět, koho v duchu stále viděl — s kým dosud nepromluvil, ke komu s celou duší lnul. Ano, bude psát — ač byl v slohu neobraten. Ale až bude list napsán, což musí též být odeslán? Napsati na papír, budiž! Ale aby napsané bylo čteno — to nikoli! Horko a zima ho obcházely. Duše setkávají se v neznámých prostorech a vyměňují jen představy. V slovech, písmu, jako by nedotknutý pel pomyslů se stíral, rysem, zvukem hlasu.

A přece bude psát. Ale jen pro sebe.

Vyhledal si odlehlou kavárnu, zasedl ke stolku u okna a psal:

Nejmilostivější, dovolte mi především prositi Vás za odpuštění, že Vám píši. Činím tak, jen abych sám pro sebe zachytil dojem, který vzbudil ve mně Váš zjev, hned když po prvé měl jsem štěstí na Vás pohlédnouti.

Bylo mi jako když člověk ze mhy na slunce vyjde. Do té chvíle nevěděl jsem, jak svět je krásný, že mohou v lidském nitru vzniknouti rajske po-

city. Při zjevu Vašem, má přemilostivá, jsem to poznal.

Každý muž má v srdci ideál, soubor dokonalostí, jež vtěluje nejčastěji v ženu. A najde-li ideální ženu, všechny ostatní pro něho zmizí se světa, nesnesou srovnání s jedinou, zářící a vše překonávající.

Spatřiv Vás, nejmilostivější, byl jsem především provanut hlubokou pokorou. Poznal jsem, že co temně jsem tušil, po čem nevědomě jsem toužil, předstíženo bylo blahou skutečností. Vděčný jas, klidná a pevná odhodlanost a plno květinové vůně naplnily mé nitro. A cítil jsem, že obraz Váš zapadá do mého srdce jako do dávno přichystaného rámu, že srůstá s ním v jediný celek, navždy tisícířmi jemnými kořeny a úponami. Byl jsem připuzen k Vám, má velitelko, živelní neodolatelnou silou a všecek, smýšlením i cítěním. A celým bytím.

Jsem proti Vám, má nejmilostivější, muž vyžilý, ne tak rozmařilostí, ale útrapami válečnými. A to zabrání, aby byly řádky tyto vykládány za žádostivost a prchavý rozmar. Díval jsem se na Vás a symbolisoval každou součást Vaší bytosti a seznával slíčnost, dobrotu, čistotu, něhu, věrnost a důstojnost. Různobarvé květy, však jediné vůně, světe v kytici nadzemského půvabu. Sladké hlasy rozezpívaly se mi v duši, čarovný, královský zjev Váš vznášel se v hymnickém rytmu na obláčku ve výsostech a květiny, jež jste nosila, nahrazovaly královské žezlo, na chvíli odložené. Ale odlesk vlády zůstal na Vašich rukou.

Oči Vaše dívaly se zamyšleně, avšak přece s hře-

živými záblesky, jejichž prameny, bych rád nalezl! A marně přemýšlel jsem, komu svědčí smuteční Váš šat, koho to denně navštěvujete, kdo jest duše Vám drahá, jejíž schránu tak uctíváte. Jen část něhy věnované mrtvému by byla ne jedné, ale stu duší živých s to dáti štěstí, že by nezáviděly ani věčně blaženým světcům v nebi.

A dojem ten neselábl, ba vzrůstal, čím častěji jsem měl štěstí Vás vídati. Studoval a duševně ofotografoval jsem si každé Vaše hnutí, každý pohled, pil jsem jako žízní zmučený poutník doušek svěží vody a nikdy neodcházel jsem neobčerstven. A lovil jsem i zvuk hlasu Vašeho, ovšem jen jedenkrát, kdy jste malé průvodkyni Svě řekla: Jest jako z jara.

Ano, bylo mi vždy i za únorové zimy jako v májovém ovzduší, kdykoli jste se objevila. Byl to symbol pro mne, slib blízkého jara, pocit rozrůstajícího se srdce. Tušila jste to, sladká má královno, že byla jste jarním sluncem někomu, jenž pouze z dále odvažoval se klaněti se Vám jako svému blahodárnému božstvu?

Cos praví mi, abych věřil, že jste to vytušila, že dobrý genius Vám to vnukl. Vždyť všimla jste si, překvapila mne nebesky krásným úsměvem, jenž učinil by Vás, kdyby to bylo možno, ještě krásnější, ještě zbožnění hodnější. Mne uvrhl úsměv ten do sladké poroby, věčné touhy a nevýslovných vzpomínek.

Od té doby hledám, bloudím a nenalézám. Či přáno mi bylo osudem zřítí jednu z hvězd, které ukazují se jen jedenkrát na obloze a zmizí pak na vždy?

Ale kdo žije, doufá. A kdyby mi i nebylo přání, což je náš svět jediný? Vzpomínka osladí mi zbytek života a naděje přemetne se se mnou do jiných životů, jiných světů.

R.

Vyčerpán, ustal Ostřil psátí. Rozechvěl se v podivné ekstasi. A přece věděl, že dopis ten nikdy neodešle. Ale bylo mu tak, jako by přitažena jeho silou poletovala duše její kolem na perutích touhy, snění a snad i spánku. Odložil odjezd na ráno. Vrátil se domů.

„Královno! Vílo!“ šeptal, uléhaje. Z temna venku ozval se zpěv kohouta.

Rozvichřené nervy nepřipustily spánek. Mechanicky točil starobylym prstenem na ruce. Byl celý zlatý, bez kamenu s vypouklými ornamenty stylizovaných květů. Na hladkém horním štítu byl barokně provitý monogram písmena J. Ale mohlo se i čísti A. nebo S.

Nic by se nedivil, kdyby nějakou čaromocí prstenu, jako v tisíci a jedné noci, zjevila se mu královna. Blouznivé očekávání měnilo se v mocné prahnutí. Srdce mu bušilo tvrdě, jako by pobízel: Nemeškej! — —

V Brně první známý, s nímž se setkal, byl — Coufalík. Byl raněn na rumunské frontě a uznán invalidním. A hned zařídil si agenturu obchodní i válečnou.

Atakoval Ostřila velkolepým plánem. Válka, pravi, naučila nás znáti obrovskou důležitost cizích řečí. Nuže, zařídí se škola jazyků, jakési lyceum, janua linguarum, ústav všech řečí světových, ani

japonský a čínský nevyjímaje. Získal prý už pro svou myšlenku odborně kvalifikované síly. Jmenoval několik mezi nimi, i slečnu Poplachovu a paní Maurovičovu.

Ostřil viděl, kam stále podnikavý mužík míří a také se nemýlil. Běželo o základní kapitál provozací, jenž by byl ovšem z prvních výtěžků splacen.

Aby se neodbytného Coufalíka zbavil, slíbil Ostřil, že se velkolepého podniku jeho zúčastní. Schválil rychle celý plán, i to, že Coufalík bude administrátorem celého ústavu, agentem pro reklamou a upozornění veřejnosti. Využije svých znalostí z advokátní kanceláře, pobídne bohaté rolníky, aby své děti do ústavu poslali, i ředitele Vesny poprosí, pátery Augustiniány o součinnost požádá. Nyní, kdy je kapitál k dispozici, že zbývají jen formality na hejtmanství, vlastně na magistrátě, které Coufalík ochotně převezme.

Ostřil čekal hned druhého dne po svém příchodu na obvyklém místě, a byl tak pln jistoty, že královnu uvidí, že opatřil si kytici vzácných květů. Jak jí je podá, co řekne, ponechával inspiraci šťastného okamžiku. Vše mu v hlavě kolotalo a pracně lovil milá slova, jež by proslovil.

Popocházel, aby neozábl. Chvilé mýjely, ale trpělivost Ostřilova byla tvrdá, jak ta zem pod ním. Bylo ke konci března velmi studeno. Vítr přivíval drobné jehličky ledové přímo do tváře. To Ostřilovi nevadilo, bylo mu krásně, krásněji než u Prokopů v Krči, kdež s Pátkem ztrávili štědrý večer i vánoční hod. Ještě přivezl pečivo i maso Kadláčkovým pro Abigail.

Bílá pochmurnost kolem zdála se Ostřilovi býti teplým, měkkým hermelinem, rozestřeným pod nohy jeho královny. Byl by nejraději líbal zemi, protože se jí nožka její dotkla.

Tmělo se a Ostřil div oči si nevyhleděl, zíraje po té, jež nepřicházela. Srdce mu chvílemi zabušilo křečovitě a od levého spánku palčivost rozplamenila se až do oka.

„Nyní už nepřijde,“ vyslovil hlasitě, „a na hřbitov už nepůjde.“

A teprve ho napadlo, že by jí nabídl kytici pro duši zemřelou, již věrně navštěvovala.

„Nepřijde!“ opakoval si a přece setrval. Nohy zimou už necítil a ve zkřehlých rukou sotva že kytici držel.

Naproti byl holič. Z dílny jeho viděti bylo na místo, kde Ostřil byl hlídkou. Vešel a dal si přistříhnouti kníry, usednuv tak, aby viděl oknem na ulici. Vstával k údivu holičově, aby ode dveří prohlédl si lépe dámu, krácející právě kolem.

„Už nepřijde,“ uznal definitivně, když zase na ulici chvíli přecházel. A necítil ani přílišného zklamání. Uvidí ji zítra nebo pozítří, ale uvidí ji jistě. Neochlazená byla jeho naděje.

Přišel domů pozdě, Pátek se už strchoval. Večeři odnášel Pátek skoro celou. A přece nevypadal pán jeho nemocen.

Druhého dne potkal Ostřil paní Maurovičovu. Tázala se ho, jak pokročila záležitost ústavu pro cizí řeči a doporučovala za dobrou učitelku němčiny paní Maierovou z Brna. Ostřil odkázal ji na Coufalíka a zatočil řeč na přítele doktora. Sli-

boval, ač lékařem nezmocněn, nápravu života a satisfakci ve všech směrech.

Paní Tarsilla naslouchala mlčky a brzy se poroučela.

Nepřestal Ostřil o tom přemítati, jak by vrátil přítele doktora životu jen poněkud řádnému. Změnit jeho život, myslil, mohla by jen žena, znající dokonale jeho povahu, žena milovaná, jeho žena. Věřil, že Bartlméj ji miluje. Byl by to nyní jiný svazek. U ní by bylo více pevnosti, u něho zase něhy. Oba měli těžké dny za sebou a byli hodni, aby zažili dob klidnějších.

Pak pracoval Ostřil nějaký den v laboratoři. Pokusy s pyrometrem se mu nedařily. Hledal celé hodiny konstruktivní neb nahodilé chyby. Vyse-
dával v žáru a puchu až do noci.

A zase toho nechal a hrával doma Pátkovi na fagot. Pátek mžoural k tomu zchytrale očima a mluvil česky:

„Bejt tu nekdo jiný a poslouchat — já vím, že by měla radost a pán můj také. A bejt vtáčkem, věděl bych, kde letět — kde co říc — a kdybych měl letět — über alle Berge!“

Pythickou náповěď Pátkovu vzal Ostřil za věštbu, že se s královnou setká. A uvidí ji, kdyby důlky měl vyšlapati svými kroky na tvrdé dlažbě.

Ale nepřišla zase. Nemohl ji přehlédnout, neboť počasí bylo jasné, studené a viděl dobře na patnáct kroků všemi směry. Za hvězd bral se do své laboratoře.

A opakoval marné schůzky denně. Někdy četl dopis neodeslaný královně.

Na Velkém náměstí setkal se se slečnou Poplachovou. Měla potěšeníčko, že „lamperla“ nalézá a hned dala se do hovoru o novém kšeftíčku — ústavu pro cizí jazyky. Doprovázela Ostřila, ba neváhala ani k němu do bytu zajít, ustavičně o zamýšleném ústavu hovořit. Jako paní Tarsilla i ona doporučovala paní Maierovou a zvala Ostřila, aby ji někdy navštívil, že ho paní Maierové představit.

Ostřil odmítl téměř nezdvořile, tušil, že s tou paní Maierovou se něco proti němu obmýšlí. Co poznal královnu, jiné ženy se mu zprotivily. Téhož večera marně hledal dopis královně, ani Pátek o něm nevěděl.

Nazejtří přišel páter Hříbal s novinkou, že regent Fabián Semelka zemřel v ústavě kroměšickém. Znal osobně nebožtíka, a nabídl Ostřilovi, aby zajeli společně na pohřeb.

Jeli. Průvod z ústavní kaple byl nepatrný. Několik kněží, chovanci semináře s ohromným věncem. Jen krátký čas žil páter Fabián mimo svůj svět a už byl oželen, nahrazen a zapomenut.

Ostřil viděl v tom i svůj osud. Ale nebylo mu v poznání tom hoře. Ten dobře odchází, kdo odchodem svým zraňuje co nejméně. Jen památka ať zůstane, možno-li, nikoli však truchlivost.

I páter Hříbal si zafilosofoval: Člověk co list uvadlý, odroň se od kmenu, jenž pádem jeho se ani nepohne, máje tisíce náhrad, tisíce duší za jedinou pomíjivost.

Pozůstalost regentova pohlcena byla útratami pohřebními.

V Brně čekal už Coufalík a Pátek. Tento hlásil, že byla tu paní Nuzová a zle prý láteřila, že nestihla Ostřila. Odjela a nic nevzkázala.

Coufalík žádal zálohu pro dvě síly učitelské, které by jinak byly nuceny jinde se zadati. A byli to učitelé orientálních jazyků, atrakce. A zval Ostřila, aby předsedal konferenci učitelů, že jsou všichni na něho zvědaví, zejména paní Maierová. „Zase ta protivná Maierová,“ zlobil se Ostřil. A vymluvil se. Zálohu však dal.

A zase marně čekal na královnu. Divno bylo mu, že zmizel doma jeho dopis, jež psal v kavárně v Praze. V Brně jej už pročítal, to věděl jistě.

Ale což! Když napsal svým jménem dopis, proč by jejím jménem nemohl improvizovati odpověď?

Hříčka, ovšem, sebeklam. Ale čím je život lidský, ne-li kouskem pravdy a spoustou sebeklamů?

Usedl chutě k odpovědi.

Pane, z listu Vašeho, odečtu-li poklony, jimiž mne nezaslouženě zahrnujete, vycítuji především touhu po brzké odpovědi. Nechtíc oslyšeti Vaše přání, prohlašuji rozhodně, že nějaký styk mezi námi na ten čas není možný. Kdybyste mne znal, věděl byste, že půl roku nestačí mému srdci, aby na drahou bytost (muže?) zapomenu, ba pochyboval byste, že vůbec kdy zapomenouti dovede neb chce. Pak nehoroval byste snad tak přílišně o mém zjevu, o mých vlastnostech, které vlastně neznáte. Neboť povrch, to není bytost sama. Nejsem víla, ale zemský tvor. To ovšem činí též, že podléhám času a že zákazy a odmítání mě snad je dočasné. A že jste na správné

cestě, když tak diskretně, trpělivě a pokorně se o mé srdce ucházíte.

Táží se a divím se, jak můžete psát, že se cit pro mne ihned ve Vašem srdci zakořenil. To by byla asi měkká, písčitá a nestálá půda? Či hrajete se štěstím hazardní hru, sahaje po tom, co Vás může velmi zklamat? Pro mne je to sice lichotivé, ale od Vás velmi neopatrné.

Rozkvět můj spálen byl mrazem žalu a jistě zanechal i v tváři mé rušivé stopy. Vidím už, že obraz můj bledne a iluze prchá. Lépe však pro Vás, rozprchne-li se, dokud není pozdě.

Znám Vás lépe než Vy mne, proto též Vám odpovídám. A připojuji, vážím si Vás, odtud ten úsměv na Vás pozdrav, úsměv, o němž tak blouzníte.

Proto také nezabolí Vás odmítavá odpověď má, z níž mezi řádky vyčtete, že jsem Vám srdečně nakloněna. Přeji z hloubi srdce, abyste našel družku sebe hodnou, která by Vás pochopila jako charakter poctivý, lidumilný. Chraňte se zahořeti ke krásnému obrázku bez hlubší ceny. Ostatně Vy zajisté rady mé nepotřebujete. Leč doufám, že mi pro ni nezazlíte.

Myslím, že o mně máte jinou představu, nežli jsem ve skutečnosti a že rozmluvou by se snad Vaše blouznivé sny rozprchly. Odpouštím Vám, že jste mne na hřbitově špehoval, dobře jsem Vás viděla, Vy mne ne.

Doufajíc, že tento dopis sympatií Vaší neublíží, znamenám se s přátelskou úctou Vaše královna.

Ostřil zakládal si na tom, že vnikl do smýšlení ženy, již muž po prvé píše. Nepřál by si ani, aby

odpověděla vřeleji. Ovšem bylo v tom málo ženské něhy, za to tolik povýšenosti, kolik si přál, aby ona vůči němu cítila. Hledal v ní něco silného, co mu objeví zcela jiné výhledy do života, něco, čeho sám postrádal. Toužil spíše po drahé autoritě zesnulé matky, než po vroucí vášni milenky. Měl ze své improvisace dětsky čistou radost a litoval jen ztráty prvního dopisu. Zhotovil si jej znovu podle paměti, ale cítil, že nedovedl toho v původním tonu a vůni.

Pak hrál Pátkovi na fagot. A podivno, čím dojemněji hrál, tím více dráždil Pátka k smíchu, jenž měnil se na konec v koňský řehot.

Omlouval se, že by vlastně chtěl plakat, ale smích prý je zdravější. Ostřil mu poručil, aby šel do města pro chléb.

V noci snil Ostřil o matce. Kráčel za ní sněhovými závěje. Matka mlčela a zlobila se. Ostřilovi bylo úzko, až procítl s bolestí u srdce. Volal na Pátka, aby přinesl mu studený obklad.

Již s menším očekáváním a větší resignací docházel na známé místo. Až náhle za větrného a setmělého odpoledne vyšla jeho královská hvězda.

Uviděl a poznal ji z daleka. Srdce se mu rozbušilo, v očích zavlhlo.

Blížila se jako v oblacích. Anadyomene, sama. Ostřil jako by zapadal do oparu, do záře, sám všecek se zamlžil, div vědomí nepozbyl. Trnul a nevzpomněl ani na pozdrav. Měla nebeský pohled madony a fluidum zástupů andělských kol sebe. A sama kývla hlavou.

Div zase kloboukem i hlavu nestrhl, nesložil se jí celý k nohám.

Jásavé akordy se lkavým podbarvením, útoky tragické harmonie, smíšené s komickými kakofo-niemi, pianissima nejintimnějších nálad a v zá-pětí širodechý chorál varhan s rejstříkem ex-pressiv, zasuly Ostřila v sladkém trnutí. Vše v něm a kol něho uklánělo se, tíhlo, sálalo nevýslovnou blažeností k ní, vytoužené, přivzdychané. Báł se hnouti sebou. Bylo mu lehké, že by krokem od-razil se od země a ohromnou pružností vymrštil se do oblak. Nebyl by s to normálně kráčet, ný-brž poletoval by rozpjatými oblouky. Hor by doskakoval a propasti překročoval. Pociť všemo-houcnosti ho provanul. Kol něho nebylo už sych-ravo, nýbrž vlnilo se ovzduší dnů květnových, kdy počínají rozkvétati sladké růže a parfumovati pře-livy bílého dne v sametovou noc a přelomy mlče-ní jejího v první trilky skřivanovy, vysoko nad rosou postříbřenou zemí.

Byl králem, kouzelníkem, Oberonem. A jeho Titanie?

Přešla. Ochladilo se, jako když slunce do vody zapadne.

Co chtěl? Co měl? Jít za ní, oslovit ji. Což ho k tomu sama nezvala?

Zamával rukama, aby přesvědčil se, že není přimrazen. Ruce měl prázdné. Proč nemá kytici? Právě dnes?

Rozběhl se jako kluk ke květináři a vybral spěš-ně z kytic hotových.

Ztratil hodně času, ač spěchal seč nohy byly. Nazpět zahlédl povoz. Zavolal, vsedl.

Na ústředním hřbitově pobíhal po rozměklých

pěšinách. Stíny thují houstly a tmavěly proti si-navému západu.

Levé oko se mu rozslzelo. Hledal úsilovně. Zmeš-kal se o dvacet minut pouze. Za tu dobu nemohla královna hřbitov opustiti. Sem tam zahlédl dámu, tmavou, podobnou. Postál za ní, aby nerušil její pobožnost. Když se obrátila, spatřil cizí tvář. Tra-til čas a nakonec zatměl.

Ale setkají se, těšil se. Pravil mu to její úsměv, sladce zvoucí. Bude trpěliv! A kdyby měl mechem obrůst, jako ten čekající kámen.

Zvonili, že se zamyká hřbitov. Bylo půl sedmé. Bral se k východu. Byl však zadržen.

„Haló, už ho máme!“ houkl na něho někdo německy. Dva kolohnáti mu zastoupili cestu.

„Kam s tím pugétem?“

Ostřil couvl.

„Kluku zlodějská!“ houkl druhý.

„Dejte mi pokoj!“ bránil se Ostřil.

Ale už ho jeden držel za límec kožichu, co mu druhý vytrhl kytici.

„Tak taková je ta kuna, co nám sem chodí na věnce a kytice?“

Chlap v týle třepal Ostřilem, jako by švestku klátil.

„To je omyl, lidičky!“ volal Ostřil.

„To říká každý.“

„Veďte mne na policii, vše vysvětlím.“

„Leda bychom byli blázni. Lidé pořád na nás, kdo že jim to krade kytky s hrobů a jakže to hlídáme? A ejhle, nobl pán! V převlečnicku s hed-vábnou podšívkou!“

„Beztoho je také kradený.“

„Co s ním, Ferdinand?“

„Nalohej grázlovi a já ti ho podržím a dám mu pár kopanců.“

A než mohl Ostřil protestovati, válel se klobouk jeho na zemi a kloubnaté pěstě dopadaly tvrdě na jeho tělo.

„Tu máš, huncúte, kmíne, grázle!“

Chlapi už hovořili česky.

„Tož ještě jednu do hrba a jdi, lunte! Ferdinand, hoď mu tu křídýlku a hybaj! A dopadnem-li tě, oplane, ještě jednou, pazoury ti zpřerážíme!“

Omámen vzpamatoval se Ostřil teprve někde pod svítícím kandelábrem. Hlava se mu rozestupovala, brněla, i zuby se mu viklaly. Dali mu v ně pěstmi. Vyplivl krev.

Napadla ho legenda o svatém Václavu, jenž prý v noci navštěvoval své vinohrady, bral víno a li-soval je kněžím pro mši. A dopaden strážci a nepoznán, byl zrovna tak bit jako on na hřbitově.

Co mohl světec pro svou ideu vytrpěti, proč by nesnesl i on?

Z duše jeho nezmizel dosud hrdý jas důvěrného úsměvu královnina, a hymnický doprovod sfér dosud mu zazníval.

Hlava páčila. Zašel do nejbližší lékárny pro goulardskou vodu a kloktadlo. Měl ústa plna krve.

Někdo vešel do lékárny a vykřikl. Slečna Poplachova.

„Božíčku, co se stalo? Máte levé oko vyražené, takové maloučké a z hlavy vám teče krev potůčkem.“

„Upadl jsem potmě na schodech,“ odušil Ostřil. Lékárník podal mu umývadlo a ručník a slečna

Tonči chopila se hned samaritánského díla, vykřikujíc nejhlubším basem: To je ran! Pro Kristáčka! Jen ještě vypláchněte ústa! I za uchem rána — to je divné, jak jste to upadl. Víím, že to někoho bude bolet — krásnou dušičku. A teď dejte pacinku a půjdeme domů!“

„Vezměte, prosím, vůz!“ radil lékárník.

Rada byla provedena a za chvíli odevzdávala slečna Poplachová svého chráněnce rukám Pátkovým.

Úsměvem upokojil zděšeného sluhu.

„Jaký to divný úsměv,“ kroutila slečna hlavou.

„Na jednu stranu, jedním koutkem. Zazvoním na nějakého lékaře, a pošlu ho sem.“

Odešla.

Pátek vymyl rány a převázal lépe obvazy. Šetrně a na podiv obratně jednou rukou. Pomáhal si zubama.

Večeři Ostřil odmítl. Lékař nešel. Pátek chtěl některého sehnati, ale Ostřil zakázal. Ulehne a za dva, tři dni se to beztoho vše sloupne jako hadí kůže.

Ležel. Napřed necítil ničeho, potom jako by se vítr zdvihl, vanul do hlavy, nadouval ji. Před očima dvojil se mu plynový plamen a v zápětí se zatmíval do úzkého pásma. I Pátka viděl chvílemi jen z polovice, jako by ho kolmo od hlavy k patě někdo přesekl. Na světlých vzorcích nástěnného malování vyskakovaly tmavé skvrny, obrazy jako by oživovaly, nabývaly stereoskopických tvarů, blížily se k němu postavy, poklonkovaly a zase vracely se do svých rámců. A celý pokoj se zvolna otáčel do půlkruhu a zase nazpět.

V uších hučely celé řeky zvuků, šelestů a hluků. Hlasy ptactva, ševel listů, praskoty hořících dřev, dětské řezavé diskanty, hlaholy zvonů, až vše to přikryl pele mele různých a roztodivných zlozvuků. A zase vyplývaly na povrch tony neslýchaného timbru, akordy divných sekvencí, kaskády tříštivých kadencí a vše setkávalo se na konec v líbeznou, něžnou korunu.

Tmavé flory táhly před očima, posunovány neviditelnou rukou. Zajískřilo se chvílemi ve tkanivu, zahrálo duhovým vidmem, až vyskočily oči, barevné, zlatem lemované oči a ohromný paví chvost rozevřel se od obzoru do obzoru, kolo, jehož zlatě-zelenavé paprsky tryskaly ke hvězdám, paví oka vetkaná do rozplamenělé severní záře. A zase viděl ohnivé květy na zlaté půdě sluneční, nezapomenutelnou floru hřbitovů milánských. Pak vše zhaslo, flory zlaté vyšedly v kouře, do nichž zalétaly ohnivé mouchy, bílé jepice, až zhoustly a zrojily se v předlouhou mléčnou dráhu za zvuků podobných polyfonnímu, rytmickému sboru milionů cvrčků, milionů bzučících a šelestících křídel, šumu, jako v koši kvetoucí lípy, tajemném, medonosném.

Ostřil poznal po prvé velezpěv krve a rozněžněn v horoucím úchvatu, naslouchal se zbožným pozorem.

Krev zpívala:

Panství nad lidmi a věcmi tok můj neměl, krásy, ctižádosti a závisť jsem neměl — až přišla láska. Ona teprve vznesla mne nad lidi i jejich věci, nad krásu, žádosti i řevnění. A vidím, že není, čeho bych nyní neměl.

A čist jsem.

Křídla má třpytí se v rozletu, lodě mé napínají plachty samy, velice větrům, svaly mé hrají silou, nervy se tuží, všecek vyrůstám, vzdmáhám se a vím, že obsáhnu vše, splynu s veškerenstvem, pohlcuje a pohlcován.

Červené vlny se vzdýmají, vlny zelenavých výparů, podobné krvi lisovaných hroznů vinných. Nad hlavou kmitá se thyrsus Bacchův, láskovné volání poletuje, lechtivý smích, v loubí líbají se rty, oči v sloup, hledící přímo v Elysium, zornicemi úzkými, soustředěné v jedinou myšlenku, v jediný bod, v němž jest však tvůrčí síla světa.

Nezní tu zázračná píseň o oživení neživého, o ohnivém květu nejchladnějších duší, o smělosti nebojovných, o něžnosti tyranů, o bratrství paláce s chyší, o svobodě i v poutech a nehybnosti? Cítím údery dopadající rytmicky, jako signály bubnů, jasně jako zvuk polnice, něžně jako smích květin rozlechtaných ranním vánkem. Tiché zvuky jako šelest drahokamů sypaných do tmavých vln a prosvětlujících je zlatorudě, zlatozeleně, zlato-mléčně a traticích se v hloubi všech hloubek, jako měsíčný, odbarvený svět.

Eja hoj!

Vše tryská a zapadá z klínu a do klínu těchto rodných vln, ozdravujících, oblažujících, očišťujících od rmutu země, vln znepokojených věčným prahnutím, stálými úkoji, stálým slitováním, vln plných světla plodného a plodné tny zároveň.

Krev zpívala o polibcích andělů i démonů, žhavých, zpopelňujících, ničivých a zase něžných jako doteky křídel motýlích, vzdušných, čistých,

vonných a vzpružujících. Zpívala o radostech všech lidí, o dvou plamenech hroty se dotýkajících, aby společným prohnutím mocněji vyšlehly až do modré báně hvězd. O zánících, nemajících už pozemských výkmitů, o prvcích podvojných, o dráhách rýsovaných padajícími meteory, nastupovaných myšlenky jezdcem, mířícím do staveb ze světelných paprsků a zvučících výchvěvů, staveb pro duše splynulé, doplňující se jako dusík s kyslíkem, terce s primou.

Eja hoj! Jak šumí to v cévách, jak syčí to v nížinách, jak rozpačuje to všechny dučeje ve snaze o rozprostranění, přetrhání pout, kypění přes veškerou mez!

Blahodárné proudy, dokud účelem jsou spoutané, diví démoni, nabudou-li vlády. Zloduchové ničící vlastní dobrodiní, měnící požehnání v kletbu. Dobrý sluha, zuřivý pán.

Eja hoj! V slovu stoj!

V slovu nestojí, nemůže. Hmota kypí neposlušna, hučí, strašně hučí, divoká, bílá pěna stříká kol tesů, zrádných, skalnatých úkladů, kol jícnu, virů, záhuby.

V plamenech blíží se loď. A na ní rozvlasatělá, s krvavě vlajícím šatem, s rozjivenými ústy — Abigail. Ryk její proniká hučení přívalu. Krásná jest a strašná. Ruce její vztahují se po něm. Chladný dobrodinče! A zve ho do své hořící loď, směje se, láká, aby shořel s ní — v plápolu lásky. Neboj se, plameny jsou jen symbolické, nestravující, loď jako bludička tančí nad vodami, plane zeleně, fialově a krvavě, moře pod ní rozprašuje

se v miliony blyskotek, stříbří se jako rtuť, skály měknou, drolí se pod dotekem dřeva.

V tom bleskne tmou kříž, ohromný, jasný a z vichřice to zavolá: Consumere natus!

Nadlidská postava pátera Hříbala tmí se pod planoucím křížem, ruka jeho protíná prostor, dlouží se až k němu: Zde jest ten, jenž zrozen je k užívání. Trubec.

Kněz zmizí a umrlec v bílém rubáši vynořil se z vod a zachytil se okraje lodi, Nuza. Voda z něho kapala a zima vála. Vyšvihl se do loďky, zchvátil Abigail. A nebylo možno rozeznati, zda je to zápas neb objetí dvou těl, tak se údy proplétaly v kolotu. Pak zachytil se lodě Pátek, odtrhl Nuzu a Dosedla stáhl ho dolů, do vody. A Pátek uchytíl Abigail a mávaje hákem ruky divoce nad hlavou, šel se s ní do tance. Juchej juch!

Loď odplula. Jek moře uhladil se v chorál širokého dechu. Divoké přízraky zmizely, propadly se, bílý konejšivý svit se rozlil — matka — drahuška se blíží. Můj milý Remo! Hošku! Slzy se roní a lehká, duchová ruka je stírá, hlas jak vánek za letního znoje přivívá mu blaženost: Jsem jen předchůdkyní té, která dá duši tvé, čeho si žádáš.

V růžovém východu dále vynořily se obrysy zbožné ženy, tak neznámé, tak milované, kterou duše uznávala za svou královnu, svou spásu, jediné štěstí života. A s ní rozbřeskl mír, obzoru hladkého, bez drsností, obzoru otevřeného, bez záhatí, hladina utišených bouří. Příboj opadával, měkce a sladce tlouklo srdce — vidina zaslíbená se blížila. Vtom oslňující blesk, ohlušivá rána.

Ve výši napiaté lano, na němž myšlenky prováděly akrobatické kousky, prasklo, a resonancí zakymácelo se vše kolem, ohromná vlna divoce vyšpláchla, tisíce nožů krájelo hlavu, jiskry vyskakovaly po ohromném dopadu, žhavé proudy se rozlily a tuhly v lávu těžkou, náhrobní — hlasy mřely — hluš — — Kostí chrastily suše.

Smrt?..... — — —

Remigius Ostřil prohlédl do bílého dne. Ležel na loži. Otevřeným oknem proudil k němu ruch ulice, váł vlahý letní dech. U okna stál Pátek a zaléval květiny.

Ostřil zavolal a skokem byl Pátek u něho.

„Chvála bohu! Chvála bohu!“

A hladil ruce Ostřilovy bílé, vyhublé.

„Co se stalo?“ tázal se Ostřil, marně se pokoušeje zvednouti hlavu. Byla těžká a jako v kovovém pouzdře.

„Milostpán byl tuze nemocný, dlouho nemocný.“

„Jak dlouho?“

„Dva, počkejme — od března a dnes máme třiačtyřicátého června. Milostpán to neví, byl bez sebe.“

„A ty jsi mne ošetřoval?“

„Nejenom já. Pan doktor —“

„Který?“

„Napřed náš pán domácí, potom pan profesor.“

„Odkud?“

„Z nemocnice od svaté Anny.“

„Gusek?“

„Ano, pan profesor Gusek. Pak zde bývala slečna Poplachová, paní Maurovičová i paní Nuzová tu pobyla dva tři dny. Potom tu byl páter Hříbal, pan Gusek z Prahy i pan doktor Bartlmé

z Prahy přijel dvakrát. Měli jsme velkou starost. Pan Coufalík byl zde co chvíle, i paní Maierová.

„Paní Maierová? Kdo je to, Josefe?“

Pátek plácl se přes ústa a rozkašlal se. Teprve když Ostřil otázku svou důrazně opakoval, řekl: „Známa slečny Poplachovy. Přicházela na opatrování.“

Ostřilovi nebylo příjemno. Tolik lidí ho ošetřovalo a většina asi ne z ryze lidumilných motivů. Zvláště ženy. Myslily na jeho kapitál, že se při něm přizíví.

Ale pryč s těmi nízkými domněnkami! Snad byl to čistý soucit, pouhá lidskost. Teplá, hojivá.

Vešel pán s prošedivělým plnovousem a hustou bílou kšticí, a za ním dr. Hynek.

Zamnul radostně rukama a představil se.

„Doktor Gusek. Victoria! Pacient se nám nějak pochlapil!“

Užíval rád jadrných rčení lidových.

„Gratuluji!“ vzal dr. Hynek Ostřila za ruku.

Oba potřásali Ostřilovi radostně rukou a usedli ihned k jeho loži.

„Co mi vlastně bylo?“ vyzvídal Ostřil.

„Nic více, než že vám praskla ceva v mozku,“ odvětil dr. Gusek.

„Tedy mrtvice?“

Místo odpovědi vzal ho dr. Gusek za pravou ruku.

„Zvedněte ji!“

Ostřil ustrnul. Sotva na několik centimetrů a ještě za pomoci lékařovy mohl končetinu pozdvihnouti. Ale lékař byl spokojen.

„Výborně! Nyní se stav váš bude rychle, velmi rychle zlepšovati. Ještě jen malou operaci a budete zdrav jako řepa.“

Vyšetřiv ještě Ostřila na prsou, řekl tiše dvě tři slova Pátkovi a odporučil se. Doktor Hynek zůstal. Rozhovořil se. Napřed opatrně, pak vida, že Ostřil neochabuje, mluvil volněji. Vyprávěl, jak pro něho Pátek zrána přiběhl ustrašen, že pán leží na loži a chroptí. Sešel dolů a ulekl se sám a hned poslal pro primáře Guska. Ten chtěl mít Ostřila v nemocnici, ale obával se, aby Ostřilovi transportem neublížil. Našly se dobré duše, které Pátka vystřídávaly v obsluze nemocného, hlavně dámy. I Coufalík prý mnohou hodinu tu ztrávil. A pak ošetřovatelky červeného kříže.

„Slečna Semelková tu nebyla?“ tázal se Ostřil.

„Slečna Semelková z Prahy.“

„Mimo kolegu Bartlmého nebyl zde z Prahy nikdo,“ vyslovil se dr. Hynek určitě.

„A co říkal Bartlmé?“

„Souhlasil ve všem s primářem Guskem. Měli jsme velké obavy — ale nyní jste překročil Rubikon, máte to na výhru. A můžete se obětavým dámám poděkovat — nocovaly u vás vždy dvě a dvě a nejvíce paní Maierová!“

Stále Maierová! mrzel se Ostřil, že ustavičně se mu neznámá ta žena vtírá. Bylo mu, jako by k světlému obrazu jeho královny blížil se úkladný stín jiné ženy. Nežádal si Maierovu vidět, ať si je jaká chce. Což nemá žena ta dosti hrdosti, aby se nevtírala?

Když sympatický starouš odešel, zalitoval Ostřil, že se ho nezeptal, proč mluvil Gusek o operaci.

Ale vše to byly mráčky na jasné, čisté obloze jeho konvalescence. Ssál do sebe čisté ovzduší, obnovoval se celý, jak cítil. Čidla jeho odpočatá pracovala bezvadně a přesně. Pocity, dojmy vtlačily se do jeho postřehu, vplývaly do jeho nitra jako razítko do teplého vosku, vláha do žíznivé, kypřé prsti.

Světlo mu svítilo jasněji, den běleji, vzduch, jež vdechoval, byl jako okořeněn, že osvěžoval plíce a zjasňoval zrak ku plastičtějšímu zření. Jak blaze rozpínala se hrud, jak zvlácněla šíje, že hlava i s obvazy byla lehká a pohyblivá! Vůně ho ovívala jako v přílivu a odlivu vln. Odkud?

Ohlédl se. V hlavách na stolku byly fialky, drobné, nevzhledné, avšak přelísbezně vonné.

„Od paní Maierové,“ uhádal Pátek jeho otázku a hned podával vázičku s květinami. Na odmítavý pohyb pánův postavil zase květiny na místo. Mlčky a udiven.

Ostřilovi bylo, jako by neuplynuly od úrazu měsíce, ale jediná noc. Oči jeho královny smály se jako slunce na bezoblačném azuru a slibovaly mu zdraví, štěstí a vše, co rodící se přání mu našeptávalo. Zmizely mu křivdy, zmizela utrpení, zmizela strašlivá, nekonečná válka, všechny tyto hořkosti, jakási všemohoucí síla oddalovala od něho. Jako by vyvržen byl vlídnou vlnou na ostrov blažených a anděl na břehu mečem odbíjel nestvůry hlubin, temnoty a bezzákonnosti. Skryty a němý jako by neexistovaly.

Pokoušel se zdvihnouti pravou ruku. Šlo to bídne. Ale nebyl znepokojen. Měl přesvědčení, že se uzdraví, že ruka den ze dne bude síliti.

Po odchodu lékařovně dostavila se slečna Poplachová s velkou kyticí.

Poznavši, že Ostřil je při sobě, zaradovala se upřímně.

„Můj něžnoučký broučku,“ hřměla, berouc ruku jeho, bledou a bezvládnou, jako do kleští. Zčervenatou špičkou nosu pohybovala radostně.

„Ale měli jsme o vás strášek,“ přerušila díky Ostřilovy. „Já už tehdy v lékárně se lekla, jak jste byl dopraven. Že pádem, řekl jste, ale holčička nevěřila. Takové rány — hlavička jako nakráplý hrnec a na krku pruhu — to nebylo pádem — holenku, takový ézlík nejsem. A tak jsme si řekly s Ryčí Maierovou, že jste byl asi přepaden a že to nechcete udat na policii. To jste měl vidět Ryčí, jak nařikala a litovala. Ale rady také nevěděla — až vyzvěděly jsme od Pátka, že dva doktory máte. A když jste ztratil vědomí, tu jsme hned letěly. Však doktor Gusek divně krabatil čelo — a když jsme Pátkovi po prvé pomáhaly, tak Ryčí jen slzy pršely z očí. Ale co je pravda, Páteček se obětoval, nikdo by vám tak neposloužil — ten človíček spal jen jedním okem — však také zhubnul, a já říkám, že ani ne doktoři, ale Páteček vás vytrhl — bylo s vámi na kahánku a páter Hříbal kázal: Dejte ho zaopatřit — a chrčel jste, až to bylo ven do chodby slyšet — a živit vás musili trubkou kaučukovou — inu, vystál jste, chudáčku, dost — ale panenka Maria vás zachránila, avšak se k ní Ryčí namodlila. Ale ráda bych věděla, zdali jste nás někdy poznal — mluvil jste s námi dosti často, ale ovšem zmateně.“

Ostřil vzpomínal a pak zavrtěl záporně hlavou!

„Snad později si vzpomenu, nyní jsem příliš — sláb.“

„No dobře, broučku, dobře! Už včera přicházeli jste k sobě a proto dnes nechtěla Ryčí se mnou jíti.“

Bubnová palba slov slečny Poplachovy přerušena byla příchodem Coufalíkovým.

Drobný mužík byl upřímně potěšen, jak se Ostřil z mrákot probral. K radosti jeho přimíseno bylo hodně sobectví, ale to Ostřila netrudilo. Nalézal zcela přirozeným, aby lidé s jeho možnostmi počítali a byl by nešťasten, kdyby nikdo o jeho pomoc nestál. Coufalík po několika radostných větách o konvalescenci Ostřilově počal si ztěžovati, že magistrát věc ústavu nápadně protahuje, žádá doplňky, informace, zbytečnosti, takže mu připadá, že referent Sporschil u magistrátu čeká, až německý konkurent Coufalíkův Burschwal s pěti svými dcerami o touž koncesi zažádá. Že by snad bylo lépe nemeškat a zříditi ústav v Praze. Tam by slovanská národnost nevadila a české obyvatelstvo je hybnější a nadanější než moravské, zejména v líném, tupém Brně.

Slečna Poplachová, ač sama Němkyně, mu horlivě přitakovala. Vůbec konverzace se vedla mezi těmi dvěma, Ostřil jen sem tam přisvědčil neb prohodil slovo. Pozorovali konečně jeho únavu a odporučili se.

Dnové plynuli jednotvárně a přece ne zdlouhavě. Pocit vracejících se sil, plnících se cev blahostně prolínal celé tělo a vědomí, že vstana, spatří jistě brzy svou královnu, protkávala chvíle jeho předivem nejrozkošnějších představ.

Blahopřál si, že nesvěděl se dosud nikomu. Láska jeho byla mu příliš svatou, aby snesla dotek nepovolaného, pohled oka cizího, nezaníceného stejnou zbožností, jako oči jeho. Byla mu nesrovnatelná s každým jiným citem u člověka jiného. Byl jediným a výlučným obětí v chrámu své vládkyně a posvěcen, že shlížel na profaní lid, královnu jeho neznající a jí se nekořící, jako s Alpy, neb se strmé věže velechrámu na mravence, hemžící se hluboko pod ním.

Tvůj, tvůj! zakončoval každou vzpomínku na ni a Tvůj! uzavíral každou rozmluvu duší. A dálná, vysněná ozvěna sladkým ševelem odpovídala: Můj!

Dnové mýjeli. Ostřil nejen ovládl již rukou, nýbrž sedal i na loži a v červenci procházel se s Pátkem po pokoji a vyšel si na první procházku ven.

Na volném vzduchu bylo Ostřilovi ještě závrato a držel se silného ramene Pátkova pevně. Nešel v místa, kde potkával královnu, nechtěje, aby viděla ho v jeho slabosti. Zaměřil na Špilberk. Do kopce mu však nestačilo srdce, ztrácelo rytmus a zaráželo dech. Vrátil se tedy a usedl v národní kavárně. Zde bylo rušno. Debatovalo se o císařské amnestii politickým odsouzencům. Kramář, Rašín, Machar a jiní nabyli svobody. Dojem této události byl i u Ostřila značný, nemyslel však, že je tak všeobecný. Vzpomněl si na Thalerhof a za pocitu mrazení prožíval úžas propuštěných lazarů, vycházejících z hrobek, vzkříšených, omámených svobodou a sluncem. Sladký sbor vězňů z Fidelity zněl mu v sluchu. Sám vyváznul ze smrtelného objetí nemoci, cítil něco podobného. Jak jim asi

je, jimž vrácena byla důstojnost a práva lidská, která jim byla upírána! Nebyli už pouhými čísly ve stádě znehodnocených, ale každý byl zase duší svéprávnou, přestal být hříčkou neznámé, libovolné přesily.

Ach, jací tisícové budou vzpomínati na své černé dni v cizí moci s hrůzou a s hněvem mrzce uražených! Dobrá vůle jejich obrácena bude v opak, protože za dobrodruží dostalo se jim nevděku, za věrnost trestu, že obětování byli za viny nespáchané. První, co bude dílem slunečních rukou Svobody, bude slávozář kol hlav mučenníků, hlav drahých celému národu. Silnými, svalnatými pěsti vyzvedne je Svoboda nad miliony, neboť Svoboda nezatemňuje zásluhy, nýbrž objevuje je a je přítelkyní Spravedlnosti a Vděčnosti. A nenávidí tmě a nevděk.

Doma vyhledal si Ostřil staré noviny a v nich seznamy osvobozených. Trnul, co sem bylo na roky do žalářů, ba i k smrti odsouzeno. Pro dvě, pro tři slova, pro dva, pro tři řádky. Ortel smrti u mnohých nevykonán, svoboda byla vzata všem. A vězení jich zabilo více než popraviště. Vzpomínal na Arad, Thalerhof. O umořených mlčely noviny, mlčely hovory, mlčelo vše. Ani kámen nad hrobem nesměl mluvit.

Slzy vhrkly Ostřilovi do očí vzpomínkou na tyto zapomenuté oběti. Vzpomenul na Abigail a touha vidět nešťastnou tuto bytost, zabořila jako žhavé uhlí na těle. Od doktora Bartlmé dostal dopis před třemi dny. Ale pouze mu blahopřál k uzdravení, o Semelkové se ani nezmiňoval.

Ostřil poslal peníze manželům Kadláčkovým a žádal za zprávu o Abigail.

Doktorovi poděkoval za blahopřání a žádal o okamžitou zprávu o zdravotním stavu slečny Semelkovy.

Sílil. Brzy podnikl s Pátkem výlet do okolí brněnského. Den byl horký a oslňující. Nebylo možno pohlédnouti do rozjásaného nebe. Hlasy neviditelných skřivanů jako déšť zvuků skrápal s výše, pach kvetoucího jetele a vlhký dech vody naplňoval chřípí. Zrající žito vydávalo smyslné jakési vůně a tenký, stříbrný potok v olšavě vzdychal zvonivě. Travniny sklóněné do jeho toku zachvívaly se jako rajčí péra nad modními klobouky dam. Mouchy a vosy bzučely dotěrně a usedaly na zpocenou kůži. Vlaštovky létaly nad zemí jako tmavé, tiché blesky.

Ostřil bláhal si ve volném prostoru, posedával po mezích, koupaje se celou bytostí ve stkvělosti letního dne. Žhavé, zlaté vlny přelévaly se kolem. Seděli s Pátkem na okraji hájku pod krivolakou babykou. Pátek vstal a kutil cos holí v úvozu, usmívaje se taškářsky. Lidé míjeli je s břemeny, od města i k městu.

Známa silhoueta vynořila se Ostřilovi v dáli. Blížil se muž pod břemenem ranných bramborů. Pud pravil Ostřilovi, že jde jeho nepřítel, hlava zabořila. Na dohled poznal v nosiči jednoho z útočníků na hřbitově.

„To je jeden z chlapů, co mne zbili,“ řekl Pátkovi. Zarazil se. Pátek vlastně o ničem nevěděl. Ale už to bylo venku. Dopověděl tedy vše.

Pátek zafal pěst a skřípěl zuby. Zamával hrozivě holí a Ostřil říci slovo, byl by se Pátek na chlapa vrhl.

„Buďte zticha!“ napomínal Ostřil.

Pátek popošel po cestě, vrazil holí několikrátě někam do země a vyhodil něco prstí. Pak pojav Ostřila za ruku, spěšně ho táhl napříč hájkem.

„Co chcete?“ tázal se Ostřil. Ale Pátek mžikal a neodpovídal. Teprve dobrých sto kroků od místa původního se zastavili.

„To bude žert!“ řekl Pátek a mstivá radost blýskla mu zase očima. „Lumpák dostane co proto.“

Dívali se řídkými kmeny na cestu.

Muž s břemenem došel právě v místa, kde Pátek před tím kutil. Náhle stanul, shodil pytel a počal se divoce oháněti rukama. Křičel, spílal a stále divočeji se rozháněl.

„Co je to?“ otázal se Ostřil.

„Vosy,“ odpověděl Pátek lakonicky a v smíchuplácával si rukou po břichu.

„Pojďme odtud,“ řekl Ostřil, vida že napadený vosami je zočil a hrozí jim z daleka. Nebýti pytle, jistě by se za nimi rozběhl.

„Jak rychle Pátek pochopil,“ divil se Ostřil, táhna nyní sám Pátka, jemuž se nechtělo odtud. Chlap točil se pitvorně, popadl pytel a co mohl, ubíhal rozruženým vosám, kryje si obličej.

Zmizel. Ale než došel Ostřil Brna, osud ho přece svedl s poštípaným chlapem. Nějak si nadešel a dohonil Ostřila i Pátka. V obličejí byl celý opuchlý a pysky měl vyvalené jako černocho.

Začal nadávat po německu a měl chuť do pračky, ale odhodlaný vzhled Pátkův, jenž mu ukazoval výmluvně tlustou hůl a vyhrnoval si rukáv jako k výplatě, ho odradil.

„Všiváku!“ řekl a odplivl si. Ostřilovi připadlo, že vosy ho zrovna tak zřídily, jako dříve dva útočníci na hřbitově jeho, Nemesis. Byl to právě onen útočník, který odmítl policii a byl pro okamžitou justici.

Vylet tento vyčerpál síly Ostřilovy a bylo mu pobýti dva, tři dny doma. Při tom překvapila ho návštěvou paní Nuzová. Byla v černém, což jí činilo mnohem starší. Vyhubla a pohled její se zatemnil.

Snažila se býti ke konvalescentu šetrnou. Usmívala se, ale tak tence, že ani dásní neukázala. Byla příliš nalita hořkostí, aby nadlouho nepřekypěla.

Rozhlížejíc se obydílím, jako by odhadovala každý kus nábytku — vzala do ruky i kytici růží od záhadné paní Maierové, jak hlásil Pátek — usedla na konci na opěradlo fauteuilu naproti Ostřilovi.

„Tož jste se zvetil, strýčku, chvalabohu!“

„Děkuji!“ kýval Ostřil, „a též za opatrování za nemoci.“

Přijala podávanou ruku váhavě a jen se jí dotkla. A v zápětí vyhrkla surově, čeho se chtěl Ostřil vyvarovati.

„V té nemoci přijela jsem, aby byl pořádek. Nemyslela jsem, že z toho vstanete.“

„A co tedy jste chtěla?“

„Zeptat se, co bude s mými sirotky.“

„Poslal jsem přece do Hrotovic peníze.“

„O ano — ale jste jejich poručník — a k tomu patří více než peníze — také trochu lásky.“

Ostřil se podivil. Jak tato drsná žena došla k tomuto úsudku? A doznal, že pravdivému úsudku.

„Chlapci se ptají, kdy že strýček přijede. Tak tak, že jsem je udobrouchala, že je strýček nemocen. Neřekla jsem, že jste se s někým pobil, nejsem dnešní, abych na ty schody věřila — enu mužský v opici všelicos svede, vím to podle Franciho — ale co mně je do toho? Ale vida tolik ženských u vás, dostala jsem strach, aby si vás neoblomily a děti moje, aby neutřely huby. Včil, když jste zdrav, ráda bych, aby byl mezi námi pořádek.“

„Jak to pořádek?“ podivil se Ostřil.

„Řekl mi Vítámvás, že mám právo na díl dědictví po matce.“

„Dědictví?“

„Ano, po jejím nemanželském otci. Podle nového zákona.“

„Vítámvás? Kdo je to?“

„To je člověk, který umí víc, než chleba jíst.“

„Advokát?“

„Neříká si tak, ale je nad advokáty.“

„Aha, pokoutník. Dejte si pozor, chce vás využítkovat.“

„Mne? Co by si na chudé vdově vzal?“

„Snad jste mu něco slíbila. Nebo si vymínil — procenta z toho, co vymůžete — ne?“

„Co budeme řeči roztahovat? Řekněte raději zrovna, kolik nám dáte.“

„Myslíte, že jsem povinen?“

„Však byste se k nám tak nehlásil, kdybyste nemusil.“

„Mýlíte se, paní. Zákon není pro vás. Jen z dobré vůle, rozumíte, dám ještě dva tisíce.“

„To je málo.“

„Prozatím dosti.“

Paní Kátle se zasmála pohrdavě.

„A do cihelen, na ženský ústav, to máte desítky tisíců? A z dvaceti neb třiceti tisíců ročních důchodů dát jediným příbuzným pakatel — fi! Af se ošíváte, jak chcete, mám to dobře vypočítáno. Statek v Krči nese patnáct tisíc a nese víc! Dům v Králové Hradci nese čtyři tisíce a víc! A na hotovosti, v papírkách máte tolik, co stojí dům i statek dohromady. Nejmní!“

A pak vyčetla, co dal Ostřil Coufalíkovi, Semelkovým, i o doktoru Bartlméovi věděla. Ostřil se divil, odkud informace nabrala.

„A co jsem dal Nuzovi, o tom nevíte?“ podotkl, když Nuzová okamžik dechu nabírala.

Všecka zrudlá trhla hlavou. Hlas jí selhával jako v křeči. Pak vyrazila, jako když vyštekne: „Nuzu mi nechte na pokoji! Však ho nikdo nepochoval, než vy, strýčku. Ta rozčuchaná šmudla v Praze by ho nebyla shltla. A kdyby s vámi se nebyl spřáhl, ani by ji byl nepoznal. Neměl by tolik peněz, aby věřil po světě. Seděl by na pekle doma. Však jste tu šmudlu také znal, nebožtík to řekl ve fantasu a Pátek nezapíral. Já nešťastná, aby čert vzal ty vaše peníze! Nebyly Nuzovi požehnané. Lidé nám hřeší, kde se ukážeme a před děckama posílají duši otcovu do pekel, že jim zdrážil v celém okrese ovoce. Kusa chleba nepodají,

mléka nepřejou, aby byl člověk mezi nimi jako prašivec. A proč? Proč já za to mám trpět? Protože kdysi nesvědomytý chlap svedl hloupé děvče a pak jí zaplatil. Ji nechal v hanbě a sám žil ve cti a bohatství.“

Ostřil se rozhněval.

„Otec můj je mrtev, paní Nuzová, a nedovoluji —“

„Co?“ vyjela. „Jsme stejné krve a mám stejné právo na něho. A stejný soud. Či je to spravedlnost, když už má matka měla hanbu, abych já ještě za to trpěla? A mé děti se mnou? V hrobě bych svou bábu za vlasy cásala, když povážím, jak se mohla mít, chodit v hedvábí, dát nám vzdělání — o nežádejte si mne! Svět zbořím, než bych si dala vzít své právo! Mohla jsem se vdát jinak, mít jiného muže!“

Ostřil byl už zase kliden. Skoro mu bylo líto hanižné, náruživé a patrně pošťvané ženy. Odhalovala svou závistivou duši upřímně a to odzbrojovalo.

Mluvila rychle, hlučně, až jí docházel dech. Jazykem navlažovala okoralé rty.

„Myslíte, že s pořádným mužem byste byla šťastnější?“ prohodil Ostřil.

Paní Nuzová se rozkohoutila.

„Jenom mi Franciho nesnižujte! Měl své chyby, nebyl žádný svatý, ale také ne žádný darmochleb — jako někdo.“

„Jako já?“ doplnil Ostřil.

„Vám je lehké se vysmívat. Můj Nuza, co měl, na to si vydělal. Co vyděláváte vy? A čím,

prosím vás? Berete z peněz, které jiný nachtousil.“

Nuzová vstala a popocházela světnicí, supajíc a větrajíc šátkem na hlavě. Šel z ní zápach paříčeho se těla.

„Nehaním nikoho,“ odvětil Ostřil. „Ale co tam, to tam, a nikdy se nevrátí!“

„Že ne? “podepřela si paní Kátle boky. „A to bych se podívala.“

„Jak je libo?“

„Musím dostati podíl z dědictví, strejčínku, a kdybych chalupu měla pro soudit. Abych vám dokázala, že nejste nic lepšího než já.“

„Nikdy jsem to netvrdil.“

„Tož pak — co vám, to i nám! Na polovici, spravedlivě! Nechcete? Že?“

Ostřil se podívil.

„To je dobré! To je velmi dobré!“

„Nic se mi nevysmívejte! Jsem proti vám hloupá ženská, ale prodat se nedám. Tak, co dáte? Sto? Osmdesát tisíc? No, ruku na to!“

Napřáhla ruku rozklikacenou jako pařát.

„A kdyby nedal?“

„Znáte advokáta doktora Nymrsata? To je štír! Tomu to předám.“

„Pak dostane advokát vaši chalupu a vy nic.“

„To jenom, kdybyste byl nesvědomitý a hnal opuštěnou vdovu ke všem úřadům.“

„Přemýšlela jste o tom, vidím. Ale beze žertu, co říkáte, paní, třem tisícům ročně?“

„V nynější válečné drahotě? Leda bych bláznila.“

Ostřil, ač se přemáhal, mrzel se víc a více nad neomaleností Nuzové.

„Rozmyslete si to a neukvapte se! Vidíte, že se ani nezlobím. Jste navedena a popletena, nezapírejte! Spoléhám na váš zdravý rozum. Poradte se s právníkem. Ale svědomitým a ne rabulistou, jako je Nymersat. Ten svléká své klienty.“

„Tedy nechcete?“

„Rozmyslete si to, řekl jsem.“

„S bohem!“

Práskla dveřmi.

Výprask! řekl si Ostřil. Myslil jsi, že prokazuješ dobrodiní a zatím nekonal jsi ani svou povinnost. Málo lásky! Je to pravda. Vmysleme se jen na stanovisko Kátlino. Jsem jí reprezentantem nespravedlnosti, nerovnosti lidí téže krve. A skutečně, kdyby matka její byla legitimní, byli bychom si rovni. Inteligencí i jménem. Tak ona cítí jen zmateně křivdu, tápá po zbrani, aby se jí sama zranila — jako dítě nerozumné. A láska? V boji životním zhruběl jí pojem o ní. Myslí, že přináší dary, hedvábí, zlato a dobré bydlo, dál o tom nemyslí. Rád bych viděl advokáta, jak na ni vyvalí oči, až uslyší její nehoráznosti, jak se augursky usměje a počne hned husu podškubávat. Ještě nikdo se nepře počítal, kdo spekuloval na lidskou hloupost.

Převahou svou byl Ostřil příliš jist, aby oddával se více než psychologickým úvahám o své nepřítelkyni. Tři tisíce si pro její děti na každý pád uschová.

Když přišel primář Gusek, nepozoroval na Ostřilovi žádné změny.

Týden nato podával Coufalík informace o paní Nuzové. Byla skutečně u advokáta Nymersata, ale ani tento nevybíravý jurista nechtěl se zesměšnit nemožnou pří.

Snad se nyní Nuzová umoudří, myslil si Ostřil, a přijme, co jí nabízel, a napadne jí, že hubený smír je vždy lepší než tučný proces. Darmochlebů mu přezdila. Což, vše sbíhá se v životě jeho jen do tohoto ústředí, tísní ho do nehýbnosti jako železnou svorou? A přece pokoušel se vymaniti se, ale k čemu ruky přiložil, v ničem se mu nevedlo.

Chtěl léčiti bídu, ale té bylo celé moře a on přelával jen nádobami Danaidek. Síly se jen vyčerpají a výsledek? Nevděk a zlo.

K čemu se tedy ze svého uzdravování tak radoval? Že bude šťasten z milosti své královny. Tedy zase z cizího. Příživník.

Nenávistný dech Nuzové vál sychravě do přediava jeho nadějí. Ani od královny netryskal už teplý paprsek milosti, nýbrž chladný jas nedotknutelného božstva.

Při odpolední siestě zaslechl přede dveřmi hlasy. Pátek někoho odbýval. Kdo zakázal k němu návštěvy? Lékař? Což byl jeho stav horší?

Spěšně vstal. Údy sloužily dobře. Otevřel dveře. Dvě dámy obracely se právě na odchod. Jedna z nich byla Maurovičová.

„Prosím, mé dámy!“

Vešly a usedly. Průvodkyně Maurovičovy byla na prvý pohled nedospělá dívka.

„Slečna Alžběta Korabinská,“ představovala paní Maurovičová.

„Vítejte mi!“ poklonil se Ostřil. Oči dívčiny podivně na něm tkvěly. Ukázal dámám na sedadla.

„Řekla jsem slečně Korabinské, že zavedu ji k muži, jenž pozdvihuje, čeho se chopí.“ Slovo včas.

Nikdy neslyšel Ostřil líbeznější hudby, než tato slova, pronesená křehkým hlasem Maurovičovy. Jako by žena ta vycítila, jak je mu právě takových slov třeba. V nitru jeho cos skloněného se vztyčilo, silně jako v ranní svěžesti.

Je-li to lež, co slyšel, buď za to požehnána! Jemu byla dobrem. Pohlédł zpřímá na slečnu Korabinskou. Šatečky šedé, chudé, trup suchoučký, rudé skvrny na jařmových kostech, čelo, po němž přebíhaly vlny vrásek jako vítr po klasech, a podivně těžký pohled očí, jichž modř byla vymyta a brvy vypadalé. Pod laciným kloboukem měla vlasy žluté, přihlazené. Krátká, moderní suknice nezakrývala hubená lýtka a nohy v obnošených střevících. V rukou s nitěnými rukavicemi balancovala bavlněný slunečník.

„Jste příliš laskava, milostivá paní,“ obrátil se Ostřil k Maurovičové. „Posloužím rád, seč síly mé budou.“

„Slečna Korabinská je bez existence. Vyšla ze žaláře.“

Ostřil okamžitě pochopil, že je Korabinská politická delikventa. Podivil se. Komu taková ubožka kalila vodu?

„Alžběta Korabinská?“ rozpomínal se, studuje znovu rysy její tváře. Nyní pochopoval těžký její pohled.

„Byla odsouzena k smrti,“ řekla Maurovičová tišeji.

Ostřil vstal. I Korabinská vstala. Vykročili proti sobě. Ona hroužila zrak svůj do jeho tváře. Měla oči podivně a strašně pronikavé. Viděly smrt a vrátily se z hrobu. Tak díval se Lazar, Kristem z hrobu vyvolaný. Nebyl to zor z tohoto světa.

Slzy vyhrkly Ostřilovi silou tohoto pohledu vy-lisovány. Vztáhl obě ruce a ona pustivši slunečník, pevně se jich chopila.

„Ubohé dítě!“ zavolal.

Zaslzela a Ostřil pochopil, co vymylo barvu duhovek, zanítlo ložiska brv.

Vzlyky rvaly její ňadra, lámala se v kolenou. A než ji zachytil, klečela, nepouštějíc jeho ruce. Tiskla k nim slzavé oči. Ostřil neodvážil se od-mítnouti ji, jen opakoval: „Ubohé dítě!“

Rozpomněl se na její historii z nějaké bro-žury. Byla sirotek, komptoiristka. Pro několik opsaných řádků ze zakázaného manifestu byla od-souzena vojenským soudem k smrti. Ano, Alžběta Korabinská. Rozsudek změněn na dvanáct roků žaláře. Po půldruhém roce byla amnestována.

Alžběta Korabinská! I jinak rylo jméno to do paměti. Do daleké minulosti, až se dorylo druhého poznání. Sklonil se k ní.

„Odkud jste, slečno, rodem?“

„Z Rataj u Kroměšic.“

„Pak jsme staří známí. Nosíval jsem vás tříle-tou v náruči — na návštěvě u Kvasniček. V Ra-tajích.“

Vstala, zadívala se znovu na Ostřila a zavrtěla záporně hlavou. Nepamatovala se.

Sesedli se a radili, čeho by se Korabinská měla chopiti. Komptoir se jí nelíbil. Chtěla by na kurs industriálky do Čech. Protože industriálky mají vliv na děti a ona chtěla děti vychovávat. Měla vše promyšleno, plán životní sdělaný ve zdech žalárních. Není nikdy příliš záhy probudit v dí-těti cit povinnosti, vědomí důstojnosti a hlavně lásku k svobodě, myslila. Dodala, že je odhodlána zasévat dobrá semena do útlé prsti, rovnati pá-teře generacím budoucím.

„Aby stejně statečně nesly české ženy trýzně za své přesvědčení, jako je snášela Alžběta Kora-binská,“ dodala paní Maurovičová s láskyplným pohledem na bleudou dívku.

Oči obou žen rozplanuly se odvážnou hrdostí a bylo na podiv, jak obličej Korabinské za chvíli rozmluvy se oživil, zhybněl. Z očí jako by odšinuul někdo těžké kulisy, tak se dívaly čistě a pohybovaly lehce. Odpoutávaly se od jakéhos skry-tého závaží někde v lebce a dávaly se na výboj.

Ujednáno, že náklad na studie Korabinské dá Ostřil, a že mu Korabinská bude dluh spláceti, až se domůže svého. Vymínila si to pevně a Ostřil věřil, že slibu dostojí.

Byl vzrušen, ale též blahodárně posílen. V se-bedůvěře. A řekl přímo, když děkovaly, že jsou dárkyněmi ony, ne on.

Prosil, aby dámy směl doprovoditi. Vyšel s nimi bez Pátka a mrzelo ho, že Maurovičová těsně při něm kráčí. Nebyl chvála bohu již sláb a mdloby ho už nepřepadaly.

Zavedl dámy k cukráři na čokoládu. Hovorný cukrář hlásil nové vítězství německých zbraní a

podával noviny. Ostřil odmítl. Co mu je po krveprolévání? Měl smysl spíše na zachraňování, hojení, pro lásku a ne pro nenávisť.

Korabinská se rozhovořila, oči jí svítily. Měla melodický kontraalt. Ostřil si vzpomněl, že tříletá měla křehoučký, skleněný hlásek.

Ale nebyla povídalka. Pronášela věty stručné, logicky sečleněné. Bylo znáti, že mnoho mysli, že vypovídala před tribunálem na život a na smrt, že uvážila význam každého slova. A že je na střehu před každou kličkou. Cos mužného, odhodlaného dýchalo ze slabého jejího těla. Vyslechnuvši rozsudek smrti, řekla prý si, že mezi tolika tisíci denních umírání na bojištích její život neznamená pranic. Jediný bratr její, který jí byl druhým otcem, padl hned na počátku války v Srbsku, a snoubenec její, poštovní asistent, zemřel malarií v Albánsku, když už byla v žaláři.

V žaláři, vyprávěla, žilo se jí poměrně klidně. Měla na péči napřed úklid cel, potom práci v kanceláři. Měla štěstí, že za žaláříky měla lidi, kteří zachovali si kus srdce v těle.

Zato paní Maurovičová byla na tom v žaláři hůře. Vyprávěla o nelidskostech a surovostech. Korabinské roztrásl se z toho čelistě a chytilo ji hysterické štkání, takže Ostřil, ač chtěl vyprávěti též o Thalerhofu, toho raději zanechal. Zvěděl později, že Maurovičová vše, co jí o Semelkové řekl, Korabinské zase pověděla. Ale slyšet o tom Korabinská nemohla, čivy její byly příliš bolavé.

Zlořečiti jako Maurovičovna Ostřil nemohl. V duši jeho bylo tolik lásky!

„Všichni lidé jsou ubozí,“ řekl. „Křivdu činí i trpící. Násilníci mají ze svých skutků otravu v krvi. Myslí, že trýzníce domnělé zrádce a zarpuťilce, slavně slouží svému národu a nikoli své náruživosti. I u nich je láska, ovšem zbloudilá, vyšlehaná do fanatismu, snaha, panství této lásky rozšířiti a třeba tříštěním nepodajných lebek. Z takového dřeva byli středověcí inkvisitoři. Vraždice i sebe hubili, neboť každý vrah zbavuje se toho, co život činí životem a v následovním vystřízlivění shledává, že nemá už nebázlivého, svobodného a čistého vědomí.“

Ostřil se rozohnil, pozoruje, jak lačně Korabinská slova jeho vnímá.

„Meče andělů,“ zaslechl jak šepotala, když se náhle odmlčel. Byla tak podivně zamyšlená, v extasi, v myšlenkách, o nichž on neměl zdání.

„Stanovisko vaše,“ odpověděla mu paní Maurovičová, „je snad i správné, jistě však krásné. Jenže já nedovedu se k němu — vyšinout.“

Sklopila oči a Ostřil domýšlel se, že myslí ona na svého muže. Nevěřil, že si po něm někoho jiného zamilovala.

„Budete i vy, slečno, dětem takové idey vštěpovati?“ obrátila se k slečně Korabinské. Tato odpověděla pohybem hlavy, jenž nebyl ani přisvědčením, ani záporem. Neprobírala se dosud zcela z nějakého vidění, jen zvolna se duchem vracela.

Paní Maurovičová se naklonila a políbila Korabinskou na čelo. Tak vřele a bouřlivě, že Ostřil vycítil, jakou touhu po lásce žena ta v duši krotí. Pomyslí na doktora. Odpuštění takové ženy by zachránilo i sebe skeptičtějšího muže. V ní byla

veliká síla a možnost dáti štěstí a Ostřil zatoužil znovu mocně smířiti rozvaděné manžele.

Bylo mu milo hovořiti s ženami utrpením zváženými. Neplynul tu nad povrchem proudu slov tančící korek. Jsem žena a ty muž. Řekni neb projevuj nějak, jak se ti líbím, zda toužíš, zda chtěl bys mne milovati a co bys za mou lásku dal?

Jak mohli by lidé býti šťastni, kdyby muž a žena se přátelili v upřímnosti a ne ze sobectví!

Umluveno, že Korabinská odeběře se hned po prázdninách do Prahy a vstoupí do kursu pěstounek. Ostřil vydal jí poukázku na Živnobanku. Tak se rozešli.

Ochránce silný! Muž, který povznáší kleslé!

S dětinskou radostí si opakoval Ostřil slova Maurovičové. Protiváhou k darmochlebu Kátly Nužové. Cítil, že upadá do extremu, do optimismu, ale nic naplat, radost byla v něm a chuť k životu byla vystupňována. Způsobila to dvě tři slova ženy a vzpomínka z mládí — malá Bětulinka, vyspělá v mučennici, v ušlechtilý, ohněm prošlý kov.

Vycházel už sám, ale ne ještě zcela nejistoty prost. Chodil po místech, kde věděl, že nepotká královnu. Nechtěl se s ní potkat, dokud nebude zcela zdrav, zcela silen. Aby stanul před ní jako muž a ne neduživce. Chtěl jí sloužiti, ovšem, ale jako rovnorodý, dobrovolně. A nyní si uvědomoval, že v oddanosti jeho dosavadní skryto bylo mnoho hrlosti a stálý pocit oběti, již se sám k nohám jejím kladl.

Coufalík rozhodl se definitivně zanechat Brna a přesídliti se svým projektem do Prahy. Ostřil neodporoval. On z Brna nepůjde, alespoň hned ne. A v prodlení, kdo ví, co nastane.

Vracel se už z procházek bez jediného otřesu nervového, bez jediné úzkostné myšlenky.

Zdráv! Zdráv! jásalo to v něm. Nyní půjde a nabídne princezně království.

Avšak druhého dne překvapil ho návštěvou dr. Bartlmé. Byl nějak sešlý, i uniforma jeho nevypadala nikterak elegantně. Pleť jeho byla popelavá. Byl ohyzdnější, než kdy ho viděl.

„Hráš jsi?“ řekl Ostřil po výměně prvních uvítacích vět.

Doktor neostýchavě přikývl. Ostřil věděl, co to znamenalo. Vytáhl dvě velké bankovky, jež Bartlmé rychle vtělil do své vyhublé peněženky. Rozjasnil se a gratuloval znova Ostřilovi k uzdravení.

„Co mi vlastně bylo?“

„Nyní ti to už mohu říci,“ naklonil se k němu Bartlmé, zapaluje Ostřilovi a sobě doutník. „Výlev krevní do mozku.“

„To mi řekl už primář Gusek,“ odpověděl Ostřil. „Ale jak se stal? Úrazem?“

„Snad,“ usmál se Bartlmé záhadně. Potom mu tedy Ostřil doznal, jak se vlastně věci sběhly. I o královně řekl. Překypělo to z něho bezděky.

„No servus!“ řekl doktor, „gratuluji ještě jednou!“

Navrhl, aby se Ostřilovo uzdravení oslavilo. Nějakou přátelskou schůzkou při večeři. Přemluvil k tomu Ostřila a navrhl hosty: Oni dva, dr. Gusek, snad páter Hříbal —?“

„A Coufalík a Pátek,“ doplnil Ostřil.

„Na posluhu, budiž!“

„Ne, jako host! Je mi více přítelem než sluhou. V nemoci se mi zcela obětoval. A dříve už.“

„No no — tak bon. Nejsem výlučný. A což dámy, Remo?“

„Nemyslím, že by přišly. Těm se poděkuji zvláště.“

„Ano, vyber jim něco, Rémo. Na presenty jsou posedlé. Darmo by nám zavazely.“

Ostřil vzpomenu na Abigail. A hned se ptal, jak se jí daří.

Bartlmé mávl rukou. „Nevalně. Intelektuálně je už téměř pod lidskou úroveň. Ale dosud po čertech bujně tělo. Budu ti vyprávěti později. Nekazme si večírek! Já to sbubnuji ještě dnes, ty seď doma!“

Večer sešli se v útulném pokojíku vinárny na Kolišti pozvaní. Doktor, aby se neřeklo, oznámil to i dámám. Ovšem že odřekly.

Pátek myslil, že přibrán je k posluze a bylo mu divno, že má zasednouti s pánem svým, páterem Hříbalem i ostatním panstvem k společnému stolu. Ale vpravil se. A ještě jeden host z nenadání přibyl. Inspektor Gusek z Prahy. Přijel k bratrovi a ten vzal ho na večírek hned s sebou.

Po jídle pilo se víno, Ostřil jen stříky. Napřed slovenský roháč, pak mělnické, dalmatské, a burgundské na výběr hostům. Hovor byl německý i český. Němčina převládala ze zdvořilosti ke Guskovi a Bartlméovi.

Inspektor Gusek častoval stolovníky politickými vtipy z Prahy.

A ještě jeden host dostavil se k šampaňskému. Z čista jasna stál u dveří kabinetu. Mlčelivý, bledý jako přízrak. Pod paždí stůčku.

Dosedla.

Prvý ho shlédli Gusek.

„Ohé! Zočil mne venku a sledoval až sem. Pořád, že někdo za námi jde. Pojdte sem, přítelíčku!“

Dosedla se uklonil, ale ode dveří se nehýbal.

„Když nejde hora k Mohamedovi“ — řekl Gusek a vstal. Mohutný, opravdu, jako hora masa a tuku. Vtiskl něco Dosedlovi do ruky a vrátil se.

„Co to má pod paždí?“ tázal se doktor Gusek.

„Obrazy, je malíř, ale odkoupiti mu to, bylo by vzíti invalidovi flašinet,“ informoval ho bratr.

„Anebo válečnému komisionáři dodávky,“ uškříbl se Bartlmé.

„Oho! Jsou též komisionáři, kteří nekradou,“ ohražoval se Gusek.

Ostřil všiml si, že Dosedla se nehýbá ode dveří. Pochopil. Nalil pohár šampaňského a sám jej donesl Dosedlovi.

Přijav pohár hluboce se Dosedla uklonil a zavřev oči, vypil jej jedním douškem. Jen mu víno v hrdle zakloktalo. Vzdychl, uklonil se znovu a vyšel. Pohárek vzal s sebou. Bankovku Ostřilovu odmítl.

Potom pronesl dr. Bartlmé přípítek.

„Zvedám číši na zdraví života vráceného Remigia Ostřila. Jsem příliš upřímným přítelem jeho, abych mu lichotil. Není geniem —“

„Na, na!“ poznamenal Gusek.

„Ale také není egoistou!“

„Na mou duši!“ vykřikl podnapilý už Pátek.

„A to je za nynějších zkorumpovaných časů mnoho.“

„Tak jest!“ dosvědčil Coufalík.

„Je naivní a čistý jako dítě —“

„Hubu drž!“ zařval Pátek. Ale zkontl, když mu páter Hříbal pohrozil.

Doktor pokračoval:

„Zlaté srdce, muž, kterého nelze nemilovati.“

„Tak jest!“ dosvědčil páter. Doktor pokračoval:

„Máme každý své hříchy, ale přítel Ostřil jich má co nejméně. Vlastně jen jedinou a ne opovržení hodnou. Je muž, jenž více snil než trpěl a více trpěl než jednal. V tom je celá jeho povaha.“

„Kladu odpor!“ zvolal páter.

„Vy Češi jste flagelanti. Ba rození sebevrahové. Obviní-li vás někdo, skloníte šíji a přijímáte obvinění.“

„A obviňujete se sami,“ přidal inspektor.

„Nepravda!“ odporoval doktor Gusek.

„To má být připítek?“ protestoval Coufalík.

„Dovolte, pánové,“ překřičel vřavu Bartlmé, „abych dokončil. Remigius Ostřil jest muž, jenž jménu přátelství dovede i skutky dodati ryziho zvuku. Jeden i sebe silnější muž v příboji života leckdy slábně, dva mužové, dva přátelé jsou nerozbornou skalou, čelící vztekům času. Jsem hrd, že zvu Remigia Ostřila svým přítelem a jsem silen jeho upřímností. Končím přáním, časem so-

beckým, aby mi on zůstal navždy, čím až dosud byl, druhem věrným, šetrným a spravedlivým.“

„I nám, i nám!“ volali ostatní, zdviháje poháry.

Po té proslovil i páter Hříbal českou zdravici, oplývající staročeskými rčeními a archaistickými obraty, v níž přál, aby starý druh jeho Remigius krácel vždy po cestách pravé křesťanské humanity, pak že počínání jeho, sjednoceno s vůlí boží, provázáno bude úspěchem. Potom připil Coufalík vzácnému příznivci Ostřilovi, jakožto iniciátoru kulturních podniků.

Ostřil poděkoval. Chtěl by, pravil, zůstaviti po sobě památku, svědčící, že nepožíval pouze ovoce štěpů jinými zasazených, že i on svým způsobem klestil cestu dobrou. Tím jediným kladem života by se ctížádost jeho spokojila.

„Tím jen?“ dobíral si ho chvíli na to Bartlmé.

„A což žádnou ženu k tomu?“

„Nechme toho!“ smál se Ostřil.

„Jak dlouho jsi vyznavačem filosofa Nietzscheho?“

„Nietzscheho?“

„Pokud se týče žen. Že jen hloupá je s to učiniti muže dokonale šťastným.“

„Nevím, kam biješ, doktore!“

„Rémo, slovo s to, ty budeš šťastnější v manželství než já. Blahopřeji napřed! Ale nezapomeň na zdravotní stav svůj!“

Je nadobro opilý, pomyslně si Ostřil a zabral se do politické rozmluvy s Guskem, již se brzy i Bartlmé zúčastnil. Velmi rušivě. S celou vehe-

mienci byl pro boj až do vítězného míru, pro zdeptání nepřítelů, vyhlazení balkanských národů, pro triumf násilí.

Ale našel nenadálého, stejně náruživého odpůrce.

Pátek třásl pěstí do stolu a ohlušujícím hlasem se rozkřikl:

„Hindenburg — a ti ostatní — faraoni nafoukaní — však je pánbůh najde — v jejich rudém moři! Od krve je rudé — tak! Pánbůh nestvořil válku a zakazuje vraždu — a ještě žije starý pánbůh a nezměnil se — a je posud nad Holoferny a ostatními faraony — však si je zavolá a nic jim nepomohou červené spodky, i kdyby plíšků na kabátě měli jako kůň na chomoutu! — Vezmi kříž svůj a následuj mne, řekl Kristus pán a neřekl: „Vezmi meč a zabíjej!“

„Drž hubu!“ zavolal na Pátka dr. Bartlmé. Ale Páter Hříbal se Pátka zastal česky.

„Pátek dobrý jest a drží se víry, jako malování stěny.“

Pátek se zatím napil a spustil na novo:

„Prý s pomocí boží říkají fariseové, ale já říkám s pomocí ďábla zvítězí! Ať neberou jméno boží nadarmo! Ne, nechte mne, velebný pane, všecku úctu k vám — ale když mám pravdu, jen ať přijdou, pochopové — jsem připraven — i na korunu mučnickou — a ať si prikazují Hindenburgi, odpovím: Boha poslechnu a ďáblůvi sloužit nebudu!“

Páter Hříbal zacpal opilému ústa.

Doktor Bartlmé škubal sebou zatím, zdržován Ostřilem, jako by se na Pátka chtěl vrhnout.

„To je komplot — proti mně! My Němci jsme pány lidstva! A vy Slované jste mrvou! Ano, mrvou!“

Všichni zároveň křičeli. I mírný dr. Gusek se dopálil.

„Vy jste z nás Čechů učinili velezrádce,“ křičel. „Chtěli jste v nás mítí politické heloty. A pamatujte si, že žádný otrok se s pánem nesbratří!“

„Že mluvíš,“ napomínal ho Gusek inspektor. „Nevidíš, že je opilý?“

„Kdože? Já opilý?“ zařval doktor a vytrhnuv se Ostřilovi běžel po svém klobouku. „Jdu pro patrolu — všechny vás dám zavřít! Všichni jste velezrádci!“

„Vy patrioto!“ hrozil mu páter Hříbal.

Ostřil zadržel doktora u dveří. Bartlmé hrčel jako natažený stroj.

„Nám Němcům patří světovláda! My budeme v prvním patře a vy v podzemí — ano, sloužit nám budete a hanbou bude pro evropského vzdělance neumět německy.“

„To jsou opuchlá slova!“ blábolil Pátek.

„Doktore,“ domlouval Ostřil naléhavě, „chceš tak oslaviti mé uzdravení?“

V tom zakokřhal kohout. Všichni naslouchali. Odkud se vzal zde v městě? Inu, válečné poměry.

A z utišení vynikly hlasy, hádajících se někde ve vedlejší místnosti, bratří z mokré čtvrtě, polykajících půlky slov a říhajících.

Byl to Gusek, jenž břichomluvectvím uvedl rozpalené hlavy na méně ožehavý hovor. Primář byl někam odvolán a ztratil se.

Na doktora přišla měkká nálada. Rozplakal se

na prsou Ostřilových, blábole cos o zradě, kultuře a přirozeném nadprávi.

Společnost se rozcházela. Páter Hříbal se ztratil po anglicku. Ostřil doprovodil s Pátkem doktora. Na cestě odloučil se od nich Coufalík s Guskem, kteří měli jiný směr k domovu. Potom šel Ostřil s Pátkem domů. Jenže tentokrát vedl Ostřil Pátka. Zůstal střízliv, jen byl rozjařen. A cítil, že královnu tisíckrát více miluje, než se sám nadál. Žilami plynula mu vlna přemáhající blaženosti. Či bylo to víno?

Druhého dne, jda s doktorem Bartlméem, potkal Ostřil slečnu Poplachovou, již doprovázela Korabinská. Promluvili několik frází a rozešli se.

„Všiml jsi si té dívky?“ vyzvídal Ostřil.

„Piňinské, nebo jak se jmenovala?“

„Korabinské. Byla odsouzena k smrti.“

„Aj, aj!“

Potom vyprávěl Bartlmé o Abigail.

„Úžasné je zapomnětlivá.“

„To byla už v Rivě,“ rozpomínal se Ostřil.

„Ale to je více než roztržitost, to je choroba. Zapomíná fakta tak dočista, že je hotova přísahati, že se nestala.“

„Může to být pro ni jen štěstím,“ řekl Ostřil dojatě.

„Kdyby se obmezila nemoc jen na zapomínání — a la bonheur! Ať si zapomene na události v Rivě a v Thalerhofu. Ale proces nezůstane v tom stadiu.“

„Jaký proces?“

„Mozkový. Je tu dědičné, nebo snad rodinné zatížení. A již se objevuje.“

„Kterak to?“

„Hovořila se mnou o lékařských problémech — vypadalo to, jako by už dříve s nějakým lékařem byla ve stycích. Byla ostrovtipná, jen mne zarazelo, že o jistých fyziologických úkonech mluvila tak — neostýchavě, jako své doby nčená Schurmanová, nebo puella publica. Pomáhala Kadláčkovi vyvažovati mrtvolu a sestavovati kostry na prodej pro mediky. Nešťtíla se zápachu a příšernosti této práce. Jako by měla čidla otupená. Napřed snad byla v tom bravura, potom však rozhodně záliba, perverse. Chodila i do pitevn, z rána a večer, kdy tam nebylo už studentů a pobývala mezi mrtvolami a uřezanými údý lidskými. Tělesně byla zdravá, ba kvetoucí a jen chtít, mohla by mít erotických dobrodružství dle libosti. Ale výdělečná nebyla, spokojila se s tím, co jí Ostřil platil. Byla líná vycházeti a nežádostivá.“

Někdy za prudké bolesti podlévala se jí místa podkožní krvi, stigmata jen pro lékaře zajímavá.

Pak se zamilovala, v pravém slova smyslu zamilovala do mrtvol. Vyprávěla Bartlméovi, jak to v ní vzniklo. Přinesli mrtvolu as desítiletého hošíka. Tělo běloučké, jako z alabastru, vlasů hnědých, kadeřavých, tváří boubelatých jako andělíčků. Bylo v dubnu za pozdních mrazů. Když tělíčko roztuhlo, ještě více zkrásnělo. Jako by líce mu zkpřela, oči se mu projasnily. V poletujícím plameni plynovém jako by hošík dýchal. Zašla do svého pokoje pro bílý tyl, pro podušku, zahálila tělíčko a podestlala hlavu. Měla Jezule, laškovně stíny poletovaly kol rtů hošíkových, usmí-

val se na ni. Domýšlela se, jaký by byl, až by dospěl v jinocha. Ideální rysy vynořovaly se z bílých pěn tylu, oči jeho svítily oddané a srdce její se měkce rozbušilo. Nyní jinoch před ní kleká, promlouvá k ní zcela jinak než mužové jiní, spíná před ní ruce jako před světicí, líbá stopy jejích šlépějí, dává se jí celý ve zbožňující služebnost. Lásky vznášejí oba do blankytných výšin, nad bolestí a klamy, nad veškerou potupu světa, udílí jí rozhřešení a požehnání, ano požehnání mezi ženami...

Hýřila ve své vidině, vlévala do ní vlastní krev, vlastní pohyb, řeč i myšlenky i city.

Rychle bylo jí sejmouti roušky, medikové přicházeli. Večer našla mrtvolu zohavenou pitevními noži. Ale vracela se k jiným mrtvolám hochů i mužů. Nebyly už tak lepotvárné jako prvá, ale doplňovala si nedostatky, žila jako v halucinacích. Vymýšlela si krásné výklady, ku mrtvým tajemstvím života v tělech zapadlých do anatomické síně a v mrtvolách milovala vlastně děti své obraznosti.

Tak si ze smrti učinila těšitelku života. Hovoříc k mrtvolám, vžila se do zdání, že nejsou to monology, nýbrž rozmluvy, že mrtví ji vnímají a myšlenky své jí vštěpují.

Měla lásky jediného večera, jediného rozbřesku. Mrtvolnost poddávala se jí jako neživé poddává se živému. A tak nalezala nešťastná dívka mezi mrtvolami to, co u živých marně hledala, ohlas svého nitra. Vyžrála na osud a uchýlila se tam, kam by jí žádná žena nenásledovala, s ní nesoutěžila.

Skrývala se s vášní svou obratně a s úspěchem. Doktorovi svěčila se teprve, když ji jednoho večera sám překvapil nad mrtvolou muže. Líbala mrtvolu, až bylo lékaři hnusno. Když jí vytýkal nekrophilií, dostala záchvat křečí. Pak se vyznala.

Lékař vyprávěl to s čilým zájmem vědeckým a označil na konec chorobu Semelkové za postupnou demenci.

„A netrýzníš ji?“ tázal se Ostřil. „Myslím nějakými vědeckými pokusy, duševní vivisekcí?“

„Ne více, než třeba,“ odvětil doktor vyhýbavě.

„Prosím tě, ušetř ji!“

„Jsem lékař a vím, jak dalece se smím pustit. Ostatně, ujišťuji tě, Rémo, že ona vypadá výtečně, vzkazuje ti pozdravy, a má radost, že jsi vyvázl z nebezpečí. Na Nuzu zapoměla docela, tak jako na vše ostatní v minulosti. Duševní obzor její je uzounký, ale žije v něm jako jiný člověk v obzoru co nejširším.“

„A prognosa?“ tázal se Ostřil.

Doktor pokrčil rameny.

„Nevylečitelná. Může žít deset roků, a může zemřít zítra. Mozek — záhadné tkanivo!“

„A co bude se mnou?“

„Jsi v dobrých rukou, Rémo! Doktor Gusek je jako profesor. Líp by tě nikdo neléčil. Ostatně zajď si do Vídně neb do Prahy na poradu, k lékaři nervových chorob.“

Ostřil doporučil doktorovi znovu Abigail na ošetření a zavázal se léky i sebe dražší platiti. Ostatně byl přesvědčen, že Bartlmé už ze zájmu vědeckého Abigail neopustí.

Dva dni po odjezdu doktora a Guska dostavil se Coufalík, rozradostněn, že z Prahy došly příznivé zprávy, a že ústav bude možno v prosinci otevřít. Že zamýšlí s paní Maierovou, Maurovičovou a slečnou Poplachovou do Prahy jeti, postaratí se o příhodné místnosti a zahájí akci reklamní! Musí to býti něco ohromného. K tomu bylo třeba peněz a Ostřil je dal. Schválil všechno a přál Coufalíkovi hodně zdaru.

Nebyl zájem o věc příčinou ochoty Ostřilovy, spíše sobecké přání, aby se všech známých v Brně zbavil a opanoval sám kolbiště. Nyní bude bojovati o své štěstí.

Bylo mu na podiv, že spokojoval se až dosud ideální představou lásky, tušením na místě zažitku. Vždyť královnu jako člověka naprosto neznal, jako Don Quixotte svou Dulcineu. Prozluklá romantičnost! Nebylo krve v jeho představách, nebylo skutečnosti v jeho vzpomínkách, byly mrtvolné jako blouznivosti ubohé Abigail Semelkovy.

Vybral se odhodlaně na výboj. Procházel městem vytrvale, neúnavně od rána do noci. Říjen byl jasný, dni prohřáté sluncem, jen z rána přichycovaly se země mrazíky a spalovaly zvolna květy, pak listí stromů a zeleň travníků.

Chodil na marno. Královna se neukázala. Nebyla patrně v Brně.

Jednoho večera podával mu Pátek nějakou úřední obálku. Od obecního úřadu z Hrotovic. Starosta obce oznamoval Ostřilovi, že Kateřina Nuzová byla v panské oboře, kam zakázán byl vstup, nalezena mrtva. Dle soudní pitvy utrkána byla srncem neb daňkem. Pohřeb vystrojila jí správa

velkostatku, více však že necítí se povinna dáti, leč by k tomu soudním výrokem byla donucena. Že se to oznamuje panu Remigiu Ostřilovi jako poručníku nezletilých sirotek Nuzových, aby zařídil, co za dobré uzná. Majetek po Nuzové pozůstalý odhaduje se, totiž domek, pole a zahrada i hotovost na deset tisíc korun, nábytek, peřiny, prádlo, zahradnické nářadí, kočárek a dvě kozy že převzala zatím obec do opatrování. Projedná prý se pozůstalost při soudu a přidělení jí má notář Starý.

„Je milostpánovi něco?“ tázal se Pátek starostlivě, když Ostřil zůstal ztrnulý.

Řekl vše Pátkovi.

„Škaredá smrt!“ zhrzil se tento. „Vím, že chodila do panského na žaludy pro prasata. Byla to tvrdohlavá ženská.“

A pokřižoval se.

Ostřil psal notářovi, že nejlépe by bylo nemovitosti prodat, uložit peníze sirotkům, aby z úroků byli vychováni. Sám že přidá dvacet tisíc korun, aby úroků bylo více. Ale jistina smí se rovným dílem teprve plnoletým dědicům manželů Nuzových vyplatiti.

Cítil Ostřil, že by měl osobně býti v Hrotovicích, potěšiti sirotky. Ale domněnka, že každému přináší neštěstí, ho zdržovala. A snad i jí, královně, nějak bezděky ublížil, zapudil ji z města. Domýšlel se už všeho.

Zprotivilo se mu Brno. Ale kam jíti?

Do Prahy! Ústav řečí. Chytil se této skutečnosti v mlhovinách svých obav. Bude i sám vy-

učovati vlastině. Přestěhuje se a to hned. Oželí čtvrtletní činži.

Ani doktor Gusek, ani páter Hříbal nezrazovali Ostrila od jeho úmyslu. Psal tedy Coufalíkovi, aby vyhledal mu na obvodě Prahy byt o dvou pokojích, ale s pěknou vyhlídkou.

Otálel ještě několik dní. Stolař a čalouník balili mu s Pátkem nábytek.

Nemohl stále ještě uvěřiti, že by už neměl královnu svou spatřiti, že by životem jeho prolétla jen jako meteor, jenž projíždí ovzduším a zapadá na vždy.

Zabloudil i na hřbitov a našel hrob paní Maierové. Byl zanedbán. Zašel k hrobníkovi, zastal však jen jeho dceru doma. Zanechal jí peníze k úpravě a udržování hrobu paní Maierové. A též do Aradu poslal hrobníkovi obnos, aby osázel květinami rov Pelhřímův. Co asi dělá jeho nevěsta? Již ani na jméno její si nemohl vzpomenouti. Dávno vzdal se úmyslu, že ji vyhledá, pozná. Snad se vdala. Vše bylo mu už odlehlé, nebytostné.

Pak se mu zjevila matka ve snách. Vždy, když se mu zdávalo o Dušičce, býval v nebezpečí. Před bitvami, před mrtvicí se mu ukazovala. Volala, lákala ho k sobě. Ne jako dítě, jako žena. A říkala, že už ho nevydá. A pojednou byla mu ne matkou, nýbrž milenkou. A bylo to ve snách tak přirozené. Když pak procitl z erotického roznění, dostavil se děs a stud.

Nad Brnem, když jej opouštěl, vznášel se mu krátký, slavný sen o štěstí a halil začazené, neúhledné město v růžový oblak čistého, nadzem-

ského lesku. Celý čas prožitý v tomto městě doukovatel mu jako ulita omývaná příbojem tajemně šumících vod. Bylo to štěstí? Nevěděl. Neurčitost je obsahem veškerého lidského vědění i bytí. Jistota přichází pozdě.

Znepokojovalo ho — ale jen chvílemi — že dr. Gusek, i Bartlmé a při loučení i dr. Hynek doporučovali mu, aby zašel k nějakému specialistovi na prohlídku, nejlépe k okulistovi. Necítil přece v očích bolesti. Na levé sice špatněji viděl, někdy jako mlhou, ale mysli si, že je fyziologickým úkazem, že člověk jedno oko má lépe nacvičené než druhé a z nečinnosti že zanedbávané oko slábne. A potom, vždyť utrpěl úraz při atentátu na hřbitově a zeslábnost levého oka může býti přirozeným následkem úrazu neb mrtvice.

Spíš na srdce by si mohl stěžovati. Zbolelo ho chvílemi, zastavovalo ho v chůzi neb přerývalo mu hovor. Přičítal to napřed bránici, ale pak lokalisoval se pocit určitě v jamce srdeční.

Co pozbyl naděje, že královnu uvidí, měl v sobě jakýsi těžký, hořký tlak. Jako duševní záhu. Proč se mu královna skrývá? Ona o něm ví, on o ní ne. Mohla vzkázati, napsati řádek. Ci je tak malicherná, že si nechce nijak zadati v očích úzkoprsých moralistů?

Díval se oknem do noci. Ve tmě lítaly z lokomotivy jiskry. Stkvělé a krátké životy. Jiskry dobré a jiskry zlé. Letěly jednotlivě i v chumáčích, jako ohnivá chumelenice a zase jako potáciví motýlové a zase rychle jako blesk. Rudé, bílé, žluté, velké uhlíky, i drobné hvězdičky. Některé vyletovaly do výše, dmuly se jako prach ve mlýnici,

jiné kroužily, tančily, přemetaly se a hasly, než dopadly v sírou zemi.

On je ovšem také vinen. A více než ona. Muži přísluší úloha činná, žena jen povoluje. Prosnil příhodnou dobu, místo aby se chopil příležitosti a podnikl něco pro své štěstí. Dobře ho vystihl Bartlmé: Více trpěl než jednal.

Zadýmal, až mu v doutníku zapraskalo, a jiskerka vylétla. Uhlíky venku odsakovaly od země jako kroupy, koulely se v brázdách zimních zoranišť, hasily se v kalužinkách po nedávném dešti. Dobré jiskry, řadily se v půvabné obrazce vlnajících korouhví, hřív ohnivých ořů, do geometrických figur, v roje zlatých včel, pádících žlutých jelenů, stromů svíslých větví a ohnivé skrápající rosy, v hvězdné hlavy letících andělů. Zlé jiskry, mřížovaly tmou jako okno do žaláře, bálily se v metly a vztekly švihaly do němé, trpělivé země. A zase se vlnily jako rozprášená mléčná dráha hvězd.

Co chce od královny? Učinila víc než dosti. Usmála se, oči promluvíly — k netečnému. Spokojoval se s mátohami, stkvělými sice, ale přece jen mátohami, takovými jako byl překotný rej jisker venku. A právě jako venku nyní náhle tma nalehla na skla, i u něho rozlukou vše ztemnělo a propadlo do černé neskutečnosti.

Zatušil, že i život jeho bude nedlouhý, jako těch jisker a k tomu bez jejich stkvělosti.

Spustil okno. Vlhko a kouř začpěly. Vzpomenul na pobyt na Hané, na kouře z bramborových žárovišť na záhoncích. Ranní jinošství jeho vynořilo se sladce, teskně a zapadlo. Tříleté děv-

čátko, které houpával na koleně a komíhal za ručky do kola. Korabinská!

Zavřel okno zase. Co asi dělá Běta? A co Abigail? Na dopisy Abigail neodpovídala. Korabinská psala, jí zase neodpovídal on.

Ubohá Abigail! Ubohá Běta!

Ulehl si na sedadlo a usnul. Procitl až ráno, když vlak vjížděl do Prahy.

Pátek ho už čekal v najatém bytě na Letné a Ostřil překvapen byl mile velkolepou vyhlídkou na Prahu s okna bytu. Bydlil ve třetím patře, ale v domě byla zdviž.

Pátek rozestavil nábytek přesně dle instrukcí Ostřilových, i o uhlí se postaral, podplativ uhlíře tabákem a uhlíčku kávou. Ze zásob Ostřilových ovšem.

Také laboratoř svou přestěhoval Ostřil do Prahy a nechal ji zatím v bednách. Zanedbal poslední dobu svůj vynález, snad zde vrátí se mu zase chuť ku vědecké práci.

Hned druhého dne po obědě vybral se, aby vyhledal Abigail. Na Karlově náměstí dohonil zvolna kráčekjící Bětu Korabinskou.

Chatrná toaleta, ale obličej její měl zdravější barvu než v Brně.

Vítala Ostřila v Praze. Zase kmitla se před ním dávná minulost a mimoděk řekl: Bětulinko! Bylo mu mladě a teskně.

Pohlédla na něho teple a usmála se vděčně. Jak toužila asi po něžnosti, po lásce! Otázala se ho tiše, zda ho něco hněte. Nic, zamlouval to, jen ta nekonečná válka! Nervosa válečná, dodal.

Před kostelem sv. Ignáce se Korabinská porouchala.

Ostřil ji zadržel.

„Máte, slečno, pokdy?“

„Chtěla jsem na Vyšehrad. Mám prázdkno.“

Po včerejším deštivém dni bylo větrno a jasno.

„Nechtěla byste seznati slečnu Semelkovu?“

„Co byla internována v Thalerhofu?“

„Právě.“

„Velmi ráda.“

„Tedy pojďme!“

Paní Kadláčková řekla jim, že Abigail čučí (výrazu toho rád užíval její muž) u svých mrtvol.

„Počkáme,“ řekl Ostřil.

„Šla bych za ní,“ prohlásila Korabinská.

„Nebojíte-li se, slečno — tak — tam to je!“

Kadláčková ukázala cestu a vrátila se k Ostřilovi. Rozestoupila se a pozdvihnuvši emfaticky kostnatou, stařeckou ruku, jala se mluvití vleklým, polykavým hlasem:

„Je už docela nanicovatá — hlt — práce kalé se nedotkne, — kde co hodí, ležet nechá — a s odpuštěním — hlt — ani prádla nepřevléká, když nenutím — ne že bych — hlt — také ušetřila, když je mýdlo tak drahé — ale čistota — hlt — patří ženě. Proto jsem tak zachovalá. Jen poroučet — na to slečnu člověk užije — hlt — jenom mužovi pomůže — fuj! já bych se mrtvých ani nedotekla. A ten Bartoň — doktor — s ní provádí kejkle. Stoupne si — hlt — do jednoho kouta pokoje — ona do druhého — on zašeptá — já stojíc u něho to neslyším — ona ano. A dělá

jak on chce. A s mrtvými se mazlí, až — fuj! ošklivo. Je to — hlt — divná nátura!“

Monolog přerušen byl příchodem obou dívek. Rychle se seznámily, až na podiv. Abigail hovořila vzrušeně a měla se ke Korabinské jako ke staré známé. Vyprávěla o své konfinaci v Thalerhofu, už bez dřívějších výbuchů. A zase s varianty. Jako by vyprávělo něco, co někde slyšela nebo četla. Přes to se Korabinská z toho rozplakala, ač hrůzné věci mýjela Abigail s frivolní až zběžností.

Při tom byl obličej její úsměvná, malovaná maska porculánových figurin. Myšlenky její bloudivly a zemité stíny kladly se jí chvílemi kol úsměvných rtů.

Oblečena byla ledabyle, blůza měla utrhané knoflíčky a spjata byla špendlíky. Ve vlasech měla perí, či už šedivěly? Vše na ní viselo. Zhubla.

Po překotných několika větách odmlčovala se, v obličejí ochabla, z očí vymizel jas i intelligence. Čelist dolní klesala.

Ale rychle se zase sbírala a vtipkovala. Jako by sama ze sebe posměch si tropila. Vymršťovala se celá, jako by péro v ní se navíjelo, napínalo její čivy. Neb elektrický proud jako by je ztopořoval. Organismus — či už jen stroj?

Ostřil žasl. Byl připraven, že spatří idiotku, a nalezal ženu zdánlivě duchaplnou. Dojem chorobnosti nečinila, spíše rozmarnosti. Ale jakési infantilní.

I Korabinská mlčela v údivu. Jen po očku pohledala na Ostřila, jenž kvitoval pohledy kývnutím hlavy.

Byla to zase jiná Abigail, než znal. Zapomněla skutečně? Odloučila se nadobro od té bývalé trpitelky?

Choroba mozku! Zapomenutí. Mohlo být pro Abigail něco lepšího?

V tom přišel dr. Bartlmé, jako by ho Ostríl myšlenkami přivolal.

Hned na prahu odhadl situaci.

„Oho, máme dnes výtečnou disposici!“ zvolal. „Lucidum intervallum!“

A obrátil se ruče k slečně Korabinské.

„Měl jsem čest už v Brně.“

„Měla jsem potěšení — ano — promiňte, že nemluvím dobře německy.“

„O velmi dobře, ale snad nerada?“ kousl doktor.

Korabinská neodpovídala. Doktor k ní přistoupil pátravě.

„Je to asi zvláštní pocit být k smrti odsouzen!“

Beztaktnost! mihlo se Ostrílovi. Korabinská sklopila oči, hektické růže na jármových kostech jí pobledly. Neodpovídala.

Ale doktor nepovolil. Přistoupil ještě blíže a opětoval hlasitěji svou otázku. Jako by byla Korabinská nedoslýchavá.

Zdvihla těžce víčka a pohlédla na všetečku pohledem závratným, hrozným. Doktor couvl, jako ustupujeme od propasti, jejíž kraj se pod nohou drolí.

„No no!“ mumlal a obrátiv se k Semelkové, dal jí několik lékařských otázek.

Slečna Korabinská se odporučila a vyšla.

„Počkej na mne,“ řekl doktor k Ostrílovi. „Provedu tě naší nemocnicí.“

Po chvíli jeli oba na Vinohrady do rezervní nemocnice vojenské, upravené ve škole. Několik nemladych už vojínů stálo u svých postelí, jako na cestu připraveni. A také jim doktor podepisoval cestovní průkazy.

„Kam jdou ti lidé?“ tázal se Ostríl.

„Domů, k ženám. Na dovolenou.“

„A proč se tak mračíš?“

Doktor se zachechtal.

„Přišli mi na vtip, kujoni. Dával jsem dovolencům před odjezdem afrodisiacum. Aby bylo hodně dětí. Stát je potřebuje. A prostředek účinkoval báječně. Chlapi byli jako satani, ošetřovatelky se musily před nimi zamykat. Až konečně někdo prozradil, odkud vítr věje. Pakáž! Už mi před odjezdem domů nic neberou.“

„Ale je něco takového dovoleno?“ trnul Ostríl.

„Nejen dovoleno, nýbrž přikázáno.“

„Nevěřím v takovou — nemravnost.“

„Co chceš? Taková je válka,“ zasmál se doktor kozlím hlasem a věd Ostríla dále. Ukázal mu Roentgenův přístroj a prosvětлил před ním hrudník raněného vojáka, jemuž nastal po zranění výlev do dutiny hrudní. Vlnění tekutiny bylo při otřesech prosvětleného hrudníku patrné.

Z místnosti jedné ozýval se strašný řev. Ostríl se zastavil.

„Co jest?“

„I nic! Elektrisují tam vojáka s raněnou míchou. Pojď se podívat!“

Ostríl odmítl. Měl prohlídky dosti.

Doma čekal na něho už Coufalík. Přišel s pozváním, aby Ostřil prohlédl si místnosti ústavu pro vyučování řečem a seznámil se se sborem učitelským. Reklama v novinách přivábila už jeden a čtyřicet žáků a žákyň a Coufalík dodal honosivě, že doufá, že vyšvihnou se na celou stovku.

„Promiňte,“ omlouval se Ostřil, „pro dnešek nemám již smysl nezaujatou. Až později.“

Druhého dne zastavil ho na ulici bývalý gymnasiální spolužák Mitvalský. Byl očním lékařem značně pověsti. Zašli do kavárny a druh druhu vyprávěli své osudy. Doktor byl též mobilisován, ale propuštěn s hrotným katarhem na neurčitou dovolenou.

Ostřil pozoroval, že si ho dr. Mitvalský prohlíží.

„Co to máš na levém oku?“ nezdržel se konečně Mitvalský.

„Nevěděl bych.“

„Víš co, přijď zítra v deset ke mně. Zde má adresa. Prohlédnu tě oftalmoskopem.“

Ostřila hnětla myšlenka, že Bartlmé, místo aby Abigail pouze léčil, koná s ní pokusy.

Zašel k němu na přezvědy. Doktor nezapíral.

„Ano, jest to přímo má chloubka, že z tupé apathie přivedl jsem ji ve stav duševního ruchu. Svou vůlí.“

„Jak to?“

„Znáš román Trilby?“

„Znám.“

„Nuže, Abigail je Trilby a já její Svengali.“

„Ale nezhoršuješ tím její stav?“

„Milý Rémo, zde už neběží o zhoršení, nýbrž o zpříjemnění.“

„Snad na úkor delšího života?“

„A kdyby tomu tak bylo?“

„Pak dopouštíš se něčeho — nedovoleného.“

„Dokaž mi to!“

„Zákon nedovoluje —“

„Zákon? Mé svědomí je mi zákonem. A to je klidné!“

Sklebil se a šeredná tvář jeho nabyla výrazu ďábelského. Slovo svědomí podtrhoval ironicky. Duševní anarchist.

„My lékaři máme ve vážnosti dvě řecká slova: Euforie a euthanasie. Přeloženo: Dobře žítí a dobře umíratí. A připojují také v čas umíratí. Dobře a rychle a co možno bezbolestně opustiti svět, když jsme se svou lidskou existencí hotovi. A jsou někteří z nás, uvádějící slovo ve skutek.“

„Jakým právem, doktore?“

„Milý Rémo, už podruhé se oháníš právem a to je nechutné. Nuže, právem humanity. Té vyšší, ne oné všední, která nazývá život nejvyšším statkem na zemi. A nejen právo jest to mé, nýbrž přímo povinnost. Přisahal jsem při promoci, že budu trpícím ulevovati. Tedy té dívce ulevuji. Či ceníš si dlouhého života idiota více než kratšího, ale vzrušujícího, lidského, činnorodému podobnějšího života?“

„Převracíš úkol lékařství.“

„Doplňuji jej, Rémo! Spartánské odkládání slabých zrozců není takovým barbarstvím, jak by se zdálo. Až se pauperismus, hmotný i duševní rozmůže, stát se k spartánské methodě vrátí. Mu-

tatis mutandis. Pak bude i přikázáno zkrátiti věk lidský v jistých případech. Ostatně spánek, narkosa, zda není to přerušením života? Dle tvého názoru i to by nebylo oprávněno. Smrt je narkosou nekonečnou, spánek dočasnou a umělá euthanasia jest zkrácením beznaděje a přírodou spíše odůvodněná, než na příklad poprava. Odsouzenec může se ještě napravit, nevyhovitelný je i nenapravitelný a vlastně odumřelý. Uspíším jen nutnost, zkrátím utrpení. Není to dobrodiním? Přemýšlej o tom! Ostatně zvěř hubí své starce neb mrzáky k zápasu existenčnímu neschopné. Je to také svépomoc!“

„Cit můj protestuje,“ pravil Ostřil.

„Cit klame častěji než rozum. Rémo, chceš, abych Abigail zanechal? Ale ručím ti za to, že zůstane ti živá mrtvola, němá, slepá, plná přímětů a jitrivých ran.“

„Přiber si aspoň psychiatra! Na mé útraty. Neber tu zodpovědnost sám.“

„Dobrá! Možno!“

Rozešli se. Ostřilovi bylo divně. Nevydal Abigail na smrt? Nejlépe bude, když dopíše sám nějakému psychiatrovi, aby Semelkovu navštívil. Pak teprve ať rozhodne se definitivně.

Rozumářství, sofistika! tanulo mu na mysli, když přemýšlel o slovech doktorových. V noci ve snách přel se urputně s doktorem Bartlméem, jenž chtěl břitvou podříznouti krk Semelkové. Vyšel z děsivého spánku s úzkostným tlakem u srdce.

Zašel k doktoru Mitvalskému a podrobil se ophthalmoskopii.

„Co jsi našel?“ tázal se, když lékař odložil nástroje. Vytáhl pouzdro s doutníky a nabízel doktorovi.

Tento si zdlouha a mlčky zapaloval.

„Eh co!“ řekl konečně, jako by se od něčeho odtrhl. „Byl jsi vojákem, nejsi žádná slečinka. Našel jsem vážnou chorobu.“

Ostřil byl v bitvách, v pekelné palbě i ve zrádných močálech, ale toho nynějšího pocitu náhlé úzkosti nikdy tak intenzivně neměl. Nemohl to ukrotiti. Roztráslo to celým tělem, až na židli poskakoval. V uších mu zašumělo, plam acetylenové lampy zatměl se ve svém jádru a jen korunou svítil. Trvalo to minutu, snad ani ne, pak jako by vlny odplývaly, utišil se. Jen ohromná tíha zbyla mu v nohou.

Doktor Mitvalský zatím hovořil: „Myslím, že jsi byl v Brně na omylu. Výlev krevní do mozku nebyl následkem úrazu, ale následkem nemoci mozkové. Po úrazu bylo by bezvědomí ihned a ne teprve za několik hodin a netrvalo by kolik měsíců. Myslím, že máš nádor mozkový, bující. Díváš se někdy do zrcadla? Uvidíš, že levé oko máš vyboulené proti oku pravému.“

Podával Ostřilovi zrcadlo. Ale vše se v něm míhalo. Ostřil nevěda ani k čemu, přikývl hlavou.

Doktor poklepal Ostřilovi na levý násadec soscovitý a v hlavě prasklo cos, jako by někdo přelomil hůl. V čele zaválo mu to prázdnotou a levé ucho se pronikavě rozeznělo.

Ostřil chtěl mluvit, ale nedovedl rty spojit. Ochnutí? A zase lámala se hůl nad ním. V uších po prudkém znění zahluchlo.

„Tedy jak, Ostříle? Souhlasíš?“

Ostříl procítl, probíral se z bouře myšlenek.

„Jak?“

„Podrobíš se operaci?“

„Je to nutno?“

Lékař mávl rukou netrpělivě.

„Říkám to už po třetí. Pojd!“

Vyšli ze zatmělého pokoje a tu si lékař všiml vyděšeného výrazu Ostřílova.

„Tobě není dobře?“

Ostříl cítil, kdyby odpověděl, že by propukl v pláč. Zavrtěl jen hlavou, zařal zuby a bloudil očima po originálech, rozvěšených po stěnách. Doktor Mitvalský byl přítel umění malířského.

Přinesl Ostřílovi sklenici sherry. Ostříl se poněkud sebral a promluvil.

„A kdo by podnikl operaci?“

„Já sám. Ale kdybys nechtěl, ustoupím chirurgovi.“

„Je operace tak těžká?“

„Ani bych neřekl. Enukeace oka.“

„A ručíš za výsledek?“

Lékař pokrčil rameny.

„Mozek, obscura textura, záhadné tkanivo. Rozhodně však jinak novotvar poroste. Ostatně týden máš na rozmyšlenou.“

Když od Mitvalského vyšel, zdál se Ostřílovi svět zjinačený. Ovívalo ho to elegicky vláním smutečních praporů a z dále donikaly zvuky Chopinova hoře. Kameníci v ulici, do níž zahrnul, dusáním označovali tvrdé dostupy obra — Osudu.

Bude to konec? Vyplnil už on poslání svého života?

Nikoli! Dosud nic nevykonával, ničím neprospěl, žádnou památku nezůstavil. Což lze zmizeti tak beze stopy?

Šum pouliční sypal se na něho jako hlína a hlasy vůkol nabyly dunivého přízvuku, jako by hroudy tloukly do rakve.

Doma usedl v úplném zmatku neovládatelných myšlenek. Pravil si, že přepíná, oddává se melanholii, panice. Nebude, jako nebyl před sto lety, proč se z toho děsit? Snažil se představit si svět bez sebe a nemohl.

Nad hlavou mu zase prasklo. Hůl? Ano, soudce ji nad ním lámal. Veta po něm!

Srdce bušilo v hloubi bolestně a tlumeně. Jako palička na buben potažený sukmem. Krev! Pochod její. Už jednou kráčel za víření jejího do nirvany — až po druhé mu čepobití její zazní, usne na vždy.

Proč dosud byl nevědomý? Proč slep? Což ne-upozorňovali ho Bartlmé, Gusek, kde který lékař, aby se dal prohlédnouti? Vykládal si jejich rady po svém, jakýsi negativní katalysátor zatajil mu zhoubu, řádící v shluku jeho molekul.

Studoval v zrcadle svou tvář a byl překvapen, jak zestárl. Požloutl, krk mu zhubeněl a sem tam rozšířené vlasečnice prostupovaly skvrnkami jeho pleť, jejíž svěžestí vždy se podívovali jeho přátelé. Nikdy se mýdlo jeho obličeje nedotklo, mimo bradu u holiče.

Spánky měl vpádlé a kolem boltečů hluboké prolákliny. Ve kštici už prořídle objevovaly se ojedínělé bílé vlasy. A bylo mu ne celých tři a třicet.

Tlačil si na levou zenici. Bolelo to. Na pravou zenici tlačil jak chtěl, zcela bez bolesti. Pak si zaťukal na násadce sošcovité za ušima. I tu připadal mu na levé straně otřes nepříjemnější.

Nádor! Novotvar! Nakoupil si knih lékařských a četl je. Ale levé oko se mu rozplakalo úporně a nepřestalo, dokud četl.

Pak objevila se návštěva. Páter Hříbal přijel do Prahy na pohřeb bývalému spolužáku, školnímu inspektorovi. Zemřel náhle. Vracel se z pohřbu.

Ostřil doprovázel ho na dráhu. Na nádraží setkali se se slečnou Korabinskou. Byla podivně vzrušena. Hovořila o politice, o svobodě, sebeurčení, o suverenitě národa, o přednostním právu jeho existence před existencí státní.

Divila se, že oba pánové nebyli účastni ruchu, jenž tu vál všemi myslí, onoho sjednocování sil k vydatnějšímu boji za nejvyšší ideály lidstva, především za svatou svobodu národů, jež je příkazem božím.

„K boji?“ opáčil páter Hříbal, „trvám, že boje už je dosti. Plnost zákona je milování. Příchod náš buď pokojný! Zvolna a vytrvale pracuj a lépe posloužíš vlasti, než útokem a překotem.“

Ale slečna Korabinská ztratila všecek ostych.

„Milování! Dobrota!“ vybuchla ironicky. „My Češi jsme měli od jakživa lásky míru vrchovatou. Pro celý svět, jen pro sebe nic. Egoismus je nám nemravný, srdce dělíme s cizími, utrhuje své. A nedovedeme nenávidět, ani zla ne. Ano, zapomínáme příliš rychle a kdo nás včera kopal, dnes hotovi jsme ho pomilovati.“

„Ano,“ odvětil kněz, „tak jedná ten, kdo chodí před Hospodinem v právu a spravedlnosti.“

„Morálka křesťanská!“ podotkl Ostřil.

„Ano, těžká, ale tím záslušnější,“ dodal kněz. Ale Korabinská vztyčila hlavu jako had.

„Ano, neodpírat zlu a kdo tě udeří v límec, nastav mu druhou, není-li pravda? Zásada českých bratří, která je též vyhladila. Protože byla popíráním síly a důstojnosti. A také ji katolická církev neprovádí. Já tu zásadu prostě nepochopuji. Nenávídím zlo z celé duše a chci je potírat, kde budu moci. A neustoupím, nepoddám se! A modlím se o spravedlnost, o odplatu, o planoucí nenávist, o zbavení otrocké mysle a ne o milování. Vše má svůj čas. Síla je v lásce, avšak ne v lásce ke zlu. A dnes platí pevný, důsledný boj až do konce a nic povolnost a láska. A jen vítězi otevře se cesta do země kananejské, k zaslíbenému svatému Jerusalemu svobody.“

Páter Hříbal chtěl něco odvětit, ale vrátný vyvolával k nástupu do Brna.

„Jsem též pro postup, ale povolný a v mezích možnosti,“ podotkl Ostřil.

Korabinská dívala se pohrdavě.

„Mříže v očích, v ústech, v duši — všude mříže,“ vzdychla jako by syčela.

Páter Hříbal odjel a rozhovořená Korabinská provázela Ostřila. Ale slova její sebe horoucnější zapadala u Ostřila do chladné jakés prázdnoty, trátila se. Nemohla dosáti půdy, zachytit se, zazelenat.

Byl zvyklý setkávati se s nevěrci oděnými v okázalé formy víry, ohánějícími se frázemi o svobodě,

rovnosti všech lidí před zákonem občanským i mravním, o důstojnosti individua a otrokářích, podmaňujících si vše, co slabší octlo se jím v dosahu. Skutky svými zapírali zvučná svá hesla. Hned Bartlmé na příklad, falešný ironik a nepřítel autorit.

Dala se i Korabinská zlákatí falešnými proroky?

Doprovázela ho až k domovu.

„Záleží vám tolik na tom, abych smýšlel jako vy?“ tázal se nakonec Ostrčil.

„Velmi!“ odvětila s pohledem, jenž zasvítíl oknem teplého domu na studené poušti melancholie Ostrčilovy.

„A šetřte se!“ doložila měkce, tisknouc mu ruku na rozchodnou.

Nespavost zneklidňovala Ostrčila. V černých hodinách myslil na slova Mitvalského a polosen karikoval je. Vyloupnuté oči tančily jako padající jiskry a on je musil chytati, jako jongleur v cirkus chytá hořící lampy s úzkostně napjatou pozorností, aby některé nepadlo na zemi, nerozbilo se. A pak zněl mu hlas doktora Bartlmé, jenž radil hlavu rozčtvrtit a část s chorým okem vyloupnout. Že tím hlava nic neutrpí.

Nakonec se zamykal. Pátek se zneklidnil. Zahovořil svou vykloubenou češtinou, že by bylo oběma zdrávo, kdyby si zase vyšli na dobročinné výpravy. Že hladu je mnohem více, než když byli poslední v Praze.

„Zajeď si k Prokopovi do Krče,“ odbyl ho Ostrčil.

Ne že by necítil s lidem, ale měl nemoc vůle. Myšlenky byly nalomeny, jen pudy byly kost-

rou jeho výkonů, jako při veliké revoluci rozhodují napřed živlové nejnížší. Rozum, starý konservativce, probouzí se později a dlouho trvá, než zádušný hlas jeho pronikne vřavou a způsobí odliv v ochlokratii.

A zvolna líhnul se had. Učinit konec. Dobrovolně. S velkým gestem odmítnouti těch několik let z milosti zákeřné choroby. Vyjítí dříve než jak osudu se zráčí. Vše halilo se Ostrčilovi v šero.

Spal jen v lenošce. Vlastně prodřímával dny. Na loži nebylo spánku.

Pátek hlásil, že byl zde Coufalík, ale že ho nepustil k pánovi.

Mluvil prý o ústavu. Ach, ano, vždyť měl prohlédnout školu, seznati personál. Čím je mu nyní škola! Promarnil život. Jak dobře vystihla to Kátle i Bartlmé i otec. Darmochleb, příživník, fruges consumere natus.

Měl přeludy, že leží v rakvi sobě nepodobný. Lidé stojí kolem, nikdo netruchlí. I Pátek se asi zveselí, až zví, že v závěti má deset tisíc odkázáno. Ale ne — ten jediný zatruchlí upřímně, ten jediný!

Vyprávěl o svém přeludu Pátkovi. Komu se zdá o smrti, bude dlouho živ, vysvětloval Pátek, a blahopřál Ostrčilovi.

„Třicet roků a třicet minut je jedno,“ odušil Ostrčil nevrle.

„Cože?“ divil se Pátek.

„Viset, hlupáku. — Přines mi fagot!“

Nástroj zazněl tajemně a dýchavičně, jako hlas z vydoutnalých plic. Ostrčil mechanicky probíral klácky a hle, čím vše vyznívalo! Bujně scherzo,

komické intervally, nic ponurého. Jasně a veselě zvuky. Co to jest? Je kontrast vlastně doplňující barvou nálad? Či byl v tom vzdor a obrana organismu proti rozkladu? Harlekýn vyčuhující z rubáše?

Výsměch osudu. Ano, byl slepý k okolí, hluchý k hlasu krve, za dřevo měl své tělo a za nepřítele. Nyní viděl svého pravého nepřítele, velikého Tkalce. Seděl na překlance stavu, ruka házející člunkem měla pohyb sekáče a proklad ponůzek rovnal a zadupával bezhlavé trupy. Od stavu běžely barevné pásnice, jimiž tkal osudy příštích. Jeho nit byla bílá, bezbarvá.

A fagot zněl, smál se, vtipkoval a myšlenky jako zlákané děti hrnuly se za hudoucím krysařem. Vše je čistě pudové, dobro i zlo a v ničem osobní zásluha, zněl mu v uších hlas Bartlmeův.

Hrál, až mu dřevěněly ruce a žvýkače popadala křeč.

K věci! volal pořadatel jeho parlamentu. K věci! To jest k smrti!

Psal závěť. Srovnával ji s prostým, láskyplným odevzdáním své prabáby Drobné a trnul, jak jeho sloh je chladný a prázdný. Ale nezměnil to.

Pak padla na něho bázeň, aby nepohřbili ho za živa. Ale což není členem spolku pro spalování mrtvol? Vyhráno!

Blahoslavený ohni! Očišťující, trávící a rozptylující sebe hrubší hmotu, jíž země namáhavě a zdlouhavě luhuje. Bleskem szelinutí mizeli vyvolenci bohů se světa, v svatém ohni, jenž proměnil je v lehké mráčky popelu.

Dobrý živle! Všecky choroby, zla, těžkosti i muka rozprchávají se v mocném tvém náporu. Velký živiteli, nepříteli rmutu, hníloby a lenosti! Velký obměniteli, suverenní rozlučovači, první sluho a ministrě Šivy! Vždy k nebi spějící a vedoucí, vše pronikající silou živnou i rušivou zároveň! Bez tebe není života, ale není též smrti. Bez tebe není ryzosti, není světla, není vítězství jasného nad temným, vítězství ruchu nad mrtvolnou, kamennou tíží. Ty vdechuješ barvu oblakům i zemi, dýmáš vůni z korun květinových, jasnou červeň dáváš krvi a odvahu bujarému mládí!

Přijmi láskyplně mé tělo z tvé zářící energie vzniklé, tvou přítomností žijící a tvým zhasínáním hynoucí, zabal mne do svého plápolného pláště a rozevěj atomy mé do všech atmosfér výšin i hlubin! Ať rovnomocný povstanu zase neb uklidním se na věky...!

Ostřil cítil doteky plamenných jazyků až u srdce a před očima hrály mu ohnivé vzorky tapetové na tmavé spodině. Tak, jak matka to v renesančním pokoji mívala. Živé, zlacené vzorky vlašské.

Proč sen o matce bývá mu postrachem, zlým znamením? Bude i jeho zjevení jednou postrachem těm, co ho znali?

Zaslechl venku hlas doktora Bartlméa. Ale tento nevešel.

„Vy jste ho nevpustil?“ tázal se za chvíli Pátka.

„Chtěl peníze, prosím.“

„Jak jste to poznal?“

„Rekl, že prohrál.“

„Nu — a šel?“

Pátek zaváhal.

„Nuže?“

„Šel.“

„To se mu nepodobá.“

Pátek třel výmluvně palec a ukazovák. Ostřil pochopil.

„Dal jste mu peníze?“

„Měl jsem něco zaspořeno.“

„Kolik?“

„Sto korun.“

„Vy kapitalisto!“ pohrozil Ostřil a vynahradil Pátkovi zapůjčený obnos.

A v příštím okamžiku zmizelo mu vše z paměti. A vidiny smrti zase přicházely.

Dopisy hromadily se mu na stolku neotevřené. Nač? Byl konec všemu. Či nastává něco nového? Četl v lékařské knize: Ze smrti povstává život, jako ze zániku nitěk semenných a pučivého včtku nový vyšší organismus. Smrt je jen obměnou plození.

Jest útrapa jen dynamický odstín slasti? Je spánek dobrem? Blíženec smrti — snad i smrt je dobrem? Druhá otázka: Náležím v životě sobě? Nikoli, spíše svému okolí, lidem, věcem, cizím myšlenkám. Náležím složkám, nikdy sobě.

Chvillemi, když mozek vyčerpán nelibými představami umdlával, nastávala reakce.

Naděje v omyl lékařský. Snad Mitvalský patří k lékařům, kteří nemocné straší, aby léčení své tím důrazněji podtrhli, příznivý výsledek skvělejším světlem ozářili neb nepříznivý zmírnili pesimistickou předpovědí.

Sugesce! Skutečně Ostřil, nemyslel-li na oko chore, nic v něm nepociťoval. Myslel-li intenzivně na prst, vznikalo v něm svědění. Pacit. Tedy myslet na něco jiného! V tom je to!

Nač jen? Aby to bylo dosti značné — a zapudilo vše. Na ni! Paprsek padá do jeho šera. Chladný, zemřelý. Jako mrtvá luna vycházela smutná jeho láska. Bledá tvář královnina. Snad ho předemřela? Jinak by mu tak náhle nebyla zanikla.

Vojenští dovolenci zavlékali tyf skvrnitý, choleru, úplavici do všech končin. Snad jim padla za oběť? Byla vůle osudu, aby se nesetkali.

A přece zažil velkého štěstí v životě. Dva, tři okamžiky, chytil paprsky, chytil úsměvy. A to vyvážilo všechny strasti, jimiž ho život navštívil. S těmito okamžiky stál život za to, aby byl žit.

A už děsil se smrti méně. Odejde do možnosti spokojiti se s jejím prachem, naléztí její duši, oprostěnou, jako bude duše jeho. A kdyby v času peřeji, jako dva spadlé listy podle sebe pluli, to zvažilo by věčnou blaženost v ráji.

Týden dal Mitvalský na rozmyšlenou. Pět dní z toho minulo. Pět dní naprosté odloučenosti od věcí přítomných. Pět dní sebetřýzně, mračné nerozhodnosti, nadějí a zápasů hmoty.

Zase přel se Pátek s někým venku. V afektu zahřměl sybilinský hlas slečny Poplachové. A jiný družil se k němu. Nikdy jej Ostřil dříve neslyšel, proč se tedy při něm zachvěl? Odkud jej znal? Ze snů, z blouznění? Hlas altový, podivné a konejšivé něhy. Balsám mezi hlasy. Srdce počalo Ostřilovi bušiti.

Kdo? Kdo jest to? Naslouchal. Ale srdce jeho přehlušovalo zvuky venku. Donikaly sem jen útržky, článkování slov a odstíny hlasů unikaly. Tak tak, že přízvuk zachycoval. Patrně stál Pátek přede dveřmi rozkročen jak kolos a hmota jeho tlumila a tříštila zvuk.

Poslušen podivné přitažlivosti, tíhl Ostřil ke dveřím, odstrčil závoru a stiskl kliku. Pátek odstoupil. Ostřil stanul na prahu, oslněn, vyšinut rázem jako do jiného světa. Zemřel a octl se ve svatyni? V ráji? Mimo svět vezdejší?

Královna! Jeho královna stála poblíže. Prozařovala mrakem ji stínícím, slečnou Poplachovou. Zjevení!

Z mraku zaburácelo.

„Poustevníčku náš — chvála bohu, že vás konečně jednou vidíme! A už vás nepustíme ke hře na schovávačku. Ostřilku, Ostřilku! Jaké brouky jste zase měl v hlavičce? Máte obličejík tak chudoučký, děťátko naše zlaté, co na vás zase přišlo? Hlavička bolí? Nebo žaludeček? Jen aby to nebyla úplavice. Ale to není, že ne? My v ústavu pořád čekali, šlapali ze dveří do dveří, kde ten náš mecenáš jest a co kutí? Proč že nepřišel na otevření ústavu — ústavečku — bylo to tak hezounké — každá z dam jako kytička — páni bílé rukavičky — vše tak comme il faut — jen hlavní osoba, náš beránek (řekla Lamperl) scházel. A tak, jako by scházelo vše. Coufalíček div že se neproměnil v Zoufalíčka — dvakrát sem doběhl — ale všecko marně — i u doktora Bartlmé jsme byli, u pana Guska — nikde nic. Prohnal jste nás, oukropečku, ale vidíme, že jste se zase vrátil. Že

byste stonal? Vždyť všecek záříte. Nic není ztraceno. Nu, nedívejte se tak zbožně — ale jsem to hlava zapomenutá — paní Maruna Maierová, má nejlepší přítelkyně — člen našeho ústavu, dušička dobroučká, doporučuji vám ji. Jen si ji prohlédněte, tajemnístkářku. Co se vás naopatřovala v Brně, a když jste přišel k sobě, ne a ne se vám ukázat! A vy ne abyste se zeptal, poděkoval se jí, nevděčníku jeden!“

Ostřil díval se a díval a v duši bylo mu stále úlevněji, světleji. Všecka čidla jeho harmonicky rozkvétala, otvírala se a zbystřovala. Dovedl postřehnouti všecek příval slov slečny Poplachové a zároveň němou mluvu očí své královny, údiv Pátkův a tisíc malých dějů vškol. Byl celou bytostí svou jediným vnímavým čidlem. Vše se mu pravdivě a ostře odlišovalo a vystupovalo z temnoty, neznámosti a strašnosti do zlatého, vlídného jasu. Daleko odstoupila dosavadní bázeň, odmlčely se hrozby, hněvy i bolesti. Krásný, ladiný cit vše zaplavil, jako příboj věčně hovořícího moře italského.

Neboť doplul k magnetické hoře, k síle, jejíž blízkosti se nenadál, po níž jen toužil a doufal i v hlubině svých černých dum. Jistě neviditelná, působila na něho svou přitažlivostí, že šel k ní nezadržitelně, aby se rozprostřel, odtělesnil, emancipoval od strážně, úzkosti, ode všeho, co trýzní duši bez lásky.

Přístav! Tišina!

Strměla nad ním jako zlatá madona vykupitelka, zbožňovaná, kýžená a už oželená.

Velký úkoj, odpuštění všeho příkoří, a především osvobození veliké vládo od ní a celý jeho svět kladl se madoně pod nohy.

Bylo mu, že by hned klesl na kolena k tichému koření se a zatím ztopořeny tkvěly údy jeho na místě.

Ale duše hovořily mlčky. On se tázal, ona odpovídala. Očima a ústy své duše.

Vídala jsem tě, znám tě! Tvou přítelkyni jsem byla odedávna, neboť byli jsme pro sebe určeni. Přijala jsem tvou lásku, těšila mne. Vše o tobě řekla mi má přítelkyně a duše má vytušila duši tvou. Mé dlaně kladly se úlevně na tvou zraněnou hlavu, dlela jsem u tvého lože a ty jsi mne volal, nevěda, že jsem u tebe. Já zápasila se smrtí o tebe a volala k tvé zmírající duši: Žij! Já vyrvala tě spárům velké neúprosné. Já a žádná jiná! Má láska byla silnější než smrt a žár její proteplil tvou chladnoucí krev, přilil oleje do zhasínající lampy. A síla má byla tvým vzkříšením. Můj jsi všecek, můj zrozenec, úchvatek a uzavzuji se ve svůj majetek.

A duše jeho odpovídala přisvědčivou ozvěnou.

Ano, v tobě je mé přítomno i mé příští. Jsem jehlice hraňová, spějící k ose krystalisační. Víím, že bez tebe další můj život byl by absurdností, víím, že do sebe vhraněné nic nás už nerozloučí. Tvé snahy budou mými snahami, tvé myšlenky mými, vůle naše jediná a touha tvá bude mým úkolem. Chci znáti nyní jen bolest jedinou: Nemoci tobě vyhovět. Nežil jsem dosud, avšak nyní chci pít dlouhými doušky, pít šťávu a dřev života. V tobě poznávám, že láska je duší všeho živoucího

a v ní je i smrt jen rozplynutím v sladké oddanosti. Buď pozdravena ty, jež přicházíš v jejím jménu ke mně, veliká, milosrdná, vítám tvůj příchod, přemilostivá, a hledám pohled tvých nebeských očí, abys mne vzala právem svaté, pravé lásky!

Veliké utišení probudilo Ostřila z úchvatu. Pátek i slečna Poplachová dívali se střídavě na Ostřila i paní Maierovou. Tato zbledla a sklopila oči.

Skutečnost.

„Paní — milostivá — mé dámy —“ koktal Ostřil — „jaký jsem hrubec — račte dále — prosím za prominutí.“

Rozhrnul za dveřmi portieru a kol schýleného prošly obě dámy.

Přistřkoval sedadla, šukal a nebyl schopen jasné, přehledné úvahy. Jen trnul a v nitru rodila se blahá píseň.

Když kráčela paní Maierová kolem, ovanul Ostřila pach voňavky, růže. Miloval parfumy u žen, ale nejméně banální růžový. Nyní zdál se mu vůni nejvzácnější, královskou.

Jdouc mimo, podala mu ruku řkouc:

„Měli jsme o vás starost.“

Hlas její zněl stříbrně proti houkání slečny Poplachové. Ostřil něco sháněl. Co jen? Pátek vytrhl ho z rozpaků. Přinesl na podnosu víno a suchary.

„Škoda vína!“ řekla slečna Poplachová, když Ostřil, nalévaje sám do sklenic, přeléval.

„Čeho by bylo pro vás škoda?“ opáčil Ostřil a vroucnost jeho hlasu odňala frázi té všecku banalitu. Maruna zaplanula v líci.

Ostřil chtěl otevřít okno, ale slečna Poplachová bránila, že je venku sedm stupňů zimy a vítr.

„Snad mám přetopeno?“ omlouval se Ostřil.

Dámy okusily vína a chrupaly suchary. Slečna Poplachová se rozhovořila o osnově vyučovací na ústavě. A do hovoru jejího jako čisté zvonivé krůpěje kanuly poznámky královniny.

Ostřil díval se na ni, pozorně a kriticky.

Co ho u ní okouzlo? Postavy byla spíše malé, proti kolosální Poplachové byla jako z porculánu. Ale v pohybech jejích byl měkký půvab, bezděčná harmonie. Obličej její se žlutavým odstínem byl spíše do šíře, s čelistmi poněkud širokými, ale svěžích, ruměnných rtů, vykrojených srdcovitě. Při hovoru a při smíchu ukazovaly se zuby zpřeházené, ale bílé a pevné, poněkud vyvstávající. Nosík nebyl orličí, ani řecký, a jako bílými krupičkami posetý, oči tmavomodré, čelo nízké, vlasy černo-hnědé pokrývaly zpola drobná, bílá ouška. Žádná část hlavy nebyla o sobě dokonale krásná a přece celek dýchal ryze ženskou, lichotnou něhou, čistotou a svěžestí, že srdce rádo dávalo se v plen a hlava skláněla se k sladké služebnosti.

„Myslím tedy, že na základě toho, co jsem přede chvílí vylíčila, můžeme mít oprávněné očekávání plného zdaru svého podniku,“ prohodila slečna Poplachová, patrně za doslov vývodů, jež Ostřil přeslechl.

Pátek diskretně už dříve zmizel, slečna Poplachová proplakovala vínem mluvidla a královna — nemohl si Ostřil zvyknout říci o ní paní Maierová — upírala na Ostřila už směleji své neodvratné oči.

Zachytiv poslední slova, připil Ostřil na plný úspěch linguistického ústavu a nabídl dámám cigarety. Slečna Poplachová vzala, Maruna odmítla.

Paní Maierová! Nyní teprve uvědomoval si, že patrně existuje neb existoval nějaký pan Maier. Zadiplomatil.

„Milostivá paní zde asi má rodinu?“

„Přesídlila jsem z Brna se svými sestrami a hošíkem.“

„Má jedináčka,“ dodala slečna, „po nebožtíku.“

Ostřilovi se rozjasnilo. Ovšem, i kdyby měla muže — co by to vadilo? Jeho cit byl nehmotný, vznášel se lehce nad formalitami společenskými. Nahodilosti nemohly její zmenšiti. I manželský svazek by byl jen dočasnou nahodilostí. Náleželi sobě a vše ostatní by se překonało. I ona tak smýšlela, každý pohled její to dotvrzoval.

Maruna ví o něm patrně více než on o ní. Ale nerad pátral. I nyní přestal na tom, že je vdovou.

Oh, kynou mu dnové omamujícího štěstí — nemohl ani domyslit, srdce mu usedalo.

Ani nevěděl, jak rozloučil se s dámami. Jako opilý připadal si, ale opilý ku provozování nejrozkošnějších pošetilostí.

A zvuky, které mu při objevení Maruny Maierové, jeho královny, počaly zaznívati, rozepěly se zvolna v mnohohlasý ševl, v magické otevírání se bran dosud zamčených, v osvobozující právan, jenž čechral a kypřil stále hloub a hloub vrstvy slehlé jeho prstí, probouzeje v ní spící rozhozená semena, stíny prchaly v úsvitu nového dne. Slunečno a krásně bylo mu. Protože vyšla na jeho obloze

ona, dojmavá, celá v slávě a vůni rosné, růže růží, obraz obrazů.

Pozdravil ji, první její vyznavač a už nebál se. Ani smrti ne. Zemřítí milován není bolno. Jest to jen rozpoutání, protiklad zrození.

A kdyby měl oslepnout, duše jeho očí nezavře a bude i v neviditelnou poznávat.

Amor vetat mori, láska brání smrti. Kdosi zavola ho do života, složeného z posměchu a soucitu, do zápreže, jež nebyla jeho volbou, v níž nevykonat ničeho. Nyní cítil v sobě sílu: Mrskal od sebe myšlenku, že zrozen je k užívání, důvěřuje pevně, že bude produktivní. Síla probudila vůli, mířící především k tomu, aby se stal lásky hodným, dobyl si v boji životním význaku, jenž neodměňuje se řády a podobnými třetami.

Nedoprovodil ani dámy. Vyrovnával se s novou situací, zažíval všecek ten ohromný převrat v sobě, nejsa s to vésti si normálně, snížiti a profanovati své city hovorem vyznívajícím jako výslech, informace, hledání slepých čidel, cvik sotva prokouklých očí duše. Věřil, že i v ní, Maruně, děje se totéž. Přece ho už znala, proč tedy nyní oči její vlhly? Pouze soucitem? Toho by se obával. Čím ji překvapil.

Oh, jinak, zcela jinak se ještě poznají. Jen nejvyšší, nejčistší motivy ať zrcadlí se v každém slovu jejich, v každém pohledu! Žádný těžký, zamlžující dech hmoty nedotkni se lesku této krásy! Prach všedních zájmů nesmí zvířiti se až do výše, kam si královnu pozdvihl, nesmí zatížití éteričnost ovzduší, jímž ji obklopile.

Prisahal by, že ještě jemnější než jeho je cítění její. Nemožno, aby žena neušlechtilého smýšlení budila takovou oddanost a zároveň osvobozující jarobujnost, při níž však spíše k oběti mu bylo, než k útoku.

Úchvat, veliká radostná píseň života rozezvučela se mu slavnými fanfárami. Vnímavost jeho otevřela všechny průduchy a už chápal nadšení Běty Korabinské pro blížící se zaslíbenou zemi pravého života. Matné svítání jeho východu rozhodlo se ve východ sluneční a proudy světla lilo se do něho poznání, že láska osvobozuje, že jen ve svobodě je smysl života a mimo ni není v něm důstojnosti. Podivně rozcitlivěl a nyní teprve pocítil bolesti národa, jemuž se křivdí. Dojmy, dříve hlouše zapadlé, mocně vzklíčily a rozzelenaly se z jeho nitra. Dřímaly jen, nebyly ztraceny.

Pojem velkého probuzení splynul mu s objevením se jeho královny a byl jí posvěcen.

Hrud' jeho byla úzká pro velikou expansi klíčících myšlenek a jako by praskala a bolela, když je chtěl všechny obsáhnouti. Ale přizpůsobí se, rozepne se s rostoucím úkolem. Síla vcházela do něho otevřeného láskou.

Znovu zpívala krev, ale svou píseň heroickou. V úchvatu slíboval si, jak zúčastní se ve svatém boji za svobodu, proti křivdě a násilí a nepovolí v síle, dokud nebude dobojováno ve vítězství neb čestné smrti válečníka pro zákon boží.

Snaha pojeti i jiné do svého štěstí teple prolnula celé jeho tělo. Žádal si vřele někoho potěšiti. Koho by obveselil?

Oblékl se na vycházku.

„Chtěl byste také ven?“ tázal se Pátka, dává mu peníze. „Jděte pro ovoce dětem!“

Pátek vskočil na nohy jako jelen.

„Ovoce už je drahé, ale chléb!“ navrhoval.

„Co chcete,“ svoloval Ostřil.

Venku bylo Ostřilovi, krácejícímu po větru, jako by plul.

Mráz listopadový citelně štípal do prstů. Ostřil navlékl rukavice.

Před prodejnou uhlí stála fronta zkrhlých čekatelů. Mezi nimi děti. Ostřilovi připadla na paměť nedávná jeho příhoda se školačkou.

Zašel do nejbližšího hostince a tázal se po teplé polévce. Nebyla. Ale když vytáhl bankovku, hned byla připověď. A než minulo půl hodiny, roznášel Pátek a zaplacená služebná horkou polévku mrznoucím lidem před prodejnou.

Ostřil se zasmušil. Pomyslel na Abigail. Cítil sílu dát jí útěchu, svým jasnem prosvětlení duševní její temnotu.

Vůle zrodila naději, že i ji snad učiní účastnou svého blaha, že láska jeho vykoná zázrak a probudí její duši.

Dal se k ní. Ale nestihl ji v bytě. Prý je asi v komoře. Nedovolil, aby byla přivolána, šel za ní sám.

V polosvětlé, klenuté místnosti stála u mrtvoly. Pach syrového dříví, plísně a dehtu vanul kolem. A jiný zápach, lidského, zahnuvajícího masa.

Levá ruka Abigailina ležela na prsou mrtvoly. Z černého rubáše odrážela se hlava bělohřívého muže, jemných, semitskou rasu připomínajících tahů v obličejí, plnovousem vroubeném. Oči mrtvo-

ly byly nedovřeny a mříže zaprášeného okna zrcadlily se v mlžném pruhu bulvy oční jaksi ironicky.

„Abigail!“

Neslyšela. Rysy tváře její byly jako smazány a kol rtů zkameněl poloúsměv, pološkleb.

„Slečno Semelkova!“

Ostřil vzal ji za rameno. Otočila k němu zvolna hlavu.

Měla na sobě starý, aksamitový župan olivové barvy a vlasy neměla ještě upraveny. Probleskovaly mezi nimi šediny.

Ostřil vzal ji za ruku. Byla mrtvolně studená, i oči její měly vzdálený odlesk večerem usínajících vod.

Odtáhla levici od mrtvoly a utkvěla rukou ve vzduchu strmě, ztuha. Pak hrula malíkem, středním prstem, konečně celou rukou, jako by zohebněovala ztuhlé klouby. Cívil do prázdna pohledem idiota.

Ostřil pohlídl ji po hlavě.

„Ubohé dítě!“

Hlas jeho působil, že jako náhlým přemetem octla se Abigail ve skutečnosti.

Stiskla mu ruku s bývalou koketností a červeň zahrála na zemitých její lících.

„Vy jste se namáhal až sem? Promiňte a dovolte, abych vás zavedla do svého přijímacího pokoje. Vaše rámě!“

A s grandezzou podebravši si župan odcházela s Ostřilem.

Doma hovořila chvíli živě, ale pak upadala zase do lethargie. Krajku hozenou přes vlasy zase

strhla, jak se škrábala na hlavě. Na Ostřila jako by zapomněla. Paní Kadláčková odpovídala za ni.

A zase kameněly rysy nemocné, oči se poulily, stočila se celá postava. Vybočení páteře její demaskovalo se docela.

Paní Kadláčková přinesla ovoce od lahůdkáře. Abigail zasmála se a lačně zakousla se do jablka. Ale nedojedla, jako by usnula při otevřených očích. Jablko vypadlo jí z ruky.

Nedovedl jí tedy nic vlítí ze svého přebytku blaha, nemoc byla silnější než láska.

Byl to výsledek metody doktora Bartlméa? Bídák! Nesvědomitý vivisektor! Však bude požádán o počet ze svých skutků. A důrazně!

Abigail byla kost a kůže, šaty na ní visely. Živá mrtvola. Aby se člověk ani nedivil, že druží se zase k mrtvolám.

Odpovídala pouhými hláskami při zavřených ústech a posléze zmlkla docela. Nevnímala. Probuzená energie její rychle se strávila, soumraky pokryly asi její duševní pohledy.

Vláda nečinnosti a lhostejnosti podmanila si ji. Nebylo tu přání, ale též ne bolesti. A přece Ostřil nezmalomyslně nad výsledkem své snahy.

Ubohá? tázal se, opouští ji. Nemoc její podávala jí nápoj z Lethe. Usíná, zhasíná, bez hlesu odplývá. Kolik trpitelů na bojišti, kolik hladem zmírajících v zemi zaměnilo by své hynutí s Abigail!

Před nedávnem myslil si, že existence její neměla žádného poslání životního. Ale nyní chtělo se mu věřit v účelnost každého života. Nutno žít a

ne náhodno. Jaká nutnost vyslala dívku tuto na svět? Hádanka. Ignorabimus.

Kdysi i on o své účelnosti na světě pochyboval. Otec ho tlačil, dokud byl živ a když tlak povolil, nemohlo sebevědomí jeho se už dokonale napřímiti. Otec! Byl vskutku tak nespravedliv k němu, jedinému svému potomku? Třeba být objektivním. Otec udílel dary s rezervou ironickou. Jen potvřoval dveře svého srdce. A pak i synova láska byla hodně vlažná. Ký div, že nebudila ozvěnu. Otec byl příliš sebevědomý, aby doprošoval se čeho více, než mu přišlo.

Levé oko zabořilo. Autosugesce! Že ho Mitvalský postrašil, má zase pacify, sebeklamy.

Přesunul se lehce přes bolest tělesnou. Měl sílu překonat vše. Alespoň v sobě. Ona pomáhala, již jednou vyrvala ho smrti. V jejím jménu podstoupí nový boj, proti své zaleklosti, chabosti. Dej mi krev, krev celou, ne polovičatou, vyzýval znovu božství.

Přihlásil se chutě k veřejné činnosti. Vítili ho, ale jen theoreticky, složil jen jistý obnos, ale práce mu nepřidělena. Tanuly mu na mysl plány k technické organizaci výroby, dlužno bráti se stídní cestou mezi monopolisací a neobmezenou soutěží. Výlučnost obou byla mu vadou. Počítal s úsporami sil pracovních i jistin provozovacích. I jeho žároměr bude mít praktický smysl. Snoval plány, jak poměrně rozdělit výtěžek práce dle sociálního svědomí, nepřipouštějícího středních rozdílů majetkových, ani zase nespravedlivého zkrácení zdatnějších sil proti mohoucnostem slabším. Idey, nejasné zatím, rodily se mu v hlavě,

promítaly se v perspektivě. Věděl, že si je ujasní, jen až sám se propracuje, obrodí.

Především nutno shromažďovati, soustřeďovati, objevovati skryté síly a raditi je do zápreže jim přirozené. Chystati obranu proti hrozcímu ohromnému náporu, překvapit svou pohotovostí. Přijímal meč i štít.

Ale napřed, aby sám byl tělesně zdaten. Operace! Podrobí se jí. Bude to předběžný krok, maličkost. Ale nezbytná. Co mne bolí, bolí ve mně tisíce jiných, řekl si.

Věhlasný profesor, jehož konsultoval, řekl mu totéž, co dr. Mitvalský. Operaci prohlásil už za nalehavou.

Byl krásný, mrazem rozjiskřený den lednový. Ostřil vyšel si do Kinského sadů a stanul pod hladovou zdí nad Prahou. Ostře rýsovaly se ojínné čáry domů blízkých, splývaly v šedě zářivé mlze vzdálenější. Světelnými změnami jako by se zachvívaly věže, nedočkavostí, snahou vyrůst ještě výše, do volnosti, k slunci. Na oceánu modra plula drobná mračna, prosvětlená na okrajích do žlutořečava, jako tříště ledu, neb jako drť v rozvodu drobnohledného pole. Vše bylo v pohybu, plynutí a tvárném ruchu. Ostřil byl by rozepjal křídla a letěl nad městem, stále dál a dále, výš a výše. Hlava koupala se v oblacích, ale nohy vázly v těžkosti. Země poutala, co myšlenka mířila do čistého azuru. Měkký žal, teskné trnutí příbojem dotíraly na jeho srdce. Poklesl v kolenu, dotkl se hlavou země a rychle vstal.

Loučení! Smrt! Kdo že zemře? On? Národ? Stokrát raději on sám. Ať rozptýlí se, zmizí, ale

národ ať žije! Rozprostřel ruce, ne k obětí, ale k žehnání. Jako umírající milující. Láska jeho k ženě tonula jako vlnka v širé tůni lásky ku kmenu, jehož byl nejnepatrnějším proutkem. V šedě dále viděl hřbitov v Králově Hradci, rakve setlívající, otcova, matčina i nesmělého, syna obdivujícího stařečka Mikuláše. Ruce vztahovaly se ještě dále, přes celou vlast, přes hlavy všech v ní žijících a láska proučila mu ze srdce mohutným, vše zachvacujícím tokem. Kryl, zahalil a zaštitil všecky mocnou pavezou proti úderům zloby a vyhlazení. V uších znělo mu slavné vyzvání, ale stále třeskneji. Až velebný hláhol změnil se v úpění kovu pod kladivu, jak to slyšel v Brně na věži u sv. Tomáše, když rozbíjeli zvony. Tehdy řekl mu cynický Bartlmé: Kdyby Schiller nyní vstal, zapěl by ne písní o zvonu, nýbrž píseň o dělu. A zase změnil se třesk v příšerný praskot okovů, rozbíjejících se o skálu. A v divoký smích otroků. Koho to osvobozují? Komu pukají pouta zrezivělá, zkrvavená? Milionům! Chropot se ozýval. Úlevy či umírání?

Nad městem táhly se bílé stíny. Provazy? Mříže? Schoulit hlavy! V pokoře! Ale proč?

Za sebe býti pokorný je snad ctností, avšak celý národ? Tomu hrdost přísluší a důstojenství. Bůh nestvořil otroky.

Hrdostí, možná ctností národů, vytlač, vyžen z nás nemístnou pokoru! Zdvihni se vichřice hněvu a duj do našich čadivých plamenů, ať rozhoří se v přímý plápol, svítící daleko do temností a skryší!

Od Dunaje zapráskalo cos loupežnický a šlehlo

břítce ku hvězdám. A z par a mraků rodila se příšerná obluda železného Molocha. Vyrůstala jako ze základů samých pekel, žhavá, žravá, vše hubící a znehodnocující. Šišákem kryté téměř Molochovo týkalo se oblaků, co břicho jeho rozvaleno bylo po celém okrsku. Ústa se satanským šklebem sekala zuby a bezedný požerák zející jako pec stále přežvykoval, stravoval a nenasytně zíval po nové potravě. Plamenný jazyk vylétal s hadím sykotem, zraňoval, spaloval a metal do rozjivených úst, jež nepřestávala řvát: Patriotismus!

A slintala ohnivými proudy strusky. Ještěří ramena Molochova shrnovala do úst mladá, lidská těla.

Ale chvílemi, kdy řada obětí řídla, sáhl Moloch po natvářce a objevila se velebná tvář božská, dýšící věčným mírem a bratrstvím všech národů. A lidé okouzlení přibíhali a omámeni sladkostí natvářky té, s jásotem vrhali se do smrtonosného jícnu.

A jiní pokoření, ale ne ještě pokorní, vlečení byli v železných okovech, hlavy připoutány k nohám, aby nemohli šije napřímít, k peci. I řeč a hlas z hrdel byl jim vzat a jazyky vytrženy. A jen pouta řinčela jejich bídu a zvonila jim hodinku. Běsové v šišácích honili je a bodáky a bičí uzlovatými pobízeli ku spěchu. A když bitím ramena bičů umdlávala, nasazovali si i oni natvářky, podobající se obličejům andělským a oběti zajásaly smrtelným smíchem a dobrovolně řítily se v záhubu.

A zdvihl-li člověk některý zmučenou hlavu —

hle, byla to tvář Remigia Ostríla. A zdvihl-li bičíc hlavu, i on měl podobu Remigia Ostríla.

V milionech obětí a v tisících katanů účasten byl Ostríl svým člověčenstvím. A trpěl dvojnásob, jak vědomím křivdy páchané, tak i trpěné.

Není pak odplata pojmem záhadným? A spravedlnost?

V noci prošel Václavským náměstím. U sochy sv. Václava jako by měl vidění. Zástupové stáli pod sochou, němí, se sevřenými rty a zafatými pěstmi. A přece modlili se, vzývali světce. Ale se zafatými rty a pěstmi.

A všechna zbožnost, její výlevy a extase, jež dosud viděl, zdály se mu modloslužbou a toto němí, hněvivé vzývání pravou modlitbou. Ta nemohla nedoniknouti k bohu a ten nemohl ji oslyšet. Neboť byl to jeho vlastní hlas.

Není volání mocnějšího než po svobodě. Není náboženství vznešenějšího, než které oprošťuje člověka.

Byli to lidé živí a žádný přelud. A stín sochy rostl, až dotýkal se sivého nebe, kopí klonilo se, co stín se dloužil, klonilo a dloužilo se rovněž hrůzivě a útočně, mífíc k jihu, k Dunaji, odkud syčelo to jedem saním, skučelo, štěkalo a chechtalo se, odkud zvonily okovy otrocké, žaláře a šibenice vydávaly své mrtvolné puchy. A jiné stíny rodily se výše, stíny zbrojenců, lesy skloněných kopí a bezhlasý sbor statisiců vání větrů nasycoval chorálem bídy, chorálem boje na život a na smrt: Svatý Václave — rozpomeň se na své plémě — nedej zahynouti nám — — —

Balvanové kroky tisíců se blížily, země se trás-

la, korouhve se lvem vlály, rudá krev tryskala a smrt líbala usměvavá čela reků...

Slzy vedraly se Ostřilovi do očí. Ale byly to slzy, důvěry a nepřemožitelný voj myšlenek nadějných zkonejšil jeho nitro. Chorál úzkostí změnil se v triumf, v bouřlivý zpěv božích bojovníků.

Ano, je to nyní zákon boží, aby lid jeho československý povstal, setřel prach otroctví s tváře své, rozzelenal se, jako utatá a do země vetknutá větev. Pramen navlažil zemi a větev ožila. Ostřil modlil se s národem: Bože, dej, abych jen já už byl další obětí za svobodu svého lidu! Vypluji ze světa jako z malé tůně do širé volnosti. Jak rád, z celého srdce rád bych položil život! A dej mi, bože, krev zdravou, nebázlivou, plnou a ne polovičatou, abych byl hoden slouti tvým bojovníkem!

Miláčkové, milujte se vespolek! zatanula mu na mysli slova evangelistova. Zalitoval Korabinské, krácející studenou cestou zlučivé msty. A jiná novobiblická sentence vyvstala před ním, zasvítila paprsky nikoli přelétavými, ale vyvrhelými z věčnosti, z oceánu nedomyslitelného a nezměnitelného žáru, oslňujícími prosté oko a snesitelnými jen oku, chráněnému dokonalou bezosobností, zhoštěním se všeho pudového, pročištěnému oku a ztlumenému ve zrakové vnímavosti zároveň.

Milujte své nepřátele!

Bylo v tom něco ohromujícího, co tlačilo slzy do očí a pokoru do srdce.

Budete jako Bůh — znajíce dobro i zlo. Že vše je téhož původu...

Loučení jeho — cítil, že je to loučením — stalo se žehnáním přátelům i nepřátelům. Všemu trpícímu lidstvu. Odštěpek padal od kmenu, kěz by na smrt ranil slepý nástroj brutality, zatínající se do těla, chtějícího žít a ne jít na oheň!

Veliká víra provála, pročištila celé nitro v sykotu, jenž podobal se kalení žhavého ocele ve vodě, v jasnovidu, odnímajícím zákal duše.

Coufalík navštívil Ostřila, aby zavlékl ho do ústavu. Prováděl ho po učebnách, představoval mu učitele a učitelky. Ruštině měl vyučovati Kalkant, srbštině Maurovičová, maďarštině slečna z Bebenheimu, hrbatá dcera po plukovníku, chorvatštině učitel Mračno, anglicky Kodeš a ruská židovka Kozubská kvalifikována byla pro ruštinu i franštinu, profesor Lokvenc pro jazyk Calderonův. Jazyk Göthův vyhrazen byl paní Maierové a slečně Poplachové, polštině vyučovati měla slečna Levandovská, řeči Danteově Ostřil, kdyby však nechtěl, byl tu právník Zaufretta, jehož otec se v Praze zachytil. Sami lidé mladí, kloudní a příjemní.

Všichni jako úmluvou velebili Ostřilovi paní Maierovou. Ostřilovi připadla i nemotorná narážka Bartlíméova o hloupé ženě, kterou kde kdo ze zlomyslnosti chválí. Ale netklo se ho to.

Slečna Poplachová odstoupila s Ostřilem po spiklenecku do kabinetu ředitelova.

„Víte-li pak, že naše miloučká Marunka má pozejtří svátek? Světí Hromnice. Přichystali jsme jí dáreček, je velmi oblíbená, dáreček něžnoučký, uvidíte jej u ní. Totiž přijdete-li, což doufám. Bydlí v Jungmannově třídě číslo 8. ve II. patře, útulné hnízdečko, však je to škandálek, že jste jí

ještě nesložil poklonu, nevďěčníku jeden nevďěční! Zahýbala nosem, a než Ostřil mohl odpovéděti, vkročil Coufalík.

Když odcházel Ostřil z ústavu, bylo mu, jako by nepovolané ruce sahaly po nedotknutém posud květu v jeho nitru, stíraly pel a vulgární chválou provázely svou profanaci.

Neznal banálnějších dnů než jmenin. Vyhýbal se tomu vždy. A s Marunou setká se, kdy se mu zlíbí a ne na povel starosvětské tradice.

Ale nevole jeho minula, rozplynula se v zlaté záři vzpomínek. Nikoli, nějaké hry vůči královně schopen není. Zajde k ní, bude blahopřáti.

„Servus!“ přivítal ho doma dr. Bartlmé. Zanedbán a nevyspalý. Ostřil uhodl, že hrál a zase prohrál. Také nebyl doktor zcela střízliv.

Chtěje býti sám, nabídl mu Ostřil půjčku. Bartlmé peníze vzal, ale nehýbal se. Povečeřel s Ostřilem. Ani pak neodcházel.

„Musíš mne zde nechat na noc, Rémo!“

„Proč pak?“

„Nesmím domů.“

„Dlužen?“

„A strašně. Manichejský na mne číhá. Směnka!“

„Oj!“

„Měl jsem peníze přichystané. Ale včera přišla z ncnadání špitální inspekce, šlo se navečer do hospody — nu, hrálo se. A do půlnoci vše bylo v pekle, i peníze pro žida.“

„Ale zaplatit dluh přece musíš!“

„Starostí o placení jsem se nikdy netrudil. Já viděl v budoucnosti vždy jen to, co jsem viděti chtěl. Hlavně naději, že mne ještě potká štěstí.“

že v lásce jsem je neměl, hledám je ve hře. Nejsem takový hloubal a pesimista jako ty. Ale abych nezapomněl, dáš prý se operovat?“

„Kdo ti to řekl?“

„Praha je dost malé hnízdo, aby o takové věci se hned nepovídalo. Takový solo kapr pro operaterské výdělkáře!“

Ostřil zarazil nechutností doktorovy poukazem na lože ve vedlejším pokoji, pro lékaře připravené. Pátek tam zatopil a za nedlouho usnul napilý Bartlmé tvrdě.

Ostřil žil životem vzrušeným, vše nemilé rychle spalujícím. Jako by vše v něm zážehem zpopelňovalo.

Nemohl dlouho usnouti.

Co koupí královně? Prstén? Náramek? Brož?

Pak přemítal o Bartlméovi. Proč mluvil o operaci? Záhada. Konečně spal.

Podcházel zase výheň. Bouřilo a kouřilo nad ním, jiskry padaly mu na temeno a prožehovaly se až k mozku. Spěchal, ale nohy vážily k zemi. V temnu lebky otvíraly se průduchy, blesky míhaly se i před pevně zamčenými víčky, rudé, krvavé, podobné stříkům krve. Tělo se vypařovalo, útroby sesychaly, dutiny vyprazdňovaly, až dusivý vycházející kouř rval duši z těla. Nyní běžel tmavou prorvou, pod hučícím mlýnem — och, jak úlevný chlad! Vůně vody, živitelky, odpárkyně ohně ho ovála a ranní svítání pojalo ho do své snivé, tiché náruče...

Procitl zalit horkým potem. A rychle zapomněl na svůj sen, po němž zbyla jen závrať a mžítka v očích.

A hned pokračoval tam, kde včera přestal. Co dá královně? Prsten, perleťové zrcadlo ruční s grátaty?

Šňůra něžných perel ve výkladu klenotnickém ho upoutala. Ta by se k hebké pleti Marunině znamenitě hodila. Jako by perly spočívaly na podkladu bledého zlata. Živě si ji tak představoval.

Bral už za kliku obchodu, když zadržel ho — Gusek. Byl rozjařen, patrně se napil vína.

„Kam?“

„Něco si koupím.“

„Totiž někomu koupíte, řekněte.“

„Skutečně!“

„Nezapírejte, hošíčku! Pojdme kousek! Krám vám neuteče,“ dodal, když Ostríl se vzpíral. Vzal ho pod pažď.

„Já vám řeknu, co jste chtěl učinit, Remušo! Chtěl jste provést beztaktnost, nemožnost. Dámě, kterou sotva znáte — nezapírejte, vím vše — chtěl jste dáti šperk. Máte stanovisko mamonáře. Penězi utloukáte vše kol sebe. Dobře to myslíte, ale nejste dosti jemný. Ponižuje to ty, jimž chcete prokázat úsluhy. U čerta, což neceníte se sám dosti, abyste věřil, že i přátelství vaše za něco stojí? Musíte vše dokládat jen a jen penězi? Ukažte mamonu jednou pána a opovrhujte jím, tak třeba jako já.“

Mluvil ještě dlouho strýc Gusek, až Ostríla přeshel hněv a uznal, že by opravdu darem svým Marunu uvedl v rozpaky.

Dá jí pouze kytici a odevzdá ji sám. Ale ne s ostatními, nýbrž odděleně.

Ne ráno, ale až k večeru. Bude to originelní. Ale zdá nebylo vše, co se mezi nimi událo, nevšední, vymykající se románovým zápletkám? Vše podvědomé a živelní?

Hledaje své štěstí, vyhýbal se mu a naleznuv je, má si znovu hráti na schovávanou?

A přece! Ještě jednou a naposled se skryje, oddálí pohár plný opojného vína ode rtů.

Pokoušelo ho cos, všechny plány zrušiti a běžeti k ní, přituliti její hlavičku k srdci.

Zajel si na statek do Krče.

Ve dvoře potkal dvě ženy otrhané, vyhublé. Nesly hrnky s mlékem. Od chlívů zazníval nepřijemně vysoký hlas polského žida. Brebentil českoněmeckou hatmatilkou, nakláníje se k paní Prokopové, stojící ve dveřích kravského chlěva.

Vcházejícího Ostríla ihned žid zpozoroval. Tmavé oči jeho jezdily jako člunky tkalcovské a pejsy kývaly se mu na hlavě jako zvonky.

„Jen ve velkém dělají se pravé obchody, prosím, paní, a dal bych, pánbůh ví, čtyřicet za litr, a zlepšil bych se ještě na mou duši.“

„Řekla jsem, že nedám,“ odvětila paní Prokopová klidně.

„Nedám, nedám! Proč tak určitě? To není obchodnické.“

„To je mi jedno.“

„Jak pak to může být jedno, kde je vyložených dvacet percent vyššího výdělku?“

„To jako byste žádal, abych děti takových chudých žen vám prodala, na smrt odsoudila. To chcete vy!“

„Že chci na smrt? Paní, jaká urážka! Mám na to svědka — tam toho pána — mohl bych žalovat. Ale nebudu. Co bych si vyžaloval? Levněji byste mi to pak teprve nedala.“

A již vítala paní Prokopová hosta a žid se uklidil.

Vedla Ostřila do vytopené světnice a zavolala ze stodoly muže.

Ostřil byl tu naposled o vánocích. Zastesklo se mu tehdy už po druhé po teple rodinném. Před tím po několik roků už neslavil štědrý večer vůbec. Zapadal jako obyčejný den do restaurace, kde se po chvatné večeři zasedalo ku kartám, šachům, neb pobíhalo kol kulečnicků. Tentokrát nakoupil dárků pro své hostitele, pro paní Prokopovou vláňák, šafáři huňové boty. Byl srdečně přijat, jen litovali, že se neohlásil. Překvapil je. Ale tak to měl on zase rád.

Mateřsky prohlédla si paní Prokopová dnes mladého pána a vzdychla. A hned snášela chléb, máslo, vejce, uzené.

Otec Prokop vyprávěl o dobrých tržních cenách zemědělských výrobků, ale málo ho to těšilo. Báł se záplavy peněz, tuše jejich bezcennost.

Ostřil počal mluvit o sobě. V neodolatelném návalu sdílnosti.

Starší lidé poslouchali ho s účastí. Zdálo se, že vzpomínají na ztraceného syna. Že mu rozumí a přejí dobré, jako by byl jejich vlastní syn. A Ostřil vyprávěl o ní, královně, jako svým lidem. Pak zmínil se i o své chorobě.

Chorobu brali Prokopovi vážněji než se nadál. Radili důtklivě, aby poslechl lékaře.

„Napřed zdraví a pak přijde štěstí k tomu,“ řekla paní Prokopová. „Když je ta paní dobrá, ráda počká. Ženit se každý muž má a musí, aby měl pořádný domov, obsluhu v nemoci.“ A brzy zatesknila, jak její Stáňa mohl mít už u knížete dobře, nebýti nešťastné války. Už i nevěstu měl vyhlédnutou, dceru obvodního lékaře, hezkou a ne bez krejcaru.

Putovávala k místu, kde našel syn její svůj konec. A zatoužila mocně zařeti tam ihned, aby nad zamlklou řekou tísní srdce svého ulevila.

Ostřil nabídl se, že matku doprovodí. Otci nezbyvalo než zapřáhnouti koníka a řídití povoz.

Místo, kde Stanislav Prokop skončil svou trýzeň, byl kus ploché zátočiny a bylo třeba hodně daleko do řeky než dno se prohlubovalo výše muže. Byl Stáňa jistě pevně odhodlán a nebyl to okamžik překypujícího zoufalství, v němž se usmrtil.

Matka sestoupila a poklekla do roztávajícího sněhu. Horké slzy řinuly se po vrásčitých lících a zamodralé, chvějící se rty šepotaly něžné lichotky, jež říkají se milnému děcku.

Řeka v celé šíři své byla pevně zamrzlá a vítr, jenž dosti prudce dul, nebyl s to rozvířiti slehlý, oledovatělý sníh, nanejvýš vyvál veliká modravá oka ledové hlatě. Zlaté a modravé blesky hrály ve sněhu. Cos lživě jarního, laškovného, zatřpytilo se chvílemi klouzavě v rýhách ledových, něco života plného, odporného lidskému žalu. Triumf věčného znovuzrozování nad lidskou pomíječností. I ten havran, jenž jako černá vlajka nad ledem zatřepetal, svědčil životu a dlouhověkosti.

Přičilo se to všemu pomyšlení. Nebyla to píseň mstivá, která neslyšně byla pěna nad studeným hrobem mladého muže, nýbrž píseň úlevy. A den zářil bíle a vítr hrdl ne k výsměchu, ale k triumfu mrtvého, překonavšího život, když stal se mu pouze bolestí. Vědomí to prolulo Ostrřila tak mocně, že vmyslel se úporně ve věčnou obměnu hmoty, tvořící kdysi pozemskou formu Stanislava Prokopa. Vžil se v jeho bolesti plnou existenci a přepaden byl sám úlevou brzké smrti. Už se nestrachoval, povznesen nad hrůzu nebytí. A vida matku u nohou svých plačící, promluvil k ní, jak duše mu to na jazyk kladla.

„Netruchlete, matičko, jako byste se se synem nikdy neměla shledati, nevolejte ho z klidu jeho do chladu a nepokoje, kterých už necítí, do bolesti, která na něho přestala dorývat, do marných radostí, které byly již za živa pro něho ztraceny. Krátký den práce byl mu vyměřen a na povel pánův odpočívá, dříve než jeho druhové v práci. Překonal už naši bázeň, naše starosti, shony, naši čest a naději. Dychtící láska, zášť, krása i ohavnost, ctnost i hřích, vraždění a milosrdí, pych i pokora, světlo i tma, nic už nedoniká do věčného jeho pokoje. Co miloval, je mu už prachem, čeho se obával, jen mlhou v dáli plynoucí. Nevracejme ho do svých zápasů, ale raději chystejme se za ním, kde je pravý a věčný náš domov. Zanechejme této zemi svůj prach i s jeho těžkostmi, rmuty a nepokojem. Vzhůru, matičko, vzhůru srdcem k němu!“

„Pánbůh nám dopřej šťastného shledání!“ odvětila paní Prokopová vstávajíc.

„Amen!“ dotvrdil otec Prokop a pokřičoval se jako po kázání v kostele.

Matka Prokopova byla opravdu potěšena a na zpáteční cestě skoro veselá.

Nežli opustil Ostrřil statek, přišlo mu rozloučiti se vážněji než jindy. Slíbil Prokopovým, že hned v únoru ještě podrobí se lékařskému rozhodnutí. Znamenalo asi operaci a to nutkalo ho k několika vřelým slovům. A hle, prostí lidé pochopili, že je to loučení pro všechny případy a starý Prokop políbil hosta a pána po otcovsku na čelo a matka Prokopová požehnala ho svícenou vodou z kropenky.

„Provázej vás pánbůh!“ řekla selhávajícím hlasem, nutíc se do úsměvu.

Ostrřil políbil jí žilnatou, mozolnou ruku. Zastupovala mu tento okamžik matku. Vzpomněl na Dušičku rodnou, i na paní Maierovou v Aradě, která se s ním mateřsky loučila. Odpočívajte v pokoji!

Byl děckem, mateřského soucitu potřebným.

Paní Prokopová pohládila ho po hlavě.

„Nu, do vidzenia! Do vidzenia!“ bručel otec Prokop, jenž měl ruskopolského zajatce za čeledína.

Ve vlaku vtlačili Ostrřila do vozu přeplněného kořistníky s tlumoky nabubřelými brambory, chlebem, řípou, moukou. Četné nádoby s mlékem stály po chodbách, že sotva bylo kde nohy postavit.

Zrovna před ním seděly tři matky, shrbeny a k sobě přichýleny. Bzučely usazenými, dýchavičnými hlasy jako mouchy chycené pod skleněnou pastí.

Šel na vojnu Jeníček,
neměl ještě chlebiček ...

Tísnivě a žalně dojímal zpěv tří matek.

Ostřil uslyšel známý hlas. A když otočil po něm hlavu, užírl paní Maurovičovou. Vezla koš s vejci. Prý od Benešova.

Vyprávěla, že bydlí s Bětou Korabinskou a že obě dle sil svých pomáhají bytné, u níž jsou na stravě, v aprovisaci.

„Což je tak zle, že nutno jeti na venek?“ divil se Ostřil.

„Hůř než zle,“ odvětila paní Maurovičová, divíc se zase jeho údivu.

„Dosud jsem nevěděl, že by se mimo chleba něčeho nedostávalo,“ omlouval se Ostřil. „Já se zásoboval dosud jen z Prahy.“

Paní Maurovičová přerušila ho dotazem po cenách potravin, jež v Praze kupoval. A užasla.

„Ale to jsou ceny přemrštěné!“ zvolala. „Pak ovšem dostal jste, co hrdlo ráčí. Jen že ne od obchodníků.“

„Od koho tedy, prosím?“

„Od lichvářů.“

„Jak to?“

„Přeplácením při nákupu svádíte spekulanty, aby zboží ukrývali pro kupce vašeho druhu a nemajetným za přiměřenou cenu potravin odpírali. A těch, kteří mohou přepláceti, není tolik, aby vše spotřebovali. Lichvářům se zásoby kazí a lid hladoví. Je to spravedlivé?“

Ostřil byl zdrcen. Ani ne pomyšlením na všeobecnost, již poškodil, jako speciálně pomyšlením,

že snad i jeho královna jezdí takhle s batohem neb košem... Chtěl se přímo otázati, ale nedovedl toho. Blahá nevědomosti a proklátá jistota!

Paní Maurovičová rozhovořená nakrojila sama thema, kol něhož se Ostřil malomocně točil.

„A Maruna,“ pravila, „nemá ani mléka pro svého hocha.“

„Hocha?“ opáčil Ostřil.

„Ano, dvouletého hošíka. Sestry má už odrostlé, ty se bílé kávy snadno vzdají, ale domlouvejte takovému dítěti, že mléka není. Stále jen žadoní: Kaši! A bez mléka jaká pak kaše?“

Ostřil vzpomněl si na paní Prokopovou, dávající mléko raději chudíně než lichváři za špinavý papír.

Právě procházel vozem průvodčí. Ostřil napsal na navštívenku adresu paní Maierové a několik řádků, aby průvodčí, až příštím vlakem se do Krče vrátí, poslal lístek paní Prokopové a přijímal od ní nádoby s mlékem pro paní Maierovou. Pátek neb služka paní Maierové že je budou na nádraží odebírat.

Nato obrátil se k paní Maurovičové.

„Budete-li mítí potřebí nějakých zemědělských plodin, milostivá paní, opatřím je a ze srdce rád.“

„Dovolím si,“ řekla paní Maurovičová stručně. Byla příliš hrda, aby ihned těžila z dobrotivosti Ostřilovy, z níž už beztoho měla jiný prospěch. Zнала historii ústavu pro řeči.

Stín padl do zlatého výsluní Ostřilova. Byl dosud slep k bídě všeobecné, jak duševní, tak hmotné. A ne-li zcela slep, tož hodně krátkozraký, po-

vrchní. Duše jeho se již sice otevřela, ale skutky dosud vykonány nebyly. A co byla jeho nemoc proti nemoci zmítající organismem světa! Čím by byla jeho smrt proti zmírání milionů na zkrvavených končinách celé Evropy? Plané omluvy, žádné ospravedlnění.

Nikdy si nemyslí, že tak ho dojmě prostá věta: Dítě nemá mléka.

Sám by dovedl trpět, jako stádo jiných obětí. Ale že trpí milovaná bytost, pomyšlení to zařezalo se žhavě do jeho srdce.

Rozeběhl by se ihned k ní, Maruně, odprosil, polaskal, shrnul jí zásoby celého světa k nohám. Hned zítra půjde Pátek do Krče!

Oznámil to aspoň paní Maurovičové. Zaradovala se.

„To bude nejmilejší dárek k jejímu svátku,“ pravila. „Ještě dnes jí to řeknu. Schválně k ní zajdu.“

Raději by byl šel Ostríl sám. Alespoň chodil večer po Jungmannově třídě za špatného osvětlení neviděn. Číslo osmé mělo průčelí tmavé. Jen dvě krajní okna v druhém patře svítila. Jistě u ní. Jak je tam asi mile, teple a útulně.

Potkal paní Maurovičovou. Šla vskutku k Maruně, dostála slovu.

Doma nařídil Ostríl Pátkovi, aby časně z rána zajel do Krče, převzal mléko a zanesl je ihned paní Maierové na podrobnou adresu.

Zítra bude Maruna myslet na něho. Což, aby všecy gratulanty předešel a byl u ní první? Ale — neslušelo by se to.

Setrval na opačném plánu, objeviti se až po všech ostatních.

Důvodem toho byla zkušenost, jak málo byli delikátní. A pak obava, aby královna neuvítala ho konvencionálně — a nemohla by před svědky jinak — aby nesetřela pel odlišnosti jejich poměru. Nesnesl by ani obřadných díků, ani výkřiků údivu a vděčnosti, očekáváje něco jiného, zcela jiného. A věděl, že se mu toho očekávaného jen v samotě dostane. Buď nebe nebo prokletí. Napadala mu taková silná přirovnání.

Operace! zaválo mu to studeně. Ale v zápětí se oteplilo. Jak snadno umírá vědomý, že zůstanou tu oči, které pro něho slzy budou prolévat.

Šel na vojnu Jeníček,
neměl ještě chlebiček...

zazněl mu usazený zpěv matek...

Bartlmé nebyl doma. Po tmě — lucerny byly velmi tence rozesety — nebál se Manichejce, vyšel si. V noci teprve probudil Ostríla, vracaje se a šíře puch nikotinu a octa.

Ostríl procítl za bílého dne. Pátek už byl z Krče doma a vyřizoval, že mléko odevzdal v Jungmannově třídě jakési vlasaté, ošklivé služce.

Ostríl zašel k holiči, jenž ho upozornil, že valem mu prší s temene vlasy. K polední dal si vyhrát koupel a vyšplouchal se blahostně.

Ještě nikdy neviděl Pátek svého pána věnovati tolik péče strůji, jako tento den. Nejjemnější prádlo vybíral, atlasovou širokou kravatu, do níž vetknul jehlici s tmavým kamenem egyptským. Kus z dědictví otcova.

Černý oděv, zhotovený hned po zproštění od vojenské služby, byl Ostřilovi hodně volný. Mrze-lo ho to. Ale nebylo už času dobývat se do zavře-ných konfekcí pánských. Vyžehlen byl oblek už den před tím pečlivě.

„Jako ženich!“ obdivoval se Pátek.

Úbor trval až do tří hodin, sotva že okusil Ostřil zběžně oběda. V lakýrkách a šedých zá-mišových rukavicích a v kožichu sestupoval Ostřil k objednanému povozu. Pátek nesl za ním kytici orchideí od Dittricha.

Schodiště, po němž k Maruně vystupoval, bylo už šeré a dostup nejistý, než oči přivykly. Konečně v druhém patře při světle zápalky našel na dve-řích navštívenku: Mariana Maierová.

Poslechl u dveří. Ani hlesu. Chvála bohu! Gra-tulanti už odešli a ona ho čeká. Věděl, že ho če-ká, že mu reservovala důvěrnou chvíli. Vždyť i ona miluje, tedy touží a trpí jako on.

A v zápětí zaváhal, zda přijde vhod, zda ne-vzbudí úžas pozdní návštěvou. Což aby couvl?

Energicky zazvonil. Neslyšel zvonku, ale nějaké dveře se otevřely, vlna hlasů vyplynula, slehla se zase. Těžké kroky a kukátko ve dveřích se ote-vřelo.

Ostřil zdvihl kytici a řetěz u dveří zarachotil. Vycouhlá, kostnatá dívka se žlutým turbanem vla-sů na hlavě mu otevřela.

„Je milostivá paní doma?“

„Prosím!“

Proč si ho měřila ta ženská? Pichlavým, nedů-věřivým pohledem. Jako onen slovenský vojín v Thalerhofu.

„Račte tuhle vystoupit!“ Otevřela mu dveře. Octl se v salonu.

Pokoj byl na půlnoc a story v oknech zmno-žovaly ještě stíny domů protějších. Na tmavém stole bělala se alabastrová vása s pijícími holuby na okraji, za stolem květované sofa. V koutě blýs-kal se skleník s porculánem, sklenicemi a nippami. Umučení boží v láhvi. U okna seděl sádrový model foxterriera, na stěnách zlatě do tmava omalova-ných visely portréty biedermaierovské. Všechn nábytek byl starý, originální, patrně zděděný. V koutě za zelenavou zástěnou s vypouklými, kos-těnými ptáky věžila se kamma, v nichž se asi nikdy netopilo. Jakási zatuchlá, levandulová vůně vlála tu.

Snad námahou v šeru rozbolelo Ostřilovi levé oko a zaslzelo.

Zašustěly měkké kroky na kobercích, portiéra ve dveřích se rozhnula.

Maruna! Královna!

Stanuli proti sobě a zadívali se na sebe. Cos zamykalo jim ústa. Jen oba sklonili hlavy v po-zdravu.

Maruna oděna byla v tmavý hedváb, jenž činil ji panensky útlou. Pleť její uplatňovala se kouzel-ně, jako matná lilie vykvétající z černé země. Z řader svítila jí bílá perla, vsazená do černé emailové brože, rozepjaté a při dechu ukazující zlatou spodinou. Patrně byla překvapena, hosta už nečekala.

Ostřil s hlubokou úklonou podával kytici.

„Blahopřeji!“

To bylo jediné slovo, jež vyšlo ze stísněného jeho hrdla.

„Děkuji!“ pravila. I její hlas byl přitlumený a jaksi zdůvěrnělý. A ihned ponořila obličej do vonných květů. Levou rukou zvala hosta do vedlejšího pokoje, kde bylo zatopeno.

„Prosím!“

Vešli do jídelny. Bylo tu světleji mezi stěnami jasně zbarvenými, se sirkově žlutým ubrusem na stole. Stály na něm květiny, patrně dárky gratulační, kytice i samorostlé v hrncích. Prudká vůně konvalinek zavlála.

Ostřil zakrouživ zrakem kolem, utkvěl znovu pohledem na své královně.

„Račte se posadit!“

Ukázala mu taburet u okna, pokrytý bílou, háčkovanou pokrývkou.

Ale on raději by klekl, než usedl. Srdce nabíhalo mu v prsou.

Maruna planula. Pohyby její ztratily vlácnost, jako by se od klidu utrhovaly. Hledala vásu pro novou kytici a nenalezala.

Usedla tedy naproti Ostřilovi, překládajíc květiny z ruky do ruky. Oči se jí třpytily, oči těkaly.

Napila se?

Zděsil se ošklivé té myšlenky. Ale ozvala se a nebylo lze ji odmyslit.

Ruce její se chvěly, ňadra vlnila se nepravdělně.

Pohlcoval ji. Oh, jeho milá, jeho nade vše milovaná! Rosa tlačila se mu do očí.

Mlčení se prodlužovalo, neviditelné pásmo mezi nimi jakoby se krátilo, blížilo je k sobě.

„Blahopřeji,“ on znovu.

„Děkuji!“ ona na to. Ani nepozorovali, že si to už řekli.

Hlasy jejich zněly jako ozvěny, Maruna skláněla obličej do kytice a natřásala její květy. Pojednou jako by vzpomněla.

„Jak jste dobrý! K mému dítěti!“

Vztáhl proti ní úpěnlivě ruku, že hned umlkla. Poznala prosbu jeho, odpor proti konvenci, která i pravdu činí nerozpoznatelnou ode lži.

A zase tichio. Z bílých zešeřelých stěn vystupovali andělé, bílí, vzdušní a perutě jejich jako k modlitbě sepnaté ruce tvořily nad hlavami milujících nebesa a dvě živá, tepoucí srdce otvírala ve stínu jejich své kalichy. Květy pršely se stropu, růže, lekníny, tacety, v jejichž vůni omam živé lásky snoubí se s pachem mrtvolnosti. Jako smrt jest milování...

Avšak nedopadly květy na prašnou podlahu, ale změněny v motýle vznášely se zase do výše, odlétaly kamsi do zářivé mlhy, v níž rozplývaly se, mizely. Byl to symbol? Zůstane láska tato nedotknuta hmotným prachem a krátká jako květ, jako motýl, jemuž není přáno více než jediného léta?

Vše kolem odmlčelo se jako by ztratilo dechu a ruchu. Jako když v širokém toku řeky klesnou vesla lodice a tato znehybní zdánlivě na hladině.

Ticho tísnilo se kolem, naslouchalo zázraku rozvíjení a geniové modlili se za dvě srdce konečně se nalezší.

Oči její se na něho upřely.

Jsi můj?

Jeho oči odpovídaly: Vezmi mne celého!

Pochopila, že dar tento je více než kupným kle-notem, že je symbolem celého jeho hlubokého, pod-danství. Ostržil pak ponořil se jasnovidem lásky v její duši.

Bránila se. Nechtěla příliš kvapně přijati. Stála za větší námahu, než aby přišel, vzal si hned od-měnu. Což nestojí ona za dobývání? Není to vlastně nejkrásnější z románu lidské lásky pročitati se zvolna od kapitoly ke kapitole, uvědoměle, labuž-ně? Vidět rozrůstati se city, trýzně i slasti, oddávati se nikoli jedinému náporu, ale krok za krokem vytrvalé služebnosti, neúporné věrnosti a postupnému seznávání vzájemných skvělostí.

Ostřil cítil, jak ona ho pozoruje, jeho malou, zhubenělou postavu s vyběhlým okem — a bylo mu úzko.

Ale ona dívá se hlouběji a neváhá.

A on klečel před ní, a co prsa jeho sežehovalo a rozpačovalo, odtrhovalo se od úst v slovech sy-čících lávou, ve vzdeších jako erupce, v koktání jako opojeného.

„Přál bych rád — vám — tobě — smím říci to-bě? — (moci jen částečně, jen nepatrně oplatiti štěstí — jehož se mi dostalo. Maruno! Ach, co bych neudělal pro tebe, má královno! Má sladká, zbožňovaná! Než jsem tebe seznal, nežil jsem — neměl jsem komu žíti — až prvý pohled tvůj — zázračný — probouzející vše — mi ukázal, co je život, co je jeho obsah, jeho účel — nyní teprve jsem se stal vidoucím. Býti tvým celem, bezvýhradně — jest posláním mé existence — jejím štěstím, pý-chou její — hned jsem to věděl — a netázal se po tvém jménu — nechtěl ani znáti je — protože sta-

čilo znáti tvůj zjev — tvůj úsměv — abych uviděl tvou duši — čistou, jasnou — abych zářil její do sebe vssával, až obraz její vryl se mi věrně do srdce, obraz neznámého božstva — velitelky — královny! Ano, kralovala jsi v mém světě a proto dávám ti sladké jméno a přijímám ještě sladší pouto — tušil jsem tvou lásku, ne klamnou tuchou, ne lidskými přezvědy, ale vnuknutím božím, vůlí své duše, otevřené pojednou jako skála zázračnou holí Mojžíšovou, až proudy lásky vytryskly, lásky na světě jediné, aby měkčila cesty, kudy půjde tvá něžná, liliová noha. Chtěl bych na dlaní nésti tě celou, přenášeti s břehu na břeh — jako svůj poklad, svou perlu — svou naději, svou spásu — ach, vše, vše bych chtěl vypověděti, vždyť tak dlouho jsem mlčel — všechna tajemství duše tebou prosvětlení — vím, že světlo tvých očí zapudilo by všechny temnoty hlubin — tak jako přemohlo by a zjasnilo smrt samu a učinilo ji přívětivou, milostnou a plnou žádoucího klidu. Milá, milá, řekni, co se ti na mně zalíbilo, proč jsi se snížila ke mně — řekni, sladká!“

Bezdeché ticho, vyčerpání a zarosené oči.

„Co? Co?“ naléhal.

„Tvá pokora!“ vzlyklo to nad ním tichounce ja-ko vzpomínka.

Držel obě ruce její ve svých, klesaje níž a níže k jejím nohám.

Pokoušela se vyzdvihnouti ho od země, podi-vuhodnou silou — a když země ho nepustila, klo-nila se k němu níž a níže, vnímajíc ho celou duší. Libá vůně orchideí vznášela se nad jejich hlavami.

Oči její vhlly, brada se chvěla a koutky úst

po dětsku nabíraly do pláče. Obličej její změnil se v dívčí a ruce její napřed studené a bezvládné, rozteplily se a tiskly.

Na levé oko Ostřilovo padla vlažná krůpěj a pronikla střelmo okem. Ale bolest rychle zmizela. Jako blesk když protne.

Chtěl ji strhnout k sobě, vyzdvihla ho však sama mocným pažema. Po pravém líci stékala jí kulatá, svítící slza. Chtěla něco říci, v tom však zašelestily kroky.

Načesaná ryzovláska s trudovitou pletí vešla.

„Maruno — její!“

Chtěla se vrátiti.

„Počkej! Má sestra Jetka, pane Ostřile.“

Děvče uklonilo se přelomem z taneční školy a v úsměvu ukázalo křivé zuby. Postavy byla malé, křivičné, ale bystrého, nedětského oka.

„Chce složit zkoušku do druhého roku lycea.“

„Do třetího!“ opravila Jetka.

„Všecka čest!“ klonil se Ostřil.

„Je, já!“ vzkřikla Jetka, aby odvrátila od sebe pozornost. „Jak krásná kytice! Orchidee!“

„Odneseš ji do vody, buď tak hodná!“ řekla Maruna.

Jetka s květinami odběhla.

„Maruno!“

Vzdychla.

„Maruno! — Rci — co je ti — jak to jen říci — co je ti prvním příkazem na světě?“

Váhala.

Čekal, že řekne: Milovati. Ale zatím řekla: „Nikomu neublížit.“

„A mým — tobě sloužit!“ odvětil Ostřil. Vzali se pevněji za ruce. Ale v zápětí se pustili.

Zaklepáno na dveře. Dáma. Cizí. Hledala pro dceru byt u solidní rodiny. Slibovala aprovisaci. Venkovanka.

Ostřil se poroučel.

„Na shledanou!“ řekli si a pevně si ruce stiskli.

Dopadlo vše Ostřilovi, jak si to představoval i jak si to nepředstavoval. Byl napolo vyslyšen, ale neměl ještě zcela vyhráno.

Pokora! U jině by to znělo domyšlivě. Ale u ní bylo to přirozené. A jinak banální. Nikomu neublíževati, nabývalo v jejích ústech kvintesence veškeré morálky.

Neušel mu však též pohled, jímž ho Maruna měřila, než zdůvěrněla. Soucit? Toho se hrozil. A přece, co by mu zbývalo, kdyby nic jiného se v srdci jejím neozvalo?

Ale ozvalo se! Jako král po vítězném boji procházel ulicí plnou slavobran. Zašel do kavárny. Sedl, nečetl, nepil, co mu bylo přineseno. Hosté v kavárně odráželi se mu od svého pozadí ostře, jako by se díval dutými ččkami. Nechtěl by nyní s nikým mluvit. Byl zcela jinde než tito lidé, banální, tak zmenšení. Jak by se podívali, kdyby ji znali, jak by zatoužili po jeho pokladu! Princezna! Měl on vzhled prince? Ne, spíš hodil by se jí za strážného ducha, trpaslíka, kouzelníka, draka. Zaklel by ji, aby nikdo k ní nemohl.

Hloupá! řekl mu kdysi Bartlmé. Třeba! Jen když v něm vyvolává mohutnost, která i hloupost přetvořuje v olympický klid. To je jádro otázky, jediné movens blaha.

Improvisoval takto v přebytku jarobujné síly životní.

Povečeřel v hostinci a vypil horkou černou kávu. Po kávě se mu nejlépe usínalo.

Pozdě zašel domů. Doktor Bartlmé už četl na pohovce. Ostřil vešel k němu buršikosně.

„Servus, Ostřile! Odkud?“

„Z gratulace!“

„Komu?“

„Maierové.“

„Mnoho štěstí!“

Ostřil rozepial si prudce vestu, jak mu bylo horko. Něco vypadlo a kleplo o zem. Ostřil toho nepozoroval, za to tím bedlivěji si toho všiml doktor:

„Co myslíš?“ stanul Ostřil před ním. „Mám jít k lékaři. K operaci?“

Doktor odehnal rukou dým, proudivcí z cigarety Ostřilovy.

„Aha, žádala lékařský attest, než se rozhodne.“

Ale obrátil ruče, vida, jak Ostřil brunátní hněvem.

„Rozuměj žertu, Rémo!“

Ostřil neodpovídal.

„K operaci neradím ani nezrazuji. Nemám čest býti tvým ordinářem.“

„Myslíš, doktore, že je to nebezpečné?“

„Nemyslím. Ale je to blíže mozku.“

„Tedy jako lékař bys mi operaci neradil?“

Doktor se ošíval.

„Jsem tvým přítelem, to jest, že jsem subjektivní.“

„Hm, vůči Abigail těch skrupulí nemáš.“

Doktor se cynicky zachechtal.

„Takové ztracené individuum si z toho může dělat čest, poslouží-li vědě. Píší o ní vědecký článek. Bude nesmrtelná jako Laura Petrarková.“

Šklebil se ohavně. Ostřil však se zlobil vážně. „Ať věda, ať nevěda, dle mého soudu, doktore, není dovoleno konat pokusy na živém člověku.“

„Vždyť ta ženská je poloviční idiota.“

„Právě proto má být chráněna. A já ti zakazuji dále ji navštěvovati!“

„Remo, nebuď sentimentální! Co je nyní život jednoho ve válce celého světa?“

Luskl prsty. Ostřil odhodil nedopalek doutníku a uhořel pěstí do dlaně.

„Proto pro mne život jednoho netratí ceny. A kdyby to byl život ušlapané, opuštěné ženy, jako je Abigail Semelková nebo —“

„Jen dopověz, Rémo! Nebo život mé ženy.“

„Skutečně, jak s tou jsi jednal, volá k nebi o pomstu.“

„Rytíři starých panen a rozvedených žen!“

„Lépe rytíř než trapič. Zakazuji, slyšíš, zakazuji ti další léčení slečny Semelkovy!“

„Jak tomu zabráníš? Policíí? Je svéprávná — dosud. Pomůžeš jí nanejvýš k cestě postrkem do domovské obce nebo do blázince.“

„Umístím ji prostě jinde.“

„A což, když ona neposlechne, když má vůle ukáže se u ní silnější, než tvá, Rémo?“

„Doktore, nehrej si se mnou! I mé přátelství má své meze.“

„Vypovídáš mi je?“

„Vypovídám.“

„To ne pro ni, ale pro mou ženu, víd?“

„Je tisíckrát lepší než ty!“

„Nemluv!“ zařval doktor, odhodil knihu a počal se pěstmi flouci do hlavy.

„Jsem bídák, vím to — nehoden, aby mne země nosila — perversní zločinec — otrok choutek — Nero — Caligula — dekadent — a přece, jak miluji dobro — jak závidím — oh, závidím! Rémo, opustíš-li mne — ty dobrý, hloupý — nebudu žít, nechci! Vždyť já svou ženu zbožňuji — jen ty jsi s to mne s ní smířit — Rémo, ty samojediný! Ona a ty, vy mne, trosečníka, můžete ještě do přístavu dopravit — nikdo jiný na světě!“

Ostřil stanul na prahu dveří.

„Myslíš?“ zaváhal. „Nu, rozmyslím si to! Dobrou noc!“

I Bartlmé věří tedy v nějaké poslání jeho života. Má tedy život jeho cenu. A operace nesmí jej zničit. Má úkoly na světě. Maruna s děckem, Abigail, děti Nuzovy, i Bartlmé a především jeho národ, jeho vlast!

Je-li práce, budou i síly k ní.

Sotva zavřel Ostřil za sebou, vyskočil doktor a zdvihl s podlahy sponku. Byla z těžkého, černě emailovaného zlata s ohromnou bílou perlou uprostřed. Starobylá práce. Doktor cenil ji mezi bratry na pět set korun.

Svůdně mu zašustěly karty v uších, hromady bankovek. Tentokráte cítil ve všech prstech, že vyhraje. Musí! Počkej, Fortuno!

Vložil si sponku do peněženky.

Ostřil spal a nespál. Blahé trnutí rozehrávalo jeho nervy, myšlenka poletovala nad ním, že právě nyní i ona na něho myslí, snad méně intenzivně než on na ni, neb snad intenzivněji? Ale to nebylo možno.

K ránu z polobdění jako by zase slza skanula na levé oko. A zase projelo to bolestivě, vzrů-

stalo jako příboj vln a zhasínalo, jako když odliv strhuje s sebou bolest, vlny zvolna klesají.

Opovrhoval bolestí, bagatelisoval nemoc. Zmizela mu v moři teplého blaha, ve vzpomínkách na včerejšek a na celou příští epopeji lásky.

Doktor Bartlmé řekl, že by jí měl podati atest svého zdraví. Bylo v tom zrunko pravdy. Byl prostě povinen dáti jí totéž, co ona jemu, zdravé tělo.

Vstáváje zapotácel se v závratí.

Patrně z nevyspání.

Zašel k Mitvalskému. Doktor radil, aby Ostřil zašel ještě k profesoru J.

Ale Ostřil nešel. Vyhledal paní Maurovičovou. Nestihl ji doma, pouze Bětu. Maurovičová měla hodinu v ústavě. Ostřil počkal.

Korabinská kouřila. Ostřil se ušklíbl.

„Malicherný?“ tázala se zpříma.

„Ano,“ odtušil.

Zahodila doutník a šlápla na něj. Nečistotná, odsoudil ji Ostřil.

„Zlozvyk z kriminálu,“ řekla. „Člověk tam šidil hladový žaludek.“

Potom bavila svého hosta vyprávěním o učitelích na svém ústavě. Měla bystré postřehy a kritisovala bez posměchu jejich metody vyučovací.

Na to mluvili o budoucnosti českého národa po válce světové.

„Věřím,“ pravila, „že nynější bouře kmen náš ztutí. Že nás naučí pravé svornosti, odvane malichernosti a slaměné zápaly. A pak teprve si vybojujeme místo sebe důstojné a také je zachováme.“

„Nehyneme!“ dotvrdil Ostřil.

„Rosteme!“ doplnila Korabinská. „Když ne co do počtu, tedy uvědoměním. Ví nás stále víc a více, zač vlastně bojujeme, že jsou to nejvyšší statky lidstva. A ve vědomí tom tvrdneme. Tužíme se, protože musíme, protože nás nepřátelé stálým týráním k tomu nutí. Učíme se nenávidět důsledně, nepovolovati své dobrosrdečnosti, již surovci pokládají za netroufalost. Nesmíme ani zapomínati, ani rychle odpouštět, tak velí taktika válečná. A my bojujeme dobrý, spravedlivý boj a věc naše je věcí spravedlnosti. A v tom je záruka, že nezahyneme, i kdyby ještě tisíce nových hrobů připojit se mělo k tisícům už nasypaných, pod nimiž leží naši bratři a otcové. Snad i oni pod zemí naslouchají, až ozvou se první jásoty svobody, nabyté poctivě, spravedlivě a dokonale.“

„A vláda věcí našich až nám bude zase navrácena,“ doložil Ostřil. „Oh, jak bohatá bude naše země, až vše, co zplodila a vytvořila, též jí zůstane, až vzdáleny budou hrabivé ruce, jež jí dosud drancovaly —!“

„A v odvděk za to poskvřňovaly,“ vpadla Korabinská.

Ostřil pokračoval.

„A já věřím, že dosti je už hořkosti a že po ní musí přijít sladkost, po otroctví svoboda, po násilí spravedlnost a po zlobě láska. Láska, která je největší a nejtvárnější silou na světě, která nemožné činí skutečností. K boji nenávisť, budiž! Ale po vítězství všelidské bratrství!“

„Dorozumění,“ přisvědčovala Korabinská.

„A klid zbraní!“

„Nejen klid,“ dotvrzovala Korabinská, nýbrž

zrušení, odstranění zbraní! Tak jako odstraněno bylo mučení pokrokem v soudnictví, ať šlechetnější lidství zničí i tyto výplody zakukleného práva pěstního, tyto poslední zbytky zatemnělého ducha!“

„Mír nesmí býti vynucen, nýbrž přirozeným výsledkem zdravého rozumu, neohlušeného hlasem vášně. V míru ať všichni zří své paladium, svou ochranu. A rozsudím všech sporů buď výbor osvěcených duchů všech národů.“

V souhlasu duší zohnivěly oběma oči a odvaha s nadějí rostly jim v duši. Rozdělovali již úlohy v nastávajícím díle, dohadovali se cest, určovali etapy, vybírali osobnosti, pracovníky.

Přišla paní Tarsilla a připojila se k jejich plánům, s veškerým zápalem jihoslovanské krve. Srbska strhovala střízlivější Čechoslovany svou markantní výmluvností, až přísáhali si všichni tři v jednomyslném plápolu, že všechny síly života zasvěť posvátnému úkolu obrodit národ k svobodě, svéprávnosti a rozptýlené shromáždit v myšlence suverenity lidu.

Políbili se na dotvrzenou polibkem bratra a sester a pevným stiskem ruky.

Ne už subjektivnost, nýbrž všeobecnost vproudila do Ostřila mocnou řekou. Cítil, že není jedincem, ale národem. Tak byl širý, tak byl plný! Co byla proti tomu jeho nemoc, jeho láska, jak malicherný byl manželský spor Bartlméův, proti těmto věcem velikým!

A přece i tuto bouři v kalužině měl překonati. Kladl si to za povinnost. A hned podjal se svého úkolu.

Domlouval Tarsille, že její muž doufá stále

ve smír, stále čeká a veň doufá a jakou zásluhu by měla, kdyby ho zachránila od zkázy morální a snad i fysické.

Paní Maurovičová zamračena poslouchala, potom, aby zakončila nevhodný hovor, prohodila semknutými rty: „Rozmyslím si to!“

„Proč rozmýšleš?“ nalehal Ostřil. „Zde běží o záchranu tonoucího.“

„Rémo, poslyš!“ Smluvili se, že si budou tykat. „Uznávám tvou dobrou vůli, že nemáš svých zájmů při tom.“

„To jistě ne,“ dosvědčila Běta a položila Ostřilovi ruku na rameno.

„Ale jsi opitimista a já nejsem už naivní.“

Maurovičová řekla to, kladouc ruku na druhé rameno Ostřilovo. S přízvukem upřímného politování. Tak upřímného, že Ostřilovi uzamklo ústa pro další naléhání. Dostí!

Když sestupoval — paní Maurovičová s Bětou bydlely v podnájmu až ve čtvrtém patře činžáku na Vinohradech — chytila ho znovu závrať, že bylo se mu přidržeti na chvíli zábradlí. Zašel pak do kavárny na sklenku cognacu. U vedlejšího stolu kouřily dvě dámy. Hnusily se mu. Nesmí ani on tolik cigaret kouřit. Nic jiného než nikotin nepůsobí mu ty závratě.

Odpoledne byl u profesora J. Ten radil k operaci ještě důtklivěji než Mitvalský. Pozejtřil delší odklad profesor nepřipouštěl.

Doma čekal Ostřila telegram a dopis. V telegramu oznamoval dr. Gusek, že páter Hříbal právě zemřel zánětem plíc.

Dopis byl od pátera Hříbala. Ruka, jež psala,

byla tedy už mrtva. Hříbal se s ním loučil, nesouvisle — v horečce — písmem třaslavým. „Můj věrný, bohumilý — — — Nedej se uhrožiti! Kdo chce vše, dostane něco, kdo chce málo, nedostane nic. To pochopila naše mladistvá Debora lépe mne, starého kozáka. Pozdravujte ji ode mne! — — Řekl Hospodin k Mojžíšovi a Aronovi: Že jste mi nevěřili, abyste posvětili mne před očima synů israelských, proto neuvedete shromáždění tohoto do země, kterou jsem jim dal. I mne neuslyšel Hospodin, ale řekl: V nemoci vyvedu tě na vrch hory a pozdvihna očí svých k západu a půlnoci, ku poledni i k východu, hled očima svýma! Neboť nepřejdeš Jordán tohoto. Před sebou zajisté uziš země tu, ale tam nevejdeš.“

Slzy prolévaje i s Pátkem, jemuž úmrtí hned oznámil, pochopoval Ostřil záhadný dopis umírajícího. Debora byla Běta Korabinská, Mojžíšem zemřelý přítel Hříbal a Aronem snad on, Ostřil. A země kananejská: Samostatnost, sebeurčení jejich milovaného národa.

Neuzří země zaslíbené!

Studená hrůza obemkla Ostřila. Chtěl by běžeti k Maruně, zbavit se děsu, čerpatí zmužilost z laskavých její očí, ukrýti hlavu do jejího klínu, jako dítě u matky.

Zemře! On zemře také. Aron neuviděl země zaslíbené — —!

Ale pak hrůza odstoupila. A nastal klid a vyrovnání se s nezbytností.

Vyhledal si závěť prabáby Drobné a četl ji. Bylo v ní tolik lásky a oddanosti rodině, že Ostřil, pochopuje ji, zatoužil něco podobného napsati.

Zrušil svou starou závěť, aby učinil nová pořízení. Už definitivní.

A přese, uklidňoval se víc a více.

Dítě Marunino bude jeho hlavním dědicem. Ani jména jeho neznal. Zatím je tedy vynechal. Pátka, děti Nuzovy, Semelkovou ponechal při požitcích již dříve určených. Národní obranné spolky obmyslil tisíčovými legáty. Nájemné ústavu pro řeči bylo na rok zapláceno. Ukáže-li se podnik života schopným, udrží se dále sám. Ne-li, nebude škoda. Vynechal jej v závěti.

Pak uvažoval o manželech Bartlméových. Přál si vřele nějak jim prospěti. Alespoň říci jim na posledy své upřímné, přátelské mínění. Napsal jim dopis.

„Drazí, dopsal jsem právě závěť a je mi, jako bych nenáležel už k tomuto světu, jako bych Vás tu zanechával a měl se rozloučiti. Je to nálada, vím, ale jakási vzácně vážná a vidím v ní věci světské neodvislé od vášně srdce a pomíjejících klamů. Tak nepodstatným se mi zdá mnohé, nač sám jsem dosud kladl váhu, takové nahodilé sloučeniny jsou to a my jejich náhodnými prvky.

Lidský hněv, lidská láska a štěstí — pouhé bubliny v matečném louhu časů, v hranění věků, nasycených bolestí, krví a žlučí, ve střídání vzniků i záhynů. Člověk je připuzován, aby žil, jak žije, cítil, jak cítí, a upadá v trest, zprotiví-li se tomu příkazu. Síla určení je větší sebe tvrdších zákonů a sebe samostatnější vůle.

Řeknete, drazí, ten si zafilosofoval, a snad sám ani tak nesmýšlí, ale myslím na Vás obadva s čistým úmyslem Vám nějak prospěti. I dobré slovo někdy

mnoho platí, kde skutek uniká možnosti. Vás určil osud pro sebe, abyste sobě náleželi, a nic nemá viklati tímto určením osudu. Tak jako já nerozumuji o citu, jenž ve mně se zrodil, ale podávám se mu rád, tak bych chtěl, abyste i Vy, přemohouce okamžitou nevoli, žili spolu, vrátili se k původnímu temenisku pudu, jenž Vás přes všechny ohrady rasy i společnosti spojil. Abyste se vrátili na svou cestu a kráčeli po ní dále druh po boku druhu. A cos neklamného mi praví, že jeden bez druhého nikdy nezakotvíte v klidu, jenž je veškerou touhou šťastného zakončení. Není dosud pozdě, nejste staří, energie Vaše je dosud činna, city snad zbloudilé, ale nikoli ještě odcizené. To pevně věřím. Vždyť nemohli jste po celý čas rozluky s jinou duší splynouti, dychtění Vaše vybíjí se na prázdno. Žároviště Vaše dosud se nepropadlo a popel jeho jest jen náletem, čekajícím na první závan, aby žár znovu a čistěji i klidněji zaplál. Milovali jste se příliš, nuže budete se nyní milovati méně. A jste příliš hlubocí, abyste mělce rozlili se po nahodilostech a chladili svá srdce na oblázkových, banálních cestách. A Eldorado, po němž každý z ženy zrozený touží, není Vám souzeno každému zvláště, ale jen společně objeviti. Nevím sám, jakým způsobem by se kontrasty, které jsou ve Vás, vyrovnaly, doplnily neb sloučily v přirozený shluk, ale Vaše rovnomočné bytosti žízň po sobě plnou silou affinity, k organické syntési dosud mi neznámého jména, ale podle zákonů duševní lučby. Vyjadřuji se nejasně, ale Vy domyslíte mé nedomyšlené a přijmete tuto epistolu jako posláni člověka, jemuž jste milí a drazí mezi

lidmi. A jistě že budete uvažovati o mých rádcích a vycítíte, že chtěl bych, sám šťasten, aby nikdo kolem mne netrpěl. Jsem tak naivní.

Remigius Ostřil.

Dopis snad se ani nedostane do Vašich rukou? Nu, zasmějete se, až po letech jej náhodou najdeme. Nezničím-li jej sám.“

Než Ostřil ulehl — někdy po půlnoci, vrátil se Bartlmé z nějaké toulky. Zabuřel na pozdrav a ihned zmizel ve svém brlohu. Ostřil neslyšel ani, že by se svlékal.

Pátek už byl ráno na nákupech — vařil poslední dny sám — když Ostřil teprve vstával.

Spal velmi klidně.

Ráno, sotva se oblékl, zaklepal někdo na dveře. Vešel muž prostředního věku, ošuměle elegantní, se špatně vycíděnou obuví, načervenalého nosu, pohledu bloudivého.

Kráčel jaksi šikmo levým ramenem napřed, ukláněje se hned ode dveří, ukazuje tonsuru v šedivé kšticí. Na rameni levém jako by pytel přehazoval, tak jím potrhoval.

„Mé jméno jest Karfunkelstein, Siegfried Karfunkelstein,“ hlásil se německy.

„Čím mohu sloužiti, pane Siegfriede Karfunkelsteine?“

„Prosím za prominutí —“

„Prosím.“

„Hledám pana doktora!“

„Jakého doktora?“

„Nu — pana Bartlmé, plukovního lékaře. Mám pro něho nějakou maličkost.“

„Směnku?“ hádal Ostřil.

„Pán je, pánbůh ví, velmi bystrý. Směnečku, nezapírám.“

„Na kolik?“

„Dva tisíce. Pakatel!“

„Pokud vím,“ řekl Ostřil na zdařbůh, „dostal doktor jen sedm set.“

„Osm, prosím pěkně, a zboží. Před pěti měsíci už.“

„A vy žádáte dva tisíce?“

„Ne celé, prosím. Prolongací dostávají dluhy mladé. Žádné lichvářství, pánbůhví! Jsem patriot!“

„Víte, pane Karfunkelsteine, co si myslím?“

„Doufám, že mne pán neurazí.“

„Myslím, že jste patriotický vydřiduch.“

Karfunkelstein se zakroutil jak přišlápnutý červ a pohodil imaginerním pytletem na ramenou.

„Není to žádný heroismus od vás, pane, když nemám na to svědků, říkat mi verbální injurie. Ale není to kavalírské, gentlemanlike.“

„Karfunkelsteine, což kdybych učinil trestní oznámení?“

„Myslím, že nechcete pana plukovního lékaře zničit? Ostatně — prosím!“

A pan Karfunkelstein vytasil se s legitimací konfidenta. Pohled jeho zaleskl se triumfálně.

„A to, prosím, sloužím bezplatně, gratis. Z patriotismu.“

„Tedy dobrovolný?“

„Mám tu čest.“

„Pane Karfunkelsteine, posečkejte, prosím, chvíli zde.“

„Velmi rád.“

Ostřil rozhlédnuv se, zda v pokoji nemá něco neuzamčeno a podívav se ostře na Karfunkelsteina, jenž trhal prudce rameny, že není zlodějem, otevřel dveře k doktorovi a vešel.

Záclony byly ještě spuštěny, a jak se Ostřil domýšlel, spal doktor jen polosvlečen.

Na stole ležely smačkané bankovky. Patrně výhra.

„Doktore!“

Spáček otevřel jedno oko.

„Je zde lichvář, Karfunkelstein — se splatnou směnkou.“

„Čert ho vem!“

Ale ukázal při tom na stůl, aby Ostřil zaplatil. Víno z něho čpělo.

Ostřil počítal dva tisíce a ještě zbylo na stole.

Se sladkokyselým úsměvem vydal Karfunkelstein směnku. Patrně splátku nečekal a litoval, že mu vyklouzla dojnice.

Doktor chrápal dále.

Ostřil snídaje, nevšiml si ani novin. Přemýšlel. Okdud nabral doktor peněz ke hře? Věděl, že z daru jeho poplatil doktor nejšpinavější dluhy u sklepníků a z prohry a že mu nezbylo, co by stálo za řeč.

Větril čertovinu. Zatřásl spáčkem energicky a uhodil na něho přímo.

Doktor se přiznal, že zdvihl sponku, která Ostřilovi za vestou uvázla a u něho vypadla. Především.

„Černá, s perlou?“ vyzvídal Ostřil bez dechu. Vzpomenul na Marunu, na zlatý rub rozepjaté brože. Zapadla mu asi za vestu.

„Ano,“ odpověděl lékař kajicně, mna si oči. „Dostal jsem na ni dvě stě.“

„Kde?“

„V zastavárně v ulici Karoliny Světlé.“

„Zloději!“

„Vše vynahradím, Rémo! Zde máš lístek. A peníze, dvě stě, počkej, zde jsou!“

Vzal z hromady peněz dvě stovky.

Ostřil vyrazil ven všecek rozrušen. Co si o něm Maruna pomyslí! Jaký to bídný chlap, ten Bartlmé! A za toho se přimlouval u ženy, která ho tisíckrát lépe znala, než on, důvěřivý jelimánek! Bídák v každém ohledu!

Zavolal na vůz a velel do zastavárny, doktorem označené. Vůz mu jel zdlouhavě. Křiknul na kočího.

„Jo, jaký pak ryt!“ bručel vozka švihaje kobylku. „Z rákosové řezanky přimaštěné slamou! Hý, fuksa — sic ti zatnu zatraceně meridián!“

V zastavárně nepřišel Ostřil hned na řadu, a když konečně ukázal lístek, nebyla mu zástava vydána. Úředník otálel, že je někde založena, hledal ji dlouho v jiné místnosti a vrátil se v právo-du pána s kučeravým rounem na hlavě. Kučera zamířil k Ostřilovi.

„Prosím, kdo jste, pane?“ zahovořil.

„Proč se tážete?“ odbyl ho Ostřil a obrátil se k úředníkovi. „Kde je má zástava?“

Místo něho odpověděl Kučera:

„Ta se nevydá, dokud se nelegitimujete.“

Ostřil se rozhorlil.

„Nyní žádám já, pane, abyste se legitimoval!“ dokročil na Kučera.

„Tiše, prosím! Ve vašem zájmu!“ napomínal ve-
třelec, vykazuje se policejní legitimací.

„Z čeho mne obviňujete?“ tázal se Ostřil.

„Nejlépe bude,“ šeptal detektiv, „když se do-
mluvíme jinde. Prosím!“

Ostřil se uklidnil. Nedorozumění. Vyšli. Ostřil
zavolal si vůz.

„Kam?“ tázal se kočí.

Konfident udal kočímu adresu komisařství v Sal-
mové ulici. Přibyli. Policista vešel napřed do kan-
celáře, požádal Ostřila, aby posečkal. Byli tu
dva strážníci, jimž něco pošeptal a zmizel do
vedlejšího pokoje.

Po chvíli se vrátil, zval Ostřila, aby vstoupil, že
pan komisař ho vyslechne.

Policejní komisař, mladý, pečlivě upravený muž,
nabídl Ostřilovi židli, nepovstáváje sám od svého
stolu.

Při vedlejším seděla písárka — už navinulá.

Nadiktovav dle výpovědi Ostřilových generalie,
předložil komisař Ostřilovi protokol, aby se o něm
vyjádřil.

Ostřil četl:

Protokol, sepsaný dne 4. února 1917.

Předmětem je výpověď Kristiny Žloutkové, pro-
puštěné trestanky a přičiněním spolku pro blaho
propuštěných káránců ode dne 1. ledna 1917 v služ-
bě u paní Marie Maierovy, učitelky řečí v Praze
II., Jungmannova třída čis. 8.

Řečená Kristina Žloutková vypovídá: dne 3.
února 1917 ráno pohřešila má službodárkyň paní
Maierová zlatou, černě emailovanou broží s velkou
bílou perlou. Broží tuto měla den před tím, na

své jmeniny, na sobě a od té doby zmizela. Paní
Maierová kázala mi, abych hledala v bytě, a sice
učinila to způsobem takovým, že poznala jsem,
že mne podezřívá z krádeže. Jelikož jsem byla
pro krádež už trestána a záleželo mi na tom,
abych do křivého naráčení nepřišla, neboť jsem
broží skutečně neodcizila, žádám sl. policii, aby
pátrání po zmizelé broži úředně bylo zavedeno a
především mé věci prohlédnuty a má čest byla
chráněna. Na otázku, kdy paní Maierová broží
ještě na sobě měla, odpovídá Kristina Žloutková,
že odpoledne dne 2. února. Na další otázku, zda
někdo cizí paní Maierovou odpoledne 2. února
navštívil, odpovídá Žloutková, že přišel po třetí
hodině odpolední neznámý jí pán s kyticí květin
gratulovat. Byl to, jak se od slečny Jindřišky
Maierovy dověděla, pan Remigius Ostřil, majitel
realit z Prahy. Byla to poslední návštěva gratu-
lační toho dne. Zda při návštěvě této paní Maie-
rová broží ještě na sobě měla, Kristina Žlout-
ková neví. Naposledy viděla u paní broží tu kol
druhé hodiny odpolední. Byt je v druhém patře,
uzavřen proti chodbě plnými dveřmi s kukátkem,
na klíč a na řetěz a nemá jiného východu na
schodiště. Brože se dosud nenašla. Skončeno a
podepsáno. Dodatečně prohlašuje Kristina Žlout-
ková, že oznámení toto činí bez vědomí své paní,
jen na obranu své osobní cti.

Komisař nespustil s Ostřila oči, co tento pro-
tokol četl.

„Nuže?“ tázal se, když Ostřilovi ruka s pro-
tokolem klesla. „Uznáte, pane Ostřile, že je to
věc prožlukle — zapletená?“

„Račte mi, pane komisaři, dátí konkrétní otáz-
ky!“ řekl Ostřil.

„Vysvětlil byste nám, jak přišel jste k zástavní-
mu lístku?“

„Věc je prosta. Broží odnesl jsem od paní Maie-
rové skutečně já. Ale bezděky.“

„Hm!“

„Odepjala se paní Maierové a zapadla mi za
vestu —“

Zarazil se. Písařka sklonila hlavu s nepěkným
úsměvem. I komisař usmíval se insolentně.

Oba ti lidé myslili na intimity. A to bylo Ostři-
lovi trapnější, než přímé obvinění z krádeže. Je-
ho čistá, vznešená velitelka!

„Zakazuji si —!“ vyhrkl, ale zarazil se.

„Co?“ odtušil komisař s výsměšným klidem.

Co měl Ostřil říci? Jak vysvětlí náhodu, aniž
by Marunu kompromitoval?

Komisař čekal chvíli, nespouštěje očí s Ostřila.
Pak poopraviv si skřípec na očích, pokračoval:
„Také by nás zajímalo, jak octla se brož v zasta-
várně. Vypátrali jsme ji ihned a dali ji pod zá-
věru. Prosím tedy o vysvětlení.“

„Není žádného, pane komisaři.“

„Totiž vy se zpěčujete je podati?“

„Zpěčuji.“

Nebyl přece povinen udati doktora.

„Jak je libo, pane Ostřile. Bohudík, my už
víme, že jste broží nezastavil, že toho nemáte po-
třebí.“

Ostřil trval v mlčení.

„A pravý viník jest —“

V tom byl komisař vyrušen prudkým zaklepá-

ním, halasem hádajících se hlasů. Dveře se ote-
vřely. Vešla dáma.

Maruna! Ostřil jí rychle pokročil v ústrety.
Planula. Chopila jeho podávanou ruku a pevně ji
stiskla.

„Dovolte, paní?“ ohražoval se komisař.

„Promiňte laskavě, pane komisaři! Maierová!“

Usmála se co nejmileji, takže komisaři změnily
se oči do jasna a ironické čelo se vyhladilo. Ihned
dámě nabídl židli.

Maruna pokračovala usedajíc: „Přicházím ohled-
ně ztracené brože. Právě mi řekla služka, co vy-
vedla. A musím podati vysvětlení.“

„Prosím!“

„Jsem roztržita a zcela jsem zapomněla, že jsem
sponu vlastně neztratila.“

„Nýbrž?“

„Nýbrž dala — ke správě — velmi snadno se
rozpínala.“

„Chcete tím, milostivá, říci, že jste ji sama po-
slala do zastavárny?“

„Zastavárny?“ podívala se paní Maierová. Ale
hned se vzpamatovala. „A možno i do zastavárny,
je nyní ve válce vše tak drahé —“

„Hm!“ kroutil si komisař plavé kníry, doroz-
umívaje se s písařkou pohledy.

Paní Maruna je zachytila a znachověla v líci.

„Služka mi špatně rozuměla —“ řekla rychle,
„snad jsem se nejasně vyjádřila — rozhodně ne-
měla práva něco oznamovati a úřad obtěžovati.“

„Nechtěla býti v podezření z krádeže, milosti-
vá paní,“ namítl komisař. „Lidsky je to pochopi-
telno.“

„Neobvinila jsem ji.“

Komisař zaváhal.

„Tedy, milostivá paní, vy odvoláváte, že se vám ztratila náprsní spona?“

„Odvolávám.“

Řekla to pevným hlasem, dívajíc se na Ostřila pohledem vítězné bohyně.

Komisař vzrušen vstal.

„Pak račte okamžik posečkat, abyste nám podepsala protokol.“

Stalo se.

„Tím je věc vyřízena,“ propouštěl je komisař.

„A zde, prosím, lístek ze zastavárny.“

Ostřil s Marunou vyšli na ulici. Kráčeli podle sebe náhle zmlklí a stísnění. Maruna jako by zbázlivěla. Klopila oči, Ostřil marně lovil její pohled. Náhle promluvila.

„Měla jsem tušení, proti komu se holka obrátí, a proto běžela jsem na policii.“

Ostřil rozuměl všemu. Přinesl broží ze zastavárny a odevzdal Maruně.

Potkali Maurovičovou. Kynula jim vlídně a usmívala se významně. Měla naspěch. S batohem šla na dráhu.

Ostřil doprovázel Marunu domů. Zavedla ho do jídelny a ostavila, aby odložila klobouk a kožich.

Byl milován! To vyplynulo Ostřilovi bíle a vítězně z pestrobarvé mosaiky dojmů minulé hodiny. Svít tiché luno z kučeravých mráček.

Maruna vrátila se, přinášejíc rudou safianovou mapu.

„Jsem vám dlužna mnohé vysvětlení.“

„Vám?“

„Tobě!“ — Vzal ji za ruce.

„Přijímáš mne tedy — Maruno!?“

„Nezazlívej, že jsem váhala. Už jednou jsem zamítla tvou nabídku.“

Ostřil se podivil. Odkud ten kající tón?

„Už jednou?“ opáčil.

„Neznáš mou minulost, Rémo!“

„Spokojuji se s přítomností.“

„Vím, že nejsi zvědav. A mrzívalo mne to. Ale přece jsi na omylu, myslíš-li, že nic o mně nevíš, než jsme se setkali.“

„Jak to?“

Podávala mu mapu. Rozevřel ji a našel poloultlý dopis. Své písmo.

„Nejmilostivější slečno! Drahý a nezapomenutelný přítel můj, Pelhřím Maier — — Ale vždyť to je mé písmo, můj dopis před dvěma roky psaný?“

„Před třemi. Nevěděl jsi ani, kdo jsem, a nabídl jsi mi svou ruku.“

Ostřil úžasem se odmlčel. Myšlenky jako blesky letěly a rozjasňovaly se.

„Ale tehdy — nebyla jsi přece vdaná —?“

„Vůbec jsem nebyla vdaná. A přece mám manželské dítě. Hocha Pelhřímova. Milostí mocnářovou přiznáno mi jméno paní a dítě bylo legitimováno. To mi vymohl nebožtík otec.“

Byla hluboce zrudlá v obličejí a mluvila velmi rychle.

„Tedy proto jsi nepřijala mou nabídku?“

„Proto.“

„A proč jsi neodepsala sama?“

„Byla jsem hloupá. Myslíla jsem, že mne to —

s tím dítětem pokořuje — neznala jsem tě — a bylo mi též hrozné, sotva jeden vychladl, mysliti na druhého. A netaktní se mi to zdálo od tebe — promiň. A tvůj zvláštní dopis — beze všech poklon — nevíš, jak my, ženy, toužíme po krásných slovech — a konečně, víš — tvůj bezohledný poukaz na tuberkulosu — vůbec celý dopis byl tak hrobově vážný, že naháněl strach — nelíbil se mi — promiň mé hlouposti. Nyní jej už jinak oceňuji. Za to dopis druhý — víš, ten adresovaný neznámému božstvu — ten je už zcela jiný. To jsi mne už znal. Jen se na něj podívej, že je od tebe.“

„Ale odkud?“

„Slečna Tonči mi jej přinesla. Vzala ti jej.“

„A tys věděla, komu patří?“

„Obě dvě jsme věděly, že já jsem to, které píšeš.“

„A jak jsi mne poznala?“

„Na fotografii u Poplachové jsem tě viděla. Vyprávěla mi, jak dobrý a úslužný jsi byl v Rivě. A pak jsem jí ukázala tvůj dopis z Uher. Divila se velmi. I o slečně Semelkové mi vyprávěla.“

„Ubohá!“ zalitoval Ostřil.

„Pozorovala jsem tě v Brně neustále.“

„A já myslil, že chodíš k rovu mužovu.“

„K rovu otcovu. Zemřel před půl druhým rokem. Proč jsi se mi vyhýbal?“

„Já tě hledal a jak zoufale!“

„Proč neposlechl jsi Tonči, když tě zvala k sobě? Byli bychom se setkali. Čekala jsem, že na ulici ke mně přijdeš, já sama nemohla než dívat se, čekati — nechtěla jsem se zdáti spekulantkou

— a při tom všem byla jsem šťastna — vidouc, jak jsem ti milá.“

Umlkla. I Ostřil mlčel, jen vmykal ruce své do jejich. Dívali se na sebe něžně, Ostřil zavíral oči v závratí. Nemohl rychle dorůst, stačiti valícím se dojmům. Dva přílivy byly o výspu jeho rozvahy. Jeden slastný, vše utápějící, vysoko k nebi pěnivou vlnou tryskající, druhý ryjící v hloubi, obnažující ošklivé, slizké kořání, vegetace tíhnoucí do černých hlubin bázně a resignace.

Dosáhl štěstí. Ale nebyl zdrav. Neslušela takovému spíše obět než požitky?

Consumere natus! Nenarodil se dárcem, nýbrž příjemcem.

Maruna se mile usmívala a před svitem toho úsměvu prchali stínové malomyslnosti. Ruka zbožňované ženy vyvedla ho na vysoký výhled, odestírajíc mu clony hlubin, až zjevil se kraj oplývající mlékem a strdí, zazvučely hlasy osvobozených, milé, jasné hlasy. Jako Libuše stála žena podle něho a oči její věstily rozvoj velikého štěstí a velikého oproštění. V sobě myslil Ostřil na celý lid, jehož byl částicí. U ní byl takový klid, taková určitost, že vlévala sílu. Ve spravedlnost a vzcházející bratrství. V krásný budoucí smír, za krvavé viny minulé.

Chťel kleknouti, ale Maruna ho pevně držela. Nížila se, když on se nížil, a byli by klekli obadva. Jeden před druhým.

Oči její čekaly. Na to, co nebylo vysloveno. Na slovo, s nímž svědomí jeho ještě nechtělo souhlasiti. Prohřešil by se lží, a ta nesměla mezi ně. Zavřel oči, aby se ubránil a načerpal síl.

„Ne!“ řekl neotevíraje očí, „nyní nelze.“ Vy-
bavoval se.

„Rémo!“

Pustila jeho ruce. Zapotácel se a prohlédl. Její
oči se zetměly.

„Rozuměj! Rozuměj!“ úpěl. „Vždyť nemohu.“

Víčka její třásla se zadržnými slzami. Zafala
zuby do rtů.

„Je tu nějaká překážka?“

Přisvědčil mlčky. Zbledla.

„Žena?“

Jen to vydechla.

„Jak by ta mohla býti?“ vyjel prudce.

„Bylo by to — přirozené.“

„Nikoli! Lásce by to bylo nepřirozené.“

Usmála se úlevou a vydechla volně. Rty nalily
se jí zase červení, oči zvroucněly.

„Tedy co, Rémo? Co?“

„Mé svědomí.“

„Rémo, mám právo věděti, co tě tíží. Nejsem
dívče, jsem žena, která se už prokusovala životem.
Nevrť hlavou, svěř se mi! Snad to — s okem?“

„Ty víš?“

„Vše vím o muži, kterého mám ráda. Mluvila
jsem i s lékaři.“

„Nediskretními?“

„Ne, Rémo, žádné porušení lékařského tajem-
ství. Víš, já sama něco pozorovala — v Brně —
vždyť jsem tě ošetřovala — a lékař mi vysvětlil
ledacos. Víš, že máš podrobiti se operaci.“

„A přijdu-li o oko? Nezošklivím se ti?“

„Pak budu já tvým druhým okem.“

„Je to soustrast, Maruno?“

„Jak to nazýváš, Rémo? Za trest řekneš třikrát
po sobě, co to jest. A pravým jménem. Honem! Če-
kám!“

„Láska! Láska! Láska!“

Vyslovil to stále vroucněji a vítězněji. Objali
se, rty jejich splynuly.

S hlubokým vzdechem se odtrhli.

„Ale nyní, Rémušo, ti ukázu Pelhřímka. Ještě
jsi broučka neznal a už prokázal jsi mu dobro-
diní. Jsem šťastna, že mám pro své dítě mléko.“

„Proto jen?“

„Nepodceňuj to, Rémušo! Kolik matek mi zá-
vidí, kolik dětí odsouzeno jest k smrti hladem!
Rémo — chtěla jsem se tě ptáti — věříš ve stě-
hování se duší?“

„Nepřemýšlel jsem o tom, Maruno.“

„Vidíš — mně cosi praví, že část duše Pelhří-
movy přesídlila do tebe. Tolik vlastností i náhledů
Pelhřímových pozoruji i v tobě, že se ani nedivím,
jak snadno jsem si tě zamilovala. Jako bys byl
pokračovatelem jeho krátkého života a má láska
k tobě se už vlastně zrodila s láskou k němu.“

„Skutečně, Maruno?“

„I Pelhřímek je pokračováním svého otce. Jenže
jinak. Počkej, přinesu ti ho.“

Přinesla. Dítě protíralo si oči z dřínoty.

Ostřil zadíval se do malé, kulaté tváře, zda ro-
zezná rysy zesnulého přítele. Ničeho nevypátral.
Tupým nosíkem a černými kukadly bylo dítě spíše
matce podobno. Mlčelo a koulelo zvědavě očima.
Když mu Ostřil ukázal zlaté hodinky, zahoukalo ra-
dostně. Takovou hrdelní, známou barvu měl hlas
dětský, že v něm ihned poznal hlas otcův. Srdce

se mu sevřelo. I oči Maruny zadoužkovatěly. Duše obou zalétly k vojenskému rovu na daleké pustě maďarské. Tichá vzpomínka jako ohlas dáv-
ného klekání prolétla mezi nimi.

Maruna vše věděla. Jaká byla v tom úleva! Nyní už bylo vše lehké, vše přirozené. Veliká ba-
gatelisace všech tělesných strážní vyplula z veliké lásky.

Prahnul netrpělivostí, aby měl operaci za sebou, aby byl volný, zdravý a chopil se svého díla. Měl hlad po práci, utajené síly v něm se napínaly k rozmachu. Už už aby vkročil do země zaslíbené.

Majitel realit! Chemik! Je to dosti? Jsou v tom obsaženy povinnosti k národu? Dříve na to nemyslel, nyní pečlivě vyměří i rozsah svých úkolů, nejen svých práv. Oj, vyhledá si práci národní, pozdě, ale lépe než nikdy. Spal, ale už procítl a jitrní vánek ovíval osvěživě jeho líce. Nebude už požívačem pouze, týti z cizí práce. Prací vlastní okoření svou lásku k Maruně. Obě lásky, k národu a ženě, splynuly v ideální snahu, která životu jeho dosud scházela. A Maruna bude s ním jedna duše, společnému božstvu budou obětovati, spolu vejdou do země kananejské.

Tisíce možností rozjásalo se kol Ostřila jako roje včel vylétajících z úlů na svatbu svých královen.

Zůstal u Maruny na oběd? Nevěděl. Vyprávěla mu o své rodině. O dvou sestrách a dvou bratřích. Pouze sestry měla u sebe, bratři studovali v Brně, na prázdniny jezdili do Bohdalova na vysočině českomoravské ke strýci farářovi. Děti měly dar z milosti od zemského výboru na Mo-

ravě a úroky z pojistky životní na deset tisíc korun.

I Ostřil vyprávěl o svém životě. Hodiny mýjely. K večeru zajeli k Semelkové. Zastali ji na loži, nemytou, nečesanou. Nemluvila, jen očima točila. Maruna se polekala.

Abigail si Maruny nevšimla, za to Ostřilovi pohladila rukáv. A blbě se usmívala.

Maruna ovívala se šátkem před puchem proudícím z nemocné. Abigail jí jej náhle vytrhla a hloučce se vysmrkala.

Vyšli od ní. Venku se Maruna zastavila, aby nabrala dechu. Bylo jí mdlo.

„Vane tu umrlčina,“ řekla.

„A přece řekl mi doktor Bartlmé, že může Abigail žít ještě deset roků,“ podotkl Ostřil.

Maruna se otrásla.

„Žít!“ pravila. „Je to život nečistý, blikající jako čadivý knot. Jak je rychlá smrt proti tomu krásná!“

„Jsi pro urychlení smrti u takových — Maruno?“ vyzvídal Ostřil.

„U beznadějných rozhodně, Remušo!“

„Pak jsi na nezákonném stanovisku.“

„Jsem na stanovisku lidském.“

„Nikomu neubližovat?“

„Tím ulevuji, a neubližuji.“

Mluvila jako Bartlmé. Ale od ní to neuráželo. Rozloučili se. Nazejtří navštívili spolu Maurovičovou. Jaksi oficiálně, jako snoubenci.

Stihli pouze Korabinskou doma. Běta přilnula už dříve k Maruně a působila na ni, aby zúčastnila se národního ruchu českých žen. Vůli měla

Maruna, třeba ne hned zápal pro to. Dosud nezba-
vila se zcela otravného ovzduší znmčilého Brna.
Ostřil byl však přesvědčen, že pro něho to Ma-
runa učiní. Jeho cíle budou i jejími.

Zpravil Korabinskou o smrti Hříbalově, o lí-
tosti jeho, že jí, Deboře, nedal za pravdu. Zalito-
vala a hned hovořila zase o svých myšlenkách.
Jak spojití co nejtěsněji podnikatele s dělnictvem,
aby byl jeden ovčinec a jeden pastýř. Aby po-
vzbuzeny byly všechny živly národa, využítkovány
dle svých povah, aby bylo vše konání účelné, sou-
středěné i souladné a úspěch v pravém poměru
k vynaloženým silám i času. A nikdo aby nestál
nečinný bokem.

Ostřil precisoval svůj názor, aby každý bo-
jovník stal se i pozorovatelem a v nepředvídanos-
tech svým vůdcem, třeba v úzkém úseku, jako dílec
společného šiku. Jakýsi psychologický systém Tay-
lorův tanul mu na mysli.

Potom vyprávěla Korabinská o theologu Kami-
zolovi, bratru své spolužačky na kursu pěstounek.
Velké naděje kladla v ohnivého, nadaného mladíka,
jenž asi v theologii dlouho nepobude.

Večer vyjel Ostřil s Pátkem do Brna na pohřeb
pátera Hříbala. Stál nejposlednější nad hrobem
jeho, pozoroval, jak se zasouvá, vyrovnává, a bylo
mu divně. Žil a zmizel. Snad po něm zasteskne on
s Pátkem a příbuzní vzpomenu v nevoli, že po
něm tak málo se jim dostalo. Potom upadne páter
Hříbal v nepaměť. Jen ještě v refektáři fráter při
obědě bude jméno jeho čísti mezi zemřelými
členy řádu v úmrtní jeho den.

Memento mori!

Věnc Ostřilův dali mrtvému na rakev do hro-
bu, ostatní nakladli svrchu na hlínu. Pyšné, ba-
revné fábory kontrastovaly se sirou, mrtvou prstí.
I tělo pod ní měniti se bude v hlínu, prach, z ně-
hož pošlo. A v nehybnosti odpočívati bude, v kli-
du v lůně matky všeho živého.

Na cestě do Prahy zdvojovaly se Ostřilovi v zo-
ru předměty. Napřed ho to bavilo, pak rušilo.
Levé oko počalo boleti. Střelmo probíjela je bo-
lest a zase ustávala. Potom počalo mu zníti v le-
vém uchu. Ne nepříjemně. Měkkým fagotovým
zvukem „b“ malé oktávy. Nějak dumavě, uspáva-
vě, jako když vítr v trávě šelestí.

A prohlubovalo se to stále, až slyšel kontraton,
ježž normální ucho, jak věděl, nepostřehuje a
nervy jen pociťují jako otřásání od země, brnění
v nohou.

Rozněcovaly se či odumíraly jeho čivy? Ton
zesiloval se, slábnul, až zanikl.

Byla to předzvěst? Nezůstaví po sobě stopy
větší než doznívající ton, zůstane vůle jeho ja-
lová?

Nazejtří vstoupil Ostřil do sanatoria. Operace
stanovena byla na den následující.

— — — — —
Zde končil diktát Ostřilův. Kamizola seděl u ně-
ho do půlnoci a neúnavně stenografoval.

Ku přepisu dopsal sám doslov.

Časně z rána přišla paní Maruna. Ostřil dlel
ještě na loži v dřímotě. Paní Maruna přinesla
květiny.

Byla velkolepá, jak se přemáhala, jak klidně
hovořila, jak dívala se na svého snoubence mile

a laskavě. A přece už jistě tušila, snad dokonce i věděla...? Ostřil vstal.

Rozhovořil se živě, kul plány, pohled jeho byl pln lásky a naděje do budoucna. Užíval plným douškem opojného nápoje šťastné lásky. Nadál se všeho, očekával vše.

Pojednou se znepokojil a zapotácel. Usedl.

„Maruno, neodcházej!“ řekl. „Nevídím tě!“

Sklonila se nad ním a podepřela ho za ramena, aby se nesvezl se židle.

„Jak je ti, Remušo?“ vyzvídala tiše. Ale v obličeji jejím to škubalo, jak přemáhala pláč.

„Dobře! Krásně!“

A už ho neudržela. Svezl se na zemi v bezvědomí. Odnegli ho na lože.

Pohyboval rty, maje oči v sloup. Hlasu už nevydal. Zatřepal pravicí, dáváje s bohem — někomu do mlhy — a rychle skonával.

V prsou mu zašumělo jako v úlu — na rty vyvřela růžová pěna.

Dodýchal, než dostavil se lékař. Úsměv ani po smrti nezmizel s jeho tváře.

Maruna zatlačila mu oči.

Zesnul ve věku Kristově na prahu želaného Kanaanu.

